

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ МОН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ФЕДЕРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (НІМЕЧЧИНА)
ВИЩА ЛІНГВІСТИЧНА ШКОЛА В ЧЕНСТОХОВІ
(РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
РЕЗЕКНЕНСЬКА ТЕХНОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
(ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА)
РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
(РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ)
МОЗИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. П. ШАМЯКІНА (РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ)**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**Матеріали
II Міжнародної науково-практичної
конференції**

14 травня 2020 року

Глухів – 2020

УДК 378:377.091.12.11.3-051:62/64](477.52-21 Глухів)(063)

А 43

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол №10 від 3 червня 2020 року)

Відповідальні за випуск:

Базиль Людмила Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Каленський Андрій Анатолійович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Курок Віра Панасівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Ковальчук Василь Іванович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Білевич Світлана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Вовк Богдан Іванович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти. Матеріали

А 43 II Міжнародної науково-практичної конференції, 14 травня 2020 р.
Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 282 с.

У збірнику вміщено матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти». Тексти тез подано в авторській редакції.

Для учителів трудового навчання, технологій, викладачів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, студентів, аспірантів, науковців та всіх тих, хто цікавиться проблемами сучасної технологічної і професійної освіти в Україні.

УДК 378:377.091.12.11.3-051:62/64](477.52-21 Глухів)(063)

ISBN 978-966-376-074-2

ISBN 978-966-376-074-2

©Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020

ЗМІСТ

Ничкало Нелля Григорівна ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА І ПЕДАГОГІКА ПРАЦІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	12
Базилі Людмила Олександрівна КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	17
Баніт Ольга Василівна МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ АНДРАГОГА	24
Барановська Лілія Володимирівна ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СУБКОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ	27
Бирка Маріан Філаретович АЛГОРИТМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	29
Габдуллин Рустем Серикович, Габдуллина Гульмира Уалиевна МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ УЧАЩИХСЯ, ЕГО РАЗВИТИЕ	31
Грудинін Борис Олександрович ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ АВТОМАТИЗОВАНОГО КОМПЛЕКСУ СПОСТЕРЕЖЕНЬ МЕТЕОРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	32
Завидівська Наталія Назарівна, Завидівська Ольга Ігорівна ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА	35
Каленський Андрій Анатолійович, Ні Вей Юнь ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КИТАЇ	37
Ковальчук Василь Іванович ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	40
Крамар Валерій Максимович, Кондрюк Денис Васильович, Глушко Андрій Анатолійович ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	43
Курок Віра Панасівна ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	45
Лузан Петро Григорович ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	48
Малихін Олександр Володимирович ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ІНТЕГРАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ	52

Орлов Валерій Федорович ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ВИПУСКНИКА ЗП(ПТ)О ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	54
Петренко Лариса Михайлівна ФУНКЦІОНАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ	56
Пуховська Людмила Прокопівна ТРЕНДІ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄС	59
Радкевич Валентина Олександрівна СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	61
Романова Ганна Миколаївна УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ЯК ОСНОВА КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	66
Самойленко Оксана Анатоліївна ДУАЛЬНА ОСВІТА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ	69
Святєсв Андрій В'ячеславович, Булах Сергій Михайлович МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	71
Сергєєва Лариса Миколаївна НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	73
Султанова Лейла Юрїївна ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА	75
Цина Андрій Юрїйович, Шах Ірина Вікторівна УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ПРИНЦИПАМИ КОЛЕКТИВНОГО ВИХОВАННЯ АНТОНА МАКАРЕНКА	77
Антонюк Людмила Анатоліївна РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ	79
Авраменко Євгеній Володимирович СПІВПРАЦЯ З ВИРОБНИКАМИ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ	81
Гурба Олександр Анатолійович, Баланюк Наталія Юрїївна ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	83
Бахтіярова Халідахон Шамшитдинівна ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА ...	85

Белан Владислав Юрійович НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕХНІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	87
Беньковська Наталя Борисівна УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ШЛЯХОМ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	89
Беседовська Ірина Василівна МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	92
Бикова Тетяна Борисівна МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	93
Білевич Ігор Володимирович МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ	95
Білевич Світлана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОСНОВ ПРОЄКТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ.....	97
Білоусова Наталя Анатоліївна ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПРОСУВАННІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ.....	99
Бондаренко Микола Іванович, Бондаренко Світлана Вікторівна СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ	101
Бурчак Станіслав Олександрович ІНТЕРАКТИВНА ЛЕКЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ	103
Ваніна Наталія Миколаївна РОЛЬ РОБОТОДАВЦІВ І СТУДЕНТІВ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ.....	105
Варава Ірина Павлівна ПРИНЦИПИ ДОБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ТЕХНІКІВ-ПРОГРАМІСТІВ	107
Варнавська Інна В'ячеславівна ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ.....	109

Васенок Тетяна Михайлівна ФОРМИ ТА ЗАСОБИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦДИСЦИПЛІН ЗП(ПТ)О ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ	111
Ващенко Любов Іванівна ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	112
Войналович Олена Валеріївна ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	114
Волкова Тетяна Василівна ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ SMART-ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	117
Гаврилов Іван Петрович ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	119
Гордіснюк Валентина Павлівна СИСТЕМНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	121
Грабовська Вікторія Миколаївна ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ	123
Гребеник Тетяна Вікторівна, Волосюк Тетяна Вікторівна ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТРУКТУРНО – ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ	125
Гребеник Антон Олександрович ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН	127
Давліканова Олена Борисівна УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ VS ІМІТАЦІЯ.....	129
Демків Анна Миколаївна, Михайлов Віктор Миколайович ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД	131
Дубчак Людмила Василівна ПИТАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.....	133
Дьомін Олександр Анатолійович ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАТОРСЬКИХ УМІНЬ ВИРІШЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІЗ АГРОІНЖЕНЕРІЇ	135

Єжокіна Юлія Іванівна МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ	136
Єрмак Тетяна Миколаївна РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ	139
Єршов Микола-Олег Володимирович ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	141
Єршова Людмила Михайлівна САМООЦІНЮВАННЯ УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	143
Зайцева Ольга Миколаївна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИБОРУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАЄКТОРІЙ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	145
Зайка Артем Олексійович ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК РОБОТИ НА СУЧАСНОМУ ОБЛАДНАННІ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ	146
Заславська Світлана Гнатівна ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ	148
Ігнатенко Ганна Володимирівна, Маринченко Євгеній Олегович ДО ПИТАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД НАСТУПНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН У СИСТЕМІ «МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР- БАКАЛАВР»	151
Ігнатенко Ксенія Володимирівна, Курок Віра Панасівна РОЛЬ СПІЛКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	153
Ігнатенко Олександр Володимирович УПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ЛЕКЦІЙ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	155
Іліка Наталія Дмитрівна ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	157
Каганцова Тетяна Миколаївна МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ГУРТКА ЗПО	159
Калусенко Валентина Вікторівна ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА	162
Квітка Оксана Олексіївна ВПЛИВ СОЦМЕДІА НА РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	164

Кінах Неля Володимирівна КОНЦЕПЦІЇ ЛОГІСТИКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	166
Криворот Тетяна Григорівна ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	167
Кулаласва Наталя Валеріївна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	169
Кулинич Олена Анатоліївна РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ	171
Кулішов Володимир Сергійович КОЛЕКТИВНО-ГРУПОВА ФОРМА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗП(ПТ)О ТА ЇЇ ПЕРЕВАГИ	173
Купрієвич Вікторія Олександрівна ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	176
Ликтей Людмила Миколаївна ВПЛИВ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ	178
Лихошерст Людмила Мар'янівна СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ	180
Марченко Станіслав Сергійович ВИКОРИСТАННЯ ВЕРСТАТИВ ІЗ ЧІПУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	181
Матосова Алла Миколаївна ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	183
Мельнічук Неля Володимирівна ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	184
Михайлов Віктор Миколайович ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	186
Молдован Андрій Дмитрович РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	188
Мося Ірина Анатоліївна ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ	191

Nora Soliman, Thomas Stebbins Galloway, Snizhana Leu A WORKFORCE DEVELOPMENT APPROACH FOR A BETTER ECONOMY IN THE EAST OF UKRAINE.....	193
Однорог Галина Володимирівна ВИМОГИ РОБОТОДАВЦІВ ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ: ПОРІВНЯННЯ РИНКІВ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	196
Олешко Петро Степанович ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	198
Онищенко Алла Петрівна ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ.....	200
Отамась Інна Григорівна ВІДКРИТА ОСВІТА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ...	204
Пашенко Тетяна Миколаївна, Коса Тетяна Григорівна ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ	206
Пилип Тетяна Ярославівна ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРІВ-ТЕРАПЕВТІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ.....	208
Пищик Олена Василівна ІНФОРМАЦІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК КОМПОНЕНТ ЯКОСТІ ОСВІТИ	210
Прохорчук Поліна Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	212
Радкевич Олександр Петрович ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	214
Романов Леонід Анатолійович МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ОСВІТНІХ ВЕБ-КВЕСТІВ	218
Росновський Микола Григорович, Вовк Богдан Іванович ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ВІДБОРУ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ ДЛЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	220
Рулевська Тетяна Федорівна ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО І РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ	223

Салі Олена Валеріївна КУЛЬТУРНОЗНАЧУЩИЙ КОМПОНЕНТ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	225
Сафонова Надія Володимирівна СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ	227
Свириденко Віталія Юріївна ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІТ В ОСВІТІ	229
Середіна Інна Анатоліївна СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	231
Скоробрещук Галина Миколаївна ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА	233
Славко Анна Сергіївна ЮРИДИЧНИЙ МІНІКІНОКЛУБ ЯК ЗАСІБ ЦІНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	235
Сорока Валерій Вікторович СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ	237
Спірідонова Леся Миколаївна РЕФЛЕКСІЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА.....	239
Стойчик Тетяна Іванівна СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ.....	241
Ткаченко Лариса Василівна, Хмельницька Олена Сергіївна, Багно Юлія Миколаївна, Сергійчук Олена Миколаївна СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	243
Толмачов Володимир Сергійович ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН СЕРВІСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	246
Турко Богданна Богданівна ОСВІТА ОНЛАЙН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ.....	248
Філіпчук Наталія Олександрівна МУЗЕЇ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ	250
Фурман Ольга Федорівна ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ В ЗАСВОЄННІ ПОНЯТЬ ФОНЕТИКИ	253

Хмелівська Світлана Іванівна ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	255
Ходунова Вікторія Леонідівна ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	257
Хоруженко Тетяна Анатоліївна ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ ОНЛАЙН- СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ	259
Цицюра Ксенія Валеріївна ІНТЕГРАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ТА ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ВИЩІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	261
Чепуренко Янна Сергіївна УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ПРОЄКТУ	263
Чогут Лілія Миколаївна МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ НОВОГО ТИПУ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «БОГУСЛАВСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ»	265
Чорноплат Ігор Олександрович ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ..	268
Шамралюк Олена Леонідівна РОЛЬ ЕЛЕКТИВНИХ КУРСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАЄКТОРІЙ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ СИСТЕМИ ПТО	269
Шевель Олена Миколаївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ.....	271
Вербецька Аліна Юріївна ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ 6 КЛАСУ ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ	273
Лисенко Іван Сергійович МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	275
Сем'янов Сергій Сергійович, Самусь Тетяна Володимирівна ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У П(ПТ)ЗО.....	277
Суржик Олександр Миколайович, Самусь Тетяна Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	279

Ничкало Нелля Григорівна,
академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих
НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік)
НАПН України

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА І ПЕДАГОГІКА ПРАЦІ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Праця є джерелом і мірилом цінностей.
Адам Сміт

Педагогіка, джерела якої сягають античності, на різних історичних етапах розвивалась, збагачувалась новими ідеями і теоріями, взаємодіяла з іншими науками, що закономірно поєдналися у сферах людинознавства і наукознавства. Цивілізаційний розвиток людства зумовлював об'єктивну потребу пошуку нових підходів і методів виховання людини, її навчання і перенавчання, підвищення кваліфікації, професійного розвитку.

У другій половині ХХ століття, після Другої світової війни, розвиток педагогічної науки набув нових масштабів і збагатився новими напрямками. Саме на цьому етапі дедалі помітнішою ставала тенденція виокремлення субдисциплін педагогіки. До наукового обігу входить поняття «метapedaгoгiкa», що стало можливим завдяки розвитку системи педагогічних наук. Відомий польський учений, Почесний доктор НАПН України, професор звичайний, доктор хабілітований Богуслав Сліверський такий методологічний підхід до системи педагогічних наук як основу метapedaгoгiкi обґрунтував так: «Історія виховання, думки і освіти Теорії, філософії, ідеології і течії виховання Шкільна педагогіка з педевтологією → Дидактика – теорії і течії навчання Педагогіка спеціальна Педагогіка соціальна» [8, с. 37].

Згаданий методологічний підхід, на нашу думку, заслуговує на схвалення. Водночас зазначимо, що до запропонованих «блоків» доцільно додати такі субдисципліни: педагогіка вищої школи, професійна педагогіка, педагогіка праці та інші. Зауважимо, що в новому виданні академічного підручника «Педагогіка» (за науковою редакцією З. Квіцинської й Б. Сліверського) зазначено ще й такі субдисципліни: педагогіка дошкільної й початкової освіти, педагогіка порівняльна, педагогіка релігії, педагогіка соціальна, педагогіка культури, педагогіка молоді, андрагогіка та цифрова медійна педагогіка [8, с. 37].

Така багата палітра «педагогік» на початку ХХІ століття свідчить про плюралістичну перспективу розвитку цієї древньої науки (за Б. Сліверським). Вважаємо, що прогностичним є такий висновок цього вченого: «Сьогодні педагогіка є наукою наук про (само)виховання і (само)навчання всіх

генерацій, на різних континентах, у різних культурах і навіть у віртуальному світі» [9].

На нашу думку, теоретично обґрунтовані положення щодо інтеграції й водночас спеціалізації в педагогічних науках, а також щодо глобалізації в педагогіці й освіті набувають винятково важливого значення. Особливої уваги потребують наукознавчі проблеми, аналіз генези і сучасних категорій спеціалізації та інтеграції. Незаперечною є взаємозалежність цих понять, котрі, на перший погляд, справляють враження суперечливих і навіть таких, що заперечують одне одного. За таких умов актуалізується потреба звернення до проблем сучасної філософії освіти, об'єднання зусиль представників різних галузей наукового знання з метою проведення теоретико-методологічних досліджень.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються в усьому світі, посилюють прогностичну функцію науки, поглиблюють процеси інтеграції і диференціації, впливають на формування нових субдисциплін у різних наукових галузях і в педагогіці зокрема. Переконливим підтвердженням цього є професійна педагогіка і педагогіка праці як наукові субдисципліни. Їх ідеї, теорії та концепції мають методологічне значення для розвитку технологічної освіти, професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти.

Професійна педагогіка і педагогіка праці як наукові субдисципліни були започатковані на початку 70-х років XX століття. Відтоді минуло півстоліття, впродовж якого відбулися суттєві політичні, соціально-економічні зміни, виникли нові концепції і теорії, посилилися глобалізаційні процеси, набула грандіозних масштабів міграція. Зрозуміло, що все це не могло не вплинути на світ праці, зайнятість населення, зростання безробіття, ускладнення в працевлаштуванні різних категорій населення.

Водночас стрімкий науково-технологічний розвиток, результати наукових досліджень, впровадження сучасних інформаційних і виробничих технологій, використання техніки нового покоління впливають на розвиток глобального і національних ринків праці, на інтегрування видів трудової діяльності й професій. Ці багатоканальні й тісно взаємопов'язані процеси спричиняють об'єктивні зміни в системах професійної освіти і навчання різних країн, потребують їх модернізації на основі випереджувального підходу.

Передусім звернемося до професійної педагогіки. Саме навколо неї тривалий час точилися гострі дискусії. Не всі науковці колишнього СРСР і зарубіжних країн підтримували ідею введення її в науковий обіг. Причиною цього були догматизм і стереотипи у поглядах на педагогіку, що утвердилися в радянські часи, коли педагогічна наука переважно опікувалася дошкільним і загальноосвітньою школою. Про це у 1979 р. відверто писав академік С. Я. Батишев: «Педагогіка і психологія вивчають в основному питання дошкільного і шкільного навчання і виховання, а подальший життєвий шлях людини – навчання професії, виховання у виробничих колективах – залишається за межами науки» [5, с. 186]. Наголосимо, що цей учений

здійснив справжній прорив у педагогічній науці. Ще в 50-х роках минулого століття він доводив необхідність студіювання проблем професійно-технічної освіти. С. Я. Батишев увійшов в історію педагогіки як основоположник нової наукової дисципліни – виробничої педагогіки. Саме він створив перший підручник із цієї дисципліни, що поступово виборювала право на своє місце у закладах вищої освіти, де готували інженерів-педагогів для системи професійно-технічної освіти.

Глибоко розуміючи потреби неперервної освіти – освіти впродовж життя, С. Я. Батишев обґрунтував ключові методологічні положення професійної педагогіки як галузі (субдисципліни) педагогічної науки. Його підручник «Професійна педагогіка» був першим у світовій практиці. Під його науковим керівництвом підготовлено й видано «Енциклопедію професіонального образования» в трьох томах.

Ці та інші праці видатного вченого стали науковим фундаментом професійної педагогіки як науки про загальні та специфічні закони, закономірності, особливості, принципи та умови освіти, навчання, учіння і виховання особистості професіонала (кваліфікованого робітника, інженера, вчителя, лікаря та інших фахівців). Професійна педагогіка охоплює комплекс взаємопов'язаних напрямів щодо підготовки людини до самостійної трудової діяльності, вибору професії, професійного навчання і перенавчання, формування професійно й соціально важливих якостей і професійних компетенцій працівників та виробничого персоналу для різних галузей промисловості, сільського господарства, сфери послуг з урахуванням вимог ринкової економіки.

Методологічні підходи до професійної педагогіки, теоретично обґрунтовані та введені в науковий обіг С. Я. Батишевим у 80-х роках ХХ століття, визначальні у становленні та розвитку професійної педагогіки як науки. Їх зміст учений обґрунтував на основі системи знань, оволодіння якими забезпечувало формування професійних навичок і вмінь, необхідних для майбутньої виробничої діяльності.

Отже, маємо підстави для висновку, що професійна педагогіка розкриває методологічні, теоретичні й методичні основи педагогічного процесу в професійній школі будь-якого типу в системі професійної підготовки фахівців, у тому числі й короткотермінової в умовах виробництва, а також перепідготовки, підвищення кваліфікації безробітних у центрах зайнятості, додаткової освіти тощо. Введення професійної педагогіки в науковий обіг підтримали українські вчені С. У. Гончаренко, Д. О. Тхоржевський, С. Ф. Артюх, О. С. Дубенчук, І. Г. Ткаченко та інші.

Ураховуючи різні підходи до визначення педагогіки та її предмета, а також результати наукових розвідок і багатьох дискусій із цієї складної проблеми, пропонуємо в змісті цього поняття враховувати: аспекти, пов'язані із системами і процесами освіти, теоретичного, практичного і виробничого навчання, виховання і формування особистості; положення щодо єдності й зв'язку між ними; зміст професійної освіти, що визначається соціальним

замовленням та розкривається й змінюється відповідно до змін, зумовлених науково-технічним, інформаційно-технологічним розвитком, а також з особливостями оволодіння науково-технічними знаннями, професійними навичками, способами професійної діяльності, розвитком професійно важливих якостей особистості професіонала, його професійних компетенцій.

Професійна педагогіка вивчає проблеми теорії і практики професійної освіти і навчання, взаємозв'язок між цими категоріями на різних етапах професійного розвитку особистості працівника. Забезпечення взаємозв'язку педагогічного і виробничого процесів (з урахуванням специфіки кожної галузі промисловості, сільського господарства та сфери послуг) має принципово важливе значення для розвитку неперервної професійної освіти.

Закономірним є те, що професійна педагогіка і педагогіка праці тісно пов'язані з різними науками, що вивчають людину, – філософією, соціологією, психологією, медициною. Також вони органічно взаємопов'язані. Такий органічний зв'язок забезпечує функціонування і цілісний розвиток систем: «людина – суспільство – природа», «техніка – виробництво – суспільство», «людина – праця – виробничий колектив» (С. Я. Батишев). На забезпечення у кожній педагогічній системі цілісності педагогічних процесів, пов'язаних з оволодінням майбутньою професією учнями, студентами, курсантами, слухачами, а також різними категоріями дорослого населення в умовах неперервної освіти, впливають міжпредметні та міжциклові зв'язки.

Значним науковим здобутком польських учених вважаємо теоретико-методологічне обґрунтування педагогіки праці – субдисципліни, яка в 70-х роках минулого століття ввійшла до наукового обігу, збагативши світову педагогічну думку. Її основоположником є професор Т. В. Новацький, якого називають «Нестором польської педагогіки». Педагогіка праці тісно пов'язана з багатьма науковими дисциплінами зокрема з психологією праці, економікою, політичними науками, антропологією, філософією та філософією праці, медициною праці, ергономікою, менеджментом. Вона також тісно пов'язана з педагогікою загальною, андрагогікою, педагогікою спеціальною, педагогікою культури, педагогікою вільного часу і рекреації, педагогікою геріатричною та ін.

На думку С. Я. Батишева і Т. В. Новацького, професійна освіта як системний об'єкт охоплює всі предметні галузі трудової діяльності, формування і професійного розвитку людини на різних життєвих етапах. В умовах інформаційно-технологічного суспільства ці процеси значно прискорюються, стають більш динамічними і взаємопов'язаними. Т. В. Новацький акцентує увагу на глибокому історико-філософському корінні концепції педагогіки праці. Ця концепція творчо реалізується його науковою школою, що об'єднує талановитих учнів, послідовників свого вчителя в галузі педагогіки праці. Професор переконливо стверджує: лише через працю людина пізнає світ, закономірність й ефективність існування якого підтверджується лише результатами й досягненнями людської

діяльності. Він методологічно обґрунтовує суть цього поняття: «Поняття праці надзвичайно складне, воно охоплює певні явища в мові та суспільній свідомості, такі як виробнича праця, громадська діяльність, духовна праця. Але поняття праці трапляється і в багатьох інших контекстах» [3, с. 161].

Помітним кроком у міждисциплінарних дослідженнях стало обґрунтування нового напрямку – психопедагогіки праці. Професорка Варшавського університету Я. Карней уважає, що людина в середовищі праці системно пов'язана з різними сферами життєдіяльності й, відповідно, з галузями науки, які досліджують ці проблеми. Зокрема, йдеться про філософію, антропологію, психологію праці, фізіологію і медицину праці, екологію, економіку, соціологію праці, а також педагогіку праці, педагогіку геріатричну, педагогіку культури, технічні науки, менеджмент, право та ін. На основі інтегративного підходу Я. Карней обґрунтувала дефініцію поняття «психопедагогіка праці» й запропонувала аналіз її змісту за 13 напрямками [7, с. 5–6].

На основі міждисциплінарного аналізу вона запропонувала висновки і рекомендації щодо дослідження проблем управління якістю, управління знаннями, а також створення агенцій індивідуального (персонального) дорадництва та організації праці в умовах делокалізації. Вважаємо, що ці аспекти й окреслені напрями міждисциплінарних досліджень є актуальними в сучасних умовах модернізації професійної освіти і навчання в Україні.

Як бачимо, професійна педагогіка, педагогіка праці й психопедагогіка праці – це субдисципліни педагогіки, що мають інтегрований характер й обґрунтовують свої теорії й концепції з урахуванням результатів досліджень інших галузей наукового знання. Це зумовлено їх системним об'єктом – професійною освітою, що охоплює всі предметні галузі знання, діяльності, формування і розвитку фахівців різних виробничих галузей. Такий підхід уможливило генерування в професійній педагогіці нових ідей, теорій і концепцій в умовах інформаційно-технологічного, цифрового розвитку суспільства.

Наголосимо, що саме ці субдисципліни педагогічної науки мають надзвичайно важливе методологічне значення для розвитку технологічної, професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. У зв'язку із цим доцільно посилити увагу до міждисциплінарних студій, результати яких сприятимуть підготовці сучасного науково-методичного продукту практичного спрямування для використання у всіх освітянських підсистемах, покликаних здійснювати підготовку конкурентоспроможних фахівців.

Література

1. Ничкало Н. Андрагогіка в системі педагогічних наук. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2009. Вип. 1. С. 7–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2009_1_4
2. Ничкало Н. Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 2. С. 42–53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2013_2_7

3. Новацький Т. В. Людська праця. Аналіз поняття. Переклад з польської Юлії Родик. Наук. ред. Н. Г. Ничкало. Львів: Літопис, 2010. 181 с.
4. Российская педагогическая энциклопедия. В 2 т. / Глав. ред. В. В. Давыдов. М.: Большая Российская энциклопедия, 1999. Т. 2. 670 с.
5. Педагогика: учеб. пособ. для студентов педагогических учеб. завед. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. М.: Школьная пресса, 2004. 512 с.
6. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. Tom IV. P. Wydawnictwo Akademickie «Żak». Warszawa, 2005. 1295 s.
7. Karney Janina E. Psychopedagogika pracy. Wybrane zagadnienia z psychologii i pedagogiki pracy. Wydawnictwo Akademickie «Żak», 2007. 449 s.
8. Pedagogika. Podręcznik akademicki. red: Kwieciński Zbigniew, Śliwerski Bogusław. Wydawca: Wydawnictwo Naukowe PWN Rok wydania, 2019 1127 s.
9. Sliwerski Boguslaw. Edukacja (w) polityce Polityka w edukacji. Inspiracja do badan polityki oswiatowej. Impuls, 2015. 673 s.
10. Tadeusz W. Nowacki. Leksykon pedagogiki pracy. Instytut Technologii Eksploatacji. Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP. Radom. 2004. 443 s.
11. Wiatrowski Z. Podstawy pedagogiki pracy. Wydanie czwarte - zmienione i poszerzone. Bydgoszcz, 2004.
12. Współczesne problemy nauk pedagogicznych w wybranych krajach Europy srodkowschodniej / pod. red. Ewy Filipiak, Ryszarda Gerlacha, Krzysztofa Jakubiaka. Bydgoszcz, 2007. 320 s.

Базиль Людмила Олександрівна,

доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах становлення ринкової економіки, ускладнених перманентними процесами цивілізаційних трансформацій, закономірними є позитивні зрушення у розвитку підприємництва як самостійного соціально-економічного явища. У зв'язку з цим актуалізується увага до пошуку інноваційних освітніх парадигм, ефективних способів підготовки молоді до підприємницької діяльності. Як влучно підмічено в публікації «Якою має бути сучасна освіта?», «українські освітні новатори-туристи із захватом розповідають про стандарти і можливості британської, американської, скандинавської тощо системи освіти і мріють про запровадження чогось подібного у нас» [3]. Водночас у експертно-консалтингових колах визнають, що чинна система освіти демократичних країн Заходу не відповідає цивілізаційним викликам нинішньої епохи. У зв'язку із цим

викристалізовується проблема національного масштабу – чи у реформуванні професійної освіти потрібно «наздоганяти світ, орієнтуючись на здобутки освітніх систем провідних країн» [3], чи все ж краще спробувати розробити оригінальний український продукт і запропонувати його світовій практиці? Саме з такої позиції вважаємо доцільним визначати перспективи освітньої галузі Української держави, зокрема щодо підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності.

Дослідження реалій освітньої практики і студіювання наукових розвідок українських і зарубіжних учених дає змогу узагальнити, що формування і розвиток підприємницької компетентності учнівської і студентської молоді здійснюють шляхом реалізації «технологічної» та «гуманітарної» концепцій.

Суть технологічної концепції фокусується на необхідності опанування здобувачами освіти спеціалізованих операційно-технологічних знань із підприємницької діяльності відповідно до її етапів: пошук підприємницької ідеї товару або послуги; здійснення регіонального маркетингового дослідження для з'ясування попиту й уподобань споживачів, досягнень конкурентів і ринку обраного виду підприємництва в цілому; державна реєстрація підприємницької діяльності; складання бізнес-плану; реалізація виготовленої продукції або послуги; управління підприємством; оподаткування підприємницької діяльності [2]. Практична реалізація цієї концепції, передбачена державними стандартами професійної освіти більшості професій, здійснюється через викладання навчальних дисциплін економічного змісту, наприклад, «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Основи бухгалтерського обліку», «Обсяг, калькуляція та звітність», «Підприємницьке право», «Громадянська освіта», «Господарське право» тощо.

У результаті такої підготовки у здобувачів професійної освіти формується переконання про підприємництво як самостійну діяльність осіб чи підприємств тільки задля отримання прибутку, особистого доходу, що здійснюється на власний ризик і під власну майнову відповідальність. Безперечно, така позиція є загальновизнаною. Однак у ній не враховано соціального ефекту й суспільного значення підприємницької діяльності як особливого соціально-економічного явища, зумовленого осучасненням функцій підприємництва [2], розвитком середнього і малого бізнесу. Окрім цього, реалізація вказаної вище концепції спричиняє виникнення у молоді «застарілого» уявлення про підприємця як про ділову людину, котра здійснює власну підприємницьку справу лише заради отримання прибутку чи іншої вигоди. Тому з-поміж основних якостей, які сприяють успіху в підприємництві, майбутні фахівці, передовсім, називають економічну і фінансову грамотність, знання особливостей організації виробництва, менеджменту; а здатність діяти в умовах конкуренції, нестійкості та ризику, гнучкість і загострене почуття інтуїції визначають неважливими. Особистісні ж риси, а саме: допитливість (інтерес, цікавість), креативність (інноваційність), відданість (відповідальність), позиційовані зарубіжною

науково-освітнянською спільнотою як «три основні ключі успіху підприємницької діяльності» [1], учні взагалі не розглядають як значущі для успіху в підприємстві.

Поширення лише «технологічної» концепції підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності має ризик формування у суб'єктів освітнього процесу дещо хибних переконань щодо пріоритетних завдань такої підготовки. Так, у межах констатувального етапу експерименту всеукраїнського рівня у Вищому професійному училищі № 11 м. Хмельницького, Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, Вінницькому центрі професійно-технічної освіти переробної промисловості, Львівському вищому професійному художньому училищі, Одеському вищому професійному училищі торгівлі та технологій харчування, Регіональному центрі професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області, Черкаському професійному автодорожньому ліцеї було організовано комплексне опитування учнів різних професій та проведено бесіди із педагогічними працівниками. За отриманими емпіричними результатами пріоритетними виявилися завдання щодо: 1) збільшення обсягу годин із вивчення основ підприємництва і запровадження відповідного спецкурсу; 2) зосередження уваги на вивченні «тематики щодо маркетингу, менеджменту, правового регулювання підприємницької діяльності, джерел фінансування (умови кредитування, участь у грантових проектах тощо); 3) розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення для підготовки учнів до підприємницької діяльності» [4, с. 154]. А от завдання, виконання яких, на нашу думку, уможливило ефективну підготовку учнів до здійснення успішної підприємницької діяльності у майбутньому, педагоги, на жаль, визначили другорядними. З-поміж таких завдань: «інтеграція навчальної та позанавчальної діяльності учнів; підготовка педагогів ЗП(ПТ)О до формування в учнів готовності до підприємницької діяльності; реалізація діяльнісного підходу до підготовки учнів до підприємницької діяльності; запровадження технологій проектного, проблемного навчання з метою активізації навчально-підприємницької діяльності учнів; запровадження тренінгових занять для учнів із метою підвищення психологічної готовності до підприємницької діяльності» [4, с. 154]. При цьому викладачі наголошують, що більшість учнів усвідомлюють значення психологічної підготовки до генерування й реалізації бізнес-ідей, однак не завжди адекватно оцінюють рівень сформованості власних індивідуально-особистісних якостей.

Зважаючи на це, у підготовці майбутніх фахівців до підприємницької діяльності недоцільно застосовувати лише «технологічну» концепцію. На нашу думку, це може призвести до спотвореного розуміння учнями суті підприємництва, зникнення у них інтересу до започаткування власної справи,

нівелювання їхніх індивідуально-особистісних якостей (задатків, здібностей, підприємливості, підприємницького мислення тощо).

Осмислення нинішнього стану вітчизняної освітньої практики переконує в наявності цікавих ідей щодо розвитку підприємницьких якостей молоді. Так, на думку М. Шимановського й М. Вовковінського, у підготовці здобувачів освіти до підприємницької діяльності важливо зосереджувати увагу не стільки на підвищенні рівня компетентності, скільки на визначенні індивідуально-особистісних якостей, які бажано розвинути в майбутніх підприємців й розвитку готовності до прийняття ризикованих рішень [6]. Така необхідність є актуальною для сучасної практики з огляду на наявність страху і побоювання здобувачів професійної освіти започатковувати власну справу. Аналіз емпіричних результатів комплексних опитувань учнів переконує, що більшість із них не може або не хочуть досліджувати й аналізувати ринкові ситуації, генерувати важливі рішення, боятися ризикувати (рис. 1), а це ключові характеристики майбутнього успішного підприємця.

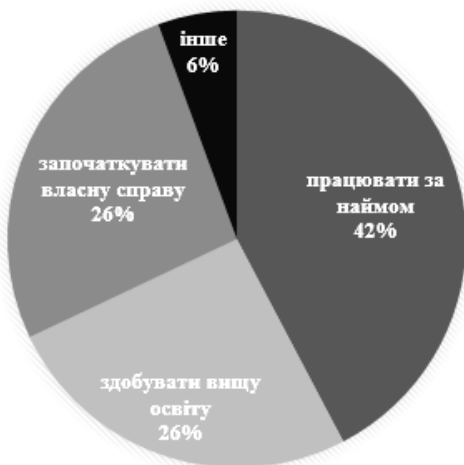

Рис. 1. Результати опитування здобувачів професійної освіти щодо намірів на майбутнє

Як видно з діаграми, більшість здобувачів професійної освіти заздалегідь визначила власне майбутнє. Зокрема, в статусі найманого працівника воліють працювати 42 % респондентів, такі особи готові все життя працювати на роботодавця. Майже третина здобувачів професійної освіти (26 %) після закінчення навчання у ЗП(ПТ)О має намір вступити до ЗВО і стільки ж осіб хочуть започаткувати власну справу.

Зважаючи на такі емпіричні результати, науково значущою визнаємо «гуманітарну» концепцію, що актуалізує необхідність самоаналізу здобувачами освіти рівнів розвиненості своїх індивідуально-особистісних якостей, зокрема здібностей до підприємництва, самоусвідомлення ними

наявних ресурсів та потенціалу щодо їх застосування. Для реалізації означеної концепції в освітній практиці важливо постійно організовувати тренінгові заняття, майстер-класи із підприємництва, ділові ігри, проводити ділові зустрічі із бізнесменами, workshori, соціологічні й маркетингові дослідження, залучаючи учнівську і студентську молодь до розроблення бізнес-планів; активізувати здобувачів освіти до участі в щорічних конкурсах бізнес-проектів «Живи та працюй в Україні», обласних вернісажах бізнес-ідей «Стартап юніор», вернісажах-практикумах «Впровадження компетентності підприємливості в освітній процес у контексті реформування освіти і реалізації економічного патріотизму», проєктах із підприємництва «Фактор успіху: розвиток підприємницьких компетенцій в учнів ПТНЗ», «BEST INVEST», «InnoDnipro» тощо.

Наприклад, у Вінницькому центрі професійно-технічної освіти переробної промисловості функціонує гурток «Школа фінансової грамотності», на заняттях якого організовують зустрічі з успішними підприємцями, бізнесменами і представниками органів державної влади, конкурси-змагання, ділові ігри, тренінги за участю представників Приватбанку, які не тільки поглиблюють фінансову грамотність учнів, а й ознайомлюють їх з інноваціями в банківській сфері. Особливий інтерес щодо можливостей реалізації гуманітарної концепції становить організація дводенних семінарів, тренінгів, наприклад, «Пізнай себе: ініціативність + творче мислення = підприємливість», «Генеруй бізнес-ідею».

Схвальним щодо формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів є досвід Вищого професійного училища № 22 м. Сарни Рівненської області, де економічно зорієнтований виховний процес є цілісним і реалізується не тільки під час теоретичного навчання, а й під час виробничої практики. Систематичне проведення тренінгів із підприємництва надає можливість набути вмінь оцінювати свої потенційні здібності, щоб стати успішним підприємцем, згенерувати власні бізнес-ідеї, кращі з яких під керівництвом тренера застосовують для написання бізнес-планів.

Актуальною для поширення «гуманітарної» концепції підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності є розроблена науковцями Інституту професійно-технічної освіти НАПН України програма навчальної дисципліни «Основи інноваційного підприємництва» [5].

Позитивний ефект, на нашу думку, матиме застосування інформаційних матеріалів численних онлайн курсів, зокрема «Курсу про розвиток і ведення бренду» Андрія Федоріва, «Просування і заробіток на YouTube» Андрія Шатирка із моделями про створення онлайн-школи, просування в Tik Tok, Instagram, Telegram, про персональний бренд, самодисципліну, блогерство, «PROMETHEUS», матеріалів платформи «Відкритий Університет Майдану» (відеолекцій, практичних завдань та контрольних запитань (для перевірки набутих знань) від провідних викладачів бізнес-школ, громадського сектору, практиків із бізнесу та соціальної сфери), що за змістом пов'язані з персональним розвитком та реалізацією вашого потенціалу,

підприємництвом як механізмом якісного розвитку громади і суспільства, розумінням побудови та діяльності відкритого суспільства і його формування в Україні тощо.

Отже, з огляду на інноваційно-творчу й соціально значущу суть підприємницької діяльності, підготовку майбутніх фахівців до започаткування власної справи доцільно здійснювати на засадах педагогіки співробітництва і розвитку, у контексті якої навчання розглядається як процес актуалізації й удосконалення індивідуально-особистісних якостей суб'єкта й ґрунтується на трьох концептах «знання-розуміння-вміння». Таким чином, технологічно змінюється власне процес навчання. Акцент зміщується на стимулювання пізнавальної активності здобувачів професійної освіти, розвиток у них самостійного мислення і ділової активності. У сучасному науковому дискурсі й освітній практиці розрізняють три рівні активності. Перший – має умовну назву «активність відтворення» – характеризується прагненням здобувачів професійної освіти запам'ятати й відтворити знання, засвоїти способи використання набутих знань за зразком. Другий рівень активності – «активність інтерпретації» – пов'язують із прагненням здобувачів професійної освіти осягнути зміст досліджуваного явища чи процесу, встановити зв'язки, опанувати способи використання засвоєних знань уже не за прикладом педагога (пропонованим взірцем чи еталоном), а в інших, змінених умовах. Вищий рівень активності – «активність творча» – передбачає намір здобувачів професійної освіти теоретично осмислити знання, самостійно віднайти ефективні способи виконання завдання на основі максимально швидкого прояву пізнавальних інтересів.

Зважаючи на цілові настанови і зміст професійної освіти, уточнимо завдання підготовки учнівської молоді до підприємницької діяльності. З одного боку, для успішної підприємницької діяльності людині необхідно розвинути комплекс індивідуально-особистісних якостей, які ми умовно об'єднали в такі групи: «успіхи й досягнення» (ініціативність; здатність раціонально використовувати всі наявні ресурси і потенційні можливості у досягненні свідомо поставленої мети, долаючи при цьому зовнішні і внутрішні перешкоди; володіння достовірною актуальною інформацією, своєчасне її застосування; пошукова активність і наполегливість; прагнення до успіхів; усвідомлення відповідальності за свої дії загалом і зокрема щодо підвищення ефективності діяльності); «лідерство» (упевненість у собі; здатність переконувати співрозмовників, партнерів; здатність працювати в команді і бути лідером; директивність і постійне підвищення власного рівня освіченості); «підприємницьке мислення» (цілеспрямованість і планування; генерування й оцінювання ідей; результативність дій у розв'язанні проблемних ситуацій); «взаємодія і відносини» (надійність і чесність; комунікативність і визнання важливості ділових відносин; прагнення постійно розширювати сферу спільної діяльності із метою ефективного виконання поставлених завдань; імідж); «економічна грамотність» (наявність

знань і умінь у питаннях здійснення підприємницької діяльності, прагнення до самовдосконалення, орієнтація в професійній сфері); «індивідуально-особистісні потенційні ресурси» (працездатність, що конкретизується потенційними здібностями індивіда виконувати певну діяльність на заданому рівні ефективності упродовж певного часу; саморегуляція, що деталізується сукупністю взаємопов'язаних усвідомлених індивідом дій щодо досягнення необхідного психічного стану, управління своєю психікою; працьовитість, яка виражається через ділову активність; досвідченість; самоорганізація; усвідомлення своїх здібностей, сильних і слабких сторін; креативність і нестандартне мислення; послідовність як здатність систематизувати трудову діяльність задля досягнення максимально можливого корисного ефекту з урахуванням конкретних умов цієї діяльності). А з іншого – у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників важливо забезпечити усвідомлене розуміння ними суті кожного з етапів підприємницької діяльності, а саме: пошук підприємницької ідеї і вибір товару або послуги; проведення маркетингового дослідження; державна реєстрація підприємницької діяльності; розроблення бізнес-плану; реалізація виготовленої продукції або послуги; управління підприємством; оподаткування підприємницької діяльності.

Підготовка здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності буде оптимальною, якщо ми, з'ясувавши індивідуально-особистісні якості і зокрема, ціннісні орієнтації, інтереси й мотиви навчання, життєві прагнення і наміри учнів, забезпечимо сприятливі умови для прояву ними ділової активності.

Література

1. Raine, A.L., Pandya, M. Three keys to entrepreneurial success: curiosity, creativity, and commitment. *Entrep Educ* 2, 189–198 (2019). <https://doi.org/10.1007/s41959-019-00019-y>

2. Базиль Л. О. Методичні аспекти підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 07 травня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПТО НАПН України. С. 45–50.

3. Голомша М. Якою має бути сучасна освіта. URL: <https://glavcom.ua/columns/golomsha/yakoyu-maje-buti-suchasna-osvita-585230.html> (дата звернення: 30.04.2020).

4. Лужняк Л., Шамралуєк О. Моніторинг стану готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 07 травня 2020 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ: ПТО НАПН України. С. 150–154.

5. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Алексєєва С., Базиль Л., Байдулін В., Закатнов Д. та ін. Професійна освіта. 2019. № 2(83). С. 33–35.

6. Шимановський М. М., Вовковінський М. І. Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі допрофесійної та професійної підготовки: методичні рекомендації. Київ: ІПТО НАПН України, 2015. 90 с.

Баніт Ольга Василівна,

доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ АНДРАГОГА

Нині намітилася тенденція до створення єдиного освітнього простору як чинника інтеграції різних форм і рівнів професійної діяльності. Ця тенденція тісно пов'язана з реалізацією інноваційного підходу, спрямованого на пошук адекватних способів включення андрагога в освітній процес, який створює сприятливі умови для розвитку його потенційних можливостей. Педагогічне осмислення освітнього простору приводить нас до розуміння того, що активність особистості створює основу для побудови освітнього середовища і його перетворення в освітню практику з метою саморозвитку.

Процеси глобалізації та інтеграції вимагають формування нового контексту освітнього середовища, основу якого становлять знання, уміння, навички та особистісні якості як джерело створення сприятливих умов для професіоналізації. Професіоналізація передбачає вдосконалення професіоналізму й неперервний професійний розвиток. У цьому процесі інформаційно-освітнє середовище сприяє формуванню об'єктивної та суб'єктивної готовності андрагога до професійного розвитку.

Аналіз наукової літератури засвідчує наявність чималої кількості досліджень, пов'язаних із формуванням освітнього середовища в закладах освіти різного рівня. Зокрема, нині значна увага приділяється проектуванню шкільного освітнього середовища (Т. Водолазська, Т. Цюман, Н. Бойчук, С. Чопик, Т. Журавель та ін.); проблеми створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах професійно-технічної та вищої освіти знаходять розв'язання у працях М. Братко, А. Данилюка, О. Єжової, Е. Заредінової, О. Керницького, О. Ярошинської та ін.; питаннями моделювання освітнього середовища займалися В. Ясвін (еколого-особистісна модель), В. Рубцов (комунікативно-орієнтована модель), В. Слободчиков (антрополого-психологічна модель), В. Лебедева, В. Орлов (психодидактична модель), В. Панов (екопсихологічна модель) та ін. Натомість бракує фундаментальних досліджень, присвячених аналізу

освітнього середовища як засобу професіоналізації андрагога.

Метою нашої розвідки є окреслення елементів моделі особистого інформаційно-освітнього середовища андрагога, яка б забезпечувала ефективний особистісний і професійний розвиток.

Питання формування особистого інформаційно-освітнього середовища андрагога посідає особливе місце, оскільки його професійний розвиток здійснюється шляхом становлення професійної самосвідомості у прямому зв'язку з індивідуальними характеристиками особистості, що дозволяє усвідомити своє місце в цілісній картині світу. У цьому контексті інформаційно-освітнє середовище постає як індивідуально-особистісна модель, послідовне оволодіння якою дозволяє андрагогу перетворювати себе за допомогою творчої активності, сприяє розвитку здатності й готовності до самоаналізу, самоорганізації, самодіяльності. Зауважимо, що поняття «інформаційно-освітнє середовище» розглядається нами у світлі діяльнісного підходу до процесів взаємодії андрагога з дійсністю і слідом за Е. Зеєром [1, с. 207] трактуємо це поняття в таких аспектах:

а) як прояв усіх освітніх впливів на особистість андрагога, який виступає суб'єктом в освітніх взаємостосунках;

б) як частина більш широкого соціального простору, що представляє собою освітній континуум;

в) як цілісність, що забезпечує інтеграцію всіх її проявів на різних рівнях.

При цьому слід мати на увазі, що моделювання інформаційно-освітнього середовища має враховувати зміни в суспільстві, активність андрагога, інтеграцію різних форм освіти (формальної, неформальної, інформальної). Відтак модель інформаційно-освітнього середовища має охоплювати три структурні компоненти як сукупності умов і факторів, що підлягають проєктуванню, моделюванню й експертизі:

1) просторово-предметний компонент, що забезпечує різноманітність просторових умов, пов'язаність функціональних зон, їх гнучкість (можливість оперативних змін), символічну функцію, керованість, індивідуалізацію й автентичність (відповідність життєвим проявам);

2) соціальний компонент, що забезпечує взаєморозуміння й задоволеність суб'єктів навчання, включаючи рольові функції та повагу один до одного, позитивний настрій, згуртованість і доброзичливість;

3) психолого-дидактичний компонент, тобто зміст і методи навчання, обумовлені психологічними цілями побудови освітнього процесу, що забезпечує відповідність цілей навчання, його змісту і методів психологічним, фізіологічним і віковим особливостям андрагога [3, с. 14].

Діяльнісний характер моделювання освітнього простору з акцентом не тільки на результативну, але й процесуальну складові передбачає самопроєктування особистого інформаційно-освітнього середовища, що має починатися із самовизначення андрагога щодо процесу свого саморозвитку, в ході якого суб'єкт формує завдання на основі сформульованих уявлень про мету, засоби, критерії освітньої траєкторії і співвідносить їх з діяльнісною

специфікою особистого освітнього простору.

Тісний взаємозв'язок результативної й процесуальної складових обумовлюється, з одного боку, особливостями регуляції поведінки андрагога, з іншого – специфікою його операційних, просторово-часових та інших характеристик [2, с. 69]. У процесі моделювання особистого інформаційно-освітнього середовища відбувається професійне самовизначення і вироблення особистісної професійної позиції стосовно професійної діяльності. При цьому андрагог перетворює власну діяльність, виступаючи суб'єктом власного розвитку. У такому розумінні інформаційно-освітнє середовище сприяє розширенню досвіду самоосвіти, що базується на цінностях саморозвитку й самореалізації. Виходячи з цього, андрагог повинен опанувати здатність вибудовувати своє інформаційно-освітнє середовище з урахуванням найближчої зони розвитку.

Таким чином, можемо підсумувати, що інформаційно-освітнє середовище андрагога охоплює систему цілей, змісту, форм, засобів навчання, обумовлену взаємодією суб'єктів освіти, спрямовану на реалізацію особистісного потенціалу з метою саморозвитку. Роль інформаційно-освітнього середовища та його потенціал у професіоналізації андрагога не викликає сумніву. Моделювання цього середовища сприяє формуванню нових способів життєдіяльності, розвитку емоційно-чуттєвої, інтелектуальної, діяльнісної сфер, суб'єктивного досвіду, внутрішніх резервів.

Проблеми моделювання й функціонування інформаційно-освітнього середовища потребують вирішення на рівні когнітивно-змістового, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-оцінного та операційно-діяльнісного компонентів, які визначають вектори професіоналізації андрагога. Залишається відкритим питання про технології створення й функціонування інформаційно-освітнього середовища. Тож перспективу подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні психологічних та організаційно-педагогічних умов формування інформаційно-освітнього середовища, яке б сприяло ефективній професіоналізації андрагога.

Література

1. Зеер Э. Ф. Образовательная среда колледжа как фактор формирования развивающего профессионально-образовательного пространства студентов. *Мир психологии*. 2008. № 2. С. 206–210.
2. Ярославова Е. Н., Федотова М. Г. Построение личного образовательного пространства как средство саморазвития будущих профессионалов в иноязычном образовании. *Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки»*. 2015. Т. 7, № 2. С. 66–73.
3. Ясвин В. А. Образовательная среда от моделирования к проектированию. Москва: Смысл, 2001. 366 с.

Барановська Лілія Володимирівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології
професійної освіти Національного авіаційного університету

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СУБКОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Фах журналіста належить до соціономічних професій, чим зумовлена пильна увага до комунікативної складової професійної підготовки, оскільки важливим критерієм його фахової придатності є здатність встановлювати психологічну взаємодію з людьми. Про це наголошувала й Г. Локарева: «В умовах інформаційно-комунікаційної революції, що відбулась протягом крайніх двох десятиріч, актуалізувалась проблема формування комунікабельної, творчої особистості майбутнього журналіста у процесі професійної підготовки» [1, с. 221]. Він має бути сформованою комунікативно компетентною особистістю, адже спілкування пронизує всю його діяльність.

Компетентність журналіста має, на нашу думку, розглядатись у контексті фахової підготовки чи вияву в професійній діяльності. Саме тому вважаємо схожими дефініції понять «компетентність» і «професійна компетентність». На це звернула увагу О. Рогульська: «У трактуванні термінів «компетентність» і «професійна компетентність» принципової різниці не бачимо, йдеться про відповідну його цільову та змістову переорієнтацію» [2, с. 8]. Сформована професійна компетентність журналіста може бути схарактеризована як інтегрована властивість особистості, що відображає її здатність, готовність ефективно діяти для досягнення мети діяльності. Вона виражається не стихійно, не самостійно. Це цілеспрямований процес формування здатності й готовності діяти як у стандартних, так і в нестандартних умовах професійної діяльності результативно.

Оскільки професійні завдання журналіст виконує, постійно спілкуючись із людьми, то ключовою складовою його професійної компетентності є, звичайно, комунікативна субкомпетентність. Учені достатньо глибоко дослідили цей феномен, вважаючи її інтегративною характеристикою та якістю фахівця. Вважаємо, що вартісною компонентою комунікативної субкомпетентності майбутніх журналістів мають бути професійно важливі якості, зокрема це властивості, що є значущими для спілкування: комунікативність (відкритість у спілкуванні), ініціативність, діалогічність. Водночас вона поєднує емоційну сталість, екстраверсію, здатність конструювати прямий і зворотній зв'язки, уміння слухати, уміння нагороджувати, делікатність [3].

Об'єктами діяльності журналіста є окремі особистості, групи людей, соціальні об'єднання, і спілкування з ними відбувається як у моно-, так і в полікультурному середовищі. І тому психологічний аспект взаємодії в цьому

середовищі є значущим. З огляду на це беремо до уваги положення Л. Мацько [4], які мають безпосередній стосунок до представників журналістського фаху: необхідні знання про національно-ментальну і ритуальну та конвенційну специфіку, соціальну зумовленість мовного спілкування, ситуативно-тематичні вимоги та стилістичні нюанси, комунікативні стратегії й тактики мовленнєвої поведінки, процедурну обізнаність, інтенцію. Не менш значущим є досвід комунікативної діяльності, володіння не лише досягненнями культури власного народу, а й розуміння людей інших національностей, релігій, культур, мов, політичних уподобань, соціального становища, ставлення з повагою до них [5].

У майбутнього журналіста має бути вироблена здатність здійснювати прогноз ситуації, в якій відбуватиметься спілкування, соціально-психологічно програмувати процес взаємодії, спираючись на своєрідність комунікативної ситуації; «вживатися» в її соціально-психологічну атмосферу, робити правильну оцінку позитивних і негативних аспектів ситуації спілкування; здійснювати соціально-психологічне управління процесами спілкування в комунікативній ситуації (організація уваги партнерів спілкування, стимулювання їхньої комунікативної активності, керування процесом спілкування) [6].

З огляду на необхідність встановлення продуктивної комунікативної взаємодії зауважуємо доцільність формування майбутнього журналіста як риторичної особистості, для якої стандартом професійного становлення мають стати риторичні закони. Так, дотримання закону управління аудиторією вимагає наявності в нього готовності працювати з різними аудиторіями на різних рівнях. Якщо вони не є сталими (а це найчастіше відбувається в його повсякденній практиці), журналістові доречно сфокусувати увагу на вивченні соціально-демографічних ознак аудиторії: статі, віку, громадянства, національності, освіти, фахової належності, зайнятості, належності до певних соціальних груп (сільські мешканці, містяни, інтелігенція, переселенці, біженці тощо). Тобто він має миттєво опанувати соціальні, або анкетні, ознаки окремого співрозмовника чи аудиторії загалом. Така діяльність необхідна для створення зовнішнього уявлення про комунікантів, однак на його основі ще не формується впевненість у тому, що контакт з аудиторією буде встановлено, оскільки відомості про їхній внутрішній світ відсутні. А тому (за умови продовження контактів) на основі знань про соціально-демографічні ознаки аудиторії журналісту доречно пізнати й соціально-психологічні (стосуються не всіх слухачів, а характеризують групи або окремі суб'єкти: потреби, мотиви поведінки чи діяльності, ставлення до суб'єкта спілкування), а потім й індивідуально-особистісні її характеристики (тип нервової системи, характер, особливості емоційно-вольової сфери, специфіка перебігу психічних процесів тощо).

Професійна підготовка майбутнього журналіста має бути зорієнтованою на стандартні вимоги щодо його фахової діяльності. Вона передбачає постійні контакти з аудиторією, тому доречно формувати його як комунікативно компетентну особистість, яка розуміє аудиторію, здатна згідно з її специфікою обирати відповідні стратегії психологічної взаємодії, враховуючи соціально-

демографічні, соціально-психологічні й індивідуально-психологічні особливості цієї аудиторії. Моделюючи аудиторію, журналіст прогнозує поведінку комунікантів, сприяє попередженню виникнення непорозумінь у спілкуванні, спрямовує навіть конфліктну реакцію в конструктивне русло і тим самим долучає аудиторію до співпраці.

Література

1. Локарева Г. В. Проблема формування у майбутніх журналістів культури професійного спілкування як ознаки комунікативної компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 30. С. 221–228.
2. Рогульська О. О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Вінниця, 2010. 24 с.
3. Борисенко А. Комунікативна компетентність як складова професійної культури керівника загальноосвітнього навчального закладу. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (06–07 квітня 2016 року, м. Суми). Том 2. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2016. С. 5–6.
4. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навч. посібник. К.: Академія, 2007. 360 с.
5. Мамчур Л. І. Пріоритетна роль комунікативної компетентності у формуванні мовної особистості учня сучасної школи. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2013. Вип. 40. С. 155–159.
6. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія: навч.-метод. посібник. К., 2009. 216 с.

Бирка Маріан Філаретович,

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки,
психології та теорії управління освітою

Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області

АЛГОРИТМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Підвищення рівня технологізації загальної середньої освіти стало передумовою для оновлення технологічної підготовки педагогічних працівників. Адже сучасний учитель повинен не тільки досконало володіти традиційними психолого-педагогічними способами реалізації основних завдань професійної діяльності в закладі загальної середньої освіти, а й забезпечувати їх постійне оновлення та розширення на засадах технологічності, що тісно пов'язане з алгоритмами. Отже, в сучасних умовах винятково важливою стає проблема формування й розвитку алгоритмічної компетентності сучасного вчителя.

Утім відзначимо, що алгоритмічна компетентність не обмежується галуззю інформаційно-комп'ютерних технологій, а насамперед передбачає володіння вчителем здатністю до розпізнавання алгоритмів реалізації основних завдань професійної діяльності, їх оновлення та адаптації під власні потреби й можливості. Не менш важливим елементом алгоритмічної компетентності є вміння розробляти та впроваджувати власні алгоритми виконання таких завдань [1].

Алгоритмічна компетентність як особистісна характеристика тісно пов'язана із логічним та образним мисленням, що виражаються через уміння вчителя визначити послідовність дій, необхідних для вирішення поставленого завдання, виділяти у ході вирішення проблеми окремих блоків підзавдань, вирішення кожного з яких забезпечить досягнення загальної мети.

Для формування і розвитку алгоритмічної компетентності сучасного вчителя пропонуємо наступну **універсальну послідовність розроблення алгоритму**, яка адаптована під особливості його професійної діяльності та реалізується у п'ять кроків [2]:

- 1) чітке формулювання очікуваних результатів, які будуть отримані після вирішення проблеми;
- 2) визначення всіх властивостей проблеми (ситуації), що виникла та деталізація обмежень ресурсів (час, матеріально-технічне забезпечення, фінанси тощо);
- 3) виділення та впорядкування основних дій, необхідних для вирішення поставленої проблеми;
- 4) реалізація визначеної послідовності дій з урахуванням властивостей та обмежень проблеми;
- 5) зіставлення отриманих результатів з бажаними та, у разі потреби, корегування сукупності або послідовності визначених дій.

Представлена універсальна послідовність розроблення алгоритму дасть змогу сучасним учителям успішно та ефективно виконувати основні завдання й обов'язки їхньої професійної діяльності в закладі загальної середньої освіти, а також забезпечить належну технологізацію освітнього процесу відповідно до вимог інформаційного суспільства.

Література

1. Бирка М. Ф. Алгоритмічне мислення особистості як відповідь на виклики сучасності. *Зб. тез конф. Всеукр. наук.-практ. конф. «Формування особистості в умовах викликів сучасної епохи»*, 22 лист. 2019 р. Чернівці, 2019. С. 142–144.
2. Бирка М. Ф. Алгоритмічне мислення як ключова умова ефективності професійної діяльності сучасного вчителя у світлі VUCA. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. Вип. 66. Т. 1. С. 97–102. DOI. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-1.20>

Габдуллин Рустем Серикович,
доктор философии, старший преподаватель кафедры физики и
математики Кокшетауского государственного университета
имени Ш. Уалиханова
Габдуллина Гульмира Уалиевна,
преподаватель Высшего колледжа культуры им. Акана Серэ

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ УЧАЩИХСЯ, ЕГО РАЗВИТИЕ

Методологическая ориентация процесса подготовки ученика через содержание предмета «Математика» дает широкие возможности для глубокого и всестороннего формирования и развития мышления учащихся. Существуют большие математические идеи, пронизывающие все развитие математики в целом. И они должны составить основное идейное содержание школьного курса математики. Что касается простейших понятий арифметики, посвященных изучению простых количественных отношений, то здесь не возникает никаких трудностей в их освещении. А они возникают при рассмотрении школьного курса алгебры, состоящего из многих частей, которые преподносятся в наших учебниках часто в совершенно разрозненном виде. Эта разрозненность при преподавании должна быть преодолена.

В алгебре излагается развитие понятия числа, каждый шаг которой, начиная от положительных чисел и заканчивая комплексными, представляет собой подлинный триумф человеческой мысли, но об этом интересном факте учащийся узнает разрозненно в различные моменты обучения. Мы знаем, что без действительных чисел нет математического анализа, без иррационального числа нет числовой прямой – основы всей математики.

Важные мировоззренческие функции для учащихся несут такие элементарные понятия анализа, как «последовательность», «предел», «функция» и другие.

Буквенные формулы алгебры – одна из самых мощных алгебраических идей, на овладение которой, так же, как и на овладение понятием действительного числа, человечество затратило много творческих умений. Переход к буквенной формуле – одна из первых и самых больших абстракций в истории математики. Но в школе алгебраическое буквенное исчисление часто излагается как набор мало связанных между собой правил, и все идейное содержание этого важнейшего раздела алгебры ускользает от понимания учащихся.

Известно, что без уравнения нет математики как средства познания природы, поэтому оно является одной из основных идей курса математики. Уравнение составляет центр алгебры, и на них учитель должен убедительно показать учащимся силу математического метода. Решаемые задачи должны иметь реальное отражение, убедительное для учащихся.

Сведение понятия функции к вычерчиванию графиков дает недостаточное и неправильное освещение этого важнейшего и основного понятия математики. Понятие функции связывает школьную математику с современной математической наукой, поэтому оно должно найти правильное отражение в представлении школьной математики.

Понятие функции объединяет курс алгебры и тригонометрии, многочисленные геометрические задачи, решаемые с применением тригонометрии, объединяют курс тригонометрии с курсом геометрии. Курс геометрии способствует развитию пространственного воображения, развитие которого составляет одну из основных задач курса стереометрии. Геометрия незаменима при развитии логической культуры мысли. Особенно важно, чтобы эта культура вырабатывалась на материале, который сам по себе имеет большое практическое значение для учеников.

Одной из важных методических задач, стоящих перед учителями математики, является умение формировать у учащихся ясное представление о взаимосвязях и взаимном проникновении различных математических дисциплин, а также учителю необходимо усвоить принцип компьютерного обучения, его дидактические возможности. Необходимо добиться совершенно иного понимания учебного процесса как совместной деятельности учителя и учащихся, в результате которой все участники создают что-то новое и где ученики, изучая математические курсы, используют их широкие возможности для глубокого и всестороннего формирования диалектического мировоззрения.

Грудинін Борис Олександрович,

доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ АВТОМАТИЗОВАНОГО КОМПЛЕКСУ СПОСТЕРЕЖЕНЬ МЕТЕОРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Дослідження метеорних тіл та їх взаємодії з атмосферою Землі для сучасної науки має велике значення при вирішенні цілого ряду астрономічних, геофізичних і прикладних завдань: вивчення походження та еволюції Сонячної системи, оцінювання впливу метеоритної речовини на Землю, використання розсіяння радіохвиль на іонізованих метеорних слідах для потреб радіозв'язку, безпека польотів космічних апаратів тощо. Особливістю дослідження метеорної активності у радіодіапазоні є той факт, що реєструється не частина енергії, яка випромінюється під час згорання метеороїда в атмосфері, а частина перевипроміненої енергії від наземних трансляторів телерадіомовлення (так зване розсіяння вперед, від англ. – forward scattering) [1; 2].

Сьогодні реєстрація відлунь радіохвиль від іонізованих слідів метеороїдів у

радіодіапазоні за допомогою методу прийому відлунь сигналів загоризонтних радіостанцій (FM, Frequency Modulation) проводиться з використанням чотирьох радіотрас, створених за ініціативою Науково-дослідного інституту «Миколаївська астрономічна обсерваторія» (НДІ «МАО»): Кельце–Миколаїв, частота 88.2 МГц, довжина 910 км; Стамбул–Миколаїв, частота 88.2 МГц, довжина 700 км; Соннеберг (Німеччина)–Львів, частота 91.7 МГц, довжина 900 км; Будапешт–Рівне, частота 94.8 МГц, довжина 635 км.

У квітні поточного року НДІ «МАО» уклала угоду про співпрацю з Глухівським НПУ імені О. Довженка. У межах цієї угоди на факультеті природничої і фізико-математичної освіти організовано роботу автоматизованого комплексу спостережень метеорів, який 5 серпня 2019 р. з успіхом запущено в дію. Складниками комплексу з реєстрації радіовідлунь є програмно керований приймач Realtek RTL2832U; направлена антена типу Ягі-Уда, розрахована на потрібний діапазон частот (88–108 МГц); програмне забезпечення для управління приймачем та збереження інформації; встановлений інтерпретатор мови програмування Python 3.4 з бібліотеками numpy, matplotlib, wave; програми оброблення отриманих з ефіру масивів даних, розроблені мовою програмування Python.

Комплекс приймає сигнал потужної загоризонтної FM станції, розташованої в місті Кельце (Польща) на відстані приблизно 940 км від Глухова. FM станцію вибрано з урахуванням як азимутально-частотного розподілу шумів в місці розміщення комплексу, так і місць дислокацій, потужностей та частот випромінювання станцій передавачів і радіочастот. Відтак в Україні відкрито нову радіотрасу реєстрації відлунь радіохвиль від іонізованих слідів метеороїдів (траса Кельце–Глухів, частота 88.2 МГц).

Розподіл загальної кількості вторгнень, зафіксованих комплексом за сім місяців, показано на рис. 1. Загальна кількість вторгнень за цей період – 40785 одиниць (рис. 1).

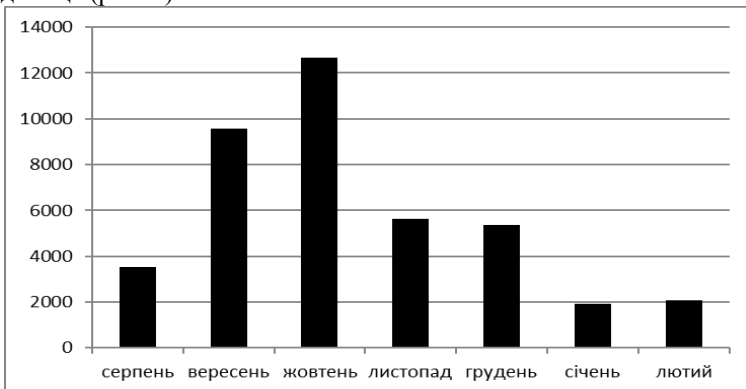

Рис. 1. Діаграма розподілу загальної кількості вторгнень (вісь ординат) за днем місяця (вісь абсцис). Серпень 2019 р. – лютий 2020 р.

На рис. 2, 3 показані, відповідно, розподіли кількості вторгнень за годиною доби і за днем місяця.

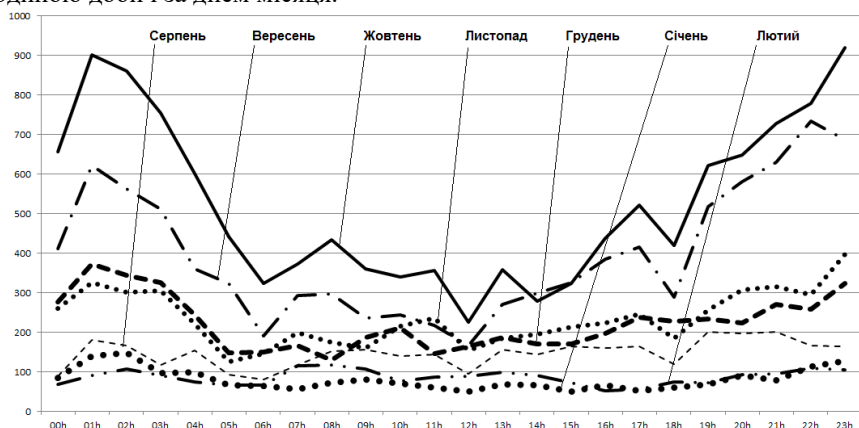

Рис. 2. Діаграма розподілу кількості вторгнень (вісь ординат) за годиною доби (вісь абсцис). Серпень 2019 р. – лютий 2020 р.

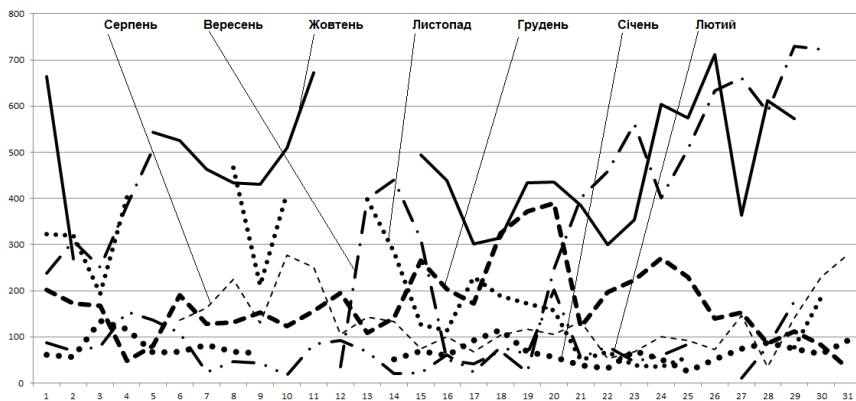

Рис. 3. Діаграма розподілу кількості вторгнень (вісь ординат) за днем місяця (вісь абсцис). Серпень 2019 р. – лютий 2020 р.

Дані фіксації рідовідлунь автоматично передаються на сайт європейського проєкту RMOB (англ. – Radio Meteor Observing Bulletin).

Література

1. Вовк В. С., Калужный Н. А., Козырев Е. С., Шульга А. В. Автоматическая обработка сигналов при наблюдении метеоров методом загоризонтного зондирования. *Вісник астрономічної школи*. 2012. № 2. С. 166–170.

2. Ballinger A. P., Chilson P. B., Palme R. D., Mitchell N. J. On the validity of the ambipolar diffusion assumption in the polar mesopause region. *Annales Geophysicae*. 2008. 26. P. 3439–3443.
3. Hunt S. M., Oppenheim M., Close S., et al. Determination of the meteoroid velocity distribution at the Earth using high-gain radar. *Icarus*. 2004. 168. № 1. P. 34–42.
4. IMO. Radio Observations [Електронний ресурс] / IMO. 2016. URL: hwww.imo.net/radio/reflection (дата звернення: 08.09.2019 р.).
5. Rendtel J. 2016 Meteor Shower Calendar [Електронний ресурс] / Jurgen Rendtel. 2015. URL: www.imo.net/files/meteor-shower/cal2016.pdf (дата звернення: 08.09.2019 р.).
6. Rubin A., Grossman J. Meteorite and meteoroid: New comprehensive definitions. *Meteoritics and Planetary Science*. 2010. № 45. С. 114–122.

Завидівська Наталія Назарівна,

доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Завидівська Ольга Ігорівна,

кандидат економічних наук доцент кафедри економіки та менеджменту Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА

В умовах вищого навчального закладу конкурентні переваги майбутніх менеджерів формуються під впливом суб'єктивних і об'єктивних факторів, що є результатом навчання. Особистий ресурс студентів-управлінців, що складається із управлінських якостей, знань, умінь і навичок – це суб'єктивна сторона їхньої майбутньої професійної діяльності. Суб'єктивна сторона – це, фактично, комплекс соціально-моральних установок, ціннісних орієнтацій, усвідомлення необхідності здоров'яорієнтованого управління. До об'єктивної сторони належить система професійного навчання студентів-управлінців. Йдеться про використання такої здоров'яорієнтованої педагогічної технології (змісту, організаційно-педагогічних умов, концептуальних підходів тощо), що сприятиме конкурентоздатності і досягненню соціального успіху студентами-управлінцями у майбутньому.

Соціально конкурентним можна вважати такого менеджера, котрий матиме явні переваги і готовність до створення здоров'яорієнтованого середовища організації. Успіх професійної діяльності сучасного менеджера залежить від уміння запроваджувати здоров'язбережувальні заходи у трудові процеси, здатності закріпити такі організаційні моменти у свідомості

підлеглих людей, для яких такі умови праці стануть нормою і звичкою. За таких умов професійно орієнтовані й комунікативно-технологічні здібності використовуватимуться студентами-управлінцями для здійснення людиноцентричного менеджменту в майбутньому. Слід зазначити, що професійно орієнтовані здібності студентів-управлінців є не достатньою ознакою їхньої досконалості. Від комунікативно-технологічного ресурсу майбутніх менеджерів залежить реалізація здоров'яорієнтованого управління, що і буде ознакою їхньої високої фаховості.

Суттєву допомогу в цьому сенсі надає на сьогодні система професійної освіти майбутніх менеджерів. Розвиток науки спричинив інтеграцію особистості й організації, перетворення людини-працівника з механічного інструменту на активного учасника організації, від якого залежить успішність розвитку цієї структури. У зв'язку з цим потреба у талановитих менеджерах із кожним роком зростає. Талановитий менеджер – це зараз таке саме цінне і рідкісне явище, як талановитий співак, конструктор, митець. Постійні зміни в системі освіти ще більше загострюють потребу у визначенні сучасної системи професійної підготовки майбутніх менеджерів, що відповідала б вимогам сучасності. Згідно зі статистикою лише одна людина з десяти може бути талановитим управлінцем. Система фахової освіти майбутніх менеджерів має стати фундаментом для формування особистості сучасного конкурентоздатного управлінця, котрий не лише стане конкурентоздатним на ринку праці, але й готовим до постійної самоосвіти і вдосконалення.

На основі викладеного вище стає очевидним, що сьогоднішня система фахової освіти має враховувати певні особливості соціального суспільного розвитку. Йдеться про такі аспекти:

- централізацію управління поступово замінено децентралізацією. Зникла потреба в керівниках, котрі слугували лише додатком для передавання інформації знизу вгору. В умовах людиноцентричного виробництва виникла потреба в управлінцях, котрі будуть готовими до здоров'яорієнтованого менеджменту в умовах організації;

- додаткове навчання і виховання майбутніх менеджерів через фірми, що проводять різноманітні здоров'язбережувальні тренінги. У системі професійної підготовки студентів-управлінців необхідно використовувати елементи таких інноваційних заходів, що потребує зміни форм, методів, засобів;

- здатність вмотивовувати персонал до покращення продуктивності праці через збереження власного здоров'я. Водночас зросла активність самих працівників в умовах підприємства і їхні впливи на прийняття управлінських рішень. У теперішніх умовах підлеглі не соромляться і не бояться висловлювати свої потреби, запити, вимоги. Менеджер має рахуватися з неформальними ситуаціями, що складаються в колективі і такі взаємостосунки також уміти використати на благо бізнесу. Усе це висуває

нові вимоги до компетентностей випускників, котрі працюватимуть у сфері управління.

На нашу думку, сучасний конкурентоспроможний випускник-менеджер – затребуваний суспільством фахівець, котрий здатний достойно представити себе на ринку праці та просити за свою якісну працю як професіонала, котрий має переваги над іншими, достойну заробітну плату, що забезпечить його благополуччя. Конкурентні переваги випускника-менеджера ми визначаємо як уміння виконувати свої професійні обов'язки, здійснювати більш ефективне управління, аніж це можуть зробити інші. Йдеться про те, що майбутньому менеджеру, окрім обов'язкових якостей, мають бути притаманні такі, що виділяють його з-поміж інших. Це такі характеристики управлінців, що могли б стати для них перевагами у майбутньому. Йдеться про дещо більше, ніж просто набір знань, вмінь і навичок – це набір оновлених компетенцій і компетентностей.

На нашу думку, компетентність сучасного менеджера – це не лише сукупність знань і досвіду, а ще й спроможність здійснювати управління, що не завдасть шкоди здоров'ю підлеглих. Для цього майбутній менеджер має володіти певним набором компетенцій, що характеризують його і як людину, і як фахівця-управлінця.

Каленський Андрій Анатолійович,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Ні Вей Юнь,

кандидат соціологічних наук, заступник директора центру «ГО Центр сприяння розвитку освіти КНР в Україні»

ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В КИТАЇ

Система освіти в Китаї має ґрунтовну нормативно-правову базу. Її становлять закони КНР «Про освіту», «Про обов'язкову освіту», «Про вищу освіту», «Про професійну освіту», «Про викладачів» та інші нормативні акти. Ці закони, положення, а також понад 600 адміністративних актів Міністерства освіти сформували достатньо досконалу законодавчу систему у сфері освіти [1, с. 49].

Ураховуючи вітчизняну практику та прикладний міжнародний досвід, китайці вивели для себе декілька критеріїв ефективності системи загальної середньої освіти. На їхню думку, загальноосвітню підготовку можна вважати ефективною, якщо вона успішно формує навички інтелектуальної праці, дозволяє учню самостійно розбиратися у новій для нього проблемі, розвиває ініціативу і творчі здібності, підтримує в учні впевненість у собі та своїх здібностях, не завдає шкоди його здоров'ю та психіці.

Про якість загальної середньої освіти у Китаї говорять результати рейтингу моніторингу якості освіти PISA, який проводиться раз на три роки і оцінює, наскільки учні здатні використовувати здобуті знання, уміння та навички в реальному житті. Інструментом для цього слугують тести – вони визначають, наскільки учні володіють за такими основними компетентностями (грамотностями): читацькою, математичною, природничо-науковою. За результатами дослідження, яке проводилось у 2018 році, Китай очолив рейтинги за всіма трьома напрямками.

Якість підготовки абітурієнтів у закладах загальної середньої освіти у Китаї з одночасним підсиленням рівня матеріально-технічного (для вдосконалення матеріально-технічної бази були розроблені програми «Проект 985» і «Проект 211») та кадрового (система підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Китаї з 1980 року відповідає стандартам підготовки PhD, що діють у США) забезпечення університетів, а також вдосконаленням контролю за дотриманням принципів академічної доброчесності в системі вищої освіти дозволили сучасній системі вищої освіти Китаю позиціонуватися на рівні кращих світових моделей [2, с. 75].

За результатами оцінювання фахівців британською консалтинговою компанією Quacquarelli Symonds (QS), якість функціонування системи вищої освіти Китаю у 2018 році відповідала 8 місцю у світі [5].

На відміну від середньої та вищої освіти система професійно-технічної освіти Китаю має низький статус у суспільній свідомості і широко сприймається як слабка ланка в системі освіти країни. Упродовж довгого часу в закладах ПТО Китаю були вузькоспеціалізовані навчальні програми, відносно слабкі зв'язки з промисловістю та менше фінансування, ніж в академічній освіті. Викладачам, як правило, не вистачає галузевого досвіду. Існує величезна невідповідність між очікуванням роботодавців щодо умінь випускників закладів ПТО і реальним станом цих умінь, особливо це їх нездатності застосувати свої знання [6].

Зараз Китай робить величезні інвестиції у ПТО, вживаючи низку заходів щодо значного розширення ПТО та покращення її якості. Значне фінансування національного рівня сприяє будівництву нових закладів, закупівлі нового обладнання та забезпечення субсидій для бідних студентів.

Для подолання дефіциту висококваліфікованих робітників обґрунтовано новий підхід до людського капіталу, який зосереджує основну увагу на розробленні сучасної системи професійної освіти та навчання.

Сучасний Китай характеризується широкомасштабними експериментами у сфері ПТО. Щоб подолати перешкоди, успішно модернізувати свою систему ПТО та побудувати економіку, орієнтовану на інновації, країна йде шляхом створення моделей систем, що відповідають різним етапам економічного розвитку в різних провінціях. Розбудовується система управління, яка в основному орієнтується на роботодавців [7].

Суттєво оновлюються навчальні програми закладів ПТО та ВНЗ. Створюються стимули для участі роботодавців та для установ з метою покращення навчальних програм та їх відповідності міжнародним стандартам.

Китайські вчені вважають, що впровадження інновацій, що базуються на європейському досвіді (сучасні тестові технології, сучасні методи управління якістю освіти та оцінювання ефективності внутрішнього менеджменту навчальних закладів, організація та управління системою оцінювання, форми представлення результатів контролю та оцінювання тощо) дозволить покращити якість усієї системи освіти у Китаї [3].

Таким чином, система середньої та вищої освіти КНР позиціонується на рівні кращих світових моделей, уживаються заходи щодо покращення якості професійно-технічної освіти, а саме: розширення професійних програм, поглиблення зав'язків із промисловістю, підвищення статусу ПТО у суспільстві; усунення структурних бар'єрів між професійною та академічною освітою, розвиток системи кваліфікацій (професійних, освітніх стандартів), удосконалення системи освіти дорослих.

Література

1. Лунячек В. Е. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. *Постметодика*. 2013. № 1. С. 47–54.
2. Мороз С. А. Досвід Китаю у забезпеченні розвитку галузі освіти як підґрунтя для вдосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 9. С. 70–77.
3. Шпарик О. М. Моніторингові дослідження китайських науковців у галузі забезпечення якості загальної середньої освіти у країнах Європи. *Нові технології навчання*. 2013. № 77 (77). С. 32–36.
4. Каленський А. А., Лузан П. Г., Ваніна Н. В. та Пашенко Т. М. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2018.
5. QS Higher Education System Strength Rankings (HESS) (2018) *TOP UNIVERSITIES*. URL: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018> (дата звернення: 29.04.2020).
6. Vivien Stewart. Chinese Innovations in Career and Technical Education. *Center for Global Education. Global Cities Education Network*. URL: <https://asiasociety.org/global-cities-education-network/chinese-innovations-career-and-technical-education> (дата звернення: 29.04.2020).
7. Vivien Stewart (2015). MADE IN CHINA: Challenge and Innovation in China's Vocational and Technical Education System. *National Center of education and the Economy*. URL: <http://ncee.org/china-vet/> (дата звернення: 29.04.2020).

Ковальчук Василь Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ПРОБЛЕМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Цифровізація сьогодні є одним з головних трендів на ринку праці. Стрімке впровадження цифрових технологій актуалізує потребу формування цифрових навичок громадян. З огляду на події, які відбуваються у світі, цифрові технології активно використовуються в роботі та житті. Завдяки використанню онлайн та інших технологій громадяни можуть більш ефективно набувати знань, умінь та навичок у багатьох інших сферах.

Кількість робочих місць в Україні, що потребують від працівників принаймні базового розуміння інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, стрімко збільшується, а вміння користуватися технологіями стає основною вимогою до персоналу [4].

Одним з пріоритетних напрямів цифровізації суспільства є цифровізація освіти, що передбачає передусім інтенсифікацію процесу навчання, реалізацію ідей адаптивного і розвивального навчання, вдосконалення форм і методів організації освітнього процесу, створення системи освіти, орієнтованої на використання в ньому сучасних цифрових технологій.

Актуальність і значущість процесу цифровізації професійної освіти викликана глобальними процесами переходу до цифрової економіки та цифрового суспільства. Побудова цифрової економіки та цифрової освіти – пріоритети державної політики України, які зафіксовані в концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року та націлені на формування нового іміджу випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти [2]. Тому саме рівень володіння цифровими технологіями є визначальним в умовах сучасного високотехнологічного суспільства.

Обов'язковою умовою розвитку освіти стає інноваційний процес, а особливістю інноваційного розвитку освіти – її технологізація. До першочергових завдань розвитку професійної освіти в умовах цифровізації слід віднести не лише ресурсне наповнення самого навчального середовища сучасними цифровими засобами навчання, а й підготовку педагогічних працівників до ефективного їх використання. Ураховуючи високий навчальний потенціал сучасних цифрових технологій та темпи їх розвитку, обумовлені безперервним розробленням і вдосконаленням програмних засобів, потребує оновлення змісту освіти. За таких умов педагогу важливо вибудувати індивідуальну освітню траєкторію розвитку цифрової компетентності.

Використання сучасних цифрових технологій є необхідною умовою розвитку ефективних підходів до навчання й удосконалення методики викладання, що дозволяє заощадити час і зробити роботу більш результативною, здійснювати швидкий пошук інформації, планувати результати, використовувати графічні можливості цифрових пристроїв, розвивати інтерес здобувачів освіти до досліджуваного матеріалу, стимулювати пізнавальну і творчу активність, самостійність, формувати комунікативні навички, забезпечувати об'єктивний контроль якості освітнього процесу [1].

Цифрова освіта об'єднує різні компоненти і найсучасніші технології, використовує цифрові платформи, сприяє впровадженню новітніх інформаційних та освітніх технологій, застосовує прогресивні форми організації освітнього процесу й активні методи навчання та навчально-методичні матеріали.

Цифрові технології створюють нові можливості для побудови освітнього процесу та розв'язання великого комплексу освітніх завдань – як «вічних», що не розв'язуються засобами традиційної освіти, так і принципово нових, таких як:

- використання елементів штучного інтелекту є основою для: сервісів, що забезпечують проєктування індивідуальних освітніх маршрутів і організацію навчання за індивідуальним навчальним планом; адаптивних систем навчання, автоматично налаштованих на індивідуальні навчальні стратегії та інші особливості конкретного здобувача освіти;

- технології віртуальної реальності дозволяють конструювати цифрові та екранні моделі об'єктів, забезпечуючи: створення мотивувального ігрового і реалістичного антуражу на етапах освоєння, закріплення і контролю навчального матеріалу; можливості для вивчення невидимих, мікро- і макрооб'єктів та процесів і віртуального експериментування з ними; формування навичок і компетентностей для роботи на небезпечних виробництвах, в екстремальних ситуаціях;

- використання технологій цифрового двійника, цифрового сліду і Big Data дозволяє створити систему персоналізованого моніторингу успішності навчання та динаміки розвитку здобувача освіти;

- технологія чат-бот дедалі ширше використовується для забезпечення оперативного змістовного зворотного зв'язку в процесі дистанційного навчання;

- використання технологій доповненої реальності забезпечує реалізацію комплексу принципів цифрової дидактики при формуванні професійних умінь і навичок в умовах реального виробничого процесу (в ході виробничої практики);

- технології електронної ідентифікації і автентифікації (розпізнавання особи, голосу) можуть бути використані для верифікації при віддаленому складанні демонстраційного іспиту здобувачем освіти;

- технологія блокчейн, необхідна для побудови єдиного інформаційного освітнього середовища в освітніх мережах, забезпечує ефективну реалізацію мережових освітніх програм і проєктів;

- цифрові технології спеціалізованого освітнього призначення – edtech (educational technologies), як правило, використовують одну або декілька з перерахованих вище цифрових технологій.

Саме вміння користуватися цифровими технологіями забезпечує готовність фахівця до використання цифрових технологій у професійній діяльності та створює основу сучасної функціональної грамотності будь-якого фахівця. У цілому до набору очікуваних освітніх результатів входить і широкий спектр інших професійних компетентностей, зміст яких істотно трансформується під впливом цифровізації.

Зараз є багато інструментів, що дозволяють готувати майбутніх фахівців, здатних до креативного мислення і створення інновацій [3]. Одними з поширених інструментів є хмарні технології зберігання і оброблення інформації, що дозволяють скоротити як фінансові витрати на цифровізацію освіти, так і витрати часу викладачів. За допомогою хмар вирішується цілий ряд питань: відпадає необхідність придбання деякого ліцензійного програмного забезпечення; здобувачі освіти отримують можливість використовувати розширений програмний інструментарій як в аудиторній, так і в самостійній роботі; забезпечується простий доступ до навчального контенту.

Трансформації, пов'язані із переходом на цифрові технології, створюють нові підходи та стилі діяльності, котрі ведуть до суттєвого перегляду усталеного в суспільстві поняття «робоче місце». У «цифровому» світі робочі місця перестають бути прив'язаними до фізичних місць – вони стають «цифровими», віртуальними, мобільними й не потребують перебування працівника на робочому місці [4]. Така концепція через привабливість для багатьох працівників та працевластців стрімко поширюється у світі.

Використання цифрових технологій стимулює розвиток відкритого цифрового суспільства та вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток здобувачів освіти як особистостей, висуває нові вимоги до професійної майстерності викладання дисциплін, вимагає чіткої організації та індивідуальної роботи з кожним учасником під час освітнього процесу.

Література

1. Ковальчук В. І. Застосування цифрової педагогіки в підготовці майбутніх фахівців сфери підприємництва. *Молодий вчений*. 2018. № 5. С. 523–526.

2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року від 12 червня 2019 р. № 419. *Урядовий портал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80?lang=en> (дата звернення 22.12.2019).

3. Ковальчук В. І. Інформаційні ресурси в професійному розвитку викладача вищої школи. *Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика*. 2018. С. 50–57.

4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

Крамар Валерій Максимович,

доктор фізико-математичних наук,
завідувач кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Кондрюк Денис Васильович,

кандидат фізико-математичних наук, завідувач організаційно-масового
відділу, керівник гуртка «Основи робототехніки» Чернівецького обласного
центру науково-технічної творчості учнівської молоді

Глушко Андрій Анатолійович,

студент Інституту фізико-технічних та комп'ютерних наук
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Призначенням освітньої галузі «Технології», що входить до базисного навчального плану закладів загальної середньої освіти, є формування технічно, технологічно освіченої людини, підготовленої до життя й активної предметно-перетворювальної діяльності шляхом набуття нею життєво необхідних компетентностей у сфері сучасних технологій та здатності застосовувати їх у різних галузях практичної діяльності [1].

Вирішення цього завдання неможливе без володіння вчителем фаховими компетентностями щодо організації технологічної підготовки учнів, використання ним нових, сучасних педагогічних технологій та методів навчання, які забезпечують формування в учнів технологічного творчого мислення та усвідомлення ними інформаційно-технологічної картини сучасного світу. Особливу роль у цьому відіграють проєктні технології навчання, які забезпечують вироблення системного уявлення про зміст і значення організації практичної діяльності на всіх етапах проєктно-технологічного ланцюжка – від формулювання ідеї до її реалізації.

Чинні програми з предмета «Трудове навчання та технології» передбачають можливість запровадження проєктно-технологічної діяльності під час виконання як їх інваріантної, так і варіативної складових [2].

Здобуття навичок до використання проєктних технологій у навчальній діяльності повинно забезпечуватися на всіх етапах підготовки майбутніх

учителів трудового навчання та технологій. Запровадження їх у навчальний процес забезпечать усвідомлене опанування студентами цілісної культури організації проектно-технологічної діяльності, розвиток у них здатності до генерування ідей та їх критичного аналізу, самостійного прийняття рішень, формування власної думки, комунікації та взаємодії в процесі вирішення спільних завдань, що є важливою педагогічною проблемою сучасної технологічної освіти.

Другою проблемою є факт неспроможності її змісту забезпечити підготовку майбутнього вчителя на рівні вимог розвитку сучасного інформаційного суспільства. Причиною цього є відставання у внесенні відповідних змін до навчальних планів і програм підготовки вчителів трудового навчання та технологій від темпів розвитку і впровадження у виробництво новітніх технологій, які ґрунтуються на досягненнях наноелектроніки, використанні новітніх електронних систем і мереж, засобів програмування та робототехніки.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема підготовки вчителів технологій, обізнаних у сфері електроніки, конструювання та розроблення програм керування автоматизованими системами.

Вирішенню обох названих педагогічних проблем якнайефективніше сприяє широке використання в процесі підготовки вчителів трудового навчання та технологій методу проектів конструкторсько-технологічного спрямування із застосуванням знань, умінь і навичок зі сфери новітніх технологій. Такий підхід дає змогу ефективно формувати ключові фахові компетентності в майбутніх учителів та залучати їх до пошукової науково-дослідницької діяльності, мотивувати їх пізнавальну діяльність, розвивати їхні творчі здібності.

Досягти цієї мети силами і засобами виключно колективу випускової кафедри неможливо через надзвичайно велику кількість можливих напрямів і багатоплановість тематики проектів. Тому кафедрою професійної та технологічної освіти і загальної фізики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, яка здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальностями 014.10 – Середня освіта (трудове навчання та технології) і 015.34 – Професійна освіта (машинобудування), запроваджено співпрацю з Чернівецьким обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді, у рамках якої студенти I–IV курсів відвідують Центр у якості членів гуртків (I–II курси), а потім помічників керівника (III–IV курси). Теоретичну базу для формування компетентностей щодо організації проектно-технологічної діяльності у майбутніх учителів трудового навчання та технологій забезпечує викладання дисциплін «Основи технічного моделювання і проектування», «Інформаційні машини та кібернетичні системи», «Технічна і прикладна творчість», «Організація та методика гурткової роботи», а практичних навичок вони набувають під час проходження технологічного практикуму під керівництвом керівників гуртків на базі Центру.

Ефективність такої співпраці доведена виконанням проєктів, більшість із яких захищалися в якості курсових та магістерських дипломних робіт, доповідалася на студентських наукових конференціях, а кращі з них брали участь у Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт. До таких, зокрема, належать репрезентовані нами розробки проєктів із робототехніки «Розумний дім» та «RoboCar», виконані на базі електронного конструктора Arduino.

Література

1. Коберник О. М. Теоретико-методичні засади компетентнісного підходу в технологічній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. Вип. 37. С. 85–91.

2. Стешенко В. В. Основні підходи до визначення змісту і структури техно-логічної освіти в Україні. *Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 1. С. 226–231.

Курук Віра Панасівна,

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Реформування вищої освіти в Україні спрямоване на пошук шляхів оновлення теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх учителів, зокрема трудового навчання та технологій, з метою підвищення якості вітчизняної освіти, а також урахування українською школою світових тенденцій розвитку освітніх систем.

На цьому зацентовано увагу в законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року (2013 р.), Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Концепції розвитку неперервної освіти України на період 2015–2025 років тощо.

Проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО стали предметом дослідження багатьох науковців: Ігоря та Ірини Андрощуків, І. Гевка, Р. Гуревича, О. Коберника, М. Корця, Л. Оршанського, В. Сидоренка, В. Стешенка, С. Ткачука, Г. Терещука, В. Титаренко, О. Торубари, Д. Тхоржевського, С. Ящука та ін.

Становлення технологічної освіти у вітчизняних закладах вищої освіти започатковано датою відкриття при Глухівському учительському інституті 22 жовтня 1888 року класу ручної праці, першого на теренах сучасної України.

Історико-педагогічний аналіз тогочасного періоду підготовки майбутніх учителів ручної праці дає підстави стверджувати, що матеріально-технічне

забезпечення навчальних майстерень та лабораторій у Глухівському учительському інституті було найсучаснішим на період кінця XIX – початку XX століть, а методичні засади їхньої підготовки строго базувалися на загальнодидактичних принципах, що може стати взірцем наукового підходу до організації сучасного освітнього процесу.

В умовах сьогодення ми можемо констатувати недооцінювання ролі технологічної освіти в підготовці молодого покоління до життя, що виявляється у: зменшенні кількості годин на вивчення трудового навчання (технологій) у закладах загальної середньої освіти; перенаповненні учнів у майстерні під час проведення уроків (до 25 осіб); невизначеності змісту шкільних навчальних програм із цих предметів; занедбаності матеріально-технічного забезпечення майстерень тощо.

Натомість зазначимо, що формування та розвиток переважної більшості з десяти ключових компетентностей учнів, задекларованих у Концепції «Нова українська школа», досить ефективно відбувається саме в процесі технологічної освіти – на уроках трудового навчання (технологій), курсах за вибором, гуртках технологічного профілю тощо. Виконання означеного завдання повністю залежить від рівня фахової компетентності вчителя, здатного приймати оптимальні рішення в різноманітних педагогічних ситуаціях і ефективно діяти на основі засвоєних знань, сформованих умінь та цінностей, а також набутого досвіду діяльності.

Вимоги до компетентностей та обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти визначають освітні стандарти. Проєкт Державного стандарту базової середньої освіти України – спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) метою технологічної освітньої галузі визначає формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, розвиток системного і критичного мислення, готовності засобами дизайну змінювати навколишній світ без заподіяння йому шкоди, здатності до підприємливості, партнерської взаємодії; використання техніки і технологій для культурного й національного самовираження [1].

Слід зауважити, що в представленому проєкті нового стандарту базової середньої освіти відсутні завдання, пов'язані з формуванням в учнів цілісного уявлення про розвиток матеріального виробництва, роль техніки, проєктування і технологій у розвитку суспільства та ознайомленням їх з виробничим середовищем, традиційними, сучасними і перспективними технологіями обробки матеріалів.

На жаль, у розробленому проєкті стандарту залишилась незмінною і кількість годин на опанування трудового навчання в базовій середній школі: по 2 год. на тиждень у 5–6 класах та по 1 год. у 7–9 класах.

Таким чином, у результаті актуалізації конструктивного досвіду підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у системі педагогічної освіти другої половини XIX століття, аналізу сучасного її стану, а також власного багаторічного досвіду роботи в закладі вищої педагогічної

освіти вважаємо перспективними такі напрями розвитку технологічної освіти в Україні:

1. Усвідомлення громадськістю, державними структурами важливості предмета «Трудове навчання» («Технології») як загальноосвітнього, важливого для підготовки молоді до роботи у сфері матеріального виробництва, що вимагає: збільшення кількості годин на його опанування на всіх рівнях загальної середньої освіти; включення до шкільних навчальних планів як обов'язкового предмета «Креслення» з уведенням елементів комп'ютерної графіки з метою формування графічної грамотності учнів як основи їхньої проєктно-технологічної діяльності та як потужного засобу орієнтації учнів на архітектурні, дизайнерські, інженерні та інші професії; осучаснення матеріально-технічного забезпечення технологічної галузі.

2. Спрямування наукових досліджень на розроблення нового змісту технологічної освіти на наукових засадах, що передбачає: відмову від суто ремісничого потрактування технологічної освіти, яке простежується сьогодні в шкільній навчальній програмі; орієнтування змісту технологічної освіти на виклики науково-технічного прогресу та пріоритетних галузей виробництва (робототехніка, машини-автомати, вітрові та сонячні електростанції тощо).

Перспективними напрямками підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО окреслюємо такі:

1. Наближення освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до вимог професійної педагогічної діяльності в Новій українській школі.

2. Посилення фундаменталізації підготовки, спрямованої на формування в здобувачів освіти здатності до самостійного набуття знань, освоєння новітніх технологій.

3. Упровадження в освітній процес підготовки фахівців у ЗВО інноваційних методів та технологій навчання (проблемне, проєктне навчання, кейс-технологія, STEM-технологія та ін.).

4. Створення сучасної матеріально-технічної бази, здатної забезпечити ефективну підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО (сучасне лабораторне устаткування, інтерактивні дошки, 3D-принтери тощо).

5. З урахуванням професійного спрямування старшої школи передбачення можливості отримання професії (або декількох суміжних) під час навчання в ЗВО, що посилить мотивацію абітурієнтів до вступу і підвищить соціальну захищеність випускників.

6. Посилення міжнародної співпраці в галузі технологічної освіти молоді, зокрема розроблення програм мобільності, в межах яких передбачити стажування студентів і викладачів за кордоном, перезарахування кредитів, обмін навчальними планами і програмами, проведення спільних наукових заходів тощо.

Таким чином, урахування процесів, що сьогодні відбуваються у світовій і вітчизняній середній освіті, потребує розроблення інноваційних підходів до

теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої педагогічної освіти.

Література

1. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: проект Постанови КМУ від 2020 р. м. Київ. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ministerstvo-osviti-i-nauki-ukrayini-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorenn-ya-proyekt-derzh-avnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 20.04.2020).

Лузан Петро Григорович,

доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасний освітній процес у закладах фахової передвищої освіти реформується за ідеями компетентнісної концепції, яка спрямовує педагогічну взаємодію на підготовку кваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, здатного творчо виконувати виробничі завдання, бути соціально та професійно мобільним, спроможним до постійного професійного самовдосконалення. Головною відмінністю компетентнісного підходу від узвичаєних освітніх моделей є зміщення акцентів із процесу навчання на освітні результати. У термінах нової компетентнісної методології освітні результати – це задекларована в освітніх стандартах сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що мають бути опановані особою в процесі навчання за певною освітньо-професійною програмою і які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Природно, основним критерієм ефективності професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах є якість фахової передвищої освіти – відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам зацікавлених сторін і суспільства, яка забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти (*Закон України «Про фахову передвищу освіту»*).

Відтак, відповідність результатів навчання вимогам законодавства та стандартів фахової передвищої освіти і є тим параметром ефективності освітнього процесу, який усталено називають якістю професійної підготовки. Справедливо виникає запитання: як, якими методами, формами, технологіями оцінити якість підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти?

Результати аналізу наукових джерел дають підстави стверджувати, що в наявних наукових працях немає єдності думок учених щодо розроблення об'єктивних, валідних, надійних методів, форм і технологій оцінювання компетентнісних досягнень студентів. У цьому контексті суттєвого дослідження потребують теоретичні і методичні аспекти оцінювання якості підготовки фахівців і в коледжах та технікумах.

Аналіз освітньої практики та її нормативного забезпечення свідчить про традиційну нерозривність понять «*оцінювання*», «*перевірка*» і «*контроль*». Для ефективного контролю успішності студентів важливо не лише виявити те, що вони знають і вміють, а й об'єктивно оцінити їхні знання та вміння. Підсумком контролю має бути оцінювання, що передбачає зіставлення того, що студенти засвоїли, з тим, що вони мали засвоїти відповідно до вимог освітньо-професійної програми (освітнього стандарту). Отже, оцінювання – процес встановлення рівня навчальних досягнень студента/студентів в оволодінні змістом навчальної дисципліни (теми, модуля та ін.) відповідно до вимог чинних освітньо-професійних програм. Основними компонентами оцінювання є встановлення фактичного рівня знань, зіставлення виявлених знань з еталонними, оформлення результату навчання студентів у вигляді оцінки-балів.

Важливо зазначити, що компетентнісний підхід у професійній освіті вимагає суттєвої перебудови узвичаєної системи освітнього процесу, вдосконалення змісту, форм, методів, засобів навчання, інструментів та процедур оцінювання результатів навчальних досягнень студентів. Насамперед маємо суттєво оновити, модернізувати комплекс провідних принципів оцінювання результатів навчання. До таких основних правил сучасного оцінювання якості підготовки фахівців відносимо:

- *чітке визначення очікуваних результатів навчання*. Для цього варто скористатися моделлю SMART (аббревіатура від слів specific – конкретний, measurable – вимірний, attainable – досягнений, relevant – значущий, time-bounded – співвідносний з конкретним строком). Підкреслимо, що згідно з критеріями SMART заплановані для перевірки результати навчання мають бути конкретними, такими, що їх можна перевірити, досягнути; вони повинні відповідати освітнім цілям і завданням; освітні результати мають співвідноситися з достатнім терміном часу для їх опанування студентом;

- *об'єктивність оцінювання компетентнісних досягнень студентів*. Під об'єктивним оцінюванням розуміємо особливий вид педагогічної діяльності з установлення цінності (рівня) досягнутого студентом (шляхом порівняння початкового рівня з досягнутим і досягнутого рівня з еталоном – вимогами освітнього стандарту). Суб'єктивність оцінювання результатів навчання усувається шляхом винесення діагностичних процедур за межі відносин «викладач-студент» (за прикладом ЗНО, коли учнів оцінюють не ті вчителі, котрі навчали), а також через застосування об'єктивних методів оцінювання навчальних досягнень студентів (тестування, практичний контроль, графічна

перевірка, проекти та ін.); на оцінювання знань не повинні впливати симпатії і антипатії викладача, особливості поведінки та здоров'я студента;

– *систематичність оцінювання результатів навчання студентів.* Оцінювання якості підготовки студентів за освітньо-професійною програмою має здійснюватися регулярно протягом семестру та навчального року на етапах попереднього, поточного, тематичного (модульного), підсумкового контролю освітніх результатів;

– *позитивний підхід в оцінюванні результатів навчання студентів.* Оцінка як результат оцінювання має орієнтуватися на рівень досягнень і прогрес студента, не підкреслювати його невдачі: лише такий підхід забезпечує реальний, стимулювальний вплив на розвиток навчально-пізнавальної діяльності студента, його ставлення до навчання.

– *індивідуальний підхід під час оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – забезпечення таких дидактичних умов, за яких знімається психологічне напруження, тривога студентів за об'єктивність оцінювання їхніх знань, створюється атмосфера доброзичливості, а справедлива оцінка стимулює кожного студента до систематичної навчально-пізнавальної діяльності, до ліквідації виявлених помилок і недоліків;

– *багатовимірність оцінювання результатів навчальних досягнень студентів* – оцінюватися мають одночасно всі визначальні складники професійної компетентності, що набувається майбутніми фахівцями: за Б. Блумом, це насамперед цілі-результати когнітивної (пізнавальної) групи, афективної (сприймання, інтереси, нахили, здібності) групи та психомоторні (навички письма, мовні, фізичні, трудові навички). Нагадаємо, що у межах кожної групи Б. Блум виділив послідовні рівні складності та запропонував дієслова, які відповідають кожному рівню. Саме таксономія Б. Блума застосовується для формулювання очікуваних результатів навчання в стандартах фахової передвищої освіти, освітньо-професійних програмах.

– *адекватність інструментів оцінювання компетентнісних досягнень студентів.* Система інструментів оцінювання (методів і процедур) має відповідати навчальним завданням, об'єктам і суб'єктам оцінки, стилям навчання студентів і функціям оцінювання;

– *дотримання балансу суб'єктів оцінювання.* Формальне оцінювання (викладачем, педагогічною громадськістю) має поєднуватися з самооцінюванням студентами результатів власних навчальних досягнень та взаємооцінюванням. Є думки про те, що «баланс суб'єктів оцінювання» має характеризуватися таким розподілом: 20 % оцінювання здійснює викладач, 50 % – сам студент, 30 % оцінювання здійснюється через взаємооцінювання.

За умов дотримання вказаних принципів, оцінювання як процес зіставлення того, що студенти засвоїли, з тим, що вони мали засвоїти відповідно до вимог освітньо-професійної програми (освітнього стандарту), виконує такі функції: навчальну, діагностичну, стимулювальну, виховну, розвивальну, коригувальну, прогностичну.

Природно, належне виконання означених функцій можливе при забезпеченні певних умов оцінювання якості професійної підготовки фахівців, до яких відносимо:

- цілеспрямоване застосування валідних, надійних, точних методів об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів;
- застосування декількох інструментів оцінювання (учені називають від 2 до 4) якості підготовки фахівців (тестування, спостереження, проєкт, практичне завдання, обговорення, презентація, інтерв'ю, рольові ігри та ін.), кожен з яких є найбільш адекватним для оцінювання відповідного об'єкта, що діагностується (складника професійної компетентності – професійних знань, умінь, навичок, ставлень, особистісних якостей тощо);
- інструменти оцінювання якості підготовки фахівців мають бути релевантними об'єктам оцінки і особливостям студентів;
- продукування висновків про якість підготовки фахівців здійснюється на основі триангуляційного методу підвищення надійності – урахування інформації з різних джерел, включаючи самооцінки студентів та взаємооцінки одногрупників;
- завчасне ознайомлення студентів із критеріями оцінювання якості їх підготовки у закладах фахової передвищої освіти.

Щодо критеріїв оцінювання, то тут варто сказати про таке. Найчастіше в інструктивних матеріалах стосовно оцінювання навчальних досягнень тих, хто навчається, вказується на такі критерії: 1) характеристика відповіді студента (елементарна, фрагментарна, неповна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча); 2) якість знань (правильність, повнота, осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність); 3) ступінь сформованості вмінь (загальнонавчальних, професійних); 4) рівень оволодіння пізнавальними операціями (уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки тощо); 5) досвід творчої діяльності (вміння виявляти й розв'язувати проблеми, формувати гіпотези); самостійність оцінних суджень.

Проте, як справедливо вказує В. Семиченко, педагогічні працівники мають керуватися відповідними критеріями «не взагалі», а щодо оцінювання діяльності конкретного студента. Мова про те, що за однією характеристикою студент може демонструвати високі результати, а за іншою низькі; з різних навчальних дисциплін можуть бути різні навчальні досягнення, що, природно, не можна врахувати засобами середньої оцінки. Але ознайомлення педагогічної громадськості, студента з результатами надійного, об'єктивного оцінювання навчальних досягнень студентів має на меті одне: скоригувати освітній процес, суттєво поліпшити якість професійної підготовки фахівців у коледжах і технікумах, залучивши до цього всіх суб'єктів освітнього процесу.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язуємо з обґрунтуванням методичної системи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти та розробленням її структурної моделі.

Малихін Олександр Володимирович,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних
зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
Ярмольчук Тарас Михайлович,
молодший науковий співробітник науково-організаційного відділу
Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ІНТЕГРАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ

Будь-яке слово не має сенсу, якщо всі зацікавлені сторони не погодяться з його конкретним визначенням. Навіть якщо існує загальний консенсус щодо терміна, то те, що цей термін насправді означає в реальному світі, має тенденцію еволюціонувати і трансформуватися без попередження. Ніде це не поширене настільки, як у сфері освіти. Наприклад, візьмемо терміни «диференційований», «індивідуалізований» і «персоналізований».

Сучасні академічні групи рясніють студентами з різними інтересами, досвідом, здібностями і потребами у навчанні. Для того, щоб навчати таких студентів, навчання має бути таким же різноманітним, як і вони самі.

Виділимо найважливіші нюанси, що відрізняють обрані терміни, та спробуємо інтегрувати підходи, на які вони посилаються, для того щоб викладачі мали змогу краще ініціювати більш ефективні методи навчання й виховання.

У контексті освіти диференціація становить такий вид навчання, у процесі якого воно здійснюється з урахуванням потреб, інтересів і цілей окремих студентів. Загальні академічні цілі для студентів однакові, однак викладачі мають можливість використовувати будь-які ресурси і підходи, які вони вважають підходящими для встановлення взаємодії зі студентами, або використовують практики, які виявилися успішними для аналогічних студентів у минулому.

Незалежно від того, що педагоги вирішують диференціювати – будь то предмет, процес навчання або навіть середовище, в якому відбувається навчання, диференціація є усвідомленням і активною відповіддю на різні стилі навчання студентів. Викладачі реагують на унікальні потреби студентів у навчанні через процес навчання, зміст освіти або конкретний засіб навчання, заснований на інтересах студента, профілі навчання або його готовності.

У процесі диференціації викладачі надають студентам різні шляхи навчання, які допомагають їм зрозуміти концепції і навички, якими мають оволодіти. Забезпечують відповідний рівень складності для всіх студентів, незалежно від їх компетентності. І навпаки, викладачі не роблять

відмінностей, створюючи окремий план заняття для кожного студента в групі.

Навчання, відкаліброване для задоволення унікального темпу різних студентів, називається індивідуалізованим. Якщо диференціація – це «як», то індивідуалізація – це «коли». Академічна мета в даному випадку залишається незмінною для групи студентів, але окремі студенти мають змогу просуватися по навчальній програмі з різною швидкістю відповідно до власних конкретних потреб у навчанні.

Поняття «індивідуалізоване навчання» було придумано майже 50 років тому. Спочатку цей підхід включав будь-які стратегії навчання, які задовольняли індивідуальні потреби студента, але на практиці цей термін описує студентів, що працюють із навчальним матеріалом за навчальним планом у власному темпі. У процесі індивідуалізації освітнього процесу стратегії навчання ґрунтуються на готовності студентів, їхньому інтересі й передовому досвіді.

Персоналізоване навчання, в нашому розумінні цього поняття, належить до навчання, яке є адаптованим до смаків та інтересів різних студентів, а також навчання, яке відповідає унікальним їхнім потребам. Академічні цілі, навчальна програма і зміст, а також методи і темпи навчання мають змогу істотно відрізнитися в персоналізованому середовищі від традиційного. На відміну від індивідуалізованого навчання, персоналізоване навчання залучає студентів до створення навчальної діяльності і більшою мірою спирається на особисті інтереси студентів і вроджену допитливість. Ця стратегія, очевидно, далека від того, як більшість викладачів у наш час взаємодіють зі студентами. Персоналізація на додаток до реагування на потреби та інтереси студентів учить їх управляти власним навчанням – контролювати і володіти ним. Це не те, що робиться для них, а те, що вони беруть участь у тому, щоб робити для себе. Для педагогів персоналізоване навчання – це скоріше сприяння, ніж поширення інформації.

Оскільки найбільш ефективно застосування персоналізованого навчання вимагає інтеграції індивідуалізації та диференціації навчання для кожного студента на основі його інтересів, уподобань, потреб і темпу, персоналізоване навчання часто розглядають як метод навчання, який включає адаптивні технології, що допомагають усім студентам досягти високого рівня навчання.

Інтеграція стратегій індивідуалізованого й диференційованого навчання до персоналізації навчання надає студентам відповідні інструменти, що надають їм змогу вносити пропозиції і контролювати власний академічний досвід. Студенти на певному рівні розвитку знають, який стиль викладання та навчання краще всього підходить для них, і вони мають зробити власний внесок у створення особистого персоналізованого навчального середовища. Сучасні педагоги мають краще використовувати інструменти, необхідні для вирішення динамічного спектру відмінностей між студентами і створенням глибоко динамічного освітнього досвіду.

Орлов Валерій Федорович,
доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ВИПУСКНИКА ЗП(ПТ)О ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У Законі України «Про освіту» якість освітньої діяльності визначається критеріями рівня організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством. Європейський центр розвитку професійної освіти і навчання (CEDEFOP) у «Глосарії на тему якості в освіті і навчанні» подає таке визначення якості: «міра, до якої наявні характеристики задовольняють вимоги». У ст. 2 Закону України «Про професійну освіту» вказано, що завданням цього закону є регулювання суспільних відносин у галузі професійно-технічної освіти з метою задоволення потреб економіки країни у кваліфікованих і конкурентоспроможних на ринку праці робітниках; сприяння в реалізації державної політики зайнятості населення. Значною мірою ці завдання можуть бути реалізовані, якщо у змісті професійної освіти більше уваги буде приділено розвитку підприємницької компетентності й ділової активності випускників закладів професійної освіти.

Підприємницька підготовка кваліфікованих кадрів уможливорює практичну реалізацію Рамкової програми оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, прийняту Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року. Чільне місце серед них справедливо відводиться підприємницькій. Стандартами професійної освіти в Україні передбачено засвоєння навчальної дисципліни «Основи галузевої економіки та підприємництва». У зв'язку із цим науковці лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України спрямовують свої зусилля на забезпечення високого науково-педагогічного рівня процесів формування фінансової грамотності, розвитку підприємницької компетентності та ділової активності кваліфікованих кадрів. Науковцями лабораторії визначено зміст і структуру поняття «**підприємницька компетентність**» як поліструктурного індивідуально-психологічного новоутворення, здатності особи успішно втілювати власні задуми в життя, планувати діяльність у будь-якій галузі, залучати до реалізації своїх ідей інших осіб, застосовувати творчі та інноваційні підходи до роботи з метою досягнення успіху. Встановлено, що **економічна грамотність** учнів ЗП(ПТ)О – це здатність приймати обґрунтовані рішення та здійснювати ефективні дії у сферах управління фінансами з метою реалізації життєвих поточних цілей або довготермінових планів. Фінансова грамотність містить уміння вести облік усіх надходжень та витрат; розпоряджатися грошовими ресурсами, планувати майбутнє; здійснювати

вибір відповідного фінансового інструменту, створювати заощадження для економічного забезпечення життєдіяльності, бути готовими до кризових соціально-економічних ситуацій. Але підприємницька компетентність і економічна та фінансова грамотність залишаються мертвим багажем, якщо не буде сформована **ділова активність** майбутніх підприємців.

У дослідницькому полі професійної педагогіки поняття «ділова активність» поки ще не знайшло чіткого визначення. Водночас у педагогічній теорії і практиці серед усіх проявів активності центральне місце посідає поняття «пізнавальна активність». У зв'язку із цим увага дослідників зосереджується на активізації процесів навчання, навчальної діяльності як сукупності заходів щодо її інтенсифікації і зростання ефективності. Такий підхід залишається і зараз, але зміни, що відбулися у суспільстві в період переходу від індустріального до інформаційного суспільства, вимагають від системи професійної освіти внести корективи у мету, завдання і зміст професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і, передусім ці зміни стосуються підготовки до життя у нових соціально-економічних умовах. Навчання в закладах освіти має бути спрямоване на підготовку майбутніх випускників до життя і трудової діяльності в умовах ринкової економіки і конкуренції. Ця ідея закладена в основу концепції «Освіта для кар'єри», прийнятої в школах Західної Європи і США.

Із позицій професійної педагогіки інтерпретація поняття «ділова активність» вимагає відповіді на запитання: за якими критеріями можна визначати прояви ділової активності в поведінці і ставленнях майбутніх фахівців? Яка її сутність і структура? Які процеси лежать в основі формування ділової активності на різних етапах професійної підготовки та розвитку підприємницької компетентності? Важливим є вирішення комплексу завдань, пов'язаних із розробленням принципів підбору показників ділової активності. Правомірним є також принцип поділу на ділову активність чи пасивність стосовно ставлення щодо підготовки до професійної і підприємницької діяльності. Вважається, що такий підхід дозволить із найбільшою точністю фіксувати певний рівень ділової активності, що сприятиме реалізації набутого рівня розвитку підприємницької компетентності.

Навчально-методичне забезпечення підготовки до підприємницької діяльності здійснюється в усіх навчальних закладах у межах викладання дисципліни «Основи галузевої економіки і підприємництва». Проблема полягає в тому, яка мета і який зміст закладено у програмах, хто і як викладає цей курс. Суттєвим є розуміння того, що вивчити матеріал з псов галузевої економіки і підприємництва за програмою і підручниками можна досить швидко, але ще ні одна людина не стала успішним підприємцем, якщо в неї не сформовані основні якості підприємця.

Практичний досвід переконує, що для формування цих якостей звичайного академічного заняття недостатньо, результативним є проведення

тренінгів, екскурсій, зустрічей з роботодавцями і підприємцями, проведення конкурсів підприємницьких ідей і бізнес-планів тощо.

За результатами дослідження виявлені парадоксальні факти. В одних закладах після вивчення курсу «Основи галузевої економіки і підприємництва» було зафіксовано зростання зацікавленості учнів до підприємницької діяльності, в інших – навпаки: число тих, хто до цих занять виявляв бажання в майбутньому долучитися до підприємництва значно зменшувалося.

Суперечливим є питання про те, які знання і на якому етапі професійної підготовки потрібні майбутнім фахівцям, випускникам закладів професійної освіти, серед яких є й ті хто не планує собі кар'єру підприємця і не збирається присвятити своє життя створенню підприємств і зароблянню грошей.

Отже, перед нами є багато проблем, які ми будемо вирішувати на наступних етапах дослідження і під час упровадження його результатів.

Петренко Лариса Михайлівна,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ФУНКЦІОНАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ

Розвиток інформаційного суспільства характеризується генерацією та експоненціальним зростанням великих обсягів інформації, що ставить нові завдання перед сучасним світовим суспільством. Їх вирішення вимагає міжнародної взаємодії в різних сферах життєдіяльності, що підтверджено таким стратегічним документом Генеральної Асамблеї ООН, як «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 р.» (2015) [6]. У цьому документі сформульовано цілі сталого розвитку (SDGs), які мають збалансований і комплексний характер, спрямовані на розв'язання гострих глобальних проблем, серед яких забезпечення «інклюзивної та справедливої якісної освіти, сприяння створенню можливостей для навчання впродовж усього життя для всіх» [там само]. У зв'язку з цим актуалізується формування функціональної грамотності не тільки у майбутніх фахівців, але й у всього суспільства – людей, які вміють працювати на результат, прагнуть до соціально значущих досягнень.

Наша зацікавленість суттю функціональної грамотності пов'язана з дослідженням проблеми трансформації професійного розвитку фахівців, зокрема викладачів, в умовах відкритої освіти. У цьому контексті науковий інтерес викликає точка зору Б. Гершунського, який обґрунтував логіку

підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі післядипломної освіти: грамотність (загальна і функціональна) → освіченість → професійна компетентність → культура → менталітет [3]. У цій схемі первинною є грамотність, а її складовою є саме функціональна.

Вивчення наукових джерел свідчить про зростання інтересу дослідників до цього питання, починаючи з 1957 року, коли поняття «функціональна грамотність» почало розроблятися ЮНЕСКО, а потім у 1965 році було закріплено Конгресом міністрів просвіти з питань викорінення безграмотності (1965 р.). У прийнятому документі було вперше розведено поняття «грамотність» і «функціональна грамотність».

Вивченню суті цього поняття приділяють увагу зарубіжні та вітчизняні вчені: Ф. Бахус, А. Берджесс, Г. Бугаєвська, М. Гамільтон, Дж. Гатрі, В. Грей, І. Кирш, А. Сбруєва, С. Хлєстова, Н. Шаринець, О. Чигишева та ін. Аналіз наукового доробку вказує на багатоаспектність дослідження функціональної грамотності у представників різних професій, школярів, студентів. При цьому слід зауважити, що визначення суті цього поняття залежить від контексту його вивчення: розвитку інформаційного суспільства, безперервної освіти, акмеології, нової грамотності, дослідження компетенції тощо.

За результатами ретроспективи наукового доробку із заявленої проблеми сьогодні можна говорити про еволюцію дефініції феномену «функціональна грамотність» (functionally literate) упродовж десятиліть. Історичний розвиток поняття розкрито в науковій праці П. Фролової. Вона представила періодизацію його трансформації в педагогічній теорії і практиці в різні історичні епохи як основу розвитку компетентності у відповідь на вимоги суспільства до розвитку індивіда [4]. На наш погляд, ця стаття достатньо повно і в логічній послідовності розкриває розвиток функціональної грамотності, її трансформацію при переході від парадигми знань до компетентнісної парадигми, яка «базується на компетентнісному підході й означає практичне здійснення зв'язку сфери вищої професійної освіти зі сферою праці» [1, с. 38].

Саме цей зв'язок відстежується в усіх працях, починаючи з роботи В. Грея, де функціонально грамотна людина представлена як особа, яка володіє вміннями і навичками читання і письма, що вможливають її щоденну діяльність у звичному соціокультурному континуумі (1956 р.) [5]. Натомість, після розділення понять «грамотність» і «функціональна грамотність» (1965 р.) цей концепт тлумачився як форма підготовки людини до виконання нею соціальної, громадянської та економічної ролі в суспільстві (1978 р.). При цьому виокремлювались показники обов'язкової «мінімальної грамотності» – читання, письмо і рахування, які визнавались важливими для особистісного зростання і розвитку соціуму [7].

Поступово сформувалась концепція функціональної грамотності як рівня певної освіченості особистості, що пов'язаний з «підвищенням продуктивності праці, покращенням умов життя і якістю освіти» [2].

Інформаційне суспільство висуває свої вимоги до рівня функціональної грамотності людини як у виробничій сфері, так і в побуті. Йдеться про застосування інноваційних технологій, нового обладнання, яке весь час удосконалюється, у професійній діяльності. Нині життя в сучасному суспільстві важко уявити без використання мобільного зв'язку, інтернет-сервісів, соціальних мереж, банкоматів, електронної пошти тощо. Водночас зі зростанням рівня технологізації та інформатизації виникає суперечність між потребою виробництва і сфери послуг у фахівців з достатньо високим рівнем функціональної грамотності та актуальним рівнем їхньої підготовки, який явно відстає. Ця суперечність явно виражена і в професійній спільноті викладачів різних типів закладів освіти.

Резюмуючи, варто погодитись з думкою П. Фролової, що «формування функціональної грамотності людини не може закінчитися одночасно із закінченням школи» [4]. Розвиток інформаційного суспільства прискорює зміни в усіх його сферах, що спонукає фахівців до опанування нових компетентностей, норм і правил життєдіяльності.

Література

1. Бойчук Ю., Таймасов Ю. Компетентнісна парадигма в сучасній вищій професійній освіті. *Новий колегіум: наук. інф. журн.* 2015. С. 38–44.
2. Жлудова Н. С. Опыт исследования функциональной грамотности у старшеклассников с интеллектуальной недостаточностью в контексте функционального подхода. *Специальное образование: традиции и инновации*: материалы IV Междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 24–25 октября 2013 г. С. 172–175.
3. Профессиональная педагогика: учебник для студ., обучающ. по пед. специальностям и направлениям / Под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова. Издание 3-е, перераб. М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. 456 с.
4. Фролова П. И. К вопросу об историческом развитии понятия «функциональная грамотность» в педагогической теории и практике. *Наука о человеке: гуманитарные исследования*. 2016. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-ob-istoricheskom-razvitii-ponyatiya-funktsionalnayagramotnost-v-pedagogicheskoy-teorii-i-praktike> (дата звернення: 18.02.2020).
5. Gray, W. S. The teaching of reading and writing. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1956. P. 19.
6. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (дата звернення: 08.04.2020).
7. UNESCO. Revised Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics. General Conference of UNESCO. Paris, 27.09.1978. URL: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13136&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (дата звернення: 08.04.2020).

Пуховська Людмила Прокопівна,
доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник
лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄС

У світовому і європейському освітніх просторах накопичено значний досвід проєктної діяльності закладів професійної освіти і навчання, який може бути джерелом іновативності в умовах модернізації сфери професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. В Європейському Союзі значний внесок у створення і поширення кращих практик проєктної діяльності зроблено такими програмами: навчання впродовж життя (Еразмус, Леонардо да Вінчі, Коменіус, Грюндвіг); «Молодь у дії»; міжнародної співпраці (Еразмус Мундус, Темпус, Альфа, Едалінк) та іншими. У 2013 р. було започатковано програму Еразмус+, яка об'єднала програми-попередники і стала потужним інструментом інтернаціоналізації освіти і науки в країнах ЄС, а також потужним рушієм формування європейського виміру освіти та загальноєвропейського освітнього простору. Конструктивний європейський досвід, напрацьований за цими програмами, є цінним для нашої країни, яка стала у 2014 році пріоритетним партнером Європейського Союзу (ЄС) згідно з Угодою про асоціацію та глибоку й всеосяжну зону вільної торгівлі.

У цілому за ці роки програма постійно підтримувала дії, співпрацю та інструменти відповідно до цілей стратегії «Європа 2020» та її основних ініціатив, таких як «Молодь в русі» і «Порядок денний для нових навичок і робочих місць». Стартовою подією, що вивела сферу професійної освіти і навчання в пріоритетні напрями проєктної діяльності (зокрема, в рамках програми нового покоління Еразмус+), були висновки Ради Міністрів Єврокомісії під умовною назвою «Переосмислення в освіті» (2014). У цьому документі визначались пріоритетні напрями реформування освітньої галузі з особливим наголосом на покращенні загальних навичок і підвищенні професійної підготовки та компетенцій викладачів і учнів/студентів [1, с. 3–7]. На виконання цих завдань і посилення зв'язку зі стратегічними цілями в рамках програми було взято курс на: збільшення можливостей для студентів закладів професійно-технічної і вищої освіти щодо удосконалення їх здатності до працевлаштування через стажування; покращення якості в усіх секторах шляхом запровадження мобільності персоналу та стратегічних партнерств; значну увагу до міжгалузевих стратегічних партнерств і проєктів з ІКТ; нові інноваційні заходи з покращення здатності до працевлаштування та підприємництва (Альянси знань та Альянси галузевих кваліфікацій); нові підходи до впровадження реформ (Перспективні ініціативи).

Починаючи з 2021 р., для вітчизняних закладів професійної (професійно-технічної) освіти відкриваються значні перспективи використання

можливостей оновленої програми Еразмус+ у зв'язку з проголошеними в Україні пріоритетами міжнародної проектної діяльності. Дослідження, проведені в лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, дозволили виокремити низку спільних тенденцій у розвитку проектної діяльності в закладах професійної освіти і навчання в країнах ЄС, а саме:

- у ході сучасних реформ у сфері професійної освіти і навчання Європейських країн проектний метод давно переріс рамки окремого методу освіти, перетворившись на *базовий принцип навчального процесу*. У кращих практиках проектної діяльності закладів професійної освіти і навчання він розглядається як *структурна основа організації професійного навчання* (наприклад, виробничий проектний метод у Франції);

- у проектно-грантовій діяльності простежується *перехід від навчальних і дослідницьких проектів до науково-освітніх проектів*, які включають розроблення навчальних програм і технологій відповідно до запиту ринку праці; вимагають наукового керівництва роботою проектної групи; передбачають розвиток пізнавальних навичок і умінь самостійно конструювати власні знання, а також орієнтуються на особистісний розвиток студентів (наприклад, досвід проектної діяльності у сфері професійної освіти і навчання в Німеччині);

- здійснюється *трансформація проектно-тематичної спрямованості* у напрямі міждисциплінарності й відповідності Європейським стандартам якості професійної освіти і навчання та Європейським кваліфікаційним стандартам (база даних програми Еразмус +);

- із метою розвитку єдиного Європейського освітнього простору програми ЄС передбачають поєднання двосторонніх, багатосторонніх і мережових проектів. У рамках мережових проектів формуються кроскультурні мережі закладів-партнерів у різних країнах (наприклад, досвід Теласького коледжу – TELLUS, який включає професійні заклади у Великобританії (Портсмут), Польщі (Краков), Італії (Турін), Іспанії (Саламанка);

- динаміка проектної діяльності закладів професійної освіти і навчання зумовлює перехід від проектів на основі грантів до довгострокових програм співробітництва на основі спеціальних угод із соціальними партнерами у контексті європейського стратегічного партнерства в цілому.

Таким чином, міжнародна проектна діяльність закладів професійно-технічної освіти і навчання сприяє діалогу навчальних культур, спричиняючи структурні та інституційні зміни, які максимально наближають системи у контексті формування єдиного європейського освітньо-наукового простору.

Література

1. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. *Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes*. Strasbourg, 20.11.2012 COM (2012) 669 final/. Retrieved from https://www.cedefop.europa.eu/files/com669_en.pdf

Радкевич Валентина Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Світові глобалізаційні трансформації позначилися на всіх сферах життєдіяльності українського суспільства. Відтак увиразнилися запити щодо зміцнення державності і забезпечення гідного місця України у світовому співтоваристві, формування нової економічної, інтелектуальної та духовної еліти, децентралізації управлінських повноважень і автономізації управлінських структур, налагодження взаємодії із соціальними партнерами тощо. Функціонування системи професійної освіти на початку доби незалежності пов'язується зі змінами в соціально-економічному, духовному і культурному розвитку суспільства, а також із прийняттям низки законодавчих і нормативно-правових документів у сфері освіти та ринку праці. Це сприяло *оновленню* змісту професійної освіти; *оптимізації* мережі навчальних закладів; *удосконаленню* форм управління; *підвищенню* рівня фінансового, кадрового та навчально-методичного забезпечення; *запровадженню* нових механізмів взаємодії з економічними структурами та ринком праці з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів [4].

За сучасних умов однією з провідних тенденцій є **гуманізація професійної освіти**, що актуалізує: *пріоритетність* духовно-етичних цінностей у формуванні всебічно розвиненої, успішної особистості з активною громадянською позицією, здатної до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості, відповідальністю за результати своєї діяльності; *здійснення* підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися на ринку праці до різних змін у світі праці, працювати в команді, застосовувати знання і вміння в нестандартних ситуаціях, постійно підвищувати свою кваліфікацію, комунікативні навички [2]. Згідно з гуманізацією зростає роль соціокультурного компонента змісту професійної освіти у розвитку інноваційного потенціалу особистості, засвоєння нових форм суспільного і громадянського життя у динамічно мінливому світі [3], а саме: а) *посилення* гуманітарного складника в програмах навчальних предметів через висвітлення важливих аспектів знань про людину як особистість; б) *організація* особистісно орієнтованого освітнього процесу на основі врахування індивідуальних здібностей, можливостей і творчого досвіду учнівської молоді, використання сучасних технологій навчання (педагогічних і виробничих); в) *забезпечення* гуманістичної основи відносин в освітньому і виробничому середовищах, що сприяє створенню ситуації успіху, співтворчості, а також психологічно комфортних і безпечних умов

для оволодіння знаннями й уміннями, способами підвищення рівня професійної кваліфікації майбутніх кваліфікованих фахівців.

Демократизація професійної освіти відображається у сучасних процесах децентралізації управління і забезпечує: поетапну передачу повноважень з управління закладами професійної освіти на регіональний рівень; розширення співпраці закладів професійної освіти з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та роботодавцями; створення регіональних рад, діяльність яких спрямовується передусім на формування пропозицій щодо зміни мережі закладів професійної освіти та обсягів підготовки кадрів для регіонального ринку праці. На засадах **децентралізації** відбувається оновлення системи управління розвитком професійної освіти шляхом *автономізації*, *удосконалення* механізму фінансування підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців і молодших спеціалістів, *передачі* повноважень із контролю за якістю професійної освіти спеціалізованим установам (державна служба якості освіти). Запроваджується нова філософія управління, в основі якої є організаційна культура педагогічних колективів зі сформованою системою поглядів, ідей, цінностей, пов'язаних зі стратегією розвитку закладів професійної освіти, способами і методами досягнення цілей тощо. Це сприяє розвитку ініціативності керівників різних управлінських структур у виконанні рішень, що є важливою умовою побудови їхньої трудової кар'єри.

Сучасна тенденція **безперервності професійної освіти** простежується наступністю всіх її рівнів з орієнтацією на вимоги Національної рамки кваліфікацій та ринку праці [5]. Адекватність цих рівнів уможливується варіативним, особистісно розвивальним змістом освіти і технологій професійної підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців. Згідно з тенденцією безперервності відкриваються можливості здобуття формальної, неформальної та інформальної освіти впродовж життя. Освітні середовища закладів професійної освіти стають дедалі більш відкритими, доступними, інноваційними, розвивальними, бізнес-орієнтованими, інклюзивними та мотивуючими до набуття знань, умінь самостійно вчитися, а також готовності до виконання різних професійних і соціальних обов'язків. Для тих, хто навчається, створюються умови одночасно оволодівати кількома професіями за різними профілями, спеціальностями в кількох закладах професійної освіти на основі врахування попередніх результатів навчання [5]. Означена тенденція посилюється з огляду на глобалізаційний характер виробничої діяльності і потребує уніфікації багатьох трудових функцій, а отже, наявності значного обсягу компетентностей випускників закладів професійної освіти. За цих умов актуалізується *значущість* підготовки (гнучкого) працівника, який володіє двома, трьома і більше професіями та видами робіт й упродовж всієї трудової діяльності цілеспрямовано підвищує свою кваліфікацію; запровадження гнучких траєкторій здобуття особами повних і часткових кваліфікацій, необхідних для виходу на ринок праці навичок, у тому числі для самозайнятості [3].

Стандартизація професійної освіти як провідна тенденція ґрунтується на принципах системності, гнучкості, прозорості, безперервності, індивідуалізації, орієнтації на кінцевий результат, визначений у термінах компетентності – здатності до виконання певної трудової діяльності [6]. Нові стандарти професійної освіти розробляють відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій, вимог кваліфікаційних характеристик або професійних стандартів за їх наявності (затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій). Метою розроблення стандартів є проведення єдиної державної політики у сфері професійної освіти: *забезпечення* в усіх регіонах і в різних галузях економіки еквівалентності професійної освіти й визнання кваліфікації та документів про професійну освіту; *формування* єдиного освітнього простору в Україні; *усунення* відмінностей у змісті підготовки конкурентоспроможних на ринку праці кваліфікованих фахівців та в термінології, що використовується у професійній освіті; *виховання* життєвої позиції особистості, здатної орієнтуватися в сучасних соціально-економічних умовах тощо. Стандарти професійної освіти використовуються для розроблення освітніх програм, робочих навчальних планів і програм, навчальних, методичних, дидактичних та інформаційних програмних матеріалів, стандартів оцінювання результатів навчання, проведення професійної орієнтації та планування професійної кар'єри.

На основі компетентнісного підходу *враховується* випереджувальний характер динамічних соціально-економічних та техніко-технологічних змін до розроблення стандартів професійної освіти кваліфікованих фахівців, що зумовлює інтегрування кваліфікаційних рівнів і, відповідно, інтеграцію знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності; *забезпечується* зростання якості професійної освіти, рівня готовності випускників оперативно розв'язувати виробничі завдання і проблеми в межах своєї компетентності [5].

За сучасних умов важливе значення має тенденція **технологізації професійної освіти**, що передбачає створення навчально-практичних центрів. У цих структурних підрозділах закладів професійної освіти здійснюється практико-орієнтована підготовка майбутніх фахівців із застосуванням новітніх виробничих технологій, обладнання, матеріалів, інструментів; технологій дуального, контекстного, проєктного, електронного навчання [5]. Це позитивно позначається на формуванні професійно важливих якостей кваліфікованих робітників, здатних проєктувати, забезпечувати ресурсами трудовий процес, самостійно виконувати роботу та її оцінювати. Динамічний розвиток сектору відновлювальної енергетики, збільшення «зелених» робочих місць потребує навчання майбутніх фахівців енергоефективних технологій, систем автоматизованого управління виробничими процесами. Упровадження технологічних інновацій зумовлює оволодіння майбутніми фахівцями культурою безпеки професійної діяльності, що виявляється в їхній кваліфікаційній та психологічній

готовності до нестандартних ситуацій, застосуванні ефективних прийомів і способів запобігання екологічним та іншим небезпекам.

Застосування нових технологічних інструментів і практично необмежених інформаційних ресурсів в освітньому процесі актуалізують тенденцію **цифровізації професійної освіти**. Її реалізація супроводжується процесами створення *онлайн-платформ* із навчальними і методичними матеріалами для педагогів і студентів; *SMART-комплексів* навчальних дисциплін; *програмного* забезпечення для управління проектною діяльністю і комунікації суб'єктів освітнього процесу в соціальних мережах; *симуляцій* реального виробничого середовища на основі програмно-підтримувального принципу навчання; *цифрових профілів* студентів для фіксування засвоєних компетентностей тощо [7].

Економізація професійної освіти характеризується *зміною* фінансової моделі освіти, суть якої полягає у передачі фінансування на рівень обласних бюджетів; *зростанням* ролі приватних коштів, спрямованих на здобуття професійної освіти; *удосконаленням* відносин освітніх інститутів із бізнес-структурами. Наслідки «крафтової» революції зумовили посилення конкуренції між потужними компаніями (мас-маркети) та значною кількістю малих підприємств, які з'явилися внаслідок їх розпаду. У цьому зв'язку підвищується запит на фахівців із компетентністю ведення малого бізнесу. Відповідно, постає об'єктивна потреба підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців до підприємницької діяльності, що актуалізує запропонований науковцями Інституту ПТО НАПН України навчальний курс «Основи інноваційного підприємництва» [1] та підвищення рівня мотивації учнівської молоді до планування професійної кар'єри, зокрема на основі самозайнятості.

За сучасних соціально-економічних умов державне приватне партнерство у сфері професійної освіти спрямовується на *формування* системи професійних кваліфікацій; *упровадження* механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі; *створення* умов для розвитку дуальної форми здобуття освіти; *залучення* до професійного навчання висококваліфікованих працівників із виробництва та сфери послуг; *визнання* результатів неформальної та інформальної освіти, повних і часткових професійних кваліфікацій; *популяризація* професійної освіти серед учнівської молоді та дорослих, планування їхнього професійного розвитку та кар'єри [2]; *залучення* бізнесу до процесу підготовки фахівців у закладах професійної освіти; *запровадження* мотиваційних механізмів стимулювання професійної діяльності та розвитку педагогічних працівників.

На засадах соціального партнерства реалізується маркетингове управління професійною освітою, що вможливило залучення заінтересованих сторін, які представляють ринок праці і громадянське суспільство. Таке управління сприяє розширенню ринкових відносин в освітній сфері, дає змогу оперувати рейтингами та іншими інструментами об'єктивного формування стимулювальних виплат педагогічним працівникам, а також наданню

інформації для випускників стосовно вимог роботодавців до якості професійної освіти, затребуваних ринком праці кваліфікацій тощо.

Нових форм набуває партнерство бізнесу і професійної освіти. Зокрема, бізнес-компанії з метою просування на ринку товарів своєї продукції відкривають на базі закладів професійної освіти навчально-виробничі центри, в яких учнівська молодь і педагогічні працівники ознайомлюються зі специфікою нових матеріалів, обладнання, інструментів, оволодівають сучасними виробничими технологіями. У свою чергу, заклади як суб'єкти ринкових відносин прискорено реагують на виклики ринку праці. Для цього соціальні партнери сприяють підвищенню кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання, забезпечують навчально-виробничі майстерні новітніми матеріалами та високотехнологічним обладнанням [5].

Започатковується підготовка кваліфікованих робітників в умовах освітньо-виробничих кластерів, учасники яких отримують ефект синергії на основі спільного застосування кадрових, фінансових, матеріально-технічних ресурсів, новітніх технологій тощо в реалізації освітніх програм. Така форма підготовки фахівців сприяє координації діяльності закладів професійної освіти на регіональному рівні, раціональному використанню засобів навчання, залученню різноманітних інвестицій для створення робочих місць, недопущенню фінансування неефективних освітніх програм або тих, що дублюються. У модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної освіти активну участь беруть і міжнародні партнери, які, зокрема, профінансували створення центрів професійної досконалості в рамках Угоди між Україною та Європейською Комісією.

Означені тенденції свідчать про оновлення пріоритетів розвитку професійної освіти в сучасних соціально-економічних умовах. Цьому сприяє державна і регіональна освітня політика щодо підтримки модернізаційних процесів у сфері національної освіти, що позитивно позначається на підвищенні престижу робітничих професій у суспільстві.

Література

1. Основи інноваційного підприємництва: програма навчальної дисципліни для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / С. Алексеева, Л. Базиль, В. Байдулін, Д. Закатнов та ін. *Професійна освіта*. 2019. № 2(83). С. 33–35.
2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасні професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-p>.
3. Радкевич В. Професійна та фахова передвища освіта: інноваційний контекст змін. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання*: зб. матер. XII звіт. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–19 берез. 2018 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / За заг. ред. В. О. Радкевич. К.: ІПТО НАПН України, 2018. С. 20–24.

4. Радкевич В. О. Науково-педагогічний аналіз реформування професійно-технічної освіти на початку незалежності української держави (1991-2000 рр.). *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 142–153. URL: doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.142-153

5. Радкевич В. О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного ун-ту ім. Павла Тичини* / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші]. Умань: ПП Жовтий, 2011. Вип. 3. С. 331–337.

6. Радкевич В. О., Лузан П. Г., Кравець С. Г. Стандартизація професійної освіти в контексті євроінтеграційних процесів. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України: зб. наук. праць*. К.: Видавничий дім «Сам», 2017. С. 259–267.

7. Радкевич О. П. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2019. № 2. С. 124–132. URL: http://lib.iitta.gov.ua/4347/1/Принципи_модернізації_професійно-технічної.pdf

Романова Ганна Миколаївна,

доктор педагогічних наук, професор кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ЯК ОСНОВА КОРПОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Людиноцентрованість освіти сьогодні є не просто вимогою часу, а й чинником розвитку громадянського суспільства, яке висуває завдання формування фахівця інноваційного типу. Серед ключових навичок такого фахівця важливе значення належить soft-skills (взаємодія з людьми, уміння працювати в команді, емоційний інтелект). На думку експертів, майбутнє неможливе також без креативності, критичного мислення, вмінь комплексно вирішувати проблеми, аналізувати і приймати рішення. Конкретизуючи надпрофесійні якості, визначимо також володіння кількома іноземними мовами, френдлі гнучкість як уміння знаходити спільну мову і працювати із колективом, окремими людьми та групами, програмування ІТ-рішень, роботи зі штучним інтелектом та вміння керувати складними автоматизованими комплексами, вміння управляти проектами та самостійно ставити завдання, стресостійкість як уміння працювати у режимі швидкої зміни умов задач, уміння швидко приймати рішення, розподіляти свій час та ресурси.

До досягнення сучасних цілей освіти залучені керівники закладів освіти, педагоги, батьки, учні, студенти, викладачі, які забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників. Насамперед,

агентами змін називають мотивованих педагогічних і науково-педагогічних працівників, які готові писати статті, виступати публічно з питань реформи освіти, тобто поширювати інформацію про зміни у сфері і, що дуже важливо, безпосередньо трансформувати освітній процес, роблячи його особистісно орієнтованим. Цей рух педагогізації суспільства буде поширюватися, якщо, зокрема, створювати відповідні умови для професійного розвитку педагогів. Забезпечення таких умов ґрунтується на управлінні змінами.

У сучасному менеджменті актуалізується нова парадигма управління – партисипативна. Термін «Participative Management» означає управління, засноване на участі всіх працівників організації в прийнятті управлінських рішень. Це передбачає децентралізацію управління, його демократизацію за різних форм участі працівників в управлінні організацією.

Сьогодні відомою є класифікація парадигм управління за кольором. Так, червоне управління – це жорстке силове, жовте – авторитарне, помаранчеве – передбачає постановку завдань та контроль за їх виконанням із певним ступенем свободи виконавців, зелене – орієнтоване на мотивацію співробітників, бірюзове – передбачає самоуправління на основі довіри і відповідальності.

З початку 2010-х років з'явилися прогнози щодо переважання в недалекому майбутньому організацій новітнього типу – бірюзових. Такі компанії базуються на інших принципах особистої та економічної взаємодії, орієнтовані на самореалізацію та горизонтальні зв'язки, відповідають духу четвертої промислової революції. Їх ключовими ознаками є самоуправління, неформальність та унікальність атмосфери, досягнення вищих цілей. Це ідеальний формат роботи організацій громадянського суспільства. Якщо говорити загалом про нововведення в будь-якій галузі, зокрема в освітній, нові бірюзові організації, реалізуючи принцип корпоративності, сприятимуть створенню інноваційних продуктів.

Корпоративне навчання науково-педагогічних працівників передбачає розвиток їх потенціалу за освітніми програмами, що реалізуються безпосередньо у ЗВО. У вищій освіті ефективним інструментом такого навчання науково-педагогічних працівників є, як і в бізнес-середовищі, корпоративний університет. Діяльність корпоративного університету ґрунтується на визнанні науково-педагогічних працівників найціннішим ресурсом ЗВО, який завдяки своїй адаптивності здатний до швидких змін відповідно до несподіваних вимог зовнішнього середовища та управління в нестабільних умовах. Яскравим прикладом таких змін є перехід ЗВО різних країн світу на дистанційне навчання в період карантину 2020 р., що виник у зв'язку з пандемією коронавірусу. У цілому можна констатувати, що готовність викладачів до змін є різною, водночас саме в організаціях, які навчаються, спостерігається швидка і ефективна перебудова освітнього процесу, і це не пов'язано суто з інформаційно-технічним забезпеченням.

Так, у перші дні карантину важливим було подолання психологічних бар'єрів, пов'язаних із роботою в онлайн-режимі, зокрема організаційних та

комунікативних, і це комплексно вдалося здійснити у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» [1]. Ознаки корпоративного навчання на горизонтальному рівні, що забезпечили високу готовність до дистанційного навчання в умовах карантину цього закладу, можна проілюструвати створенням умов для реалізації особистісних траєкторій самовдосконалення науково-педагогічних працівників на кафедрі професійної та вищої світи цього університету (завідувач – д. пед. н., проф. Л. М. Сергєєва).

Сьогодні перед науково-педагогічними працівниками кафедри поставили нові виклики: це розвиток умінь викладати дистанційно, швидко і якісно опановувати нове програмне забезпечення, нові застосунки (bbb2, meet.jit.si, Офіс 365) як засоби навчання слухачів для організації освітнього процесу на відстані, виконуючи функції кураторів-тьюторів. Навчання в умовах карантину активізувало обмін досвідом між викладачами, відбувається проведення відкритих занять, взаємовідвідування занять в онлайн-режимі. Сучасною прогресивною тенденцією є проходження викладачами кафедри підвищення кваліфікації в самому університеті, що є реалізацією корпоративної моделі неперервної педагогічної освіти. Члени кафедри в ході своєї діяльності безпосередньо реалізують принцип саморозвитку педагога «навчаючи вчуся», систематично проводячи внутрішньокафедральні науково-практичні семінари. Узагальненню власного досвіду навчально-методичної та наукової діяльності, а також ознайомленню з доробками колег, сприяє діяльність членів кафедри з наповнення навчальними матеріалами особистих веб-кабінетів на платформі Українського відкритого університету післядипломної освіти.

Отже, сучасна вища освіта потребує справжніх агентів змін, підготовка яких має здійснюватися на засадах партисипативного управління. Ефективною формою такої підготовки є корпоративне навчання, що інтегрує розв'язання завдань післядипломної освіти науково-педагогічних працівників та організаційного розвитку закладу вищої освіти.

Література

1. Адекватна відповідь на виклики сьогодення: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України успішно працює в дистанційному режимі
URL: <http://umo.edu.ua/news/adekvatna--vidpovidj--na--vikliki--sjoghodennja-dzvo-universitet-menedzhmentu-osviti-nacionalnoji-akademiji-pedagoghichnikh-nauk-ukrajini--uspishno--pracjuje--v--distancijnomu--rezhimi>

2. Сорочан Т. М., Данильєв А. О., Дьяченко Б. А., Рудіна О. М. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня (за матеріалами Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти). Луганськ: СПД Резніков В. С., 2013. 524 с.

Самойленко Оксана Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ДУАЛЬНА ОСВІТА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ

Система професійної освіти у Словачській Республіці об'єднує елементи трьох підходів, адаптовані до потреб ринку праці країни: 1) англосаксонського – навчання на робочому місці (training on the job) в рамках стандартів NCVQ/NVQ; 2) французького – система шкільної професійної освіти; 3) німецького – дуальна/міждисциплінарна професійна освіта [1, с. 80]. Така багатогранність професійної освіти зумовлена специфікою економічного розвитку Словаччини.

Основою словацької економіки на сьогодні є автомобільна промисловість: у країні виробляється найбільша кількість автомобілів на душу населення у світі. Також спостерігається швидкий розвиток електротехнічної промисловості, інформаційно-комунікаційних послуг і центрів обслуговування [2]. Для впровадження нових технологій потрібні сучасні кваліфіковані співробітники, вибудована кадрова політика організації. Тому головним чинником розвитку економіки є система підготовки кадрів [1, с. 12].

Постійна зміна умов функціонування виробництва, впровадження технологій передбачає безперервне навчання кадрів. Підвищення рівня підготовки кадрів сприятиме підвищенню якості продукції, впровадженню нових технологій і розвитку підприємства.

У міру підвищення складності виробничих процесів зростає і необхідний рівень навичок персоналу. З'являються нові види професійної діяльності, і людині протягом трудового життя доводиться проходити навчання або отримувати нову кваліфікацію. Тому при вирішенні питання підготовки кваліфікованих кадрів виникає проблема її ефективності, яка вирішується засобами дуальної професійної освіти. У Словачській Республіці реалізується технологія дуальної освіти Studium mit vertiefter Praxis, за якої випускник отримує ступінь бакалавра та практичний досвід роботи. Якщо дуальна освіта визначається як форма підготовки кадрів, що передбачає поєднання навчання у закладі вищої освіти з періодами виробничої діяльності, то технологія дуальної освіти – це система методів, організаційних форм, засобів їх реалізації, прийомів педагогічної техніки в умовах професійної підготовки на основі взаємодії закладу вищої освіти та підприємства. Технологія дуальної освіти спрямована на послідовне втілення на практиці заздалегідь спланованого процесу професійної підготовки студента в умовах теоретичного і виробничого навчання на підприємстві. Чинні державні освітні стандарти професійної підготовки у Словачській Республіці

регламентують форми теоретичного і практичного навчання, змістовно спрямовані на формування компетентного фахівця [3, с. 25].

Технологія дуальної освіти у Словаччині представлена моделлю формування професійної компетентності майбутнього фахівця, побудованої на взаємозв'язку сформульованих цілей з професійної підготовки, принципів побудови процесу навчання на засадах соціального партнерства і взаємодії усіх суб'єктів теоретичного і виробничого навчання у системі «заклад вищої освіти – підприємство». Це забезпечує підготовку випускників, які легко адаптуються у нових соціальних умовах і можуть бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Професійна компетентність, крім технологічної підготовки, включає цілий ряд інших компонентів, які мають надпрофесійний характер, зокрема особистісні якості випускника – відповідальність, самостійність, уміння і спроможність приймати рішення, здатність вчитися впродовж життя, розвиток гнучкості мислення та ін.

Основний принцип дуальної освіти – це рівноцінна участь і відповідальність закладу вищої освіти і підприємства за якість підготовки кадрів. Зацікавленість підприємства полягає насамперед у можливості підготувати для себе спеціаліста, скоротити витрати, передбачені на пошук і добір працівників, на їх перенавчання та адаптацію. Студент як майбутній фахівець не тільки безпосередньо знайомиться з реальними виробничими умовами і освоює основи професійної діяльності, а й отримує можливість успішного працевлаштування за фахом після закінчення навчання.

Таким чином, уся система освіти дорослих у Словацькій Республіці працює на досягнення кінцевої мети – формування компетенцій особистості та позитивного ставлення до роботи, необхідні для ефективного виконання робочих обов'язків у певній галузі діяльності.

Література

1. Пуховська Л. П. Європейські керівні принципи підготовки і розвитку педагогів професійної освіти. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. Вип. 11. С. 125–130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2016_11_24 (дата звернення: 20.01.2019).
2. Почему именно Словакия. URL: <http://www.sario.sk/sites/default/files/data/sario-why-slovakia-2018-01-10-RUS.pdf> (дата звернення: 30.03.2018).
3. Mayer K. Poradenstvo v andragogickom kontexte. Prešov: FF PU, 2017. 134 s.

Святъсв Андрій В'ячеславович,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету
Булах Сергій Михайлович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміна соціально-економічної ситуації в Україні привела систему освіти в інший режим функціонування й розвитку в плані необхідності пошуку надійних, оригінальних, оптимальних, ефективних способів організації навчально-виховної діяльності, моделювання сучасних педагогічних систем, що забезпечують якість освіти.

Наші уявлення про те, що професійна підготовка фахівця з фізичної культури і спорту є складною динамічною педагогічною системою, ефективність функціонування якої залежить від багатьох взаємопов'язаних чинників, що виявляються на основі загальних закономірностей педагогічного процесу й керування ним, узгоджуються з думками провідних вітчизняних та закордонних учених [2; 4].

Певною мірою зміни, що відбуваються в організації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців, стосуються й сфери фізичної культури та спорту. «Ефективна професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту передбачає: теоретично обґрунтовану зміну форм і методів навчання у вищих навчальних закладах, які мають бути спрямовані на розвиток професійної компетентності особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту; забезпечення в процесі фізкультурної освіти можливості ознайомлення з різними напрямками діяльності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, особливостями функціонування вищих фізкультурних закладів в умовах соціально-економічних трансформацій суспільства; психолого-педагогічне забезпечення свідомого професійного самовизначення особистості майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, можливості для її професійної самоактуалізації та професійної самореалізації» (Л. П.Сущенко) [4, с. 43–44].

Мета дослідження полягала у висвітленні деяких особливостей методики викладання дисциплін у процесі підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

У психолого-педагогічному плані основні тенденції вдосконалення форм і методів навчання характеризуються переходом від навчання як функції запам'ятовування до навчання як процесу розумового розвитку, що дозволяє

використати засвоєне; від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої морально-вольової регуляції; від орієнтації на усередненого учня до диференційованих й індивідуалізованих програм навчання. Принцип активності у процесі навчання, як підкреслює Г. К. Селевко, був і залишається одним з основних у дидактиці [3]. За твердженням С. У. Гончаренка «активізація процесу навчання – це вдосконалення методів і організаційних форм навчально-пізнавальної роботи учнів, яке забезпечує активну й самостійну теоретичну і практичну діяльність школярів у всіх ланках навчального процесу» [1].

Необхідними компонентами особистісно орієнтованої реконструкції навчального процесу в професійній фізкультурній освіті повинні стати: свідомість, особистісний досвід, особистісний зміст, самоорганізація, особистісна творчість, культура взаєморозуміння, діалогове спілкування, цінності партнерства, педагогічної підтримки, творчого співробітництва. Корегування процесуального компонента професійно-фізкультурної освіти припускає впровадження у навчальний процес таких методів навчання, які забезпечують творчість, дослідницький пошук, знаходження змісту й досвіду, педагогічну допомогу й підтримку [2].

Отже, якість професійної підготовки тренера-викладача, рухово-технічна якість та загальний рівень професійної майстерності майбутнього фахівця можуть бути значно поліпшені за рахунок комплексного підходу, заснованого на інноваційних педагогічних, психологічних і фізіологічних засобах впливу, що враховують принципи єдності та взаємозв'язку розвитку рухово-технічних якостей та особливостей майбутньої професійної діяльності тренера-викладача.

Таким чином, у науковій літературі відсутні чіткі теоретичні й методичні підходи та єдина думка фахівців щодо проблеми методики викладання дисциплін у процесі підготовки майбутнього тренера-викладача у вищій професійній фізкультурній освіті. У зв'язку із цим виникає потреба в дослідженнях, спрямованих на побудову нової педагогічної системи, зміст якої відображав би соціальне замовлення особи, суспільства і держави та ґрунтувався б на перевірених інноваційних технологіях.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник К.: Либідь, 1997. 374 с.
2. Гульчевская В. Г., Лакоценина Т. П. Педагогические основы личностно-ориентированного образования: Модульное пособие для дистанционного образования. Ростов н/Д.: Изд-во Ростовского ИПК И ПРО, 2002. 47 с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации М.: Нар. образование, 1998. 255 с.
4. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект); Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України; Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.

Сергеева Лариса Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

НОВІ МОЖЛИВОСТІ ФОРМАЛЬНОЇ ТА НЕФОРМАЛЬНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Нові реалії освіти в період карантину спонукали колектив Центрального інституту післядипломної освіти (ЦІПО) ДЗВО «Університет менеджменту освіти» до пошуків нестандартних рішень щодо організації освітнього процесу і забезпечення якості підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників освіти. Загрози і виклики, як ознаки кризи, стали визначальною умовою здобуття Інститутом нового досвіду і відкриття нових можливостей у забезпеченні професійного розвитку фахівців галузі освіти.

Специфіка освітньої діяльності ЦІПО насамперед стосується підвищення кваліфікації, що передбачає: *роботу з контингентом*, яка здійснюється всіма працівниками інституту системно впродовж року, що передусь проходженню курсів підвищення кваліфікації, на основі маркетингових стратегій, науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників, широкого спектру інформаційних ресурсів і комунікаційних заходів. Варто зазначити, що формування контингенту слухачів відбувається в умовах високої конкуренції, зокрема з боку регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти, які мають стійкий контингент фахівців галузі освіти свого регіону, та процесів диверсифікації, що розпочалися з прийняттям нової редакції Закону України «Про освіту» (2017); урахування *особливостей цільової аудиторії*, яку становлять керівники закладів і установ освіти всіх рівнів, керівники та фахівці методичних кабінетів (центрів) і психологічних служб з усіх регіонів України; *моніторинг* суспільних та особистісно-професійних запитів і потреб щодо підвищення кваліфікації; *багатоваріантність* програм і моделей підвищення кваліфікації тощо.

Крім того, навчальний рік у підвищенні кваліфікації збігається з календарним роком на відміну від підготовки фахівців, де він починається з 1 вересня. Це, у свою чергу, обумовлює специфіку розроблення графіка освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації.

Організація освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації (КПК) в інституті здійснюється за очною, очно-дистанційною та дистанційною формами. Щодо останньої, то вона реалізується на контрактній основі за кошти фізичних і юридичних осіб.

Упродовж останніх п'яти років у ЦІПО залишається пріоритетною очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації. Це обумовлено розробленням та запровадженням різноманітних диференційованих й особистісно спрямованих моделей структури підвищення кваліфікації за означеною формою, а саме:

- триетапною, де перший і третій етапи є очними, а другий – дистанційний. При цьому вона має диференційовані субмоделі, які зорієнтовані на певні категорії слухачів і різняться тривалістю етапів та обсягом програм (108 год / 3,6 кред. ЄКТС; 150 год / 5 кред. ЄКТС; 180 год / 6 кред. ЄКТС; 210 год / 7 кред. ЄКТС);

- двоетапною, де перший є дистанційним, насиченим різноманітними дистанційними заняттями, а другий – очний. Загальний обсяг програм підвищення кваліфікації за цією субмоделлю становить 210 год / 7 кред. ЄКТС.

Так, у 2020 р. за моделями структури підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою, триетапною, заплановано навчання 2381 слухач, а за двоетапною – 142 слухачі.

Для забезпечення якості освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації розроблено та затверджено в установленому порядку 40 освітньо-професійних програм, 83 навчальні та 92 робочі навчальні плани, 345 робочих навчальних програм.

Значна увага надається створенню якісного освітнього середовища на основі інноваційного потенціалу цифрових технологій. Наразі у підвищенні кваліфікації слухачів використовуються як освітні веб-середовища на платформі e-Front, так і освітній ресурс Віртуальної кафедри андрагогіки на платформі Moodle, 67 електронних ресурсів викладачів і 36 – кафедр (зокрема сторінки кафедр і викладачів у соцмережах (Facebook), канали YouTube, персональні сайти та блоги тощо).

Із метою підвищення якості дистанційного підвищення кваліфікації слухачів розроблена структура електронного навчального ресурсу та розпочата робота з їх створення. Урізноманітнення видів випускних робіт і щорічний конкурс на кращу випускну роботу слугують підвищенню мотивації слухачів та якості підвищення кваліфікації.

Інноваційні цифрові технології дозволили опанувати новий сучасний рівень управління освітнім процесом:

- автентична платформа для навчання дорослих LMSAdL;
- новий сучасний сайт «Український відкритий університет післядипломної освіти» (УВУПО) <http://uvu.org.ua/>;
- електронне освітнє середовище для дистанційного навчання УВУПО <http://uvupo.ues.net.ua/index.php/ua/>;
- запрацював створений інформаційно-консультаційний центр організації дистанційного навчання <http://uvu.org.ua/ikcodn/>;
- віртуальні кафедри, серед яких кафедра професійної освіти.

Водночас варто відзначити суттєві ризики, що знижують ефективність організації та забезпечення освітньої діяльності, а саме: невідповідність технічного оснащення аудиторного фонду сучасним вимогам до організації освітнього процесу; процеси диверсифікації освітніх послуг і

неврегульованість підвищення кваліфікації на законодавчому, нормативно-правовому рівнях тощо.

Отже, карантинна криза виявила нові можливості, які успішно долаються. Формальна і неформальна післядипломна освіта в умовах сучасних реалій отримала новий досвід і технології, які більш сприятливі для слухачів курсів підвищення кваліфікації та забезпечення професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів та установ освіти.

Султанова Лейла Юрївна,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ОСОБИСТІСНЕ СТАНОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА

В англійській мові слово особистість («personality») походить від латинського слова «persona», яке вживалось у значенні маски акторів для театральної вистави в давньогрецькій драмі. Особистість як об'єкт вивчення є абстрактним поняттям, яке об'єднує багато аспектів, що характеризують людину: емоції, мотивацію, думки, переживання, сприйняття і дії. Однак, як зазначають Ларрі Х'елл і Деніел Зіглер, не варто зводити особистість як поняття до якогось одного аспекту функціонування індивідуума [5]. Концептуальне значення особистості викладача закладу вищої освіти багатогранне – воно охоплює широкий спектр внутрішніх психічних процесів, що обумовлюють особливості поведінки людини в межах освітнього процесу.

Існує безліч різних теоретичних підходів до розуміння особистості. Нині немає загальноприйнятої думки про те, який підхід треба застосовувати в процесі вивчення особистості. Фактично, на теперішній стадії розвитку персонології співіснують різні альтернативні теорії, що описують особистість як інтегроване ціле і водночас пояснюють відмінності між людьми [5].

Незважаючи на всю різноманітність, теорії особистості мають спільну концептуальну основу, каркас, що складається з шести основних блоків: структура особистості; мотивація особистості; розвиток особистості; психопатологія; психічне здоров'я і зміна особистості внаслідок терапевтичного впливу. Основний зміст теорій особистості розкривається через сукупність концепцій, висунутих теорією, з метою пояснення кожного з цих блоків. Способи вирішення цих концептуальних питань дають можливість зрозуміти найбільш загальні перспективи теоретичних позицій.

Пояснення розвитку індивідуальних відмінностей і розвиток такої унікальної індивідуальності, якою є кожна людина, – одне із найбільш

серйозних завдань, яке постає перед психологами [3, с. 41]. Зазвичай, детермінанти, що визначають розвиток особистості, поділяють на генетичні й середовищні.

Ми вважаємо, що середовище має велике значення для розвитку особистості викладача. Проте передбачити точно, як саме впливають фактори, досить складно. Незаперечним залишається лише той факт, що такий вплив властивий процесу соціалізації.

Процес особистісного становлення викладача закладу вищої освіти відбувається суголосно реаліям суспільства, у якому він перебуває. У зв'язку з цим необхідно орієнтуватися на особливості самої особистості й впливу середовища, оскільки в процесі становлення відбувається трансформування мотивації та ціннісних орієнтацій особистості.

Означена проблема не є новою і відображена як у психології, так і в педагогіці. Так, психолог Артур Петровський зазначає, що процес становлення особистості має на меті включення особистості в різні типи соціальних відносин, засвоєння нею елементів культури, на основі і в ході якого формуються якості особистості, відбувається її розвиток і саморозвиток. При цьому автор акцентує увагу на складності, багатогранності та суперечливості процесу становлення, зумовленого внутрішніми та зовнішніми детермінантами [4, с. 15–30].

У педагогіці становлення особистості, як правило, співвідноситься з поняттям «розвиток» або «формування». Аналізуючи ці поняття, Ернст Гусинський та Юлія Турчанінова розмірковують таким чином: становлення системи завжди викликає певну проблему, адже для того, щоб почати розвиватися, система повинна якимось чином з'явитися [2, с. 31]. Виникає питання про те, з якого моменту біологічний або соціальний об'єкт можна вважати таким, що існує. Однозначної відповіді на це питання немає. Проте момент появи особистості в процесі індивідуального розвитку обов'язково проходить період своєрідної «підготовки» до появи об'єкта, який можна позначити поняттям «становлення». Науковці зазначають, що «відокремити становлення від розвитку нелегко, і для філософії освіти це вкрай суттєво: розмірковуючи про становлення і розвиток особистості, вона розглядає, як правило, саме той період, коли особистість тільки формується, проте ще не виявилась в цілому» [2, с. 31].

Щодо формування, то, якщо звернутися до першого значення цього поняття, воно тлумачиться як надання чому-небудь певної форми [1, с. 1329]. На наш погляд, формування має певні часові межі (більш вузькі, ніж становлення та розвиток) і передбачає досягнення конкретного результату.

Таким чином, орієнтуючись на ці визначення, можемо припустити, що становлення особистості викладача відбувається в період його освіти (підвищення рівня освіти, самоосвіти, підвищення кваліфікації тощо). Далі, у процесі професійної діяльності, особистість викладача розвивається. При цьому і в період становлення, і в процесі розвитку можна формувати конкретні якості: як професійні, так і особистісні.

Набуття полікультурної компетентності здійснюється в процесі становлення і формування особистості викладача під цілеспрямованим і/або стихійним впливом зовнішніх і/або внутрішніх чинників. Такий розвиток є процесом розумового і морального зростання викладача і охоплює всі кількісні та якісні зміни вроджених і набутих властивостей. Серед властивостей особистості викладача ми акцентуємо увагу на його ціннісних орієнтаціях, мотиваційному комплексі та толерантності, які покладено в основу ціннісно-мотиваційного та особистісно-поведінкового компонентів полікультурної компетентності.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2001. С. 1329.
2. Гусинский Э., Турчанинова Ю. Введение в философию образования. Москва: Логос, 2003. С. 31.
3. Первин Л., Джон О. Психология личности: Теория исследования. Москва: Аспект Пресс, 2000. С. 41.
4. Петровский А. Проблемы развития личности с позиций социальной психологии. *Вопросы психологии*. 1984. № 4. С. 15–30.
5. Хьелл Л, Зиглер Д. Теории личности. Основные положения, исследования и применение. СПб.: Питер Пресс, 1997.

Цина Андрій Юрійович,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шах Ірина Вікторівна,

магістрантка факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ПРИНЦИПАМИ КОЛЕКТИВНОГО ВИХОВАННЯ АНТОНА МАКАРЕНКА

Успішність оволодіння учнями наскрізними вміннями, які визначають рівень розвитку особистості, залежить від переконливості, яскравості й живості тих образів, на яких будується урок трудового навчання, що є провідним у театральній педагогіці. Тому в нашому дослідженні ми виходимо з гіпотези, що використання на уроках трудового навчання елементів театральної педагогіки розвиватиме в учнів образне мислення, сприятиме навчанню творчості.

Наукова новизна пропонованого нами концептуального підходу до розвитку особистості школяра засобами театральної педагогіки полягає у поясненні та прогнозуванні цього процесу шляхом визначення та інтеграції

цінних принципів і підходів у перевірній практикою і часом структурній концепції колективного виховання, висунутій та розробленій Антоном Макаренком, у виховній системі якого театр був одним із найважливіших елементів обов'язкового залучення всіх вихованців до організації вистав [1]. До таких принципів належать «закон руху колективу», «система перспективних ліній», «принцип паралельної дії» [2].

Використання сили колективу в його неперервному русі та вдосконаленні за «законом руху колективу» передбачає таку організацію колективної діяльності школярів із трудового навчання на уроці, коли через програвання театралізованих сцен-імпрровізацій, що складаються із заданих учителем сюжету, ролей і тексту, створюються умови для супутніх театральній грі, колективній творчості та комбінуванню засвоєння навчального матеріалу, периферизації уваги шляхом «відволікання» від головного для глибинного оволодіння ним, емоційно-образного вияву колективних взаємовідносин і творчості кожного школяра. За заданими вчителем темою і сюжетом школярі самостійно розподіляють ролі, придумують смішні сцени, гострі ситуації, сміливі перевтілення. Здійснення театралізованих сцен-імпрровізацій передбачає набуття школярами на уроці нових прийомів сценічних дій, що виступає дієвим мотивом активізації пізнавальної діяльності учнів і водночас породжує новий інтерес до трудового навчання.

Вплив на особистість школяра здійснюється за «принципом паралельної дії», опосередковано, через учнівський колектив та його актив, які мають бути обов'язково повністю задіяними у театралізованій творчій ігровій діяльності. Завідувач клубної роботи в колонії імені Горького і комуні імені Дзержинського вважав програвання імпрровізацій ефективним педагогічним засобом: «як дитина грає, так вона буде і працювати» [1]. Підготовка до театралізацій вважалася справою надзвичайно важливою. Окрім навчання, володінню собою, своїм голосом, мімікою, як справжні артисти, вихованці, усвідомлюючи в театралізованих імпрровізаціях свою необхідність людям, навчаються в ігровій формі мистецтва людських відносин, науки бути людиною, у них формуються такі якості особистості, як чесність, благородство, великодушність, товариськість, доброта, емпатія.

За «системою перспективних ліній», наслідування учнями майстерно продемонстрованих учителем на уроці трудових дій викликає у школярів спільні емоційні переживання «завтрашньої радості» шляхом усвідомлення можливості в майбутньому навчитися виконувати трудові прийоми так якісно, швидко, як це робить учитель. Позитивний вплив на ефективність трудового навчання має така емоційна модель спілкування, як «заохочення поведінки, заплановане на майбутнє» [3], коли вчитель допомагає учневі усвідомити, що набуті ним на уроці трудові вміння знадобляться в майбутньому житті.

Регулярна участь школярів на уроках трудового навчання у програванні театралізованих сцен-імпрровізацій шліфує їхню акторську майстерність: вдосконалюється культура мовлення, мімічна і пантомімічна виразність,

організаторські навички та творча інтуїція, з'являється впевненість собі, здатність адаптуватися у різних обставинах. Використовуючи необхідні рухи під час програвання тих чи інших персонажів, школярі набувають здатності висловлювати свої почуття в міміці та жестах, відчувати необхідність для створення того чи іншого образу характерних особистісних рис, що вчить майстерності володіння ігровою ситуацією як невід'ємною складовою методики трудового навчання.

Кожен із розглянутих методів театральної педагогіки має специфічну спрямованість на розвиток певних складових акторських умінь, водночас певним чином впливаючи й на розвиток інших компонентів особистості школяра.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо вивчення теоретико-методичних засад упровадження елементів театральної педагогіки в педагогічну діяльність учителів трудового навчання та технологій. Результатом цього стане формування здатності вчителів до творчої комунікативної взаємодії та професійних умінь управляти собою.

Література

1. Макаренко А. С. Педагогическая поэма. Главы «Театр», «Завоевание Куража» / Сост., вступ. ст., примеч., пояснения С. Невская. Москва: ИТРК, 2003. 736 с.
2. Макаренко А. С. Педагогические сочинения: в 8-ми т. Т. 4. Москва: Педагогика, 1984. 400 с.
3. Alan Maley, Alan Duff. Drama Techniques. Cambridge University Press, 2013. 258 p.

Антонюк Людмила Анатоліївна,
старший викладач кафедри професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

РОЗВИТОК ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ

Сучасна гармонійно розвинена особистість, насамперед педагог, повинна реагувати на всі виклики часу. «Вчитель повинен мати академічну освіту, вміти вчитися, бути здатним до вироблення цих навичок у своїх учнів, швидко і ефективно реагувати на все, що є прогресивним і творчим. Важливим елементом є любов до своєї роботи, а також постійне вдосконалення професійних навичок» [3, с.121].

Упродовж останніх десятиліть більшість країн детально переглянула свої освітні концепції, в яких звернули особливу увагу на подальше вдосконалення кваліфікації педагогічних працівників. Модернізуючи вітчизняну систему післядипломної педагогічної освіти корисно ознайомитися з досвідом її розвитку та вдосконалення в зарубіжних країнах,

зокрема в Німеччині. Саме завдяки розвиненій освітній галузі ця держава досягла високого рівня демократії, створила потужну економічну базу.

Поняття післядипломної освіти з'явилося в Німеччині в середині XVIII ст. Поява цього освітнього явища була зумовлена прагненням народних учителів підвищити свою професійну компетентність і поглибити знання, оскільки в цей час учителі народної школи, зазвичай, не мали спеціальної підготовки. Розв'язання окресленої проблеми пришвидшило створення спеціальних організацій шкільних учителів. Запорукою успіху навчального процесу були інструкції, які передбачали всі найменші дрібниці стосовно життя й освітньої діяльності педагогів. Згідно з інструкціями кожен учитель був зобов'язаний відвідувати уроки своїх колег, спілкуватися один з одним і щомісячно бути присутнім на педагогічних радах [2, с. 104].

Сьогодні післядипломна педагогічна освіта вчителів у Німеччині включає два основні напрями: підвищення кваліфікації (Fortbildung) і додаткову підготовку (Weiterbildung). Коло завдань першого напрямку пов'язано з професійним удосконаленням учителя відповідно до його базової спеціальності (вчитель-предметник). Завдання другого напрямку пов'язано з наданням учителю нової педагогічної спеціальності або вдосконаленням його професійної кваліфікації для переходу на вищу посаду в системі освіти [1, с. 51].

Сучасна система професійного розвитку педагогів у всіх землях Німеччини має багаторівневий характер. Тут чітко відстежуються чотири рівні організації: міжземельний, земельний, регіональний та рівень закладу освіти. Міжземельний рівень є найбільш глобальним рівнем підвищення професійної майстерності, який охоплює своїми заходами педагогів багатьох федеральних земель, а інколи і всієї країни. На цьому рівні здійснюються програми міжнародного обміну досвідом, організовуються навчальні поїздки Німеччиною та іншими країнами, заочне навчання та інше. Земельний рівень – це система роботи з підвищення фахового рівня вчителів на території однієї з федеральних земель.

Система професійного розвитку педагогів на регіональному рівні включає курси підвищення кваліфікації у вищих закладах освіти, семінари, конференції. До їх проведення в Німеччині існує система вимог: заняття мають бути короткотерміновими; вони мають проводитися недалеко від місця проживання і праці педагогів; на них мають розглядатися проблеми, які особливо актуальні для вчителів цього регіону; зміст занять має плануватися з урахуванням побажань самих слухачів і допомагати їм вирішувати конкретні проблеми та труднощі, що мають місце в їхній практичній діяльності.

На четвертому рівні об'єктом організації системи післядипломної освіти і безпосереднім місцем її реалізації є заклад освіти та його педагоги. У Німеччині такий рівень післядипломної освіти найпоширеніший, це пояснюється не тільки мінімальними бюджетними витратами, а й тим, що земельні міністерства вбачають у такому підході можливість перетворити

вчителів з «інструмента» на «рушійну силу» реформ освіти в країні. [1, с. 54–55].

Отже, в сучасних умовах систему післядипломної освіти педагогічних кадрів Німеччини та України варто характеризувати в контексті європейської інтеграції. Одним із пріоритетів цієї системи повинно стати створення всіх умов для самовдосконалення фахівця, підвищення його конкурентоспроможності у вітчизняному та європейському освітньому просторі.

Література

1. Махия Н. В. Реформування системи педагогічної освіти Німеччини (друга половина XX - початок XXI ст.) : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 Черкаси, 2009. 169 с.
2. Руденко І. А. Соціально-економічні та історико-педагогічні аспекти становлення і розвитку організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у Німеччині. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2013. № 1 (254). С. 103–105.
3. Kupisiewicz Czesław. Szkolnictwo w procesie przebudowy. Warszawa: WsiP, 1987. 137 s.

Авраменко Євгеній Володимирович,

викладач спецдисциплін Глухівського агротехнічного інституту ім. С. А. Ковпака Сумського НАУ

СПІВПРАЦЯ З ВИРОБНИКАМИ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ

Постійне оновлення матеріально-технічної бази підприємств сільськогосподарського виробництва створює нові вимоги до процесу освітньої діяльності та підготовки фахівців вищої та фахової передвищої освіти відповідного напрямку. Велика ціна такої техніки унеможливорює купівлю її з метою використання в освітньому процесі, що в подальшому призводить до зниження якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів та в результаті невідповідності їх вимогам ринку праці.

Постійний пошук шляхів виходу з даної ситуації на прикладі Глухівського агротехнічного інституту імені С. А. Ковпака Сумського НАУ привів до єдиного вірного рішення – співпраця з виробниками сучасної сільськогосподарської техніки. Майже 10 років тому була розпочата робота над даною проблематикою. Розпочалася така співпраця з відвідування міжнародних аграрних виставок в Україні та намаганнями встановити зв'язки з виробниками сільськогосподарської техніки як вітчизняними, так і зарубіжними. Надсилались листи з пропозиціями співпраці, де наводились переваги використання їхньої техніки як матеріально-технічної бази під час проведення освітньо-професійної діяльності навчальних закладів вищої та фахової передвищої освіти відповідного напрямку.

Результатом проведеної роботи стало укладання договорів про співпрацю з представниками ряду підприємств виробників сучасної сільськогосподарської техніки.

На базі Глухівського агротехнічного інституту імені С. А. Ковпака Сумського НАУ компанією KUHN Ukraine було відкрито навчально-демонстраційний центр, який складається з відкритого демонстраційного майданчику та аудиторно-лабораторного приміщення для проведення процесу освітньої діяльності здобувачів освіти. Також на демонстраційному майданчику згідно договору про співпрацю з ДП ЛЕМКЕН-Україна представлена сільськогосподарська техніка фірми Lemken.

Загалом на майданчику представлено техніку за двома напрямками – це для господарств, які займаються вирощуванням продукції рослинництва та тваринництвом.

Безпосередньо з техніки для тваринництва на демонстраційному майданчику представлені для господарств, які мають 300-400 дійного стада видувач-роздавальник соломи PRIMOR 4260M, машини для заготівлі кормів граблі-валкоутворювачі FC 3160 TCR та косарка FC 3561 TCD з плющенням для скошування люцерни під трактори від 100 к.с. виробництва фірми KUHN.

Техніка для вирощування продукції рослинництва представлена такими фірмами виробниками сучасної сільськогосподарської техніки як Lemken та KUHN.

Від компанії ЛЕМКЕН-Україна на майданчику представлені машина для передпосівного обробітку ґрунту Zirkon 8 та сівалка для органічного вирощування сільськогосподарських культур Solitair 9.

У свою чергу компанією KUHN Ukraine ґрунтообробна техніка представлена плугом Multi-Master 123 5T 80/120. Компанією також надано дві сівалки точного висіву для посіву кукурудзи, соняшнику, цукрового буряку, ріпаку та інших культур. А саме - Planter 3 TRS 16-рядкова та 5-метрова Planter 3 під трактори потужністю 150 к.с.. Також є розкидач мінеральних добрив Axis 30.2 K, яким вноситься мінеральні добрива перед оранкою або для підживлення рослин.

На сьогодні досягнуто домовленості з генеральним директором компанії KUHN Ukraine Асадом Лапшем, що техніка буде додаватися та оновлюватися. Це надає студентам можливості отримати як можна більше потрібних знань та навичок.

Було досягнуто домовленостей з представниками компанії KUHN Ukraine, що вони будуть проводити майстер-класи, тренінги та демонстрацію техніки в польових умовах, що надасть можливість значною мірою підвищити якість навчального процесу.

Отже, така співпраця значною мірою закриває попит вищої та фахової передвищої освіти відповідного напрямку для підготовки висококваліфікованих фахівців. Надає доступ до сучасної

сільськогосподарської техніки без затрат на її придбання, що в результаті надає можливість отримати висококваліфікованих фахівців.

Гурба Олександр Анатолійович,
директор ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ»
Баланюк Наталія Юрїївна,
кандидат юридичних наук, викладач
ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ»

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Інформаційно-освітні технології інноваційного зразка є сучасними пріоритетними засобами навчання в таких освітніх системах: очній, заочній, дистанційній, самоосвітній. Вони є ефективними засобами поетапного вирішення методичних завдань під час запровадження різних освітніх форм роботи. На сучасному етапі актуальності набувають різноманітні моделі дистанційного навчання. На нашу думку, найбільш ефективними є такі моделі: систематизація очного й дистанційного напрямів у навчанні; освітня мережа; запровадження автономних індивідуальних курсів; якісне інформаційно-освітнє середовище; дистанційне навчання і кейс-технології; інтерактивне телебачення (two – way TV) [1].

За результатами аналізу запровадження на практиці інноваційних інформаційних технологій під час освітнього процесу ми констатували: організаційний напрям професійно-технічно орієнтованого освітнього середовища має відповідати таким принципам: а) інформаційне середовище містить перелік відповідних наукових баз даних і новітніх методологічних нововведень, виробничих програм, високотехнологічних мультимедійних засобів і матеріалів, що мають формувати фахові компетентності; б) опанування відповідних предметів, у процесі викладання яких обов'язковим є запровадження комп'ютерних технологій (цей процес повинен набрати безперервних та рівномірних обертів за час тривалого періоду навчання здобувачів освіти з метою формування в них практичних навичок використання обчислювальної техніки для поетапного вирішення індивідуальних запитів); в) професійні програми відповідних дисциплін необхідно доопрацювати з обов'язковим введенням специфічних розділів, орієнтованих на активізацію когнітивної мотивації здобувачів освіти через інформаційну імплементацію, вірогідність використання в обумовленому середовищі навчального закладу; г) у процесі здійснення проєктивних заходів щодо сукупності структурних елементів інформаційного середовища має змінюватися не лише змістова частина загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, а й технологія передавання нових знань за рахунок використання специфічних дидактичних прийомів організації інформаційного поля;

д) навчальний процес повинен відбуватися не тільки за рахунок використання розроблених комп'ютерних програм теоретичного та практичного спрямування, але й із застосуванням комплексу професійно орієнтованих програмних основ, що ставлять на меті отримання в кінцевому результаті професійну компетентність майбутнього фахівця, тим самим скорочуючи термін пристосування здобувача освіти до реальних виробничих умов; є) розроблене якісне програмне забезпечення має на меті раціональне поєднання паралельно з традиційними формами навчання можливості передових сучасних технологічних тенденцій (обчислювальна техніка, лабораторні стенди, мультимедійні дошки, устаткування, прилади, виробничі поточкові лінії тощо).

Дотримання відповідних вимог є трудомістким процесом. Необхідним є дотримання низки вимог щодо подальшого розроблення папки методичного забезпечення для організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти в умовах професійно орієнтованого інформаційного середовища. Саме вищезазначеним принципам намагається відповідати освітня мережа ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ», в якій запровадження та подальше використання інформаційно-технічних інноваційних засобів полягає в активному застосуванні переліку електронних підручників і лабораторних практикумів, комп'ютерних тренажерів і програм-тестувань, науково-дослідних пакетів прикладних програм із комплексною системою автоматизованого проектування.

Підсумовуючи, зауважимо: новітні інформаційно-комунікаційні технології орієнтовані на процес розроблення та подальшої реалізації психолого-педагогічних та методичних цілей теоретичного та практичного освітнього процесу професійно-технічного навчального закладу. Виокремимо такі напрями: а) запровадження інноваційних механізмів управління освітнім процесом за допомогою розроблених автоматизованих банків даних методологічної інформації, інформаційно-аналітичних матеріалів; б) запровадження методологічних принципів та стратегічних методів і організаційних форм освітнього процесу із урахуванням індивідуального психологічного та інтелектуального розвитку особистості здобувача освіти в умовах інформатизації навчального процесу; в) запровадження технологічної освітньої структури навчання, зміст якої полягає у стимулюванні інтелектуального потенціалу здобувачів освіти, формуванні стійкого вміння індивідуально працювати над самостійним здобуттям знань; г) розроблення та впровадження модельних комп'ютерних проєктів із метою діагностування рівня знань здобувачів освіти.

Література

1. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2004. № 5. С. 21–28.

Бахтіярова Халідахон Шамшитдинівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Нова філософія якості – це категорія всеохопна. Нині термін «якість» означає не лише високу якість товарів, а й передусім спосіб управління, а також життя. Останнім часом суттєвого поширення в суспільстві та світі набули питання якості надання освітніх послуг у вищій школі.

Проблема якості освіти, її ефективного функціонування завжди була предметом наукового і практичного інтересу педагогів. З кінця 1990-х років ці проблеми активно освоювали дослідники, що знайшло своє відображення у наукових пошуках О. С. Анісімова, Х. Ш. Бахтіярової, А. П. Беляєвої, В. Т. Вікторова, В. В. Краєвського, Л. Т. Кравченка, З. К. Меретукової, В. О. Радкевич, Н. М. Сухової, А. І. Субетто та ін.

Позаяк якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, його розглядають у постійній динаміці змін, що характеризують поступ держави в контексті новітніх світових тенденцій та сталого розвитку. Використання терміна «якість» із філософської сентенції перейшло до лексику суто прикладної діяльності, зберігаючи при цьому філософський зміст – якість є підґрунтям для подальшого вдосконалення продукції з різних сфер життєдіяльності людини.

Міжнародний стандарт також регламентує поняття «якість освіти» як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, що задовольняють освітні потреби споживачів освітніх послуг.

Сучасна парадигма освіти розглядає це поняття як багатогранну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток та розвиток системи освіти, що реалізує освітні завдання на певних етапах навчання у закладах вищої освіти.

У змісті поняття «якість освіти» сконцентровано інтеграцію таких складових: якість навчально-методичної бази, якість педагогічних кадрів та професорсько-викладацького складу, якість надання освітніх послуг, високий ступінь задоволення освітніх потреб студентів і, нарешті, якість самого суб'єкта навчання.

Визначення категорії «якість» із використанням словосполучення «потреби та очікування споживачів» останнім часом стало предметом посиленої уваги освітян у зв'язку з реформуванням вищої освіти та потреби в радикальній модернізації закладів вищої освіти (ЗВО). Оскільки в Законі України «Про вищу освіту» в основу змін культури щодо реорганізації закладів вищої освіти покладено управління якістю освіти та вимірювання її рівня, цілком природньо, що наразі проблема запровадження системи

управління якістю освіти є актуальною. Якість освіти передбачає сукупність показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності: зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад, управління якістю освіти. Як результат діяльності ЗВО якість освіти вказує на відповідність конкурентоспроможних фахівців вимогам чинних освітніх програм та запитам світового ринку праці.

Інтегруючи думки різних авторів, ми виокремлюємо принаймні три групи характеристик: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результатів навчання.

Усе розмаїття трактувань поняття «якість освіти» можна умовно поєднати у такі групи:

- **якість освіти** – це ряд системно-соціальних якостей і характеристик, які визначають відповідність систем освіти прийнятним вимогам, соціальним нормам, державним освітнім стандартам;
- **якість освіти** – це комплексна характеристика освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності й професійної свідомості;
- **якість освіти** – це здатність виконувати поставлені суспільством завдання формування та розвитку особливості в аспектах її навченості й вихованості.

Вітчизняне законодавство під якістю освіти розуміє ступінь відповідності набутих знань, навичок та вмінь (компетентності) студентів вимогам стандартів вищої школи (Рекомендація Європейського Парламенту та Європейської Ради, 2006). У цьому сенсі під якістю освіти слід розуміти збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти[1; 2].

У широкому розумінні якість освіти є важливим гарантом збереження та зростання інтелектуального потенціалу суспільства, чинником соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоспроможності та національної безпеки. Забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах і рівнях, оцінювання досягнутої якості, проведення порівняльних досліджень – це завдання сьогодення, які мають не тільки педагогічний, а й соціальний, політичний, управлінський і суто науковий виміри.

Література

1. Верховна Рада України, 2014. Закон України «Про вищу освіту» № 37–38. URL: [http://zakon 3.rada. gov.ua/laws/ show/ 1556-18](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18)> (дата звернення: 28.10.2018).
2. Верховна рада України, 2014. Рекомендація 2006/962 ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18.12.2006 р. URL: [http://zakon 3. rada. gov.ua/laws/ show/994-975](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994-975) (дата звернення: 28.10.2018).

Белан Владислав Юрійович,
аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕХНІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Нормативно-правова база забезпечення підготовки майбутніх учителів професійних технічних предметів до використання технологій дистанційного навчання в Республіці Польща формувалась у процесі організаційно-правового становлення інформатизації освіти в країні в цілому. Дослідники пов'язують початок цього процесу з 1999–2003 рр., коли запроваджено низку системних заходів у сфері освіти, спрямованих на подолання відставання освітніх можливостей Польщі порівняно з п'ятнадцятьма країнами ЄС [1]. Найбільшим проривом для впровадження ІКТ у всі сфери життя польського суспільства, зокрема в освіту, були Резолюція польського Сейму 2000 року «Про побудову інформаційного суспільства в Польщі» (№ 22, роз. 448) та урядовий документ «Цілі та напрямки розвитку інформаційного суспільства в Польщі», за яким завданням освіти у контексті інформаційної цивілізації є виховання людини, яка вміє створювати інформацію і знання, має потенціал для їх використання, готова впроваджувати сучасні інформаційні та мультимедійні методи у навчання, а також у суспільне та економічне життя [2].

Міністерством економіки Польщі було розроблено документ «е-Польща – стратегія розвитку інформаційного суспільства у Польщі на 2001– 2006 рр.» (e-Polska, 2000), що спирався на документ ЄС «Електронна Європа 2002» (eEurope 2002 – An Information Society for All), який було спрямовано на прискорення зусиль щодо трансформації європейського суспільства в глобальне інформаційне суспільство [3].

У 2003 році Рада у справах інформатичної освіти і медіаосвіти прийняла документ «Стандарти підготовки польських вчителів у сфері ІТ», розроблений польським товариством інформатики Інституту комп'ютерних досліджень Вроцлавського університету, що описував вимоги до ІКТ-компетентності вчителів усіх шкільних предметів й окремо вчителів інформатики [4]. У стандартах було визначено знання та навички, які повинен мати кожен учитель, щоб успішно працювати в технологічному середовищі. Важливо відзначити, в цьому документі було враховано зміни в підходах до визначення ролі вчителя в навчальному процесі. За новими підходами відбувається трансформація професійних функцій учителя: він перестає бути постачальником інформації, знань і досвіду, що базуються головним чином на підручниках, і має виконувати роль студентського радника з використанням низки сучасних комп'ютерних засобів.

Проте перші державні регламенти щодо використання методів і технологій дистанційного навчання в університетах Польщі з'явилися пізніше. Зокрема, в постанові міністра науки і вищої освіти Республіки

Польща від 25 вересня 2007 року було визначено умови, які мають бути забезпечені закладами вищої освіти для проведення занять із використанням методів і технологій дистанційного навчання.

Важливо відзначити, що згідно з цією постановою було регламентовано кількість навчальних годин для занять за дистанційною формою навчання, а саме: а) у закладі вищої освіти загальна кількість навчальних годин за дистанційною формою навчання для конкретних галузей навчання та рівнів освіти не може перевищувати 40 %, окрім практичних і лабораторних занять; б) у програмах підготовки фахівців за науковим ступенем «доктор наук» (аналог українського наукового ступеня «доктор філософії») – 60 %; в) у програмах і у процесі підготовки фахівців за науковим ступенем «доктора хабілітованого» (аналог українського наукового ступеня «доктор наук») – 80 % від загальної кількості навчальних годин [5].

Уже через декілька років ці положення було уточнено і розвинуто з урахуванням змін у стандартах вищої освіти, які були прийняті як доповнення до закону про вищу освіту. Так, у розпорядженні міністра науки та вищої освіти Республіки Польща від 2 листопада 2011 року допустима кількість навчальних годин за дистанційною формою навчання у закладі вищої освіти (денна і заочна форми навчання) була збільшена до **60 %** від загальної кількості [6]. Водночас відзначалось, що лабораторні заняття, самостійні заняття та майстер-класи, зорієнтовані на отримання практичних навичок, повинні відбуватися за безпосередньої участі вчителів/викладачів. Методи дистанційного навчання можуть бути використані лише як вторинні або такі, що використовуються як допоміжні [7].

Означені положення враховувались у новому законі про вищу освіту і науку (так званий Закон 2.0, або «Конституція для науки»), який набув чинності з 1 жовтня 2018 р. і буде поетапно впровадженим до 2023 р. Він консолідував чотири закони – про вищу освіту, про засади фінансування науки, про наукові ступені та звання і про студентське кредитування [8].

Література

1. Поляничко З. О. Тенденції інформатизації шкільної освіти у Республіці Польща. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/pptp_2014_3_26.pdf.
2. Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce W.: 2000. C. 110. URL: <http://kbn.icm.edu.pl/cele/index1.html>.
3. e-Polska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001–2006 (2000). URL: <http://kbn.icm.edu.pl/cele/epolska.html>
4. Sysło M. Standardy przygotowania nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej i informatyki. *Komputer w Szkole*. nr 2/2003. S. 4.
5. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2007 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20071881347/O/D20071347.pdf>.

6. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o kształceniu na odległość z dnia 2 listopada 2011 r. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20112461470>).

7. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20112461470/O/D20111470.pdf>

8. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. «Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce». Dz. U. 2018 poz. 1668. [Електронний ресурс]. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001668/U/D20181668.Lj.pdf>

Беньковська Наталя Борисівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов і гуманітарних дисциплін Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ШЛЯХОМ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблема вдосконалення методичної майстерності викладача вищої школи завжди була досить актуальною і досліджувалася та розроблялася впродовж усієї історії освіти та вищої школи (Й. Герbart, Г. Сковорода, К. Ушинський, Д. Дьйо, В. Сухомлинський, М. Данилов, Б. Єсіпов, І. Лернер, І. Скаткін, та ін.). Водночас вона і зараз досить часто обговорюється на сторінках наукових і навчально-методичних видань, однак є ще недостатньо методологічно розробленою.

Методична майстерність викладача, під якою ми розуміємо високий рівень оволодіння ним конкретними прийомами, способами, технікою та засобами педагогічної діяльності, завжди пов'язана із методикою конкретної навчальної дисципліни, включенням здобувачів вищої освіти до різних видів діяльності та організацією колективу навчальної групи. У такій діяльності викладач будує модель останньої з урахуванням прогнозу можливих результатів навчання в реальних умовах навчального процесу, а також оцінює ефективність засобів, які використовує, стан педагогічної системи, можливості й резерви її вдосконалення.

Складовими методичної майстерності викладача ми вважаємо спеціальні методичні знання, відповідні вміння, навички та професійно важливі якості особистості, які дозволяють ефективно проводити навчальні заняття, визначати невирішені актуальні педагогічні завдання, виявляти нові, нестандартні способи вирішення навчальних проблем, удосконалювати

стиль, методи і прийоми своєї педагогічної діяльності, узагальнювати кращий педагогічний досвід і творчо використовувати його на практиці.

Комплекс методичних знань, на нашу думку, складається із засвоєних викладачем відомостей про принципи, зміст, методи, форми та засоби організації, навчально-виховного процесу та навчання здобувачів вищої освіти окремих навчальних дисциплін. Водночас методичні знання не можуть існувати відокремлено від фундаментальних знань із базової навчальної дисципліни і високої загальної та педагогічної культури викладача і, таким чином, помилкою, як це ще іноді можна спостерігати, є недооцінювання знань викладача як професіонала в галузі навчальної дисципліни, яку він викладає, та його загальнокультурного і педагогічного рівнів [1, с. 20].

Не менш важливою є і ґрунтовна дидактична компетентність, функціональна дидактична підготовка викладача з огляду на те, що неможливо врахувати всі варіанти розвитку навчальних ситуацій, які виникають на заняттях, як і неможливо надати готових рецептів на всі випадки життя, і отже, лише знання педагогом загальних закономірностей, принципів і правил дидактики, змісту й суті заняття як форми організації навчально-виховного процесу може бути гарантією підвищення якості й ефективності навчання і виховання здобувачів вищої освіти [1, с. 20].

Уміння є здатністю людини належно виконувати певні дії, і ця здатність ґрунтується на доцільному використанні набутих знань і навичок. Прості методичні вміння викладача передбачають репродуктивне використання відповідних знань, які вказують на умови виконання певної дії. Складні методичні вміння вимагають гнучкого та творчого використання викладачем знань і навичок в умовах, що змінюються.

Таким чином, викладачеві насамперед необхідно вміти розвивати у здобувачів вищої освіти спеціальними методичними прийомами пізнавальну мотивацію, стійкий інтерес до навчальної, наукової та інших видів діяльності, зацікавленість у самому процесі навчання. Це є потужним імпульсом до діяльності і безпосередньо веде до досягнення мети навчання. Досить корисно, наприклад, вміти використовувати подані далі способи активізації мотивації здобувачів вищої освіти [2, с. 121–122].

Перший із них полягає у використанні прийомів підвищення інтересу до дисципліни шляхом добору в ході занять яскравих пізнавальних матеріалів, фактів, які дозволяють привернути увагу здобувачів вищої освіти до навчального матеріалу. У момент спаду інтелектуальної діяльності, коли відчувається втома, знижується інтерес до обговорюваних питань, навчання може полягати в обговоренні будь-якого цікавого аспекту проблеми, що розглядається на занятті. Це можуть бути розповідь про наукові конференції, спогади, епізоди з художньої або наукової літератури, з фільму, театрального спектаклю, газетні сенсації, веселі випадки, жарти, навіть анекдоти з педагогічного життя. Добре себе зарекомендував такий прийом, як конкурс на найбільш вдале (дотепне або змістовне) запитання за темою. Неодноразово доведено, що студенти позитивно сприймають навчальний

матеріал, який викладається цікаво, вільно, уміло, точно, лаконічно і змістовно. І тут для викладача важливо навчитися визначати та враховувати ціннісні орієнтації здобувачів вищої освіти, їхні ідеали, потреби, інтереси, рівні домагань, індивідуальну своєрідність кожного з них.

Завдяки вищезазначеному вдається створити основу і для наступного способу, який передбачає створення проблемних ситуацій. У цьому випадку викладач, використовуючи дидактичні засоби, ставить спеціальні навчальні проблеми, завдання, у розв'язанні яких міститься практична значущість вивчення теми.

У якості третього способу активізації пізнавальної мотивації можуть бути використані прийоми посилення професійної спрямованості навчальної дисципліни, до яких ми відносимо відповідність навчального змісту цілям професійної підготовки, переконання здобувачів вищої освіти у важливості оволодіння навчальною дисципліною для забезпечення компетентної майбутньої діяльності.

Четвертий спосіб активізації мотивації передбачає здатність викладача визначати зміст, форми, методи та засоби розвитку як окремого здобувача вищої освіти, так і колективу навчальної групи, формувати вміння вчитися з використанням прийомів удосконалення розвитку особистісних якостей здобувачів вищої освіти (робота з текстом, конспектування, структурування та систематизація матеріалу, методика розв'язання творчих завдань, ефективні прийоми запам'ятовування, методи самоконтролю за емоціями тощо). Для більш ефективного використання запропонованого прийому необхідно дати здобувачам вищої освіти відповідні знання з психології розв'язання творчих завдань, виробити в них уміння орієнтуватися у власних емоційних станах та контролювати свої думки, емоції тощо у ході вирішення завдання. Природно, вироблення таких умінь вимагає попередньої методичної підготовки самих викладачів.

У деяких випадках не зайвим буде опанувати і такий спосіб активізації пізнавальної мотивації, який пов'язаний із роз'ясненням самого факту та наслідків одержання незадовільної оцінки під час вивчення навчальної дисципліни.

Література

1. Гончаренко С. У. Методика як наука. Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000. 30 с.
2. Хорев І. О. Дидактика вищої військової школи: навчальний посібник. К.: НАОУ, 2004. 160 с.

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Моніторинг у науково-педагогічній літературі визначається як постійний контроль, ретельне дослідження, спеціально організоване спостереження за будь-яким процесом із метою виявлення його відповідності бажаному результату або початковим прогнозам, спосіб отримання певної інформації, можливості використання якої залежать від компетентності суб'єкта, у сфері поширення якого вона опинилась.

Сутнісно моніторинг – це інформаційна система (збір, обробка, збереження та використання інформації про стан керованого об'єкта), яка постійно поповнюється і вказує на безперервність спостереження. Як процес моніторинг – це циклічний процес оцінювання, порівняння, зіставлення наявного стану об'єкта із запланованим та прийняття на цій основі управлінського рішення щодо поточного корегування. Технолічно моніторинг – це технологія замірювання наявного стану об'єкта.

Моніторинг як визначення професійного рівня викладача дає змогу оптимально оцінити професійну компетентність педагога за допомогою анкетування та самотестування (виявлення суб'єктів орієнтування викладача під час вирішення професійних питань); картки відстеження ефективності заняття (заповнюють викладач та студент, порівнюючи їх); відстеження заняття на діалогічній основі «викладач-адміністратор».

У системі внутрішньоколеджного управління здійснюється моніторинг професійного рівня викладача за критеріями, які фіксуються в діагностичній карті (рейтинговій книжці): знання нормативних документів; самоосвіта – творчий підхід до вибору способів, методів, прийомів і засобів забезпечення особистісно орієнтованого навчання через зміст його предмета/дисципліни; участь викладача в розробленні методик і технологій розвитку навчально-виховного процесу; уміння викладача змодельовати активну діяльність студента до заняття та на занятті, позанавчальну роботу; ведення навчальної документації; уміння викладача підтримувати життєдіяльність закладу; виконавська дисципліна; робота з батьками та виконання громадських доручень.

Створення системи визначення рейтингу викладачів коледжу передбачає забезпечення вирішення декількох управлінських завдань:

– керівництво навчального закладу, головних циклових/предметних комісій отримують з необхідним ступенем деталізації інформації про результати діяльності педагогічного колективу, що дозволяє своєчасно впливати на діяльність викладачів та комісій;

– голови циклових/предметних комісій мають можливість оцінити своє місце всередині підрозділу, а також місце підрозділу серед інших і спланувати свою подальшу роботу.

Система визначення рейтингу викладачів вирішує низку педагогічних завдань:

- формування системи наукових знань про природу педагогічної діяльності та її результати;
- оволодіння прийомами і способами самооцінки та оцінки якості діяльності;
- розвиток рефлексивних здібностей;
- формування потреби у самооцінці результатів педагогічної діяльності;
- розвиток здатності до самопізнання, оволодіння прийомами і методами самовдосконалення.

Результати визначення рейтингу залежать також від достовірності первинних даних. Їх неточність може бути обумовлена недосконалістю термінології при описі первинних показників або умисною зміною значень показників. Завдання підвищення достовірності вихідних даних повинне вирішуватися за рахунок як удосконалення термінології (методичне забезпечення), так і перевірки їх правильності (організаційне забезпечення).

Бикова Тетяна Борисівна,
аспірантка Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Прийняття Закону України «Про фахову передвищу освіту» утверджує положення студентоцентрованого навчання. У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу та орієнтація на результат вимагає запровадження інноваційних підходів до професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти. Один із перспективних шляхів модернізації професійної підготовки майстрів виробничого навчання швейного профілю без значних капіталовкладень вбачаємо у запровадженні змішаного навчання – педагогічного феномену, що дозволяє адаптувати технології електронного навчання до умов очної форми здобуття освіти.

Беручи за основу позицію С. Гончаренка, який стверджує, що методика розв'язує три основні завдання й шукає відповіді на три запитання: Чого навчати? Як навчати? Як учитися? [1, с. 93], будемо вважати, що модернізація професійної підготовки майстрів виробничого навчання швейного профілю із застосуванням змішаного навчання зумовлює зміну підходів до визначення та реалізації її змісту, принципів, форм і методів.

Аналізуючи специфіку педагогічної діяльності майстрів виробничого навчання швейного профілю та зміст освітніх (освітньо-професійних) програм відповідної професійної підготовки, ми виокремили змістові лінії освітніх компонент: психологічну, педагогічну, методичну, інформатично-прикладну, галузевоспеціалізовану та практичну. Їх опанування забезпечує формування інтегральної (відображає опис кваліфікаційного рівня), загальних (універсальних, не прив'язаних до галузевості професійної підготовки) та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей (визначають кваліфікацію випускника).

Задля досягнення оптимальних результатів реалізація професійної підготовки із застосуванням змішаного навчання вимагає врахування особливих вимог (принципів) під час добору методів і форм організації навчання. Розглядаючи відповідний спосіб професійної підготовки як складну педагогічну систему, відповідно до слухної ідеї Т. Якимович [2, с. 11], виявлення принципів було здійснено за такими групами: загальні (детермінізму, аксіологічної спрямованості, суб'єктності), змістові (практичної спрямованості, усвідомленої перспективи, фундаменталізації), організаційні (психологічної комфортності, інтерактивності, соціального конструктивізму) та методичні (персоналізації, безперервності й класичної дидактики).

Ураховуючи різноманіття підходів до класифікації організаційних форм навчання В. Ортинського, Р. Піонової, М. Фіцули, будемо виходити із задекларованого права закладів фахової передвищої освіти не тільки використовувати основні форми (навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи), а й встановлювати інші.

За умови запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майстрів виробничого навчання швейного профілю видозмінені традиційні форми у поєднанні з дидактичним потенціалом методів вищої школи, професійно-практичної підготовки, виробничого навчання, інноваційних методів дозволяють з-поміж популярних та визначених у класифікації Стейкер та Хорна [3] реалізувати ротаційні моделі (обертання за робочими зонами, обертання за лабораторіями, перевернуте навчання, індивідуальна ротація), гнучку та самозмішування. На нашу думку, поєднання цих моделей на різних етапах професійного становлення майбутніх фахівців вибудовує освітнє середовище, що сприяє розвитку творчого потенціалу, формує готовність до самовдосконалення та самореалізації особистості в умовах гуманістичної парадигми [4].

Отже, змішане навчання дозволяє модернізувати процес професійної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання швейного профілю в закладах фахової передвищої освіти задля формування професійної компетентності особистості в умовах цифрового суспільства.

Література

1. Гончаренко С. У. Методика як наука. *Неперервна проф. освіта: теорія і практика*. 2001. № 2 (1). С 86–95.

2. Якимович Т. Д. Основи дидактики професійно-практичної підготовки: навчально-методичний посібник. Львів, 2013. 138 с.
3. Heather Staker and Michael B. Horn. Classifying K–12 Blended Learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED535180.pdf> (дата звернення: 24.04.2020).
4. Ковальчук В. І., Маринченко І. В. Створення сприятливого освітнього середовища для розвитку здобувачів вищої освіти. *Інноваційні моделі розвитку науково-методичної компетентності педагогів професійної школи у системі безперервної освіти*: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020. С. 140–144.

Білевич Ігор Володимирович,
доцент кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МАТЕРІАЛІВ

Сучасний стан освіти, постійно зростаючі вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя спонукають викладачів до пошуку більш ефективних методів викладання навчальної дисципліни.

На сьогодні людину від народження супроводжують мультимедіа. Аудіовізуальні засоби стають основним джерелом інформації в багатьох галузях. У чому причина такого явища? Аудіовізуальна форма представлення інформації дозволяє задіяти різні канали її сприйняття одночасно, через це засвоєння нового відбувається набагато легше і швидше. Якщо під час читання підручника чи пасивного слухання класичної лекції зосередити увагу буває досить складно, то переглядати пізнавальні фільми набагато цікавіше. Однак використання відеоматеріалів для отримання максимального ефекту має відбуватися з дотриманням певних умов.

Учені відзначають, що використання навчально-методичних відеоматеріалів сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетентності, підвищенню мотивації вивчення дисципліни та є невичерпним джерелом навчального матеріалу. На жаль, якість відеопродукту не завжди на високому рівні, тому розроблення науково обґрунтованого підходу до створення навчального відео є актуальним і необхідним.

Відео зручне для використання та відтворення в різних життєвих ситуаціях, чи то навчальна аудиторія, чи то домівка, чи то парк. Тенденційні зміни в суспільстві демонструють готовність сучасного покоління до розвитку свого розумового потенціалу. Інформаційні технології охоплюють усі сфери людського життя, так нехай освіта підтримає інтереси молоді до

відео та направить їх у правильне русло. Відео перестане асоціюватись лише із серіалами та розвагами. Освітянам варто навчитися створювати та використовувати якісний та цікавий продукт для забезпечення навчальної діяльності в реаліях сучасності.

Використання відеоматеріалів у навчальному процесі ВНЗ потребує від викладача використовувати їх залежно від мети навчання. Воно може бути використаним на різних етапах викладання матеріалу: під час вивчення нового матеріалу; під час пояснення нового матеріалу (як ілюстрація); під час закріплення та узагальнення знань; для контролю знань.

Відео технологічних процесів дозволяє проводити інструктаж в умовах дистанційної освіти, однак створення якісного мультимедійного продукту вимагає наявності високої педагогічної майстерності у викладача, а також уміння користуватися спеціальними технічними і програмними засобами. Перевагою такого відео є те, що його можна демонструвати багаторазово, а при необхідності призупинити, прокоментувати фрагмент чи повернутися до якогось моменту.

Методика проведення як лекційних, так і практичних, лабораторних занять з використанням відеоматеріалів має свою специфіку. Тому під час використання аудіовізуальних засобів навчання викладачеві необхідно дотримуватися певних правил [1]:

- потрібно підготувати аудиторію до сприйняття нового матеріалу;
- необхідно передбачити форму перегляду і обговорення відеоматеріалів можливо в індивідуальному порядку або створити групове чи колективне;
- визначити характер допомоги відстаючим;
- використовувати під час заняття інші засоби навчання.

Зазвичай відеоматеріали можна знайти в інтернеті, та, як показує практика, не завжди цей контент є якісним, змонтованим професійно. Створення якісних навчальних відеороликів є досить складним процесом, досить складно знайти викладача-універсала, який є не тільки майстром, дизайнером, художником, а ще й режисером, кінооператором і т. д. Один зі шляхів розв'язання цієї проблеми – це залучення талановитих студентів до спільної роботи над такими проектами у процесі виконання дипломних та магістерських робіт.

Отже, використання відеоматеріалів під час викладання навчального матеріалу дає відчутні позитивні результати насамперед тому, що сучасних студентів уже мало цікавлять традиційні лекції – сьогодні молодь надає перевагу мультимедійним технологіям, і їхню увагу й інтерес легше утримати саме завдяки застосуванню якісного мультимедійного контенту.

Література

1. Авдошенко Н. В. Використання відеоматеріалів під час викладання лекційного матеріалу. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:KnPTlqK9JDAJ:https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/nursing/article/download/5389/4953/+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

Білевич Світлана Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОСНОВ ПРОЄКТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні була затверджена ще в кінці 2000 року [1], проте лише зараз, коли всі освітні заклади в умовах карантину вимушені були перейти в режим дистанційного навчання, її положення набули особливої актуальності.

Дистанційне навчання – це форма організації навчального процесу, що за рахунок використання ІКТ може бути реалізована як в умовах географічної віддаленості студента і викладача, так і безпосередньо в університеті для формування самостійної діяльності студента щодо засвоєння програми навчання за фахом [2, с. 4].

Порівняльні дослідження свідчать, що дистанційне навчання може бути настільки ж ефективним, як і аудиторне [2, с. 6]. Але це можливо тільки за умов, якщо методи і технології відповідають цілям навчання, студенти мають змогу спілкуватися всередині групи, а також забезпечується вчасний та якісний зворотний зв'язок по результатам навчання.

В умовах карантинного режиму в освітніх закладах викладачі університетів почали більш активно опановувати технології дистанційного навчання. І якщо одні навчальні дисципліни досить легко можна адаптувати до самостійного опанування студентами, то інші, внаслідок специфічності їхнього змісту, потрібно суттєво змінювати з точки зору змісту практичних завдань та форми звітності.

У чому найбільша складність дистанційного навчання? На наш погляд, це мотивування студента. Якщо в аудиторії викладач має можливість вплинути на студентів безпосередньо (а досвідчений викладач тонко відчуває настрій кожного), то спілкування на відстані часто позбавлене того емоційного забарвлення, яке буває вкрай важливе для активного впливу на особистість.

На заняттях з основ проєктування і моделювання студенти мають навчитися насамперед критично і творчо мислити. Саме тому перший блок практичних завдань спрямований на формування навичок дизайн-мислення у процесі колективного пошуку вивчення методів генерування нових ідей. В умовах аудиторного навчання ця мета реалізується через застосування інтерактивних методів: цікаві життєві завдання вирішуються методом гірлянд випадковостей та асоціацій, мозкового штурму та його модифікацій тощо. На жаль, деякі з цих методів в умовах дистанційного навчання досить складно застосувати, навіть у режимі відеоконференції. У цьому випадку можна рекомендувати для перегляду та обговорення спеціально дібрані відео, в яких показано процес колективного пошуку творчих рішень складних реальних проблем.

Другий блок практичних занять має на меті навчити студентів розробляти творчий проект. Досвід показує, що робота над таким проектом вимагає неабиякої самодисципліни від виконавця і часто потребує неодноразових консультацій і допомоги викладача. Для значної частини студентів це завдання викликає труднощі ще й тому, що воно пов'язане з багатьма іншими навчальними дисциплінами і передбачає наявність у виконавця добре розвинутого як аналітичного, технічного мислення, так і образного, творчого. То ж досить часто виявляється, що одній людині більш легко дається творча частина проекту, а іншій – технічна (інженерна) чи пов'язана з розрахунками. Під час роботи в аудиторії досвідчений викладач, як правило, це помічає і може дозволити таким студентам працювати разом, допомагаючи одне одному долати труднощі. За умов дистанційного навчання таку співпрацю організувати досить складно, тому під час вибору студентами тематики проектів викладач має звернути увагу на особливості змісту і зорієнтувати студента на посильний для нього рівень складності окремих етапів проекту.

Для того щоб допомогти усвідомити виконавцю проекта свої слабкі й сильні сторони, викладачу варто провести анкетування перед початком роботи. З'ясувавши особливості мислення, улюблені шкільні предмети та захоплення, педагог зможе допомогти обрати тему проекту, посильну і цікаву для кожного. Наприклад, якщо студенту подобається вивчати історію, варто запропонувати об'єкт проектування, про який потрібно буде знайти і глибоко проаналізувати історичні відомості. Якщо ж сильна сторона – математика, краще запропонувати виріб, проектування якого потребує досить складних розрахунків та економічного обґрунтування. «Художникам» варто підібрати об'єкт з високими естетичними якістьми, у процесі проектування якого потрібно проявити фантазію, виконати багато різноманітних кольорових ескізів. Студентам, які здібні до креслення та гарно володіють комп'ютерною графікою, потрібно обрати виріб складної конструкції для виготовлення якого знадобиться значна кількість графічної документації. Такий індивідуальний підхід дозволить кожному студенту проявити себе з кращої сторони і уникнути поразки у проектуванні виробу.

Таким чином, забезпечення ситуації успіху є одним із найбільш дієвих засобів мотивації, у той час як страх поразки і відчуття безпорадності у деяких людей вмикають захисний психологічний механізм – прокрастинацію, що часто трапляється, коли завдання є занадто складним. Результативним засобом запобігання ситуації постійного «відкладання на потім» є чітке встановлення строків виконання певного етапу проекту, вчасне інформування виконавця про результати оцінювання завдань, а також навчання студентів застосування сучасних прийомів ефективного таймменеджменту.

Використання ментальної карти – ще один зі способів забезпечення вчасного виконання складного проекту. Вона дозволяє виконавцю «з'їсти слона по шматочках» – розбити велику проблему на більш дрібні і посильні та при цьому врахувати найдрібніші деталі та нюанси, яких зазвичай є чимало у студентських творчих проектах.

Зважаючи на те, що, на жаль, не в усіх студентів є персональний комп'ютер, варто обирати такі засоби спілкування, комп'ютерного тестування чи комплексні освітні платформи, які адаптовані до роботи з мобільними пристроями.

Отже, дистанційне навчання є навчанням, у якому максимально мають бути враховані індивідуальні вікові, фізичні та розумові можливості, особистий практичний досвід студента, а також рівень його впевненості у власних силах та можливостях. На сьогодні у всьому світі все більше людей з різних причин обирає дистанційне навчання, бо його гнучкість є суттєвою перевагою порівняно з аудиторними заняттями. Але варто пам'ятати, що успішні програми дистанційного навчання можна створити лише спільними зусиллями студентів, викладачів, координаторів, допоміжного персоналу й адміністрації ЗВО.

Література

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
2. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання URL: [https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka\(1\).pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf)

Білоусова Наталя Анатоліївна,

консультант з дослідження ринку та вивчення суспільної думки
Представництво «Вьорвагфарм Гмбх Ко і Кг» в Україні

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ПРОСУВАННІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ

Державна політика у галузі фармацевтики має враховувати глобальні тенденції і заохочувати розроблення і впровадження інноваційних технологій. Експерти прогнозують, що зміни на фармацевтичному ринку відбуватимуться в результаті впливу так званих «драйверів» і «обмежувачів». При цьому до драйверів відносять: зростання населення, що супроводжуватиметься збільшенням тривалості життя; зростання рівня життя у розвинутих країнах і розвиток у них медицини; збільшення ролі людського капіталу (відповідно, зростання витрат на охорону здоров'я); розвиток нових технологій. Аналітики припускають, що обмежувальними чинниками стануть: уповільнення темпів зростання світової економіки, посилення державного контролю лікарських препаратів, підвищення конкуренції на фармацевтичному ринку, активний розвиток превентивної медицини [6, с. 313].

Очевидно, ці тренди матимуть вплив на розвиток вітчизняного фармацевтичного ринку і позначатимуться на промоції лікарських засобів. Уже сьогодні в діяльності медичних представників можна спостерігати тенденції,

які корелюють з основними «драйверами» і «обмежувачами» на фармацевтичному ринку: зниження ефективності візиту до лікаря і розроблення заходів, що підвищують цю ефективність; обмеження діяльності медичних представників, що стосуються часу і місця (поза робочого часу і поза робочого місця); заохочення лікарів (подарунки та інші форми матеріального заохочення) тощо; обмеження на рекламу лікарських засобів; використання комп'ютера (планшета) під час візиту; зростання інтерактивної частини інформації та аналіз візитів; збільшення позавізитних засобів просування лікарських засобів серед лікарів, передусім через інтернет; зниження впливу лікарів на процес прийняття рішення і підвищення ролі інших учасників процесу – дистриб'юторів і аптек, «платників», пацієнтів; орієнтація в просуванні не тільки на лікарів, але і на самих пацієнтів: patient oriented approach; зростання популярності електронних форм навчання медичних представників [2, с. 37].

У зв'язку з цим науковий інтерес викликає аналітика використання різних видів промоцій вітчизняними і зарубіжними компаніями, представлена в спеціалізованому виданні щотижневика «Аптека» [3]. Є. Дмитрик графічно проілюструвала поступове зниження промоцій через візити медичних представників, через використання реклами в спеціалізованій пресі, проведення конференцій і семінарій, TV-рекламу, POS-матеріали, поштові розсилки, акції. Водночас спостерігається зростання промоцій лікарських засобів шляхом віддаленої комунікації – на 35,8 % та електронних розсилок – на 32 %. Так, із січня 2018 року в системі моніторингу серед лікарської аудиторії додано такий від промоції, як реклама/інформація в інтернеті. За період січень–вересень 2019 р. частка цього виду промоції становила 1,6 % [3].

Таким чином, у структурі теоретичної моделі професійної компетентності медичних представників [1], яка за результатами нашого дослідження складається з когнітивно-інтелектуального, інформаційно-комунікаційного, соціально-педагогічного та особистісно-лідерського компонентів, необхідно приділити увагу розвитку саме інформаційного компонента. Йдеться про необхідність не тільки постійно розвивати вміння спілкуватися з лікарями, провізорами, пацієнтами, фірмами-постачальниками тощо, вести перемовини, працювати в команді; володіти інформаційною культурою: користуватися електронною поштою та веб-сайтами, комп'ютерними програмами та цифровими технологіями, які нині підняті в ранг корпоративних цінностей у більшості корпорацій; а обов'язково спрямувати зусилля на розвиток цифрових навичок.

Сьогодні ці вимоги визнані «однією з найважливіших умов для розвитку цифрового ринку будь-якої країни, оскільки прямо або опосередковано пов'язані з усіма сферами функціонування суспільства та економіки» [5, с. 5]. Вони узгоджуються з вихідною рамковою умовою для розвитку всіх інших пріоритетів у сфері гармонізації цифрових ринків країн ЄС та Східного Партнерства, визначених під час засідання на рівні міністрів на тему «Цифрова спільнота» (2016 р., Брюссель) [4, с. 5].

Література

1. Білоусова Н. Професійна компетентність медичного представника: структурний аналіз. *Problems and achievements of modern science: coll. of scientific papers «ЛОГОС» with materials of the International scientific-practical conf.*, Cork, May, 6, 2019. Cork: NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 4. P. 67–68.
2. Давыдов С. А Posteriori: полевые силы. *Ремедиум. Менеджмент*. 2014. Июнь. С. 32–37.
3. Дмитрик Е. Промоция лекарственных средств по итогам 9 месяцев 2019 г. *Аптека*. № 42(1213). 4 листопада 2019 р. URL: <https://www.apteka.ua/article/520188> (дата звернення: 07.04.2020 р.).
4. Східне Партнерство – Концентруючись на ключових пріоритетах та конкретних досягненнях. URL: <http://eap-csf.org.ua/klyuchovi-prioriteti-shidnogo-partnerstva-na-2017-2020-rr/> (дата звернення: 07.04.2020 р.).
5. Цифрові компетенції як умова формування якості людського капіталу: аналіт. зап. / В. С. Куйбіда, О. М. Петроє, Л. І. Федулова, Г. О. Андрощук. Київ: НАДУ, 2019. 28 с.
6. Шабалина Л. В., Чудовская В. Р. Тенденции развития мирового фармацевтического рынка. *Современные тенденции развития и перспективы внедрения инновационных технологий в машиностроении, образовании и экономике*. 2018. Т. 4. № 1(3). С. 310–315.

Бондаренко Микола Іванович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка,

Бондаренко Світлана Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, викладач

Глухівського агротехнічного інституту ім. С. А. Ковпака СНАУ

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Важливим чинником успішного функціонування закладів освіти є впровадження у них систем забезпечення якості освітньої діяльності. Якщо розглядати ці системи, то можна класифікувати їх на зовнішню і внутрішню системи забезпечення якості освіти.

Основними складовими системи зовнішнього забезпечення якості освіти є державні стандарти вищої освіти, акредитаційні та ліцензійні вимоги провадження освітньої діяльності закладів освіти, вимоги до державної атестації щодо набутих компетентностей випускниками та здобувачами освіти, дотримання стандартів щодо забезпечення конкурентоспроможного рівня підготовки фахівців.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти створюється університетом і розглядається як комплекс заходів, направлених на виконання вимог зовнішньої системи забезпечення якості освіти. Діяльність університету, його підрозділів і служб має здійснюватися відповідно до законів України та інших нормативно-правових актів у сфері освіти, Закону України «Про вищу освіту».

Система управління якістю вищої освіти університету має передбачати планування, контроль та реалізацію заходів, направлених на:

- кадрове забезпечення закладу освіти науково-педагогічними працівниками;

- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- контроль за якістю проведення навчальних занять;
- контроль за якістю знань студентів;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

- забезпечення мобільності студентів;
- проведення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

- запобігання академічного плагіату в працях здобувачів вищої освіти.

Система управління якістю (СУЯ) повинна містити сукупність систематично і послідовно здійснюваних видів діяльності університету, спрямованих на створення організаційно-технічних та соціально-економічних умов, що гарантують високий рівень і стабільність якості освітньої діяльності.

Функціонування СУЯ регламентує стандарт ISO 9001:2015 «Система управління якістю. Вимоги». У цьому документі визначені конкретні вимоги, яким повинна відповідати система якості, гарантуючи при цьому стабільну відповідність результатів освітньої діяльності державним вимогам.

Система управління якістю передбачає конкретно визначену діяльність усіх співробітників університету, які впливають на якість фахової компетентності здобувачів освіти.

Для цього система внутрішнього забезпечення якості університету передбачає здійснення таких заходів:

- системне вдосконалення освітніх програм;
- підвищення професійного рівня науково-педагогічних працівників, задіяних у навчальному процесі;

- регулярне оприлюднення результатів діяльності університету на офіційному веб-сайті та у засобах масової інформації;

- стажування науково-педагогічних працівників у провідних закладах освіти України та за кордоном;

- забезпечення необхідних ресурсів для організації якісного освітнього процесу, за кожною освітньою програмою;

- наявність інформаційно-комунікаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про перспективи розвитку університету.

Діяльність університету має бути направлена на створення стабільної довіри до нього суспільства та роботодавців як постачальника високоосвічених та високопрофесійних кадрів, які відповідають вищим міжнародним стандартам та володіють високим рівнем фахової підготовки.

Успішна і стабільна діяльність університету насамперед залежать від споживачів його освітніх послуг. Орієнтація на споживача – це вимога сьогодення, тому заклади освіти мають систематично проводити маркетингові дослідження ринку праці, а також здійснювати моніторинг та прогнозування майбутніх вимог до якості надання освітніх послуг.

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в університеті є складовою системи забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Бурчак Станіслав Олександрович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізико-математичної освіти та інформатики, докторант Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ІНТЕРАКТИВНА ЛЕКЦІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Розвиток творчості майбутніх учителів математики в умовах педагогічного університету зумовлює необхідність трансформації освітньої діяльності здобувачів вищої освіти. Погоджуємося з думкою О. Куцевол, яка вважає, що така трансформація в сучасних умовах уможливується через процеси психологізації та еврилогізації. Під психологізацією автор розуміє цілеспрямовану орієнтацію освітнього процесу на всі прояви особистості, її психодіагностику та психотренінг творчих (креативних) здібностей, а під еврилогізацією – застосування методів, форм і прийомів, що найбільше стимулюють та активізують евристичний пошук та творчу (креативну) діяльність індивіда [2].

Розглянемо використання сучасних інтерактивних лекцій у процесі розвитку творчості здобувачів, оскільки саме лекція є однією із домінантних і водночас традиційних форм освітнього процесу в закладах вищої освіти. Сучасні науковці переконують, що порівняно з іншими формами організації освітнього процесу лекція має деякі переваги, що успішно реалізують її виховну функцію. Водночас А. Кузьмінський стверджує, що лекція, як й інші відомі форми організації освітнього процесу, має ряд своєрідних недоліків, слабких сторін.

Під час розроблення інтерактивних лекцій з метою реалізації авторської моделі, проведення яких тією чи іншою мірою сприятиме розвитку творчості

майбутніх учителів математики, варто враховувати їх основні функції, виділені А. Алексюком, (інформаційну, орієнтовну, пояснювальну, переконувальну, систематизувальну, стимулювальну, виховну й розвивальну) та основні вимоги, висвітлені М. Фіцулою: моральність змісту лекції і викладача; науковість, інформаційність, доказовість і аргументованість, емоційність викладу інформації; активізація мислення слухачів через запитання для роздумів; чітка структура і логіка розкриття інформації; методичне оброблення, тобто виведення головних думок і положень, висновків; виклад доступною і зрозумілою мовою; використання аудіовізуальних дидактичних матеріалів тощо [3].

Протягом багатьох десятиліть у рамках вищої школи беззаперечного поширення набула традиційна інформативно-повідомлювальна лекція. Звісно, вона довгий час виконувала свої основні функції (передавання слухачам готових знань шляхом монологу викладача) і мала ряд позитивних моментів. Водночас в умовах інформаційного суспільства, масмедійного простору традиційна лекція перестала бути єдиним джерелом отримання інформації, тому сучасна освіта вимагає не лише передавати здобувачеві готові знання, а й залучати його до їх здобуття, до використання діалогових форм спілкування, в тому числі й на лекціях. У зв'язку з цим учені-педагоги запропонували інші, більш нові, інтерактивні види лекційних занять

Розглянемо більш детально наявні сьогодні види лекційних занять (класичні й інтерактивні, новітні), серед яких відбираємо саме ті, що будуть найбільш ефективними під час розвитку творчості майбутніх педагогів. А. Алексюк, Т. Галушко, З. Курлянд та ін. представили класифікацію лекційних занять за декількома критеріями:

I. За наборами дидактичних завдань (вступна, тематична, настановна, оглядова, заключна).

II. За способами повідомлення матеріалу виокремлюють такі види: проблемна лекція, лекція-візуалізація, бінарна лекція (лекція-дискусія), лекція із заздалегідь запланованими помилками (лекція-провокація), лекція-прес-конференція, лекція-консультація, лекція-діалог (лекція-бесіда), лекція-інтерактив, евристична лекція

Ми погоджуємося з думкою науковців, що продуктивність використання в педагогічних закладах вищої освіти окреслених видів лекційних занять за способом повідомлення матеріалу як продуктивних форм інтерактивної освітньої взаємодії в процесі розвитку творчості майбутніх учителів математики підтверджені в ході експерименту.

Під творчими (креативними) методами розуміємо такі, що зорієнтовані на створення здобувачами власних професійних продуктів. Умовно творчі (креативні) методи навчання можна поділити на: методи інтуїтивного характеру («мозковий штурм», метод емпатії та ін.); методи навчання, що базуються на виконанні алгоритмічних приписів та інструкцій (методи синектики, «морфологічного аналізу» та ін.); методи евристики (методи

«наведення» на можливі правильні розв'язування завдань та скорочення варіантів їх розв'язань).

Отже, результати експериментальних досліджень показують, що використання спеціальних творчих (креативних) методів на указаних лекційних заняттях значно оптимізує і активізує процес розвитку творчості здобувачів-математиків.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 1998. 560 с.
2. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури: монографія. Вінниця: Глобус-Прес, 2006. 348 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Вид. 2-е, доп. Київ: Академвидав, 2010. 456 с.

Ваніна Наталія Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

РОЛЬ РОБОТОДАВЦІВ І СТУДЕНТІВ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки значне місце приділено заходам щодо забезпечення високої якості освіти, навчання і виховання молодого покоління. Розроблення Національної стратегії розвитку освіти зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір [2].

В умовах модернізації української освіти перехід до системи підготовки фахівців передвищої освіти якості освіти трактується як відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам зацікавлених сторін і суспільства, яка забезпечується шляхом процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти [1].

Майбутній спеціаліст має максимально вміти навчитися вільно застосовувати новітні технології, працювати в команді, оперативно знаходити необхідну інформацію й використовувати її для розв'язання нагальних проблем і максимальної адаптації кваліфікованих конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, здатних працювати на

високопрофесійному рівні. А це можливо здійснити лише за умов наявності взаємозв'язку між системою освіти, наукою і виробництвом.

Розглядаючи різні шляхи формування професійних компетенцій студентів, значну роль завжди відводили і відводять викладацькому складу, наявність у нього певних властивостей і цінностей, затребуваних споживачем. Загальнопрофесійні компетенції забезпечують стратегії професійної педагогічної діяльності, відображають специфіку предметної діяльності, кваліфікаційний профіль учителя, його здатність акумулювати знання професійного «ядра» основної, другої (додаткової) спеціальності на освітньо-кваліфікаційних рівнях вищої педагогічної освіти... [3].

Рівень професіоналізму викладачів, нові методики проведення занять, нові форми контролю знань і умінь студентів, як і раніше, залишаються головними у справі підготовки фахівців. Часто зусиль викладачів недостатньо, щоб підняти рівень підготовки майбутніх випускників, а навчальні заклади звинувачують у надмірній «затеоретизованості» навчання. Позбутися такого недоліку, відірватися від процесу освіти від та реальні виробництва навчальним закладам змогли б допомогти роботодавці.

Головні питання, до яких можна було б залучити роботодавців для підвищення якості освіти: по-перше, їхня думка була б важливою для розроблення професійних стандартів; по-друге, при формулюванні професійних компетенцій на основі освітніх стандартів; по-третє, до оцінювання ступеня сформованості професійних компетенцій у рамках обраної спеціальності.

Можна запропонувати наступну взаємодію з роботодавцями. Освітня професійна програма (ОПП), насамперед навчальний план, проходять узгодження з роботодавцями. Представники підприємств, організацій, інших структур залучаються до експертизи навчальних планів. Найідеальніший варіант взаємодії – це участь виробничників у навчальному процесі закладу освіти і робота їх в атестаційних та екзаменаційних комісіях. Участь роботодавців в атестаційних комісіях завжди підвищує відповідальність студентів у підготовці випускної роботи, пробуджує бажання сподобатися і бути запрошеним на роботу. Дуже важливою складовою підготовки фахівця є виробнича практика. А ось тут можна сміливо звинуватити більшість роботодавців у формальному підході до її організації, а часто і просто в небажанні брати студентів на практику. Звичайно, це додатковий клопіт і відповідальність. Але найчастіше тільки на практиці, в конкретній справі можна оцінити, наскільки теоретично підготовлений студент, наскільки сформовані в ньому готовність до роботи в колективі, здатність приймати самостійні рішення, здатність до вибору шляхів і засобів вирішення поставленого перед ним завдання, володіння мотивацією до виконання обраної професійної діяльності.

Таким чином, підвищення якості підготовки випускників для роботодавців включає не тільки спостереження з боку і висловлювання зауважень, але і їх безпосередню участь у процесі підготовки кадрів. Брати

участь у підвищенні якості освіти повинні всі зацікавлені сторони: викладацький склад, адміністрація навчального закладу, роботодавці і, звичайно, студенти як споживачі освітніх послуг. Але думку студентів про якість освіти сьогодні не прийнято враховувати.

Одним із конкретних шляхів процесу підвищення якості навчання є тісна співпраця студентських рад з адміністрацією навчального закладу. Йдеться про студентське самоврядування. Дуже ефективним може бути і зворотний зв'язок навчального закладу зі своїми випускниками. Опитування студентів-випускників про якість викладання тих чи інших дисциплін, побажання випускників про додаткові курси підготовки допомогли б скорегувати навчальні програми та програми окремих дисциплін. Випускники, попрацювавши деякий час за фахом, ознайомившись з передовими технологіями і обладнанням, починають розуміти, що їм було необхідно вивчати. Тому навчальним закладам необхідно підтримувати зв'язок із випускниками з метою отримання рекомендацій і побажань. Якість освіти залежить не тільки від закладу освіти, а й від самих студентів і їхніх роботодавців.

Література

1. ЗУ «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Якість вищої освіти: європейський вимір. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2016_1_22.

Варава Ірина Павлівна,

старший викладач юридичного факультету
Національного авіаційного університету

ПРИНЦИПИ ДОБОРУ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ТЕХНІКІВ-ПРОГРАМІСТІВ

Проблеми дослідження специфіки професійної підготовки техніків-програмістів є предметом вивчення як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. На необхідності відповідної сучасним викликам підготовки висококваліфікованих кадрів в умовах інформаційного суспільства наголошує у своїх наукових роботах академік В. Биков [1]. Формування таких професійних і освітніх компетенцій, які забезпечували б можливість вирішувати особисті й професійні завдання в умовах інтенсивного розвитку високих технологій, автор вважає актуальним завданням. Л. Гришко вважає актуальним упровадження енкаридж-концепції, яка передбачає орієнтацію викладання на майбутню спеціальність здобувачів освіти [2]. Беззаперечною є думка вчених і педагогів-практиків відносно того, що підготовка майбутніх

фахівців із комп'ютерних спеціальностей у закладах вищої освіти має бути зорієнтована на широке використання в освітньому процесі новітніх педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Хоча маємо визнати, що в сучасних коледжах якість професійної підготовки техніків-програмістів далеко не завжди повною мірою відповідає сучасним вимогам.

Принципи і критерії добору змісту навчання є тими теоретичними засадами, на яких формується навчальний матеріал. Це реальне формування далі стикається з проблемами технологій просвінювання конкретного наукового доробку і його лексичного вираження для здобувачів освіти. Зміст освіти формується відповідно до стандартів професійної підготовки зі спеціальності. Згідно із цим документом вважаємо правильним виділити принципи добору змісту навчання майбутніх техніків-програмістів, які поділяються на загальні принципи формування змісту освіти, дидактичні та частково-методичні.

Фундаментом професійної підготовки кваліфікованих робітників ІТ-сфери, незаперечно, є глибокі знання з дисциплін математичного циклу, з якими інтегрує зміст основ програмування та алгоритмічних мов, цикл гуманітарних дисциплін, що входять до навчального плану підготовки майбутніх техніків-програмістів, є підмурком для формування в учнів світогляду та уяви про закономірності розвитку навколишнього середовища, соціально-економічного клімату в країні [3].

Беручи до уваги предмет нашого дослідження та враховуючи зміни в сучасній професійній освіті, розглянемо той компонент цієї системи, який включає **загальнодидактичні** принципи формування інформаційної основи змісту освіти і визначає специфіку їх прояву в системі вищої професійної освіти: *науковості* (добір до змісту навчання інформаційного матеріалу має узгоджуватися із сучасним рівнем розвитку різноманітних галузей знань та засобів його засвоєння); *систематичності і послідовності* (знання, уміння і навички повинні формуватися в системі, у певному порядку, коли кожний новий елемент навчального матеріалу логічно зв'язувався з іншими, наступне спирається на попереднє, готує до засвоєння нового); *міжпредметних зв'язків* (інтеграція і диференціація наукового знання, засвоєння різної інформації, що вможливорює відображення різних предметів і явищ реального світу в їх єдності й протилежності, в їх багатосторонності та суперечностях). У доборі змісту навчання майбутніх техніків-програмістів слід виокремити також принципи: *зв'язок теорії навчання та практики з життям* (базується на центральному положенні класичної філософії, згідно з яким знання перевіряються практикою, практика – критерій істини, відправна точка пізнання); *політехнізм і професійна спрямованість* (передбачає введення в зміст навчання професійно значущої інформації на основі аналізу змісту загальнотехнічних і спеціальних дисциплін за умов збереження логіки і цілісності навчального предмета; формування професійно значущих умінь або видів діяльності); *диференційований та індивідуальний підходи* (означають прогнозування виховання та освітньої траєкторії студента на основі його пізнання). На наш погляд, на особливу

увагу заслуговує принцип *створення позитивного ставлення до навчання* (передбачається сукупність процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти через добір цікавих пізнавальних фактів, відомостей, прикладів певних досягнень у галузі, ситуативних завдань, прогнозування тощо).

У систему структурування інформації, що становить зміст освіти, окрім дидактичних принципів, учені включають джерела, чинники та критерії, рекомендують обирати засоби, методи і форми навчання, адекватні змісту. Практика роботи в коледжі з підготовки техніків-програмістів свідчить про те, що завдяки інтегрований взаємодії цих компонентів і схарактеризованих вище загальнодидактичних принципів професійна підготовка в змістовому та організаційному аспектах уможливило цілісність процесу і результату відповідно до державного стандарту освіти. Показниками ефективності такої підготовки є формування у майбутніх фахівців здатності до фахового самовдосконалення та професійної самореалізації.

Література

1. Биков В. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2010. 160 с.

2. Гришко Л. В. Методична система навчання основ програмування майбутніх інженерів-програмістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2009. 20 с.

3. Петренко Л. М. Загальні принципи відбору та структурування навчального матеріалу з матеріалознавства. *Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в Європейський освітній простір*: тези доп. звіт. наук.-практ. конф. (23–24 квіт. 2008 р.). Київ: Всеукр. інформ.-аналіт. центр ПТО, 2008. Ч. 2. С. 71–74.

Варнавська Інна В'ячеславівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Виконання магістерської роботи і її публічний захист дозволяє авторові продемонструвати науково-дослідницькі компетенції, рівень своєї наукової кваліфікації на основі ґрунтовного теоретичного та експериментального дослідження, уміння самостійно проводити науковий пошук, визначати і розв'язувати наукові завдання в межах своєї професійної підготовки. Під час написання науково-дослідницької кваліфікаційної роботи необхідно дотримуватися вимог:

- обґрунтування актуальності теми дослідження відповідно до сучасних досягнень науки і змісту освітньої програми спеціальності;
- сформованість об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження;
- складання плану дослідження;
- проведення бібліографічного пошуку; дослідження нормативно-правової бази з означеної проблеми;
- усебічний теоретичний аналіз інформації, спрямований на розкриття предмета дослідження, реалізацію мети і завдань дослідження;
- прикладний характер дослідження і комплексна репрезентація результатів;
- добір і використання сучасних методів наукового дослідження для розкриття проблематики предмета дослідження;
- сформовані авторські практичні/методичні пропозиції/рекомендації щодо вдосконалення різних аспектів предмета дослідження;
- творчий підхід до наукового пошуку з проблеми дослідження;
- конструктивне поєднання теоретичної (теоретико-методологічної), практичної (методичної) та емпіричної (експериментальної) частин із дотриманням логіки дослідження;
- висновки роботи повинні бути систематизовані та обґрунтовані;
- дослідження апробується у матеріалах тез конференцій (не менше двох) і наукових публікаціях;
- оформлення роботи повинно відповідати встановленим вимогам і містити всі необхідні супровідні документи (відгук наукового керівника, дві рецензії, довідку про перевірку на плагіат, електронну версію роботи на компакт-диску).
- робота оформлена в одному примірнику й не тиражується;
- робота виконана українською мовою із дотриманням норм сучасної української мови (оформлена грамотно і стилістично правильно – в науковому стилі);
- дослідження виконується і презентується самостійно магістром.

Програма проведення магістерського дослідження передбачає три стадії (початкову, основну, завершальну) відповідно до таких етапів наукового пошуку: підготовки; виконання; завершення; захист магістерської роботи.

Васенок Тетяна Михайлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та
комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦДИСЦИПЛІН ЗП(ПТ)О ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Фахівець сьогодення повинен не тільки мати ґрунтовні базові знання з обраної професії, а й уміти самостійно оновлювати їх, виконувати творчий пошук, приймати нетрадиційні рішення. Підвищення вимог до якості підготовки сучасних спеціалістів істотно впливає на всі компоненти методичної системи професійної підготовки молоді.

Саме професійна освіта здійснює підготовку фахівців з урахуванням перспектив розвитку освіти і сучасного виробництва. Підготовка молодих кадрів високого кваліфікаційного рівня потребує від викладачів глибоких педагогічних знань, ґрунтовної загальної, технологічної, виробничої й проєктної культури.

Принципово новим явищем освітньої практики сьогодні є проєктна культура. Проблема формування проєктної культури як специфічного способу «майбутньоутворення» нині є актуальною для вітчизняної освіти.

Питання підготовки викладачів спецдисциплін ЗП(ПТ)О досліджували Л. Горбатюк, С. Гура, Т. Дев'ятьярова, С. Дичковський, О. Макаренко та інші; підготовкою фахівців із залученням до проєктної діяльності займалися О. Дубасенюк, С. Ізбаш, І. Кольцовська, В. Шеховцова, Г. Шкільова та ін. Питання підготовки фахівців швейної галузі розглянуто у роботах І. Гриценко, О. Здолбнікової, О. Кириченко, Г. Омельченко, Н. Родіонової, М. Рябчикова, Л. Тархан та ін.

Проблему формування проєктної культури розглянуто у багатьох дослідженнях. Значну увагу проєктній культурі приділяли такі вітчизняні вчені, педагоги-практики: А. Ашеро, Л. Бережна, А. Бойчук, В. Шеховцова та ін. Водночас у роботах дослідників залишаються недостатньо вивченими форми та засоби методичної системи формування проєктної культури майбутніх викладачів спецдисциплін ЗП(ПТ)О швейного профілю.

Основною організаційною формою навчання у сучасній освіті є урок. Урок (зі своїми перевагами та недоліками) пройшов випробування впродовж кількох століть. На уроці застосовуються різні форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Розрізняють три основні форми: фронтальна, групова та індивідуальна. Освітня науковці та практики розрізняють ще кілька форм навчання: фронтально-колективна (Х. Лийметс, В. Онишук, М. Скаткін та ін.), кооперовано-групова (І. Чередов), диференційовано-групова (Х. Лийметс, Т. Ніколаєва, І. Чередов, та ін.) або варіантно-групова (І. Бутузов), індивідуально-групова (І. Бутузов, Ю. Мальований, І. Чередов та ін.).

У педагогіці XX столітті досліджувалася проблема оптимального поєднання різних форм організації навчальної діяльності. Розрізняють послідовне і паралельне поєднання.

Для ознайомлення здобувачів освіти зі змістом навчального матеріалу застосовують різноманітні засоби методичної системи. У XXI столітті традиційні паперові засоби навчання щодалі більше замінюються новими автоматизованими (електронними).

Формування проєктної культури майбутніх викладачів спецдисциплін, професійно грамотної особистості, підготовленої до життя і активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного, інформаційного суспільства, забезпечується правильним вибором форм та засобів методичної системи.

Ващенко Любов Іванівна,
аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Неформальна освіта дорослих є важливим елементом соціальної моделі сучасного суспільства й необхідним засобом соціально-економічного прогресу. Сучасні тенденції в неформальній освіті перетворюють її на експериментальну лабораторію для нових технологій, для вироблення нових стандартів, у тому числі й освітнього середовища. Оскільки людина – істота соціальна, саме властивості освітнього середовища формують якості її особистості, виробляють культуру й цінності, тим самим впливаючи на процес її розвитку. Доросла людина є не тільки об'єктом різних впливів, а й суб'єктом, який, творчо змінюючи середовище навколо себе, проявляє свою неповторну індивідуальність, змінюючи за допомогою цього власну особистість.

Питання про значущість створення і функціонування освітнього середовища, його впливу на процеси й результати навчання й виховання особистості та розвиток особистісного потенціалу досліджуються вченими протягом уже досить тривалого часу. Однак їхні праці присвячені аналізу освітнього середовища переважно молодого покоління: описано структуру, функції, суб'єкти, розроблено підходи й параметри його оцінювання й експертизи, проведено дослідження виховного, соціального та інших аспектів. Водночас поняття «освітнє середовище для навчання дорослих» залишається неоднозначним: його визначення відрізняються різноманітністю трактувань і охоплюють широкий діапазон напрямів наукових досліджень. У вітчизняній педагогіці не вистачає фундаментальних досліджень, що розкривали б взаємозв'язок між тим, як навчаються дорослі в умовах неформальної освіти, й тим, у якому середовищі відбувається освітній процес, між умовами навчання й особистісним розвитком.

Під освітнім середовищем ми розуміємо насичений подіями, взаємостосунками, цінностями культури простір, з якого особистість черпає свій зміст. Це особлива культура, яка живить розвиток особистості. Навчання дорослих вимагає побудови особливого освітнього середовища, необхідного для поліфункціонального розвитку пізнавальної та особистісної сфер. У навчанні дорослих освітнє середовище утворюється під час зустрічі викладача й дорослого учня, де вони спільно починають його проектувати й вибудовувати як предмет і ресурс спільної діяльності та де між суб'єктами освіти починають налагоджуватися певні зв'язки й взаємостосунки.

В якості характеристик цього середовища пропонується розглядати його насиченість (ресурсний потенціал) і структурованість (спосіб його організації). У процесі проектування освітнього середовища важливо враховувати, який тип середовища буде впроваджуватися в практику освітньої діяльності: «догматичне освітнє середовище», «кар'єрне освітнє середовище»; «безтурботне освітнє середовище», «творче освітнє середовище». А також яка основна модель освітнього середовища буде домінувати в навчальному процесі: комунікативно орієнтована, психодидактична, антрополого-психологічна, еколого-особистісна чи модель диференціації та індивідуалізації освітнього середовища. Зазвичай, до структури середовища належать такі елементи:

- природно-предметне оточення (ландшафт, природні об'єкти, архітектура освітнього закладу, навчальна кімната);
- суб'єктне оточення (учасники освітнього процесу, їх взаємини, розподіл статусів і ролей);
- інформаційне оточення (інформаційні потоки, традиції певної спільноти, правила, засоби наочності);
- освітні програми (зміст програм, стиль навчання, форми й методи навчання й контролю) [2].

Стосовно освітніх програм важливо, щоб середовище відповідало принципам відкритості, варіативності, врахування особливостей цільової аудиторії: тобто це середовище повинно бути не тільки розвивальним, але й динамічним і варіативним. Відмітною рисою освітнього середовища є динамічна мінливість його станів, обумовлена взаємовпливом особистості й середовища. Крім того, освітнє середовище має бути довірливим, із взаємною повагою викладача і учнів. Це підвищує самооцінку дорослих учнів. Підтримка й заохочення навчання не означає, що освітнє середовище повністю вивільнене від конфліктів; але при виникненні конфлікту чи спірної ситуації вони вирішуються таким чином, що учні мають змогу набути нового досвіду, знань і навичок, що підтримують їхні подальші навчальні зусилля [1, с. 146].

Інтегративним критерієм якості освітнього середовища є здатність забезпечити суб'єктам освітнього процесу можливість для ефективного особистісного саморозвитку. Освітнє середовище повинно забезпечувати ціннісно-смысловий вектор соціально-позитивної діяльності дорослих, яка дозволяє реалізувати їхні соціокультурні потреби, в тому числі потреби в

самореалізації та самоактуалізації. Освітнє середовище має великі можливості щодо розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, а також сприяє поліпшенню самостійної роботи. А це, у свою чергу, сприяє побудові індивідуальних траєкторій розвитку.

Зазначені умови необхідно враховувати при проєктуванні й функціонуванні освітнього середовища в умовах неформальної освіти, що здійснюється всіма суб'єктами, і тому важливо залучати до проєктування середовища дорослих учнів на правах партнерів. Це забезпечить позитивне ставлення до освітнього середовища, що стимулює продуктивну взаємодію в процесі навчання й уможливило моделювання очікуваних результатів відповідно до цілепокладання.

Таким чином, освітнє середовище формується суб'єктами освіти й утворює цілісність. У рамках освітнього середовища можлива різноманітна діяльність пізнавальної, оздоровчої, естетичної, комунікативної, управлінської, краєзнавчої та рефлексивної спрямованостей. Дорослі учні стають реальними суб'єктами свого власного розвитку, суб'єктами освітнього процесу, виявляючи тим самим активність у реалізації власних можливостей за допомогою ресурсів освітнього середовища. На сьогоднішній день йде пошук критеріїв та складових, що забезпечують створення й функціонування ефективного освітнього середовища, яке б максимально сприяло розвитку особистісного потенціалу дорослих в умовах неформальної освіти. Відтак перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні досвіду розвинених країн щодо цього питання.

Література

1. Аніщенко О. В., Баніт О. В., Василенко О. В., Волярська О. С., Дорошенко Н. І., Зінченко С. В., Сігаєва Л. Є. Особистісний розвиток дорослих у неперервній професійній освіті: посібник. Київ: ППОД НАПН України, 2016. 379 с.

2. Журавлева С. В. Исторический обзор становления понятия «образовательная среда» в педагогической науке. *Научное обозрение. Педагогические науки*. 2016. № 3. С. 48–56.

Войналович Олена Валеріївна,

викладач фізичного виховання

Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Тенденція до застосування нових підходів у питаннях формування здоров'я сприяє створенню нових освітніх програм з фізичної культури, починаючи з дошкільного і закінчуючи старшим шкільним віком, оскільки саме в цей період у дитини закладаються основні навички з формування здорового способу життя.

Для більшості вчителів фізичної культури характерним стає створення на уроках фізичної культури оптимальних умов для розуміння і міцного засвоєння програмного матеріалу кожним учнем класу. Це забезпечується продуманою підготовкою до уроку, більш повним використанням виховного потенціалу навчально-наочних посібників та технічних засобів навчання, вмілим відбором прийомів, методів роботи, створенням обстановки зацікавленості та емоційності на уроці.

Уроки фізичної культури вміщують великий обсяг теоретичного матеріалу, на який виділяється мінімальна кількість годин, тому використання електронних презентацій та комп'ютерних тестів дозволяє ефективно вирішувати цю проблему. У результаті застосування електронних презентацій та комп'ютерних тестів підвищилася якість знань учнів з теорії фізичної культури. Змінюється зміст діяльності вчителя. Він стає розробником нової технології навчання, що, з одного боку, підвищує його творчу активність, а з іншого – вимагає високого рівня технологічної та методичної підготовленості.

Альтернативною формою проведення уроків фізичної культури є сучасні фітнес-програми та можливості їх використання в загальноосвітній школі. До таких фітнес-програм зараховують фітбол. Фітбол означає «оздоровлення + м'яч».

Фітбол був винайдений у 60-х рр. ХХ ст. італійським виробником Аквіліно Касані. Лікар Сьюзан Кляйн-Фогельбах, директор і засновник фізіотерапевтичної школи в Базелі (Швейцарія), використовувала ці м'ячі для лікування дітей, хворих на церебральний параліч – звідси ще одна назва – «швейцарський м'яч». На початку 80-х рр. Аквіліно Касані перепроєктував і вдосконалив ручку м'яча, зробивши її м'якою та гнучкою. У 1989 році американська лікарка Джоан Мауер розширила цю методику.

Вправи з фітболами мають оздоровчий ефект, дозволять вирішувати різні завдання при залученні в роботу одночасно рухового, вестибулярного, акустичного, візуального, тактильного аналізаторів, тим самим позитивно впливаючи на фізичний та психоемоційний стан та викликаючи великий інтерес і захоплення у дітей. Зокрема, фітбол-гімнастика дозволяє вирішувати навчальні, виховні, оздоровчі завдання:

- учитися правильно сидіти на фітболах, коливатися і підстрибувати на м'ячах;
- навчитися виконувати вправи в різних вихідних положеннях;
- розвивати координацію рухів, гнучкість, силу;
- учитися виконувати вправи в парі з однокласниками;
- розвивати комунікативні вміння;
- вчити виконувати танцювальні рухи;
- розвиток музичних, ритмічних і творчих здібностей;
- пробуджувати інтерес до самостійності, творчості, активності.

Суть фітболу у впливі коливань м'яча на тіло людини, що відчувається, коли вона сидить на ньому. Заняття з фітболу ще порівнюють з іпотерапією – лікуванням їздою на конях. Механічна вібрація активно сприяє роботі всіх органів і систем. На заняттях із дітьми використовується легка вібрація в спокійному темпі, сидячи на м'ячі, не відриваючись від нього. Коли дитина сидить на фітболі, найбільший контакт з ним мають сідничні горби і крижі. Через крижі відбувається поширення ритмічних коливань на весь хребет. Тому лише одна правильна посадка на фітболі вже сприяє формуванню навички правильної постави. Немає ні одного тренажера, який зрівнявся б з фітболом за ефективністю впливу на таз. Відомо, що багато проблем із хребтом виникає саме через перекіс в ділянці тазу. Посадка на м'ячі вирівнює його. Якщо при цьому здійснювати похитування, кровообіг в ділянці малого тазу буде поліпшуватися. Правильна посадка на м'ячі вирівнює положення тазу, що є важливим для корекції сколіозу в груднопоперековому відділі хребта.

Усі вправи з фітбол-гімнастики можна класифікувати за метою заняття:

- гімнастичні вправи, різновиди ходьби, бігу, стрибків, загальноорозвивальні вправи;
- основні (базові) вправи, об'єднані в блоки і комбінації;
- вправи лікувально-профілактичної фізкультури, спрямовані на профілактику захворювань;
- танцювальні вправи, елементи ритміки, хореографії, сучасних та народних танців;
- рухливі та музичні ігри й естафети;
- вправи з інших оздоровчих і спортивних видів фізичної культури.

Отже, головними методами фітболу є фізичні вправи, які класифікуються за педагогічними ознаками. Запропонована класифікація дає можливість добирати комплекси вправ, які виконуються з музичним супроводом.

Заняття з фітболу проходить під музику за такою структурою: підготовчі вправи; основна частина; вправи сидячи на м'ячі; вправи стоячи з м'ячем у руках; вправи лежачи спиною на м'ячі; вправи лежачи животом на м'ячі; завершальна частина. Обов'язково на уроці повинні бути вправи на дихання, вправи на релаксацію, розслаблення.

Таким чином, використання інноваційних форм проведення уроків фізичної культури – це насамперед творчий підхід до педагогічного процесу з метою підвищити інтерес до занять фізичної культури і спортом.

Волкова Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійно-технічної НАПН України

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ SMART-ОСВІТИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

SMART-освіта як новий напрям розвитку глобальної системи освіти активно розглядається в тематиці наукових Міжнародних конференцій, публікаціях вітчизняних і зарубіжних науковців упродовж останніх 20 років.

В. Радкевич зауважує, що «використання SMART-комплексів дисциплін не тільки вможливить студентам отримати доступ до цифрових ресурсів і взаємодіяти з ними в будь-якому місці і в будь-який час, а й активно забезпечить необхідне керування навчанням: поради, допоміжними інструментами, пропозиціями для них у потрібному місці, в потрібний час і в потрібній формі» [1, с. 9].

Починаючи з 2014 року, світова наукова спільнота регулярно проводить Міжнародні конференції «Smart Education and E-Learning (SEEL)», на яких розглядають актуальні дослідницькі проекти у сфері SMART-освіти, стратегії і підходи до SMART-викладання, навчання і E-learning, застосування SMART-технологій і SMART-систем в SMART-освіті і E-learning, створення SMART-аудиторій і SMART-університетів, SMART-суспільства на основі знань [2].

На міжнародних конференціях «Smart Learning – инновационные технологии в образовании» на базі Білоруського державного університету обговорюють стратегії трансформації системи освіти за напрямками: впровадження Smart Learning, програмні продукти для Smart Learning, освітній контент Smart Learning, використання відкритих освітніх ресурсів в Smart Learning [3].

Міжнародний конгрес SMART RUSSIA «Місце людини в цифровій економіці» проводиться, починаючи з 2014 року [4].

У дослідженні [5] SMART-освіта визначається як «освітня система, яка ґрунтується на накопиченому досвіді електронного навчання (E-learning) і забезпечує на основі інтернету взаємодію з навколишнім середовищем процесу навчання й виховання для набуття громадянами необхідних знань, навичок, умінь і компетенцій (SMART) для задоволення власних освітніх потреб та інтересів відповідно до їхніх можливостей здоров'я, матеріальних і соціальних умов». Основні підходи до реалізації SMART-освіти як особливого і нового типу освіти розподілено на три типи: *технологічний*, що передбачає, що основні відмінності полягають у використовуваних технологіях; *організаційний*, що спрямовується на управління освітнім контентом і освітніми ресурсами, самостійну інформаційну, дослідницьку, проектну діяльність студентів; *педагогічний*, зорієнтований на форму

подання матеріалу, його регулярне поповнення в режимі реального часу; навички, що формуються, і результати навчання. Інформаційно-комунікаційні технології як базові SMART-освіти мають забезпечувати *сумісність* між програмним забезпеченням, розробленим для різних операційних систем; *незалежність* від часу і місця; *мобільність*; *неперервність* доступу до навчальної інформації; *автономність* викладача і студента при використанні мобільних пристроїв доступу до навчальної інформації.

У дослідженні [6] акцентується увага на тому, що «SMART-освіта, відповідно до розвитку технологій, зіткнеться з багатьма викликами, такими, як педагогічна теорія, освітнє технологічне лідерство, педагогічне лідерство, освітні структури і освітня ідеологія. Досвід навчання студентів має поглиблюватися і розширюватися таким чином, щоб допомогти їм всебічно розвиватися. SMART-освіта спрямовується на формування базових знань та основних навичок, розвиток всебічних здібностей, набуття персоналізованого досвіду і колективного інтелекту».

У дослідженні [7] розглядаються питання стандартизації Smart-навчання і цифрових технологій, які є логічним наступним об'єктом для міжнародної стандартизації ITLET (IT for Learning, Education, and Training).

Отже, розвиток концепції Smart-освіти, яка тільки зароджується, відповідає розвитку нової технологічної парадигми в світі.

Література

1. Радкевич В., Гуменний О. Smart-комплекси навчальних дисциплін для професійно-технічних навчальних закладів. *Професійно-технічна освіта*. 2017. № 2 (75). С. 8–12.
2. Seel-20.kesinternational. URL: <http://seel-20.kesinternational.org/>
3. Smart learning '2017 инновационные технологии в образовании URL:https://www.tc.by/download_files/smartlearningabout.pdf
4. Место человека в цифровой экономике. URL: <https://www.smartcongress.ru/programma-2019>
5. Днепровская Н. В., Янковская Е. А., Шевцова И. В. Понятийные основы концепции смарт-образования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatiynye-osnovy-kontseptsii-smart-obrazovaniya/viewer>
6. Zhu Zhi-Ting, Yu Ming-Hua & Riezebos Peter. A research framework of smart education. Smart Learning Environments. 2016. 4. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40561-016-0026-2>.
7. Hoel T., & Mason J. Standards for smart education – towards a development framework. Smart Learning Environments. 2018. 3. URL: <https://link.springer.com/article/10.1186/s40561-018-0052-3>.

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Зміни, що відбулися в останні роки в суспільстві, ставлять перед професійною освітою нові цілі в питаннях підготовки фахівців. Сьогодні успішність особистості в професійному плані багато в чому визначається її творчим потенціалом. Тому на зміну освіти, яка надавала високий рівень загальних знань, має прийти освіта, зорієнтована на творчий розвиток особистості кожного її здобувача. Підготовці таких фахівців передують зміни в змісті, методах і формах викладання в професійних закладах.

Одним із напрямів удосконалення освітнього процесу є дослідницька діяльність. У сфері підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання дослідницька діяльність стає важливою складовою освітнього процесу, необхідним засобом підвищення мотивації до навчання і, як наслідок, якісної професійної підготовки. Участь студентів коледжу в дослідницькій діяльності робить їх конкурентоспроможними, а отримані дослідницькі навички вигідно виділяють серед інших і сприяють швидкому формуванню професійного статусу [4].

У наукових працях розрізняють терміни «науково-дослідницька діяльність» і «навчально-дослідницька діяльність». Найважливішою відмінністю між ними є ступінь самостійності виконання дослідницького завдання, а також новизна результату. Навчально-дослідницька та науково-дослідницька діяльність взаємодоповнюють одна одну [3].

Науково-дослідницька діяльність є засобом підготовки здобувачів освіти до професійної діяльності: з одного боку, вона відрізняється всіма характеристиками навчально-пізнавальної роботи (передбачає вивчення певного об'єкта педагогічної дійсності в процесі розв'язання пізнавальної задачі, як правило, проблемного характеру); з іншого – має ознаки творчої діяльності, актуалізує креативні можливості особистості в аспекті вироблення власного «бачення» шляхів розв'язання проблемної задачі. Науково-дослідницька діяльність як система належить до категорії методичних систем навчання, під якою розуміють структуру, елементами яких є цілі, зміст, методи, форми і засоби навчання [1].

Науково-дослідницька діяльність майбутнього майстра виробничого навчання повинна стати складовою освітнього процесу. На весь педагогічний процес, на психологію викладача і студента, на якість лекцій, семінарів, практичних та лабораторних робіт впливає науково-дослідницька діяльність. Вона зі студентської лави виховує у здобувачів освіти інтерес до творчої діяльності, прагнення отримати достовірні результати, довести їх до практичного використання.

У вищій педагогічній школі науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти може бути розглянута у двох аспектах:

- як складова навчального процесу і обов'язкова для всіх студентів (написання рефератів, підготовка до семінарських занять, підготовка і захист курсових робіт, виконання завдань дослідницького характеру в період виробничої практики тощо), тобто як дослідження, пов'язані з виконанням студентами навчальних завдань;

- як робота поза навчальним процесом (участь у наукових гуртках і проблемних групах; написання тез наукових доповідей, публікацій тощо), тобто дослідження, що виконуються здобувачами освіти з метою творчого професійного й особистісного саморозвитку [2].

Дослідницька діяльність допомагає майбутньому майстру виробничого навчання увійти в систему професійних цінностей, сформувати в собі відчуття впевненості як суб'єкта педагогічної роботи, дозволить постійно забезпечувати усвідомлене і повне засвоєння навчального матеріалу. Він зможе індивідуалізувати свою підготовку, розвивати і виховувати такі якості, як самостійність, творчий підхід до справи, вміння безперервно навчатися та оновлювати свої знання.

Література

1. Грудинін Б. О., Гоменюк О. В., Гончарова С. М. Науково-дослідницька діяльність студентів як необхідна умова якісної фахової підготовки. *Science and education a new dimension: Pedagogy and Psychology*. 2015. III (19), Issue 38. P. 19–23.
2. Лаврентьева О. Науково-дослідницька діяльність майбутніх учителів у системі вдосконалення методологічної культури. *Фізико-математична освіта. Науковий журнал*. Суми, 2015. № 1 (4). С. 7–13.
3. Луценко Гр. В., Луценко Г. В. Науково-дослідницька діяльність студентів у творчих колективах як методологічна основа підвищення якості підготовки фахівців. *Вісник Черкаського національного університету*. 2010. Вип. 181, ч. 3. С. 137–140.
4. Фролова Н. В. Роль научно-исследовательской деятельности студентов колледжа в системе профессиональной подготовки. *Молодой ученый*. 2013. № 8 (55). С. 445–447. URL: <https://moluch.ru/archive/55/7584/> (дата звернення: 29.04.2020).

Гордієнко Валентина Павлівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України

СИСТЕМНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Зміна педагогічної свідомості відбувається під впливом ряду соціальних змін, характерних для сьогодення. Особливості сучасної економічної і соціокультурної системи вимагають від педагогів нової формації постійного розвитку. Передбачаються докорінні зміни стереотипів організації навчального процесу, його змісту, є потреба у розвитку творчої ініціативи педагогів та посиленні мотивації до постійного і системного самовдосконалення.

Мотиви професійного розвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти різноманітні: прагнення до постійного самовдосконалення; самовираження; самореалізації та самоствердження; професійне зростання; розширення кругозору; підвищення рівня розвитку всіх видів компетентностей; наявність пізнавальної зацікавленості; створення позитивного іміджу серед студентів і колег; підвищення кваліфікаційної категорії під час атестації; підвищення особистого рейтингу.

Професійний розвиток – це безперервний комплексний процес, який охоплює професійне навчання, розвиток кар'єри та підвищення кваліфікації.

Закон України «Про фахову передвищу освіту» передбачає, що «щорічне підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти здійснюється відповідно до Закону України «Про освіту». Загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації педагогічного, науково-педагогічного працівника закладу фахової передвищої освіти впродовж п'яти років не може бути меншою за 120 годин, з яких певна кількість годин обов'язково має бути спрямована на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок у роботі зі студентами з особливими освітніми потребами та дорослими студентами. Обсяг щорічного підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти встановлюється засновником (або уповноваженим ним органом)» [1].

У статті 61 цього закону йдеться про право педагогічних та науково-педагогічних працівників на «підвищення кваліфікації та стажування, вільний вибір форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників» [1].

Отже, викладачі мають право самостійно обирати, як і де будуть удосконалювати власну професійно-педагогічну майстерність, і визначати власний шлях професійного розвитку. Проте варто пам'ятати, що робота з

власного професійного розвитку викладача закладів фахової передвищої освіти повинна бути неперервною і системною. Принцип системності є ключовим у цьому процесі. Так, ще Ян Коменський наголошував на тому, що «всі знання повинні розташовуватись таким чином, щоб наступне завжди засновувалось на попередньому, а попереднє закріплювалось наступним» [2, с. 303]. Ця теза підтверджує ідею про необхідність побудови професійного розвитку таким чином, щоб кожний окремий етап процесу не був відірваний від попереднього, приєднувався до загальної системи отриманих знань, саме такий підхід забезпечує реалізацію принципу системності. Принцип системності пов'язаний і з іншими принципами навчання. З точки зору психології необхідність професійного розвитку залежить від індивідуальних особливостей перебігу психічних процесів особистості, які обумовлюють наявність різних підходів що до оброблення навчальних матеріалів, роботи з ними, особливостей відбору головного та другорядного з навчальної інформації, швидкість та якість її систематизації. Лише системні, структуровані знання можна зберігати в пам'яті протягом тривалого часу.

Особливістю залучення викладачів закладів фахової передвищої освіти до професійного розвитку є те, що вони є рефлексивними практиками, які входять у професію з певною базою знань і набувають нові знання і досвід, додаючи їх до попередніх. Тому роль професійного розвитку полягає в тому, щоб допомогти викладачам у створенні й реалізації нових педагогічних теорій і практик, а також у підвищенні їх компетентності у реалізації педагогічної діяльності. Саме принцип системності у цьому процесі передбачає усвідомлення викладачами структурних зв'язків між елементами нового матеріалу, цілісного характеру знання, як наслідок, формування уявлень про цілісну систему педагогічної діяльності.

Таким чином, сьогодні найважливішим для професійного розвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти є врахування того факту, що людина розвивається не лише за закладеною в ній біологічною програмою та під впливом навколишнього середовища, але й залежно від свого досвіду, рівня потреб, інтересів, здібностей, спрямованості, що розкривається у процесі саморозвитку й самоосвіти та виражається у неперервній системній освіті. Процес професійного розвитку повинен приносити задоволення, адже розвиватися можна різними шляхами, і кожен вибирає собі найбільш прийнятний. Не варто забувати також, що сучасні умови та особливості педагогічної діяльності у закладі фахової передвищої освіти передбачають принципово нові вимоги до особистості та діяльності викладача, який не лише реалізує себе у професії, суттю якої є передавання знань, але й виконує високу місію творення особистості. Надзвичайно важливими для успішного професійного розвитку сучасного викладача повинні бути високий рівень громадянської відповідальності, соціальна активність, духовна культура, інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, готовність до створення нових цінностей і прийняття творчих рішень, потреба в постійній системній самоосвіті й готовність до професійного розвитку.

Література

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
2. Коменский Я. А. Великая дидактика. Избр. пед. сочинения. Ч. I. М.: Политиздат, 1955. 385 с.
3. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наукові праці. Державне управління*. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

Грабовська Вікторія Миколаївна,

викладач циклової комісії юридичних дисциплін
Ірпінського державного коледжу економіки та права

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Сьогодні в Україні і світі реально постає завдання переорієнтації системи професійної освіти на інноваційну діяльність, що є найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоздатності випускників на ринку праці. Крім цього, інноваційна привабливість навчального закладу залежить від інноваційного характеру розвитку наукової, освітньої та практичної діяльності суб'єктів освітнього процесу.

Досить актуальною в цих умовах є інтеграція в навчальний процес інноваційних методів та засобів навчання за рахунок максимальної консолідації ресурсів навчального закладу, розвиток науково-методичної та матеріально-технічної бази, забезпечення нормативно-правового, інформаційного та дидактичного супроводу. У традиційній організації навчального процесу в ролі способу передавання інформації використовують переважно односторонню форму комунікації. Суть її полягає в трансляції викладачем інформації та її донесенні студентам. При цьому студенти сприймають, читають та обговорюють лише окремі сфери знання, займають лише позицію слухачів.

Принципово іншою є дистанційна форма навчання, форма багатосторонньої комунікації в навчальному процесі. Суть цієї моделі комунікації передбачає висловлювання студентів, що є важливим фактором, та інтегрування в навчальний процес їхніх знань. Викладання предметів відбувається відкрито та дозволяє студентам краще:

1) оволодіти вміннями, наблизитись до вивчення предмета через власний досвід; навчатись самостійності під контролем викладача, що активно підтримує їхній спосіб засвоєння знань;

2) сприймати матеріал з допомогою викладача, який структурує предмет для більш легкого засвоєння та включається в обговорення, дослухається до думки студентів, навіть якщо вона не збігається з його точкою зору.

Сучасна педагогіка має великий арсенал підходів до дистанційного навчання, обов'язковими умовами організації якого є: довірливі, позитивні стосунки в співпраці викладач–студент, демократичний стиль викладання дисциплін; співробітництво в процесі спілкування викладача зі студентом; опертя на власний педагогічний досвід, включення в навчальний процес яскравих прикладів, фактів, образів; різноманітність форм та методів представлення інформації, форм діяльності студентів, їх мобільність; включення зовнішньої та внутрішньої мотивації діяльності, а також мотивації студентів [1, с. 124].

Отже, дистанційне навчання забезпечує достатньо високу мотивацію, надійність знань, розвиток творчості та фантазії, комунікативність, активність, командний дух, цінність індивідуальності, свободу самовираження, акцент на діяльність, взаємоповагу, демократичність.

Дистанційне навчання дозволяє досягнути таких результатів: розвиток активно-пізнавальної і розумової діяльності; включення студентів у процес пізнання, освоєння нового матеріалу в якості активних учасників; розвиток умінь та навичок аналізу та критичного мислення; посилення мотивації до вивчення дисциплін; створення приємної, творчої атмосфери на заняттях; розвиток комунікативних компетенцій студентів [3, с. 107]; скорочення (або відсутність) традиційної аудиторної роботи та збільшення обсягу самостійної роботи; розвиток умінь та навичок володіння сучасними технічними засобами та програмами; формування та розвиток умінь та навичок самостійно знаходити інформацію та визначати рівень її достовірності; гнучкість та доступність процесу навчання – студенти можуть під'єднатись до навчальних ресурсів та програм з будь-якого гаджету, підключеного до мережі; використання таких форм контролю, як електронні тести, що дозволяють забезпечити більш чітке адміністрування навчального процесу, підвищує об'єктивність оцінювання знань, умінь та компетенцій студентів.

Дистанційне навчання може бути забезпечене за допомогою вебінарів, відеоконференцій, відеолекцій, віртуальних консультацій, групових дискусій, інтерв'ю, інтерактивних (проблемних) лекцій, онлайн-семінарів та інших способів [2, с. 20].

Як показує практика, використання дистанційного навчання в професійно орієнтованому навчанні є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Використання різних форм та методів активного навчання виявляє в студентів інтерес до навчально-пізнавальної діяльності, що дозволяє створити атмосферу вмотивованого, творчого навчання та одночасно вирішувати комплекс навчальних, виховних, розвивальних завдань. Термінова необхідність дистанційного навчання спричинила необхідність упровадження дистанційних освітніх технологій.

Література

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротинко Н. Г., Рибалко О. В. Технологія розробки дистанційного курсу: навчальний посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. К.: Міленіум, 2008. 324 с.

2. Жевакіна Н. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті. Луганськ, 2009. 20 с.

3. Самолук Н., Швець Н. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 11. С. 193.

Гребеник Тетяна Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, директор
Політехнічного технікуму КІ СумДУ;

Волосяк Тетяна Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, викладач
Політехнічного технікуму КІ СумДУ

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СТРУКТУРНО – ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту» [1] змінюється парадигма підготовки майбутніх фахівців. Реформування вищої освіти в Україні спонукає до посилення уваги саме на науково – дослідній роботі в освітніх закладах вищої школи. Навчання здобувачів освіти через дослідження стає в число пріоритетних технологій, підвищуючи їх конкурентоздатність на ринку праці через вдосконалення професійної підготовки, розширення наукового кругозору, а також підвищення рівня творчого потенціалу. Формування умінь і навичок самостійного пошуку інформації, її обробки та аналізу набуває нині нового значення, адже сучасні можливості доступу до інформаційних джерел розкривають перед фахівцем будь-якої сфери вагомі можливості для реалізації та підвищення професійного потенціалу.

Сучасний вектор розвитку вищої освіти України визначений у цьому напрямку, тому вищезазначене продукує потребу у створенні в університеті (коледжі) освітнього середовища науково-дослідницької роботи, сприятливого для її здійснення усіма суб'єктами цього виду діяльності людини.

Цілком логічно, що алгоритм реалізації даного процесу в ЗВО поетапно і детально поданий у розробленій відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [1], постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [2], Стратегії «Європе 2020» [3] Концепції реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів (далі Концепція). У нормативному акті розкрито мету, завдання, принципи реформування організації науково-дослідницької діяльності, а також педагогічні умови, необхідні для успішного реформування науково-дослідницької діяльності у ЗВО. Також у Концепції запропоновано до використання оптимальні шляхи управління науково-

дослідницькою діяльністю та вектори їх реалізації. Акцентується увага на запозиченні Європейського досвіду з окресленого питання та забезпечення належної науково-дослідницької компетентності науково-педагогічних працівників ЗВО як основних суб'єктів дослідницької діяльності.

Безсумнівно, вектором пильної уваги суб'єктів освітнього процесу є платформа науково-дослідної діяльності - дослідна поведінка людини, яку Є. Рацкович визначає як «вид поведінки, що будується на базі пошукової активності і спрямована на вивчення об'єкта, нетипової (проблемної) ситуації». Фундаментом дослідної поведінки є «психічна потреба в пошуковій активності», яка виступає в якості мотиву [4, с. 12].

Здійснивши аналіз наукової літератури, ми з'ясували, що результативна дослідницька діяльність потребує не лише наявності дослідницького інтересу, пізнавальної та пошукової активності, а й сформованої готовності до провадження цієї діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі різняться погляди на поняття «готовність». Здебільшого її визначають як «умову успішного виконання діяльності; як вибірккову активність, що налаштовує особистість на майбутню діяльність; як регулятор діяльності; як придатність до діяльності; наявність певних здібностей; як психологічний стан, який виникає у суб'єкта для задоволення певної потреби» [5, с. 96-97].

Підсумувавши доробки науковців щодо структури готовності до науково-дослідницької діяльності, варто виокремити ряд складових цього феномена, а саме: процесуальний (вміння провадити дослідження), змістовий (наявність специфічних знань у сфері дослідження), комунікативний (уміння вести науковий діалог, транслувати та обговорювати наукові ідеї) та інформаційний компоненти (пошук актуальних інформаційних джерел й уміння з ними працювати). Подальших наукових розвідок потребує вивчення та конкретизація системи формування готовності до дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 : [Електронний ресурс]. – URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>.
3. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth : [Electronic resource]. – URL : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
4. Рацкович Є. Дитяче експериментування як метод розвитку старших дошкільників : робоча програма спецкурсу. Мукачєво : МДУ, 2010. 26 с.
5. Білостоцька О. В. Педагогічні умови реалізації виховного потенціалу науково-дослідної роботи студентів вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Білостоцька Ольга В'чеславівна ; Українська інженерно-педагогічна академія. Харків, 2014. 220 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

В умовах реформування освітньої галузі відбувається кардинальне переосмислення ролі навчального закладу у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців, у тому числі у процесі вивчення фахових дисциплін.

Освітній процес закладу вищої освіти детермінується процесами модернізації в рамках новацій підготовки фахівців у вищій школі.

До завдань навчального закладу віднесено: професійну підготовку здобувачів освіти, забезпечення їх технологіями власного самовдосконалення, в тому числі й професійного, протягом життя. При цьому важливим є готовність майбутнього фахівця до прояву активності і в суспільному житті. В педагогічному дискурсі проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців нині є актуальною та детермінованою часом. Свідченням цього є праці науковців, які досліджували професійну компетентність: І.Зимня, С.Сисоєва, П.Третьяков Т.Шамова, В.Ягупов, та ін.

Актуальним вважаємо також питання щодо формування даної компетентності саме у процесі вивчення фахових дисциплін, які є основою професійної підготовки.

Компетентність визначено у Законі України «Про вищу освіту» як «динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [1].

Професійна компетентність є інтегрованою професійно-особистісною характеристикою. У зв'язку з цим вважаємо, що рівень сформованості професійної компетентності випускника вишу – це певний критерій ефективності педагогічної діяльності учасників освітнього процесу. При цьому фахові дисципліни розглядаються як ключові під час формуванні даної характеристики. Ціннісні орієнтації, особистісні якості, фахові знання і вміння здобувача освіти у професійній діяльності забезпечують створення ефективного середовища з метою вирішення професійних завдань.

В. Вишпольська у структурі професійної компетентності виділяє такі компоненти: мотиваційновольовий, змістовий, функціональний, рефлексивний та комунікативний [2].

С. Горбань стверджує, що складовими «професійної компетентності фахівця будь-якої галузі є: ціннісно-мотиваційний компонент, що передбачає

наявність мотивів, цілей, потреб, ціннісних установок актуалізації в професійній компетентності, стимулює творчий прояв особистості; гностичний або когнітивний компонент, що характеризує наявність необхідних професійних знань; функціональний компонент, що дозволяє використовувати наявні професійні знання, вміння і навички для вирішення професійних завдань; рефлексивностатусний компонент, який дає право за рахунок визнання авторитетності діяти саме так; комунікативний компонент, необхідність якого обумовлена тим, що багато видів професійної діяльності завжди здійснюється в умовах ділового спілкування і взаємодій» [3].

Формування професійної компетентності майбутнього фахівця здійснюється протягом усього терміну навчання та під час вивчення всіх навчальних дисциплін. При цьому слід відмітити, що формування саме практичного (функціонального) складника, підвищення рівня знань професійного спрямування здійснюється переважно в ході вивчення фахових дисциплін. Здобувач вищої освіти, відчуючи себе суб'єктом навчального процесу, накопичує професійні знання, формує вміння та здобуває певний досвід. Виконання саме професійних завдань групою осіб розглядається на заняттях з фахових дисциплін, що є важливим фактором для формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Сприяння професійній самореалізації, його професійно спрямованій взаємодії з соціальним середовищем відбувається в певній мірі саме під час вивчення фахових дисциплін.

Таким чином, формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі вивчення фахових дисциплін є актуальним, тому що являє собою потужну складову підготовки сучасного конкурентоспроможного компетентного професіонала певної галузі виробництва. Вивчення складників професійної компетентності, механізмів їх формування у процесі навчання і буде визначати перспективу наукових розвідок.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Вишпольська В. Ф. Зміст та структура професійної компетентності фахівця з міжнародних економічних відносин/ *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1. С. 57–61.
3. Горбань С.І. Професійна компетентність фахівців: сутність та структура/ URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Pfto_2015_45_13.pdf

Давліканова Олена Борисівна,
координаторка проєктів представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в
Україні, аспірантка Сумського державного університету

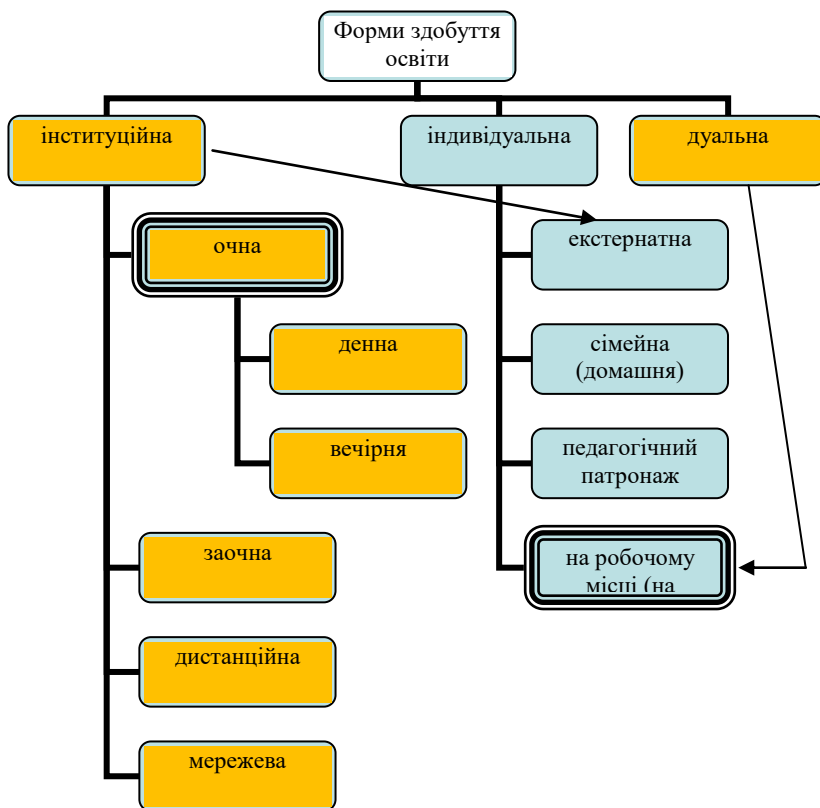
УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ VS ІМІТАЦІЯ

Преамбула Концепції реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року [2], схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 419-р, відзначає погіршення якості української професійної освіти, що простежується із 1992 до 2016 рр., та її невідповідність потребам ані окремої людини, ані суспільства, ані національної економіки.

Європейська комісія очікує стрімкого зростання запиту на спеціалістів із вищою освітою та рекомендує закладам вищої освіти застосовувати інноваційні підходи, щоб залишатись актуальними в епоху економіки знань. У деяких рекомендаціях державам-членам підкреслюється необхідність посилення відповідності між змістом вищої освіти та вимогами до кваліфікації робочої сили в умовах сучасної економіки [1]. Одним зі шляхів досягнення цієї мети є безперервне оновлення освітніх програм, інтеграція складової професійної освіти та навчання на рівні вищої освіти.

В Україні з 2013 року завдяки співпраці Міністерства освіти і науки із Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта та широким колом закладів освіти та роботодавців розпочалась робота із адаптації німецьких моделей дуальної освіти до національного соціально-економічного контексту та законодавчої бази. У результаті було схвалено Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти та внесено зміни до Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII – дуальну форму було внесено до переліку форм здобуття освіти поряд з інституційною та індивідуальною. Закон України «Про вищу освіту» уточнює визначення дуальної форми здобуття освіти, яке можна трактувати як поєднання денної форми навчання та навчання на виробництві.

Таке уточнення є важливим з огляду на інтерпретацію дуальної форми здобуття освіти як поєднання навчання на виробництві із дистанційною чи заочною формами – практика, яка простежується за результатами моніторингу першого року впровадження пілотних проєктів, котрі із 2019 року реалізуються у 44 закладах фахової передвищої та вищої освіти. Саме з метою попередження маніпуляцій експертами за підтримки Фонду Еберта під егідою МОН було розроблено Проєкт положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти та Проєкт типового договору про здобуття вищої та фахової передвищої освіти за дуальною формою, що

	Терміни, що вживаються в ЗУ «Про освіту»
	Терміни, що вживаються в ЗУ «Про освіту» та ЗУ «Про вищу освіту»
	Форми здобуття освіти із найбільшою кількістю схожих рис із ДФЗО

Рис. 1. Форми здобуття освіти в Україні

були запропоновані для громадського обговорення на сайті Міністерства 25 червня 2019 року й наразі апробовуються закладами фахової передвищої та вищої освіти. Детальні результати буде опубліковано в серпні 2020 року, однак уже зараз можна говорити про наступне: (1) успішно впроваджується така форма у закладах освіти, що мають довготривалі традиції співпраці із роботодавцями, як-от Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»; (2) проблеми із запровадженням інституту наставництва на підприємства, які не практикували навчання на виробництві, вирішуються короткими курсами або

одноденними заходами для представників роботодавців на базі закладу освіти; (3) студенти схвально відгукуються про таку форму, цінуючи можливість здобуття не просто досвіду, але стажу та отримання заробітної плати; (4) дуальна форма є складною для запровадження, особливо в умовах погіршення економічної ситуації через карантин, про що свідчить невідповідність заяв закладів освіти про успіхи у її запровадженні та реалій.

Література

1. 2016 European Semester: Country Reports and Communication. European Commission. 2016. URL: https://ec.europa.eu/info/publications/2016-european-semester-country-reports_en.

2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року (проект). Міністерство освіти і науки України. 2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4370.html.

Демків Анна Миколаївна,

старший викладач кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

Михайлов Віктор Миколайович,

кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Підвищення кваліфікації є важливою ланкою неперервної професійної освіти фахівців, що стимулює їхній професійний розвиток. Процеси оновлення системи цивільного захисту, що відбуваються на сучасному етапі розвитку української держави, висувають нові вимоги до професійних та особистісних якостей викладачів навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, рівня їхнього професіоналізму та компетентності.

Слід зазначити, що в Україні створені певні умови для підвищення кваліфікації цієї категорії педагогічних працівників. Наприклад, для них в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту (далі – ІДУЦЗ) розроблено, затверджено та впроваджується з 2016 р. навчальна програма короткострокового підвищення кваліфікації з питань цивільного захисту, якою охоплено такі категорії слухачів:

- начальники (заступники начальників) навчально-методичних центрів;
- завідувачі (заступники завідувачів), викладачі обласних та міських курсів удосконалення керівних кадрів;
- завідувачі (заступники завідувачів) міських курсів, завідувачі навчально-консультаційних пунктів, начальники циклів практичної підготовки, майстри виробничого навчання;
- завідувачі обласних методичних кабінетів, методисти;
- завідувачі кабінетів навчальних (інформаційних технологій);
- завідувачі лабораторій (наочних засобів навчання).

Метою підвищення кваліфікації педагогічних працівників є вдосконалення професійної підготовки осіб шляхом поглиблення і розширення професійних знань і вмінь, необхідних для виконання посадових обов'язків. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників здійснюється за денною формою або за іншими формами підвищення кваліфікації та їх поєднання, які не суперечать вимогам законодавства. Основними видами навчальних занять є лекції, практичні, семінарські заняття, тематичні дискусії. Тривалість підвищення кваліфікації педагогічних працівників за навчальною програмою становить 72 академічні години та проводиться не рідше одного разу на 5 років зі збереженням заробітної плати. Варто зазначити, що впродовж 2019 року в ІДУЦЗ на виконання наказу ДСНС [2] проведено короткострокове підвищення кваліфікації 84 педагогічних працівників навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту та на 2020 р. планується охопити навчанням на таких курсах 94 педагогічні працівники [3].

Водночас, аналізуючи зміст чинної навчальної програми, бачимо, що в ІДУЦЗ основна увага приділяється професійній підготовці працівників органів та підрозділів цивільного захисту до виконання завдань за призначенням та лише невеликий відсоток – на підвищення педагогічної майстерності викладачів. У зв'язку із цим, на наш погляд, доречним буде розроблення навчальних програм на модульно-кредитній основі згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» [1], згідно з якою можна поєднувати різні форми підвищення кваліфікації.

Вивчення зазначеного вище документа свідчить про трансформування вітчизняної системи післядипломної освіти. Ці зміни роблять процес підвищення кваліфікації викладачів обласних навчально-методичних центрів цивільного захисту більш гнучким, спрямованим на забезпечення потреб особистості та спонукають керівництво та колектив науково-педагогічних працівників ІДУЦЗ до пошуку інноваційних форм, методів і технологій удосконалення післядипломної освіти згаданої категорії слухачів.

Література

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України (редакція від 31.12.2019). № 800-2019-п. База даних «Законодавство України» / ВР

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п> (дата звернення: 11.04.2020).

2. Про організацію навчання в системі післядипломної освіти ДСНС у 2019 році: Наказ ДСНС від 14.12.2018 № 736. *База даних «Накази ДСНС України»* / ДСНС України. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/86915.html> (дата звернення: 11.04.2020).

3. Про організацію навчання в системі післядипломної освіти ДСНС у 2020 році: Наказ ДСНС України від 13.12.2019 № 713. *База даних «Накази ДСНС України»* / ДСНС України. URL: <https://www.dsns.gov.ua/ua/Nakazi/102344.html> (дата звернення: 11.04.2020).

Дубчак Людмила Василівна,
викладач інформаційних систем і технологій
Ірпінського державного коледжу економіки та права

ПИТАННЯ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Сьогодні в Україні актуальним є питання формування і розвитку інформаційно-освітнього середовища закладів освіти. На це вплинули швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зростання рівня володіння інформаційними технологіями суб'єктів освітнього процесу, відкритість освітніх систем, електронних освітніх ресурсів та віртуалізація навчальної діяльності, потреба в інформаційній взаємодії й контактах соціального партнерства, перехід до нової, активної форми фіксації процесу та результатів навчально-виховної діяльності [1].

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) – це цілісна система, яка складається із сукупності підсистем, що функціонують і забезпечують педагогічну взаємодію учасників освітнього процесу на основі сучасних інформаційно-технічних і навчально-методичних засобів [2].

Суперечність між реальним станом розвитку освіти і хаотичними процесами її реформування, інформатизація системи освіти мотивують навчальні заклади до формування власного інформаційно-освітнього середовища та його інтегрування в єдиний інформаційний простір.

Упровадження ІКТ та функціонування освітнього середовища мають забезпечити навчальні потреби суб'єктів педагогічної взаємодії, зокрема, завдяки створенню і використанню в освітній діяльності: електронних освітніх ресурсів навчального призначення і комп'ютерно орієнтованих систем оцінювання навчальних досягнень, що доповнюють традиційні; соціальних мереж навчального призначення; електронних портфоліо організаційно-педагогічного призначення; інноваційних педагогічних технологій.

Багатофункціональний веб-сайт (портал), тематичні медіатеки та електронні бібліотеки, дистанційні навчальні курси для студентів стають

невід'ємною складовою структури й функціонування кожного навчального закладу, гарантією позитивного іміджу та конкурентоспроможності.

Цифрова грамотність (або цифрова компетентність) визнана ЄС однією з 8 ключових для повноцінного життя та діяльності.

За аналогією з IQ або EQ, які використовуються для вимірювання рівня загального та емоційного інтелекту, навички щодо «цифрових» технологій – це DQ(DigitalQuotient), тобто «цифровий» інтелект. DQ містить 3 рівні: «цифрове» громадянство (використання цифрових технологій у повсякденному житті); «цифрова» творчість (використання цифрових технологій для створення контенту, медіа тощо); цифрове підприємництво.

Діджиталізація освіти сьогодні є головним трендом розвитку освітніх систем майже в усіх країнах світу. Україна теж перебуває у загальному тренді. Проте практично не змінюються сама сутність, процес і умови навчання. Одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність педагога до цифрової трансформації процесу навчання, проєктування індивідуальної освітньої траєкторії та організації сучасного процесу педагогіки партнерства.

Діджиталізація становить усвідомлений підхід до докорінного перетворення будь-яких процесів на основі використання цифрових технологій, зокрема процесу педагогіки партнерства у системі освіти.

Основними напрямками, зокрема, мережевої педагогіки партнерства є: інформування, просвіта, консультування, навчання, спільна діяльність. Доцільними у процесі сучасної освітньої партнерської комунікації можуть бути такі цифрові ресурси організації мережевої педагогіки партнерства: сайти Google (віртуальний щоденник, форум, електронне портфоліо групи, викладача, середовище навчання), Календар Google (Календар вебінарів, Календар конкурсів тощо).

Освітніми та інформаційно-методичними ресурсами інформаційно-освітнього середовища навчального закладу можуть бути веб-сервіси для ведення блогів (Blogger, Facebook, Google+), зберігання медіафайлів (GoogleDrive, OneDrive, Flickr, Photobucket, Picasa, YouTube, SlideShare), створення інфографіки (Creately, Visual.ly, Vizualize.me) і ментальних карт (Freemind, MindNote, Coogole) тощо.

Таким чином, постійні динамічні зміни, які відбуваються в інформаційних технологіях, впливають на зміст і особливості інформаційно-освітнього середовища, зокрема на способи комунікації у ньому, а відтак, на можливості партнерської взаємодії.

Отже, застосування цифрових технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

Література

1. Гаврилюк В. Ю. Теоретичні аспекти створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4261

2. Фамілярська Л. Л. Діджиталізація процесу педагогіки партнерства в умовах нової української школи: матеріали науково-практичної конференції «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ». URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=152>

Дьомін Олександр Анатолійович,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
транспортних технологій та засобів у АПК
Національного університету біоресурсів та природокористування

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАТОРСЬКИХ УМІНЬ ВИРІШЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІЗ АГРОІНЖЕНЕРІЇ

Сьогодення вимагає від закладів вищої освіти переносити акцент на формування фахових компетентностей у своїх випускників, які вони повинні вміти ефективно використовувати при вирішенні різноманітних виробничих ситуацій за профілем своєї професійної діяльності. Зокрема, заклади вищої аграрної освіти, які готують бакалаврів за спеціальністю «Агроінженерія», повинні забезпечувати формування чотирнадцяти професійних компетентностей згідно зі Стандартом освіти спеціальності ОС «Бакалавр» 208 «Агроінженерія». Хочемо звернути увагу на особливості забезпечення тих компетентностей, які вимагають умінь та навичок вирішення організаційних фахових інженерних завдань. На основі аналізу всіх професійних компетентностей у майбутніх бакалаврів із агроінженерії ми виділили дві з них, зміст яких вимагає саме організаторських умінь. Ось ці спеціальні (СК) компетентності:

*СК-6. Здатність вибирати і використовувати механізовані технології, в тому числі в системі точного землеробства; проектувати та **управляти технологічними процесами** й системами виробництва, первинної обробки, зберігання, транспортування та забезпечення якості сільськогосподарської продукції відповідно до конкретних умов аграрного виробництва.*

*СК-13. Здатність **організовувати роботу та забезпечувати адміністративне управління** виробничими підрозділами, які здійснюють технічне забезпечення агропромислового виробництва відповідно до реалізації правових вимог безпеки життєдіяльності і охорони праці; аналізувати показники техногенних та природних небезпек, а також планувати і виконувати відповідні захисні заходи.*

Для компетентності СК-6 організаторські уміння потрібні для «управління технологічними процесами», а для СК-13 – для «організації роботи та забезпечення адміністративного управління виробничими підрозділами». Формуванню вмінь вирішення фахових інженерних завдань у

типових та нестандартних ситуаціях сприяють методи розв'язання конкретних виробничих ситуацій. Ми віднесли до цієї групи такі методи:

- проєктувальний метод;
- метод ділових ігор;
- імітаційний метод;
- метод аналізу виробничих ситуацій;
- метод групових консультацій.

Методи цієї групи ґрунтуються на принципі зв'язку теорії з практикою. Вони відчутно сприяють виявленню основних проблем у конкретних виробничих ситуаціях, які належать до компетенції інженера аграрної галузі. Вказані методи відрізняються тим, що за умови умілого їх використання вони дають можливість ефективно переносити знання і уміння студентів із навчальної у професійну діяльність і сприяють активному розробленню організаційних рішень у процесі аналітичного пошуку напрямів вирішення інженерних завдань у виробничих умовах вітчизняного сільського господарства.

Єжокіна Юлія Іванівна,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Учені переконують, і з цим варто погодитися, що схарактеризувати те чи інше педагогічне явище (об'єкт, процес) повною мірою об'єктивно неможливо, можливо лише намагатися зрозуміти сутність явища, не вважаючи отримані уявлення вичерпними. Це пов'язано з тим, що педагогічні процеси, об'єкти та явища постійно змінюються, є динамічними та складними. Єдина можливість глибоко вивчити педагогічне явище полягає у його формалізації у спосіб, який би дозволив відстежити головні особливості, риси цього явища. Таким способом є педагогічне моделювання.

Зважаючи на зазначене, у дослідженні модель як ідеальне уявлення про процес формування правової культури майбутніх моряків відображає логіку нашого наукового пошуку і є засобом розв'язання поставленого актуального наукового завдання. У структурі пропонованої моделі формування правової культури майбутніх моряків виділяємо такі блоки: методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-технологічний та критеріально-результативний. Коротко схарактеризуємо вказані структурні складові моделі.

Насамперед, до складу методологічно-цільового блоку належить мета досліджуваного процесу – забезпечити цілеспрямоване формування достатніх рівнів правової культури майбутніх робітників морського транспорту. Досягнення задекларованої мети забезпечується розв'язанням низки завдань: накопичення фонду правових знань, зокрема міжнародного морського права; формування правових цінностей, переконань; розвиток

мотивації до опанування законодавчих актів; виховання вимогливості у дотриманні правових норм (у тому числі міжнародно-правових), зокрема при роботі в полікультурній команді; формування здатностей до розв'язання професійно-правових проблем; підвищення соціально-правової активності майбутніх робітників-моряків; формування правової відповідальності учнів за власні вчинки; розвиток правової самоосвіти та соціально значущої практичної діяльності учнів для прояву правової активності та способів розв'язання проблем за допомогою норм права.

При їх формулюванні мали на меті той факт, що майбутні матроси морського судна, судові мотористи, електрики суднові та ін. повинні мати ґрунтовну професійно-правову підготовку для роботи як у національних судноплавних компаніях, так і на судах з іноземними прапорами.

Мета і завдання змодельованого процесу детерміновані соціальним замовленням на професійно компетентних робітників-моряків із достатніми рівнями сформованості правової культури. При досягненні запланованих цілей правова культура як інтегративна властивість особистості виконує комплекс функцій, зокрема: *праворегулятивна функція* вможливорює підпорядкування життєдіяльності членів екіпажу певним правилам, реалізацію їхніх потреб, інтересів, соціальних прагнень та переконань, взаємність прав та обов'язків у правовідносинах; *ціннісно-нормативна функція* правової культури виявляється у явищах та фактах, які набувають ціннісного значення, відображаючись у правосвідомості моряків, у їхніх вчинках; *правосоціалізаторська функція* правової культури проявляється через формування правових якостей особистості майбутнього робітника морського транспорту; *комунікативна функція* правової культури забезпечує спілкування майбутніх моряків у правовій сфері; *прогностична функція* правової культури охоплює правотворчість та реалізацію права, проблеми зміцнення законності та правопорядку, забезпечення правомірної поведінки громадян, їх громадянської активності тощо.

Для цілеспрямованого формування правової культури учнів пропонуємо дотримуватися вимог таких методологічних підходів: *культурологічного, компетентнісного, системного, особистісно орієнтованого, аксіологічного та діяльнісного*.

Зазначена методологія формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників морського транспорту реалізується при дотриманні певних принципів. Теоретичний аналіз проблеми, результати експериментальної роботи дозволили виокремити *загальні* та *специфічні принципи* формування досліджуваної інтегративної властивості особистості майбутнього робітника-моряка, зокрема: єдності загальної та правової культури; проектування індивідуальної траєкторії розвитку правової культури; всеобучу; державно-правового підходу; аксеологічності; соціально-правового обслуговування; залучення до соціальної, правовиховної і правозахисної активності; єдності прав і відповідальності; правового самозабезпечення; ціннісно-сислової спрямованості; організації

правової самоосвіти та саморозвитку; комплексності; проблемності; національної спрямованості; полікультурності; нормативно-правової обумовленості та ін.

Суб'єктний блок моделі об'єднує учасників педагогічної взаємодії – учнів, педагогічних працівників – задля цілеспрямованого формування достатніх рівнів правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-моряків. Мова про розгляд професійно-правової підготовки як системи, у центрі якої суб'єкти освітнього процесу, а всі інші складники є умовами, засобами досягнення мети.

Реалізація мети та завдань формування рівнів правової культури майбутніх робітників-моряків здійснюється протягом трьох послідовних етапів: діагностичного, діяльнісно-технологічного та рефлексивно-корекційного. Функціонально ці етапи відображають *змістово-технологічний блок* моделі у вигляді комплексу методів опанування правового матеріалу (розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, переконання, моральне заохочення, змагання, вправи, які за характером діяльності учнів можуть бути пояснювально-ілюстративними, репродуктивними чи проблемними), форм професійно-правової підготовки (проблемний урок, самостійне виконання творчих завдань, імітаційно-ігрове заняття, факультатив, практика, науково-дослідна робота, юридичні конкурси, вікторини, екскурсії, зустрічі з працівниками плавскладу та ін.) та відповідних засобів, основними елементами яких є слово, образ та діяльність (підручники, посібники з правничих дисциплін, стенди, плакати, індивідуальні навчальні завдання, інформаційні освітні ресурси, інші засоби ІТ-технологій та ін.).

У моделі для цілеспрямованого формування правових знань, умінь та якостей учнів передбачено технології навчального проєктування, проблемно-розвивального навчання, імітаційно-ігрового навчання, кейс-технології та ін. Вибір методів, форм, технологій професійно-правової підготовки майбутніх робітників морського транспорту детерміновано обґрунтованими в дослідженні педагогічними умовами, основними з яких є: цілеспрямоване формування потреби учнів у професійно-правових знаннях; застосування інноваційних педагогічних технологій у професійно-правовій підготовці робітників-моряків; упровадження в освітній процес факультативу «Правова культура сучасного моряка»; організація продуктивної самоосвітньої пізнавально-правової діяльності учнів.

Упровадження та подальша ефективна реалізація моделі формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-моряків можливі лише на основі конкретного змісту. Під змістом формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників морського транспорту розуміємо сукупність правових та професійних знань, умінь та навичок, цінностей та ідеалів, норм поведінки, елементів матеріальної і моральної складової соціуму, які спрямовані на формування правової культури та підлягають перетворенню у внутрішній світ особистості. На нашу думку, зміст формування правової культури є системотвірною складовою

розробленої моделі. З її допомогою можна чітко відстежити процес і результат формування правової культури.

Четвертий, *діагностико-результативний блок* моделі складається з критеріїв, показників, рівнів сформованості правової культури та прогнозованого результату. Цей блок побудовано на припущенні, що за умови цілісної реалізації розробленої методики буде досягнуто результатів, які відповідатимуть визначеним критеріям оцінювання рівнів сформованості правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-моряків. У свою чергу, результати діагностики мають емпірично підтвердити правильність теоретичних підходів до формування правової культури учнів.

Запропонована модель є ідеальним уявленням про процес формування правової культури майбутніх кваліфікованих робітників морського транспорту, передбачає послідовну реалізацію етапів педагогічної взаємодії і при дотриманні методологічних засад (підходи, принципи, умови) запропонованим методичним інструментарієм забезпечує досягнення достатніх рівнів сформованості досліджуваного феномену.

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з розробленням та експериментальною перевіркою технології формування правової культури майбутніх робітників морського транспорту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти морського профілю за змодельованими етапами.

Єрмак Тетяна Миколаївна,

аспірантка Інституту педагогіки

Національної академії педагогічних наук України,

директор навчально-виховного комплексу ліцей №157, м. Київ

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ

Лідерство – найважливіший компонент успішної людини, а емоційна компетентність є однією з основних лідерських характеристик, потрібних в управлінській діяльності. Бути емоційним лідером – це означає бути лідером у взаєминах з людьми, бути емоційно сильнішим, стійкішим, емоційно уважнішим, контролювати емоційний стан інших людей. Емоційні лідери відрізняються не тільки професійною майстерністю і проникливістю, але й умінням налагоджувати контакти з людьми: надихати, пробуджувати азарт, підтримувати високу мотивацію і відданість справі. Д. Гоулман зазначає: «Емоції лідерів володіють заразливою силою. Коли лідер випромінює енергію та ентузіазм, підприємство процвітає; якщо сіє руйнування і дисгармонію – бізнес йде на дно» [3, с. 51].

Для гармонійного розвитку мало мати високий коефіцієнт розумового розвитку (IQ), ще одним дуже важливим критерієм розвитку особистості є її емоційний інтелект (EQ). Багато дослідників визнають емоційність ключовим

фактором досягнення успіху особистістю, більш істотним, ніж інтелектуальні здібності.

Проте в закладах освіти не навчають, як стати щасливим, як пишатися успіхами, як любити й створювати щасливий спосіб життя, як долати кризи й стреси – все це почуття та емоції, все це є наш емоційний інтелект (EQ).

Дослідження показують, що люди, які розвивають ці навички, більш ефективні й успішні [1].

Емоційний інтелект (*Emotional intelligence, EI*) – сума навичок і здібностей людини розпізнавати емоції, розуміти наміри інших людей, їхню мотивацію, а також здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей для розв’язання практичних задач [4]. EI відносять до гнучких навичок. Люди з високим рівнем цього інтелекту знають, що відчувають, розуміють ці емоції і знають, як вони впливають на інших.

Для лідерів розвиток емоційного інтелекту має ключове значення. Більш успішним буде той лідер, який уміє контролювати свої емоції в будь-якій ситуації.

Для лідера також важливо вміти впливати, переконувати та аргументувати, і робити це з позиції співробітництва, а не за допомогою маніпуляції, тиску чи агресії. Ці вміння також належать до групи навичок емоційно компетентної людини. Таким чином, будь-яка функція лідера безпосередньо або побічно залежить від того, наскільки розвинений у нього емоційний інтелект.

Лідер повинен надихати і мотивувати на виконання поставлених завдань. Мотивувати можна тільки на основі чіткого розуміння того, що важливо для людей, що ними рухає, в чому їхні потреби, мотиви, розуміти їхні емоції й потреби.

Бути лідером – означає бути емоційно сильнішим, стійкішим, емоційно уважнішим і, зрештою, керувати емоційним станом інших людей.

Успіх лідера більше зумовлений емоціями, ніж спеціальними знаннями. Д. Гоулман [3] створив змішану модель із п'ятьма компонентами: знання емоцій, управління емоціями, мотивація, розпізнавання емоцій інших людей і управління відносинами з іншими людьми.

Д. Гоулман виділяє такі основні навички цих компонентів:

Знання емоцій: розпізнавання почуттів, моніторинг почуттів.

Управління емоціями: управління почуттями як здатність заспокоїтися, здатність нівелювати безпричинне занепокоєння або дратівливість.

Самотивація: використання емоції для досягнення мети, відтермінований прояв радості й пригнічення імпульсивності, здатність бути в «загальному потоці».

Розпізнавання емоцій інших: емпатійне розуміння, навички управління емоціями інших людей, добра взаємодія з іншими людьми.

Управління стосунками з іншими людьми [2].

При розвитку емоційного інтелекту розвивається не тільки розуміння своїх потреб і емоцій, а й усвідомлення того, з якої позиції людина буде

стосунки з оточенням – на рівних, домінуючи або маніпулюючи. Таким чином, чим краще людина себе розуміє, тим ефективніше вона може взаємодіяти з іншими людьми.

Сьогодні ми переконані, що розвиток емоційного інтелекту на всіх рівнях освіти допомагає: розуміти й управляти емоціями; ставити й досягати позитивних цілей; виявляти співчуття до інших; встановлювати й підтримувати позитивні відносини; приймати відповідальні рішення.

Здатність відчувати емоції, вміння їх регулювати і усвідомлювати сприяє емоційному й інтелектуальному розвитку, оскільки дозволяє управляти не тільки емоційним процесом, а й процесом мислення, що об'єднує інтелект і емоції.

Для формування нових лідерів учителям потрібно розвивати в учнів емоційний інтелект, що допоможе їм у майбутньому стати успішними. На наше переконання, цього можна досягти за допомогою розроблення навчальних програми та заходів, орієнтованих на особистісний і міжособистісний лідерський потенціал учнів, персоналу та сімей.

Література

1. Ковальчук В. І. Вплив емоційного інтелекту на розвиток та успішність людини. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти*: збірник наукових праць. Київ, 2020. С. 90–93.
2. Сергиенко Е. А., Ветрова И. И. Тест Дж. Мэйера, П. Сэловея, Д. Карузо. Эмоциональный интеллект (MSCEIT v. 2.0): Руководство. Москва. Изд-во Институт психологии РАН, 2010. С. 18–19.
3. Goleman D. Working with emotional intelligence. New York: Bantam Books, 1995.
4. Smith M. K. Howard Gardner and multiple intelligences, The Encyclopedia of Informal Education. URL: <http://www.infed.org/thinkers/gardner.htm>.

Єршов Микола-Олег Володимирович,
аспірант Житомирського державного університету імені І. Я. Франка

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Серед пріоритетних напрямів розвитку України прагнення побудувати сучасне інформаційне суспільство, в якому інформаційні (цифрові) технології є інструментом добробуту й соціального розвитку країни. Найважливішим чинником розвитку інформаційного суспільства є інформаційні знання, а також цифрові компетентності, ресурси й технології. Відтак підготовка високопрофесійних кадрів, здатних розвивати ІТ-технології та ефективно використовувати їх на практиці, стає стратегічно важливим завданням вітчизняної системи освіти. Для вирішення цього

завдання потрібно розвивати національну систему ІТ-освіти, затребуваною наукою і практикою.

Оскільки інформатизація суспільства та економіки передбачає масове поширення цифрових технологій не лише у сферу економіки, але й виробничої та суспільної діяльності, гостро постає проблема підготовки членів інформаційного суспільства до сприйняття комунікаційних інновацій, формування кадрового потенціалу для економіки нового технологічного укладу. З огляду на це актуалізується наукова увага одночасно до двох важливих напрямів розвитку вітчизняної ІТ-освіти – підготовки спеціалістів безпосередньо для розвитку ІТ-індустрії та розвитку цифрових компетентностей у майбутніх фахівців усіх галузей вітчизняної економіки, здатних забезпечити їхню професійну гнучкість і мобільність у мінливих умовах цифрової ери.

Охарактеризовано проблеми формування цифрової компетентності учнів *загальної середньої освіти* як початкової ланки вітчизняної ІТ-освіти: консервативність шкільної освіти, переважання заучування над практичною діяльністю, нерівномірність цифровізації освіти. Нерівномірність діджиталізації освіти зумовлена нерівністю доступу міських і сільських дітей до швидкого інтернету та роботи з цифровими ресурсами. Консервативність вітчизняної шкільної освіти у визначенні цільових пріоритетів відображається у домінування професійних навичок над соціально-емоційними та інформаційними. Повільно впроваджуються в освітній процес сучасної школи вимоги «нової письменності», що розширює обрії класичної шкільної тріади базових умінь початкової школи (читання, письмо, лічба), спрямовуючи учня до саморозвитку і самовдосконалення. Учителям важко раціонально поєднувати новітні засоби навчання з традиційними. Використання у закладах загальної середньої освіти технологій дистанційного навчання відбувається епізодично. Недостатнім є рівень цифрової грамотності й культури багатьох учителів [1, с. 86–87]. Моральні виклики глобального цифрового суспільства ставлять під сумнів систему традиційних людських цінностей та морально-етичних норм [2, с. 548; 3, с. 138].

Виявлено загальні проблеми цифровізації вітчизняної *професійної та фахової передвищої освіти*, а саме: відставання темпів розвитку освіти від темпів розвитку цифрових технологій; застарілість спеціальностей; неузгодженість змісту навчальних програм із потребами ринку праці; консервативні методи і форми навчання майбутніх фахівців та підвищення кваліфікації педагогів; відстала матеріально-технічна база закладів освіти; недостатній рівень цифрової компетентності багатьох керівників закладів освіти та педагогів; низький рівень комунікації між бізнесом, ІТ-компаніями та закладами освіти. Визначено перспективи цифровізації професійної та фахової передвищої освіти в контексті розбудови цифрового суспільства та розвитку цифрової економіки: зміцнення публічно-приватного партнерства; упровадження дуальної форми навчання; запровадження інклюзивного навчання; використання в освітньому процесі компетентнісного підходу;

організація дистанційного та змішаного навчання (blended learning); створення науково-освітніх on-line платформ; вибудовування у закладах освіти індивідуальних освітніх траєкторій для працевлаштування на «цифрових робочих місцях»; підвищення цифрової компетентності педагогів [4, с. 74–75].

Виокремлено основні проблеми підготовки ІТ-спеціалістів у закладах вітчизняної вищої освіти: застарілість матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення; недостатній рівень розвитку ІТ-компетентності у багатьох педагогів; наявність проблеми непрофільних ІТ-спеціальностей; високий рівень зайнятості студентів роботою в ІТ-компаніях, через яку значний відсоток студентської молоді припиняє подальше навчання; недосконалість аксіологічного компонента вітчизняної ІТ-освіти.

Література

1. Базелюк О. Зміст і структура цифрової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. Київ, 2018. Вип. 16. С. 81–87. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.81-87>.

2. Єршова Л. Трансформація виховного ідеалу в Україні (XIX – початок XX століття): Київський, Одеський, Харківський навчальні округи. Житомир: Видавець Євенок О. О., 2015. 642 с.

3. Єршов М.-О. Проект розвитку аксіологічної сфери майбутніх ІТ-фахівців у системі неформальної освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*: тези доповідей X Міжнародної науково-практичної конференції, 7–8 листопада 2019 р., м. Хмельницький. 2019. С. 138–139.

4. Yershov M.-O. Digitalisation of professional (vocational) and pre-high tertiary education of Ukraine: problems and prospects. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine Professional Pedagogy*. 2019. Issue: 1(18). S. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.67-74>.

Єршова Людмила Михайлівна,

заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

САМООЦІНЮВАННЯ УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Результати дослідження рівня сформованості готовності учнів закладів професійної освіти до підприємницької діяльності, що проводилися в межах експериментальної діяльності всеукраїнського рівня (Накази МОН України № 742 від 28.05.2019; № 1227 від 12.11.2018) на базі шести закладів професійної освіти та навчально-методичних центрів у Хмельницькій і Харківській областях, доводять, з одного боку, усвідомлення майбутніми

фахівцями важливості знань, умінь і навичок, сприятливих для здійснення успішної підприємницької діяльності, а з іншого – показують їх недостатню сформованість. Проводилося онлайн-опитування 653 учнів щодо подальшого працевлаштування, ставлення до підприємництва, досвіду у сфері малого бізнесу, самооцінювання сформованості важливих для відкриття власної справи якостей.

Порівняння експериментальних даних 2017 та 2019 рр., отриманих у межах експериментів різних рівнів, що проходили під науковим керівництвом учених Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, виявило позитивну тенденцію збільшення відсотка учнів, які бажають працювати за обраною професією. Це може бути пов'язане зі зниженням іміджу вищої освіти, випускники якої не завжди можуть знайти роботу за фахом, і поступовим зростанням статусу професійної освіти, на яку в суспільстві й на ринку праці утворився гострий попит.

З'ясовано, що понад 80 % опитаних учнів мають стійкий інтерес до відкриття власної справи. При цьому більшість молоді не мала досвіду самостійної підприємницької діяльності, але іноді займалися неофіційною підприємницькою діяльністю, що мала ситуативний характер, зумовлений специфікою регіональних ринків праці.

У всіх закладах, що взяли участь в анкетуванні, відсоток учнів, які вважають себе готовими до відкриття власної справи після завершення навчання, перевищує 50 %. Певна кількість молодих людей переконана в тому, що за наявності певних ресурсів вони здатні відкрити власну справу, навіть не чекаючи завершення навчання. Водночас аналіз самооцінювання учнівською молоддю достатності своїх знань, умінь і навичок, необхідних для успішного ведення бізнесу, засвідчує усвідомлення молодими людьми потреби у спеціальних знаннях, які важко отримати самостійно.

Виявлено також і певні суперечності між самооцінюванням молоддю своєї готовності до підприємницької діяльності та достатністю необхідних для цього знань і досвіду. Наприклад, учні, з одного боку, визнають відсутність досвіду самостійної підприємницької діяльності і брак спеціальних знань, а з іншого – вважають себе готовими до започаткування власної справи. Очевидно, що учнівська молодь не має системного бачення самопідготовки до підприємницької діяльності. Тому для формування й розвитку підприємницької компетентності та готовності молоді до підприємницької діяльності важливим є запровадження в закладах професійної освіти інтегрованого курсу «Основи інноваційного підприємництва», що включатиме модулі з основ економічної, правової та соціально-психологічної грамотності.

Література

1. Yershov M.-O. Digitalisation of professional (vocational) and pre-high tertiary education of Ukraine: problems and prospects. *Scientific Herald of the Institute of Vocational Education and Training of NAES of Ukraine Professional*

Pedagogy. 2019. Issue: 1(18). S. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.18.67-74>.

2. Закатнов Д. О. Профорієнтаційні засади кар'єрного розвитку учнівської молоді. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2015. Вип. 9. С. 86–94.

3. Середіна І. Підприємницька компетентність майбутніх бакалаврів з економіки підприємництва як науково-педагогічна проблема. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. Вип. 16. С. 94–96.

Зайцева Ольга Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИБОРУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАЄКТОРІЙ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.

Феномен індивідуального стилю професійної кар'єри особистості є психологічним і педагогічним явищем, яке включає етапи цілепокладання, переживання, осмислення «Я-реального», саморефлексії, створення відносин, моделювання дій по досягненню гармонії «внутрішнього Я» і «Я-професіонал». Концепція індивідуального стилю діяльності (Е.Климов, В. Мерлін) реалізовує розуміння стилю як певної психологічної системи, за умови його зв'язку з конкретними індивідуальними особливостями людини. Стель зумовлений психофізіологічно, але він не фатально детермінований індивідуальністю суб'єкта, а формується як інтегральний ефект взаємодії суб'єкта й об'єкта.

Стель може змінюватися при зміні умов діяльності. Формування і розвиток стилю пов'язані з формуванням і розвитком індивідуальних особливостей. Вчені наголошують, що розвиток кар'єри людини передбачає певну індивідуалізовану траєкторію розвитку її професіоналізму на всіх етапах професійного становлення.

Вчитель трудового навчання і технологій може вважатись професіоналом, майстром своєї справи, коли він має виражену індивідуальність, для якої характерне становлення особливої, суб'єктивної реальності уособлення власного творчого саморозвитку. Насамперед, творчому та відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, в умовах Нової української школи надається академічна свобода. Він зможе готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; активно виражати власну фахову думку. Держава гарантує йому свободу від втручання у професійну діяльність [1].

Професіоналізм педагога не виключає людяності; професія – це сфера, де вчитель концентрує свої загальнолюдські якості та професійні компетентності. У зв'язку з цим варто говорити про нову роль учителя – не як єдиного наставника та джерело знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Ідеальним є той випадок, коли процес викладання предмету та методична робота з фаху дає вчителю задоволення, а професійна діяльність стимулює до творчого особистого вдосконалення. Нова українська школа надає вчителю право вибору місця й способу підвищення кваліфікації: курси при ІППО, семінари, вебінари, онлайн-курси, конференції, самоосвіта (визнання сертифікатів). Саме за цих умов виникає можливість для саморозвитку й кар'єрного зростання.

Отже, можна стверджувати, що головною передумовою кар'єри вчителя трудового навчання та технологій є індивідуальний розвиток його професіоналізму, що зумовлює ціннісно-мотиваційний вектор особистості, максимальну реалізацію її потенціалів. Важливим чинником є активна особистісна і професійна позиція у реалізації педагогом власного проєкту професійної кар'єри.

Література

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року. URL: <https://osvita.ua/school/reform/54276/> (дата звернення 02.03.2020)

Заїка Артем Олексійович,
аспірант Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК РОБОТИ НА СУЧАСНОМУ ОБЛАДНАННІ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ

Цифрова освіта стає невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, адже однією з ключових компетентностей, яку необхідно сформувати у майбутнього майстра виробничого навчання нового покоління, є цифрова компетентність. Вона передбачає впевнене і критичне використання сучасних цифрових технологій. Ця компетентність заснована на креативному мисленні, високому рівні опанування управління інформацією і високорозвиненій майстерності користування цифровою технікою [2].

При підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання необхідно, щоб освітній простір закладу освіти відповідав сучасним вимогам і запитам цифрового суспільства. Тому цифрове навчальне середовище повинне створюватися відповідно до інновацій у сфері застосування сучасних цифрових технологій в освіті, таких як комп'ютерні технології навчання,

інтерактивні мультимедіа технології навчання на основі веб-технологій, онлайн-навчання та інше [1].

Однак потребує розв'язання проблема низького забезпечення навчальних майстерень необхідним сучасним обладнанням для формування практичних навичок роботи на ньому. Частковим розв'язанням цієї проблеми може стати застосування електронного навчання в процесі підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання.

Електронний навчальний курс – це навчальне електронне видання або ресурс, що забезпечує отримання нової інформації з елементами самоперевірки й тестування (атестації), а також виконання практичних завдань. Електронний навчальний курс передбачає наявність навчальної програми, яка може бути встановлена на будь-який комп'ютер під управлінням операційної системи MS Windows чи будь-якого мобільного пристрою під управлінням мобільних операційних систем (планшетний комп'ютер, смартфон). Додаток повинен мати інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, психологічно сприятливу гаму кольорів та дозволяє вільно переміщуватися між розділами [4].

Головною перевагою електронного навчального курсу є презентація навчального матеріалу в новому форматі, який стає інтерактивним та візуалізованим.

Для формування практичних навичок використання конкретного обладнання необхідно розробити завдання, які можна виконати за допомогою можливостей персонального комп'ютера або власного мобільного пристрою. Електронний навчальний курс має містити завдання з налаштування та використання сучасного високотехнологічного обладнання, яке використовується на реальному виробництві або в процесі практичного (виробничого) навчання. Педагог у такому випадку виконує лише коригувальну та контрольну функції.

До структури електронного курсу можуть входити такі навчальні модулі:

- підготовка обладнання до роботи;
- налаштування основних технологічних параметрів роботи обладнання;
- технології виконання основних робочих операцій;
- охорона праці.

Кожен навчальний модуль може містити такі елементи [3]:

- електронний навчальний посібник, що супроводжуються детальними ілюстраціями та коментарями до них з особливостями налаштування і роботи на устаткуванні;

- відеофайли, що розкривають суть основних трудових операцій і специфіку підготовки та обслуговування обладнання;

- віртуальні 3D-плакати (віртуальні тренажери), що дозволяють розібрати конструкцію обладнання і змоделювати в режимі реального часу реальний технологічний процес;

- контроль знань і навичок – система інтерактивної перевірки знань, що дозволяє отримати миттєвий систематизований результат за підсумками проходження тесту чи інтерактивного завдання, складеного на основі навчального матеріалу конкретного модуля.

Підготовка майбутніх майстрів виробничого навчання відповідно до сучасних тенденцій ринку освітніх послуг потребує не тільки забезпечення освітнього процесу комп'ютерною технікою, але й розроблення й упровадження електронних навчальних курсів, розрахованих на здобуття практичних навичок роботи на сучасному обладнанні.

Література

1. Ковальчук В. І. Використання цифрових технологій в професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 березня 2019 р.). К.: НАУ, 2019. С. 71–72.

2. Ковальчук В. І. Тенденції розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в умовах ринку праці. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали II Всеукраїнського науково-методичного семінару (Суми, 1 листопада 2018 р.). Суми: Вінниченко М. Д., 2018. С. 16–19.

3. Стрельников В. Ю. Принципи побудови змістових модулів у системі інтенсивного навчання. *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 5. С. 125–131.

4. Шарова, Т. М., Шаров, С. В. Електронне навчання: дієвий формат освіти. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід*: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 16–17 травня 2019 року). Суми, 2019. С. 119–123.

Заславська Світлана Гнатівна,

кандидат технічних наук, молодший науковий співробітник

лабораторії дистанційного професійного навчання

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ: ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ

У лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту виконується науково-дослідна тема «Методичні основи розвитку професійної компетентності майстра виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О)». Здатність до інноваційної діяльності, апробації та поширення її результатів нами віднесено до загальної компетентності майстра виробничого навчання.

Модель інноваційної діяльності педагога досліджувалася в аксіологічному аспекті з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей педагога.

Проанкетовано 190 педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Житомирської, Київської, Одеської, Сумської областей. Характеристика респондентів: майстри виробничого навчання – 140 осіб (74 %), викладачі професійно-теоретичної підготовки – 50 осіб (26 %).

На запитання анкети «Ви впевнені, що інтерес до інновацій у педагогічній діяльності для Вас стійко привабливий?» «так» відповіли 98 осіб (52 %).

Дані анкетування свідчать про те, що інноваційна діяльність для педагогів на цей час не є конче необхідною.

Наступним кроком наших досліджень було з'ясування основних шляхів формування готовності педагогів до інноваційної діяльності.

Проанкетовано 330 осіб закладів професійної освіти з різних регіонів України, у тому числі: майстри виробничого навчання – 188 осіб; викладачі професійно-теоретичної підготовки – 121 особа; старші майстри – 21 особа.

Отримані дані представлені на рис. 1 та 2.

Майстри виробничого навчання (188 осіб)

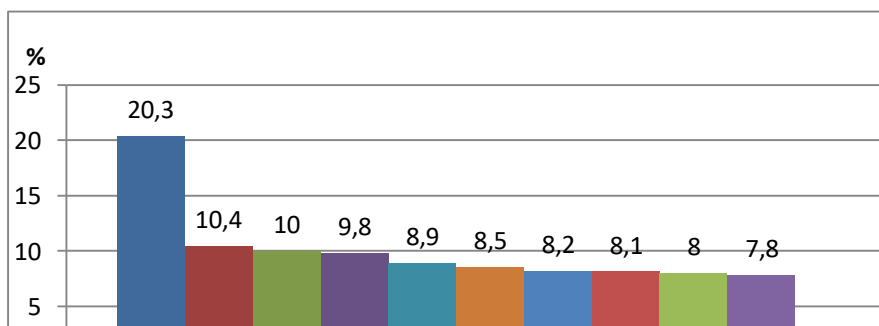

Рис. 1. Розподіл шляхів формування готовності майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності, %

1. Підвищення кваліфікації на курсах (20,3 %).
2. Підвищення матеріального статку (10,4 %).
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій (10,0 %).
4. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою (9,8 %).
5. Участь у тренінгах, мінісеминарах (8,9 %).
6. Педагогічні виставки (8,5 %).
7. Робота з літературою (8,2 %).
8. Участь у конференціях, семінарах тощо (8,1 %).
9. Бажання кар'єрного зростання (8,0 %).
10. Педагогічні читання (7,8 %).

Аналіз рис. 1 дозволяє стверджувати, що для майстрів виробничого навчання найбільшу користь для вирішення проблеми, що розглядається, дають курси підвищення кваліфікації.

На рис. 2 представлено аналіз співвідношення шляхів формування готовності до інноваційної діяльності різних за посадою категорій педагогічних працівників.

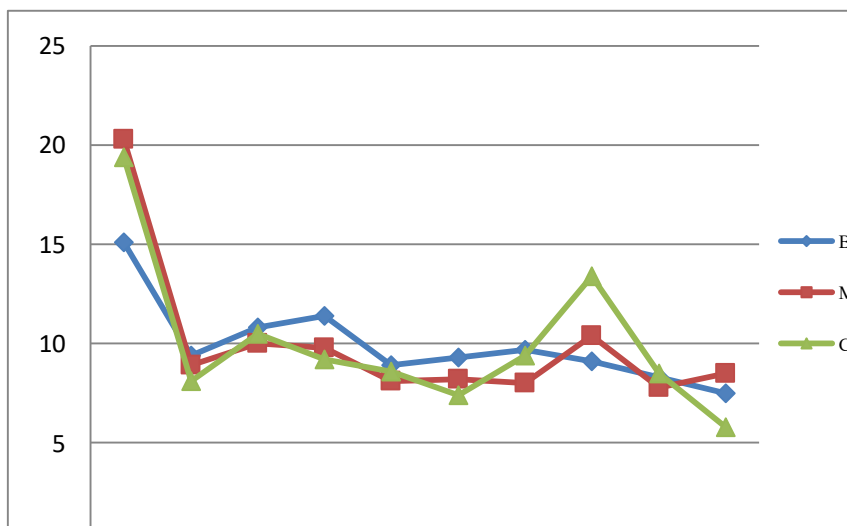

Рис. 2. Значущість шляхів формування готовності до інноваційної діяльності для різних категорій педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

1. Підвищення кваліфікації на курсах.
2. Участь у тренінгах, мінісеминарах.
3. Відвідування виставок новітніх виробничих технологій.
4. Вивчення інтернет-ресурсів за проблемою.
5. Участь у конференціях, семінарах тощо.
6. Робота з літературою.
7. Бажання кар'єрного зростання.
8. Підвищення матеріального статку.
9. Педагогічні читання.
10. Педагогічні виставки.

Як свідчать результати анкетування (рис. 2), для всіх категорій педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з точки зору формування готовності до інноваційної діяльності найбільш корисними є курси підвищення кваліфікації. Дослідження в цьому напрямі продовжуються.

Ігнатенко Ганна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
Маринченко Євгеній Олегович,
аспірант Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ДО ПИТАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД НАСТУПНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН У СИСТЕМІ «МОЛОДШИЙ БАКАЛАВР – «БАКАЛАВР»

Такі державні документи, як Національна доктрина розвитку освіти, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепція розвитку педагогічної освіти та ін. свідчать про процес реформування системи освіти відповідно до вимог суспільства і розвитку науки. ЮНЕСКО оголосила ХХІ століття «Століттям освіти».

В основу фахової підготовки освітян в умовах вишу покладено компетентнісний підхід, за яким набуття компетентностей і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти. Законодавче поняття «компетентність» інтегрує динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей. Окреслені складники визначають здатності майбутніх фахівців на високому рівні здійснювати професійну діяльність.

Дидактичні й методичні основи неперервної професійної підготовки освітян розглянуто в працях низки науковців: М. Вашуленка, І. Зязюна, К. Катханова, В. Ковальчука, В. Курок, В. Ледньова, П. Лернера, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Радкевич, М. Савельєва, С. Сисоевої та ін.

Г. Балл, І. Бех, О. Пехота, В. Рибалка, С. Сисоева та ін. роблять акцент на необхідності особистісного спрямування освітнього процесу на всіх ланках освіти.

Близько чотирьохсот років тому Я. А. Коменський у «Великій дидактиці» зазначав, що процес навчання, як і сама природа, потребує поступовості й певного порядку, а усе наступне має спиратися на попереднє. За підходом Й. Г. Песталотці, «сьогоднішні» знання мають спиратися на «вчорашні» й «прокладати шлях до завтрашніх».

Науково обґрунтовано, що в освітньому процесі необхідно створювати такі умови, які б забезпечували наступність процесу навчання. Зазначимо, що ця проблема має обґрунтування як з позицій фізіології, так і психології. А саме поняття «наступність», крім педагогіки, широкоживане й в інших галузях знань про людину: психології, біології, соціології.

Наступність – об'єктивний, необхідний зв'язок між різними етапами розвитку, сутність якого полягає в тому, що «нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи». Відповідно до українського педагогічного словника наступність у навчанні визначається як послідовність і системність

у розміщенні навчального матеріалу, зв'язк і узгодженість ступенів та етапів освітнього процесу.

Аналіз ланок освітньої системи підготовки педагогів засвідчує важливість забезпечення між ними наступності [1].

Дослідження наступності в підготовці майбутніх освітян багатовекторне. Це визначення теоретичних засад і ролі наступності серед ланок цілісного освітнього процесу, зокрема підготовки педагогічних фахівців; забезпечення змістової наступності дисциплін; наступність у формуванні компетентностей тощо.

У розвідках сучасних науковців наступність розглядають як загальнопедагогічну закономірність, методологічний принцип, загальнопедагогічний принцип тощо.

Кожен із підходів є обґрунтованим та є свідченням важливості зазначеного феномену, адже навчальне пізнання – послідовний процес, для якого характерний постійний перехід від одного етапу до іншого, вищого. Коли ж поетапність такого пізнання порушується або переривається, то об'єкт залишається у кращому випадку неповно пізнаним [2]. Саме тому, розглядаючи процес підготовки майбутніх педагогів у системі «молодший бакалавр – «бакалавр», вкрай важливою вважаємо проблему дотримання наступності.

Багаторівнева підготовка майбутніх освітян окреслена затвердженими стандартами. Саме стандарти визначають базові вимоги до рівня та якості підготовки фахівців. Але у педагогічній практиці є суперечність між важливістю наступності й недотриманням технологій її реалізації на різних етапах, зокрема під час розроблення освітньо-професійних (ОПП) та освітніх програм (ОП).

Адже саме в зазначених документах регламентовано систему освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, зокрема, визначається не тільки перелік навчальних дисциплін і логічна послідовність їх вивчення, але й компетентності як результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Наступність змістового компонента навчальних дисциплін має простежуватися як на різних етапах підготовки освітян, так і впродовж навчання на кожному з етапів. Послідовність і логічність навчального матеріалу має проєктуватися для кожної навчальної дисципліни.

Окрему увагу потребує розгляд наступності підготовки освітян під час перехресного вступу. За даних умов необхідне проєктування освітньої індивідуальної траєкторії кожного здобувача освіти. Практичним важелем регулювання цього процесу є забезпечення можливості вибору тих курсів, які є практико-зорієнтованими, виходячи зі специфіки майбутньої професії, але попередньою ОПП (ОП) їх вивчення не було передбачене.

Таким чином, проблема забезпечення наступності підготовки майбутніх освітян у системі «молодший бакалавр – бакалавр» є багатоаспектною і важливою.

Література

1. Ковальчук В. І. Розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у післядипломній освіті (теоретико-методичний аспект): монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛППС» ЛТД, 2014. 396 с.
2. Ігнатенко Г. В., Ігнатенко О. В. До питання наступності в побудові моделі проектної компетентності майбутніх педагогів: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск LXXXI. Том 3. Херсон, 2018. С. 152–156.

Ігнатенко Ксенія Володимирівна,

аспірантка Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Науковий керівник:

Курок Віра Панасівна,

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України,

завідувач кафедри технологічної і професійної освіти

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

РОЛЬ СПІЛКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У час перезавантаження системи професійної (професійно-технічної) освіти зростають вимоги до фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Реалізація компетентнісного підходу в умовах педагогічного вишу здійснюється з урахуванням як оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, викладених у Рамковій програмі, схваленій Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу, так і змісту фахової компетентності майбутніх освітян.

Беремо до уваги багатовекторність педагогічної праці освітянина в умовах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Особливість фахової компетентності викладача професійного навчання передусім убачаємо у інтеграції компетентностей: професійної фахівця виробничої галузі відповідно до спеціалізації та психолого-педагогічної.

Стрижнем підготовки викладача професійного навчання до фахової діяльності є його готовність до педагогічної взаємодії.

За сучасними науковими підходами, педагогічна взаємодія має базуватися на основних ідеях педагогіки партнерства на засадах рівноправності, в основу якої покладено рівнозобов'язаність усіх учасників освітнього процесу.

Взаємодія того, хто навчає, з тими, хто навчається, має здійснюватися на партнерських засадах. Тобто на перший план виходять людиноцентризм та творчий підхід до розвитку особистості здобувача освіти.

Необхідно враховувати, що педагогічна взаємодія здійснюється не через окрему бесіду з учнем (студентом) чи проведення окремих виховних годин, а під час усього освітнього процесу, тобто має наскрізний характер.

Обґрунтованим є підхід, за яким одним із напрямів підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до педагогічної взаємодії є формування і них високого рівня готовності до спілкування.

Науковці характеризують спілкування як складний багатоплановий процес. Під час спілкування встановлюються та розвиваються контакти між його учасниками.

Для педагога професійного навчання золотим гаслом має стати твердження Піфагора, який наголошував, що у спілкуванні варто триматися так, щоб друзів не зробити ворогами ...

Основні функції спілкування:

- комунікативна, що полягає у зв'язку людини зі світом;
- інформаційна, коли відбуваються процеси отримання, зберігання та передавання інформації,
- когнітивна, що забезпечує усвідомлення сприйнятого;
- емотивна, що визначає спектр переживань людиною стосунків із світом;
- конативна, пов'язана з індивідуальними прагненнями людини до тих чи інших об'єктів;
- креативна.

Кожному освітянину вкрай важливо володіти різними засобами спілкування. Основним засобом людського спілкування є мова, якою людина послуговується під час висловлення думок, почуттів, настроїв. У цьому випадку маємо на увазі мовлення як психічне явище. Характеристиками мовлення є його індивідуальність і суб'єктивність. Володіння майстерністю мовлення допомагає педагогу професійного навчання встановити контакт із здобувачами освіти, без якого неможливо загалом розглядати процес педагогічної взаємодії.

Різновидами усного мовлення є діалог та монолог. Під час діалогу спільно обговорюються і вирішуються певні питання. Для діалогічного мовлення характерні репліки, повторення окремих слів, доповнення, натяки тощо.

Монолог, коли говорить одна людина, може набувати форми розповіді, пояснення, доповіді, лекції тощо. На відміну від діалогу, монолог характеризується організованістю, послідовністю, конкретністю, граматичною правильністю, значно меншим використанням допоміжних засобів тощо.

Мовлення розглядається як вербальний засіб взаємодії, але в освітньому процесі обґрунтованим є розгляд його в єдності з невербальними засобами (жести, міміка, пантоміміка тощо). Як правило, саме діалогічне мовлення супроводжується невербальними засобами спілкування.

Для педагога професійного навчання вкрай важливим є володіння майстерністю передавання й сприймання інформації за допомогою вербальних і невербальних засобів. Це стосується і діалогічного мовлення, і монологічного. Адже у педагогічній діяльності спілкування є інструментом впливу на особистість як під час занять, так і в позаурочний час.

Окрему увагу науковці відводять проблемі стилів спілкування. За академічним тлумачним словником української мови, стиль – сукупність прийомів у використанні засобів мови, властива якому-небудь письменникові або літературному творові, напрям, жанру і т. ін. У рамках нашого дослідження правомірно взяти до уваги й інше тлумачення. Стиль – сукупність прийомів, характерних рис якої-небудь діяльності, поведінки, методу роботи. Тобто стиль спілкування для педагога професійного навчання, що визначається сукупністю прийомів у використанні засобів мови, є його професійною характеристикою, є візитівкою в освітянському просторі.

У науці є різні підходи до визначення стилів: авторитарний, демократичний, ліберальний, діловий, байдужий, відчужений, агресивний тощо. Ураховуючи їх характеристики, можемо стверджувати про важливість формування у майбутніх педагогів професійного навчання готовності до демократичного спілкування, що буде визначати компетентність фахової діяльності, побудованої на засадах педагогіки партнерства.

Ігнатенко Олександр Володимирович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри методик початкової освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

УПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ЛЕКЦІЙ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Вищі заклади освіти будують освітній процес відповідно до суспільних потреб.

Згідно з Концепцією розвитку педагогічної освіти передбачається планування заходів за напрямками [1]:

➤ Розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті потреб суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін.

➤ Трансформація вищої та фахової передвищої освіти за педагогічними спеціальностями.

В умовах реформування системи освіти в Україні реальністю став перехід до Нової української школи. А отже, змінюються вимоги й до підготовки майбутніх освітян. Потребує оновлення вся методична система їх підготовки.

В організації освітнього процесу у вишах чільне місце посідають різні види навчальних занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття, консультації).

Саме види навчальних занять визначають організаційні форми у вищому закладі освіти (ВЗО).

Організаційні форми (лат. forma – зовнішність, устрій) у ВЗО – це засоби взаємодії здобувачів освіти та тих, хто організовує освітній процес. Під час такої взаємодії за допомогою педагогічних технологій засвоюється зміст.

Традиційно ефективність організації освітнього процесу у вишах визначається якісним рівнем проведення лекційних занять.

Дефініція «лекція» має латинське походження (lectio), означає «читання». Лекцію з точки зору дидактики можна розглядати як організаційну форму навчання (організація взаємодії того, хто навчає, і того, хто навчається, у межах якої реалізують різноманітний зміст і різноманітні методи викладання) і як метод (спосіб подання навчального матеріалу в систематичній та послідовній формі).

Але в час інформаційних технологій, коли здобувачі освіти мають вільний доступ до величезного обсягу інформації, постає проблема підвищення ефективності лекції.

Наше дослідження спрямоване на визначення місця нетрадиційних лекцій у сучасному освітньому процесі вишів.

У проведенні традиційної лекції основну роль відіграє педагог, а під час нетрадиційної здобувачі освіти залучаються до активної пізнавальної діяльності, що є умовою формування їхньої майстерності [2; 3].

За своєю структурою нетрадиційні організаційні форми не відповідають загальноприйнятим нормам.

Проведений аналіз навчальних планів за ступенем вищої освіти «магістр» Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка показує, що близько 50 % аудиторного навчального часу відводиться на лекційні години.

Анкетування здобувачів освіти ОС «магістр» засвідчило, що 50 % респондентів переконані, що лекції – це основна організаційна форма вишів; 15 % вважають, що, враховуючи особливості сучасного інформаційного суспільства, лекції потрібні лише з окремих дисциплін; 25 % респондентів чіткої точки зору не мають – можливо, потрібні, а можливо, ні; 10 % вважають, що за сучасних умов лекції в ВЗО не потрібні.

Також нами було запропоновано заповнити анонімні анкети викладачам ВЗО з метою виявлення їхнього ставлення до процесу впровадження інноваційних технологій (нетрадиційних лекцій).

На запитання: «Як Ви ставитесь до впровадження інноваційних технологій в освітній процес?» усі викладачі дали позитивну, стверджувальну відповідь, тобто вони позитивно ставляться до впровадження інноваційних технологій. Але щодо проведення нетрадиційних лекцій тільки 20 % вказали, що практикують їх проведення. На запитання «Які інноваційні технології Ви використовуєте в освітньому процесі?» відповіді в основному зводилися до використання інформаційних засобів (презентацій та відеоматеріалів).

Під час дослідження було виокремлено групу респондентів, які вважають, що нетрадиційні лекції підміняють академічний процес навчання розважальними заходами. Тобто виявляється суперечність: аналіз навчальних

планів засвідчує, що значна кількість навчального часу відводиться саме на лекції і водночас викладачі вишів повною мірою не використовують можливості активізації освітнього процесу шляхом упровадження нетрадиційних лекцій.

Проведене дослідження засвідчило ефективність лекції пресконференції, бінарної лекції, лекції-дискусії, лекції-провокації, візуальної лекції тощо. Зокрема, коли використовуємо лекцію-візуалізацію, а отже, здійснюється реалізація «золотого правила дидактики», коли активізуються слуховий і зоровий аналізатори, засвоюється до 65 % інформації (за традиційної лекції – близько 15%).

Можна констатувати, що для активізації освітньої діяльності здобувачів освіти підвищення їхньої мотивації в освітній процес доцільно впроваджувати нетрадиційні лекції, побудовані на засадах ігрової діяльності.

Література

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/05/prez_krpo.pdf (дата звернення: 15.04.2020).
2. Ковальчук В. І. Педагогічна майстерність викладача – основа його компетентності. *Профтехосвіта*. 2011. № 6. С. 22–32.
3. Ігнатенко Г. В., Маринченко Є. О. Інноваційні педагогічні технології в процесі підготовки майбутніх інженерів-викладачів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2017. № 2 (34). С. 40–47.

Гілка Наталія Дмитрівна,

викладач юридичних дисциплін

Ірпінського державного коледжу економіки та права

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства.

Навчання в інклюзивних навчальних закладах є корисним як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для дітей з типовим рівнем розвитку, членів родин та суспільства в цілому [1].

Як свідчать дослідження, в інклюзивних класах наголос робиться насамперед на розвитку сильних якостей і талантів учнів, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах.

Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами та мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмінь [2].

В інклюзивних класах взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та дітьми з типовим рівнем розвитку сприяє налагодженню між

ними дружніх стосунків, завдяки чому діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, стають більш чуйними, готовими допомогти [3].

Повинні бути створені такі умови для організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в навчальному закладі, як доступність будівель і приміщень, використання відповідних форм і методів навчально-виховної роботи, психолого-педагогічний супровід, співпраця з батьками або особами, які їх замінюють. Організація інклюзивного навчання передбачає надання дитині з особливими освітніми потребами психолого-педагогічної корекційної допомоги.

Корекційно-розвивальні заняття проводять в окремому приміщенні, в якому можуть бути обладнані навчальна, ігрова, сенсорна зони, зона релаксації [3].

Для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу наповнюваність класів з інклюзивним навчанням становить не більш ніж 20 учнів, з них «одна–три дитини з розумовою відсталістю або порушеннями опорно-рухового апарату, або зниженим зором чи слухом, або затримкою психічного розвитку тощо; не більше ніж двоє дітей сліпих або глухих, або з тяжкими порушеннями мовлення, або складними вадами розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку), або тих, хто пересувається на візках» [5].

Зазначимо, що впровадження нових підходів потребує побудови якісно нового освітнього середовища дитини. Це стосується не лише зміну формату стосунків між учнями, батьками та вчителями, а й організації простору й класу. Учні матимуть свободу вибору предметів та рівня їх складності. З'явиться можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах.

У новій школі буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однокласниками.

Для задоволення цих потреб у проєкті бюджету на 2018 рік передбачено цільову субвенцію на інклюзивну освіту в розмірі 504 мільйони гривень [4].

Отже, інклюзивна освіта у закладах середньої освіти має відображати одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія передбачає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття. Такі концептуальні положення є основою інклюзивного навчання у новій українській школі.

Література

1. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Програма «Інклюзивна освіта». URL: <http://www.ussf.kiev.ua/index.php/go=Inklus>
2. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтак. К., 2016. 68 с.
3. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. URL: http://osvitportal.loda.gov.ua/inklyuzyvna_osvita_dlya_ditey_z_osoblyvyumu_potrebam_v_ukraini
4. Нова українська школа. URL: <http://nus.org.ua/news/u-2018-rotsi-na-inklyuzyvnu-osvitu-vydilyat-pivmilyardagryven/>
5. Про реформу середньої освіти в Україні, або якою буде «Нова українська школа». URL: <http://www.uezd.com.ua/5502-2/>

Каганцова Тетяна Миколаївна,

методист дослідницько-експериментального відділу
Глухівського міського центру позашкільної освіти

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКА ГУРТКА ЗПО

«Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання», – зазначено в статті 59 Закону України «Про освіту» [1]. Так, суспільство висуває високі вимоги до саморозвитку педагога-позашкільника, та розв'язати цю проблему тільки підвищенням кваліфікації (один раз на п'ять років) практично не можливо. Більшість педагогів не готова до роботи в закладі позашкільної освіти (далі ЗПО). Значна частина керівників гуртків (в основному з деяким педагогічним стажем) проявляють стійкі стереотипи мислення, показують низьку активність у саморозвитку педагогічних компетентностей, неохоче беруть на себе відповідальність, уникають самостійності у виборі методів і засобів при організації освітнього процесу в ЗПО.

Керуючись визначенням Н. Бухлової, яка зазначає, що самоосвітня компетентність – це інтегрована якість особистості, що характеризується наявністю певним чином організованих і структурованих знань, самоосвітніх умов і навичок, мотивів, інтересу до самовдосконалення, досвіду самостійної діяльності, спрямованістю на освіту впродовж життя, ціннісних орієнтацій, що дозволяють їй успішно вирішувати питання власної самореалізації, самовиховання та саморозвитку [2], виникає потреба організації відповідних заходів, що будуть сприяти розвитку самоосвітньої компетентності як складової професійної компетентності керівника гуртка ЗПО.

Підвищення ефективності освітнього процесу, вдосконалення професійної компетентності керівників гуртків ЗПО, аналітичної, організаційної,

діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності здійснюється в ЗПО через систему методичної роботи.

Основні завдання методистів ЗПО з питань організації самоосвіти педагогічних працівників – керівників гуртків [3]: 1) виявлення особистісного рівня професійної компетенції на підставі діагностики; 2) раціональне планування самоосвітньої діяльності з урахуванням основних напрямів розвитку освіти; 3) досконала організація самоосвітньої діяльності та участь у різноманітних формах методичної роботи; 4) проведення моніторингу професійного зростання керівника гуртка; 5) узагальнення досвіду роботи за результатами роботи над темою самоосвіти педагога.

Алгоритм методичної роботи з проблеми самоосвіти містить такі кроки:

Діагностування.

Планування та організація методичної роботи з педагогами.

Практичне застосування набутих знань, демонстрація досвіду колегам.

Узагальнення досягнутих результатів, висновки і проектування подальшої діяльності (участь у засідання Школи педмайстерності).

Сьогодні для Глухівського міського центру позашкільної освіти (далі МЦПО) є досить актуальним процес інформатизації освітнього процесу. Тож визначимо психолого-педагогічні особливості та складові організації методичної роботи, які сприяють формуванню самоосвітньої компетентності керівника гуртка в умовах запровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

До складових системи методичної роботи педагогічного колективу із зазначеної проблеми належать: колективні форми роботи (засідання методичних об'єднань керівників гуртків окремого відділу; творчої групи керівників гуртків, передовий досвід яких вивчається в МЦПО; робота постійно діючого семінару з питання формування змістово-процесуального компонента самоосвітньої компетентності керівника гуртка – в межах методичної теми закладу; участь у виставках педагогічних напрацювань, педагогічних читаннях та тренінгах) та індивідуальні форми роботи (взаємовідвідування занять та позакласних заходів своїх колег; консультування керівників гуртків, участь педагогів у дистанційній освіті: через офіційний сайт МЦПО, програми Zoom, онлайн-конференцій на платформі «Всеосвіта» з подальшим друком власних напрацювань) тощо.

Планування форм і методів методичної роботи [4], по-перше, має залежати від віку педагогів, залучених до методичної роботи. Кращим є варіант поділу їх на підгрупи залежно від віку. В умовах інформатизації освітнього процесу досвід роботи досвідчених спеціалістів потребує нового бачення перспектив молодими фахівцями, потребує знань в «інформатизованому світі». По-друге, необхідно враховувати, що будь-яке сприймання і засвоєння матеріалу залежить від індивідуального способу пізнавальної можливості конкретного педагога, як він сприймає, аналізує та опрацьовує інформацію. По-третє, доречно пам'ятати, що самоосвітня діяльність дорослої людини має бути вмотивованою. Тобто керівник гуртка

ЗПО повинен чітко усвідомлювати, заради чого він має займатися самоосвітньою діяльністю.

Саме на цих засадах побудована методична робота з педагогічним колективом Глухівського МЦПО. Вона планується на підставі попередньої діагностики рівня сформованості професійної компетентності керівника гуртка та визначення його основних потреб та мотивів у професійній діяльності. Так, із метою надання методичної допомоги педагогам, які тільки-но розпочали свою педагогічну діяльність в МЦПО, відкрито Школу педмайстерності: це й діагностика професійних компетентностей, і проектування саморозвитку, й визначення найбільш проблемних питань для подальшої самоосвітньої діяльності. Регулярні засідання Школи педмайстерності вже традиційно стали стартовим майданчиком освітянських відкриттів, де обговорюються творчі, інноваційні методи навчання та шляхи їх упровадження в освітній процес ЗПО.

Розвитку творчих компетентностей керівника гуртка сприяє активна наставницька діяльність. Стимулюють педагогів до підвищення ефективності освітнього процесу презентації педагогічних новинок, творчі майстер-класи, інструктивно-методичні консультації, відвідування занять гуртка (насамперед відкритих) колег, психолого-педагогічні тренінги, систематичне проходження курсів підвищення кваліфікації як очно, так і дистанційно.

У набутті педагогічної майстерності керівника гуртка необхідними умовами стають здатність до творчості, креативність, спроможність міркувати оригінально, пошук нестандартних шляхів вирішення проблемних ситуацій. Творчість педагога-позашкільника завжди нетривіальна, новаторська, спрямована на розвиток особистості, характеризується відсутністю шаблонів, відповідає запитам сучасності і, головне, здатна забезпечувати високий рівень успішності своїх вихованців.

Так, реалії сьогодення засвідчують, що статус педагога-позашкільника, на жаль, не має гідної підтримки як у соціумі, так і на державному рівні. Тому важливим стає рівень відданості педагога своїй справі, усвідомлення свого призначення, особистого прагнення до постійного самовдосконалення і професійного зростання. Найціннішим стає те, коли мотиваційна складова до вдосконалення власних компетенцій зароджується зсередини, а методична служба є зовнішнім стимулятором.

Література

1. Закон України «Про освіту». URL: https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-59.htm (дата звернення: 12.02.2020).
2. Бухлова Н. В. Керівництво самоосвітньою діяльністю викладача. *Педкарбниця*. 2000. № 1–2. С. 41.
3. Маслікова І. Модель педагогічного керівництва самоосвітньою діяльністю педагогів у системі методичного менеджменту. *Управління школою*. 2004. № 11.
4. Санжарівська Н. В. Самоосвітня діяльність педагогів. *Управління школою*. 2010. № 8. С. 17–19.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє активній комп'ютеризації всіх сфер людського життя. Використання інформаційних технологій в освіті сприяє підвищенню якості освітніх послуг, дозволяє закладам освіти надавати освітні послуги різним верствам населення.

У багатьох країнах світу, зокрема у США, вільне володіння інформаційними технологіями є складовою базової освіти. Упровадження ІКТ сприяє підвищенню якості освіти, а також удосконаленню організації навчального процесу й управління навчальними закладами.

Особливого значення процеси інформатизації, використання комп'ютера, ІКТ та інформаційних ресурсів у професійній підготовці спеціалістів різного профілю набувають у зв'язку з потребою підвищення якості освіти. Науковці вважають, що інформаційне освітнє середовище передбачає використання комп'ютерної техніки та програмно-телекомунікаційних систем, які реалізуються єдиними технологічними засобами та взаємопов'язаним змістовим наповненням. Зокрема, у навчальному закладі формується інформаційне освітнє середовище, яке включає систему апаратних засобів, програмне забезпечення, фахівців і користувачів, бази даних тощо, які реалізують інформаційні процеси [1, с. 213–214].

Іншими напрямками застосування ІКТ в освіті США є: створення та використання програм контролю та самоконтролю знань із різних предметів; створення навчальних мультимедійних систем; розроблення і використання інформаційно-аналітичних баз даних; комп'ютерне моделювання виробничих ситуацій, професійних дій і педагогічного процесу [1, с. 218].

Система середньої професійної освіти в КНР – це оптимізація структури, реформи управління і фінансування.

У КНР діє викладацький ценз. Держава встановила різний рівень підготовки для викладачів різних категорій. Є чіткі кваліфікаційні нормативи при прийнятті вчителів на роботу, які вони повинні підтверджувати через певні проміжки часу [2, с. 51].

Систему освіти Китаю часто кваліфікують як «прагматичну», «егалітарну», «демократичну». До цих визначень варто додати і «селективна». Імовірність дістатися більш високих ступенів освіти для середнього китайця є незначною: у результаті цю можливість реалізують, як правило, надздібні учні.

У навчальному процесі китайських ВНЗ перевага передусім зосереджена на розвитку творчих здібностей кожного студента. В університетах останнім часом почали запроваджувати велику кількість нових навчальних і науково-

дослідних програм, що відповідають актуальним потребам економічного розвитку Китаю. Особливістю вищої освіти в країні є значна частка природно-технічних і прикладних дисциплін. Зміст навчальних дисциплін у КНР перебуває під державним контролем. У вищій школі Китаю діє трирівнева система підготовки спеціалістів, аналогічна до європейської та американської. Базова вища освіта триває 4–5 років для отримання ступеня «бакалавр». Термін навчання в магістратурі – 2–3 роки [2, с. 51].

На увагу заслуговує досвід упровадження в закладах професійної і технічної освіти Польщі систем дистанційного навчання, які дають змогу отримати освіту тим, хто не має можливості навчатися стаціонарно. Головною ідеєю методики дистанційного навчання є створення навчального інформаційного середовища, складовими якого є викладачі та студенти (учні, слухачі), їхня взаємодія відбувається за допомогою сучасних телекомунікаційних засобів. Замість класичної, безпосередньої взаємодії «учень-учитель» упроваджується непрямий контакт, який реалізовується при використанні електронних засобів (інтернет, інтранет, екстранет, супутникове мовлення, інтерактивне телебачення), а також доступних носіїв для запису (диски CD I DVD). Системи дистанційного навчання нині досягли такого рівня підготовки студентів до складання іспитів на отримання атестатів, дипломів і ступенів, який не поступається рівню традиційних навчальних закладів, а також відповідає встановленим державою вимогам щодо змісту, умов та вартості навчання [3, с. 45].

Застосування в освітньому процесі технологій дистанційного навчання в освіті спонукає освіту до мобільності у процесі викладання, тобто мати доступ до навчання тим, хто не має можливості здобувати освіту безпосередньо в університетах чи коледжах. До того ж освітні електронні середовища повністю відповідають вимогам дистанційного навчання.

Література

1. Мокра М. Інформаційно-комунікаційне середовище в освітній системі США. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23849/1/28-213-222.pdf>
2. Лунячек В. Є. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. *Постметодика*. 2013. №1. С. 47–54.
3. Белан В. Використання дистанційного навчання в республіці Польща: тенденції і перспективи. 2017. URL: http://lib.iitta.gov.ua/706603/1/Belan_thesis_2017.pdf.

Квітка Оксана Олексіївна,
здобувач Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України

ВПЛИВ СОЦМЕДІА НА РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

У реаліях сьогодення соцмедіа є важливою складовою повсякденного життя сучасного студентства. Немає ніяких сумнівів у тому, що цифрові технології чинять значний вплив на розвиток загальнокультурної компетентності особистості. Інтернет і соціальні мережі є дуже потужними інструментами, які мають здатність впливати на формування поведінки сучасної людини. Культура повсякденного життя студентів переплетена з інтернетом.

Соціальні мережі є електронним середовищем для студентів, в якому вони мають змогу поділитися власними думками, здобутками і безліччю інших речей; інструментом, який розвиває креативність і соціальну обізнаність студентів, надає їм змогу взаємодіяти з іншими людьми, обмінюватися новими ідеями і думками, розширювати власний загальнокультурний кругозір, заводити нових друзів з інших країн. Комунікація, що відбувається в цих онлайн-контекстах, сприяє інтерактивному діалогу задля розуміння різних точок зору. Студенти мають можливість висловлювати власні думки і брати участь у бесідах і діалогах через віртуальне середовище зв'язку.

У той час як культури у всьому світі цінують свої індивідуальні традиції, вірування і норми, які роблять їх унікальними, соцмедіа пов'язує людей по всьому світу незалежно від відмінностей і географічних особливостей. Стиснення часу і простору, викликане конвергенцією нових засобів масової інформації та глобалізацією, перетворило світ на набагато менше інтерактивне поле культурологічного знання та взаємодії. Соціальні мережі зібрали людей різних культур разом.

У сучасному суспільстві зростає кількість користувачів інтернетом, тому соцмедіа як складова цієї мережі стає дедалі більш популярною в повсякденному житті кожного студента. Студенти використовують соціальні мережі з багатьох причин. Одна з таких очевидна: необхідність зв'язку і взаємодії з іншими людьми. Студенти прагнуть реалізувати власні почуття через підтримку у стосунках з іншими людьми.

Прикладом соціальних мереж, що сприяють взаємодії студентів з людьми всього світу в загальнокультурному контексті, є Facebook. У світі налічується понад 800 мільйонів користувачів цієї мережі з населення 6,9 мільярдів.. YouTube – це веб-сайт, який надає можливість студентам взаємодіяти з глобальною спільнотою шляхом перегляду і спільного використання відеоконтенту. Студенти мають можливість коментувати відеоролики і брати участь у дискусіях і конференціях. Twitter – це форма

соціальних мереж, яка надає змогу студентам передавати інформацію через мікроблоги. Twitter вплинув на міжкультурний діалог, тому що багато людей у всьому світі зосереджені на індивідуальному житті інших і мають бажання бути частиною тих подій, які відбуваються з іншими.

Міжкультурний діалог має важливе значення в глобалізованому і змішаному світі, де різні культури стикаються щодня, особливо через соціальні мережі, такі як Facebook, YouTube, Twitter.

Студентам для успішного спілкування з представниками різних культур у контексті розвитку загальнокультурної компетентності необхідно розвивати здатність до глобальної комунікативної компетентності. Глобальна комунікативна компетентність – це важлива складова загальнокультурної компетентності, яка має розвиватися, щоб допомогти студентам зрозуміти інші культури і успішно спілкуватися в сучасному суспільстві. Крім того, студенти мають розвивати глобальне мислення, що передбачає розширення власного культурологічного кругозору та неупереджене ставлення до різних способів життя. У цьому процесі студенти мають бажання дізнатися більше про культуру інших, отримати додаткові знання та критично мислити про культурні відмінності між собою та іншими людьми.

Співпереживання, яке включено в цей вимір, впливає на розвиток чутливості й креативності. Ці особливості сприяють навчанню та підвищенню глобальної комунікативної компетентності. Картування культури тягне за собою порівняння власної культури з іншою та вивчення їх подібності і відмінності. Студенти здатні відчувати здивування і розчарування, коли усвідомлюють відмінності, але після аналізу різних аспектів та занурення в іншу культуру усвідомлюють їх. Вирівнювання взаємодії сприяє досягненню кінцевої мети успішної взаємодії і демонстрації культурної спритності, здатності здійснювати комунікативну поведінку для отримання бажаних відповідей у глобальному загальнокультурному середовищі без порушення норм і правил.

Незважаючи на те, що сайти соціальних мереж стають все більш популярними в суспільстві та інтегрованими в повсякденне життя студентів, існує безліч переваг та недоліків використання соцмедіа у процесі розвитку загальнокультурної компетентності студентів, саме тому це спонукає нас до продовження вивчення окресленого питання на більш глибоко.

Кінах Неля Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології
Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти

КОНЦЕПЦІЇ ЛОГІСТИКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Формування загальноєвропейського освітнього простору, запровадження нових освітніх стандартів, інформатизація, комп'ютеризація вимагають привести освітню систему у відповідність до сучасних вимог. На підставі результатів теоретичного аналізу законодавчих і нормативно-правових документів, наукових праць, моніторингових досліджень сучасного стану педагогічної практики в системі професійної освіти нами виявлено, що в нині одним з основних чинників формування попиту на освітні послуги стає постулат про раціональну поведінку людини, яка інвестує кошти в підвищення свого освітнього рівня в умовах досконалої конкуренції з урахуванням можливих майбутніх альтернативних і дисконтованих доходів, очікуваних нею протягом свого життя. Фактично, забезпечити успішне функціонування системи освіти значною мірою може допомогти логістика як мистецтво створення попиту та процес залучення клієнтів, як існуючих, так і потенційних.

Принциповими положеннями концепції логістики в освіті є:

- об'єктом досліджень у логістиці є потокові процеси (матеріальні, фінансові і відповідні до них інформаційні або їх поєднання) у сферах відтворення і обігу;
- цільовою функцією досліджень і розробок є оптимізація управління поточними процесами, що забезпечує економію ресурсів, скорочення витрат;
- оптимізація поточних процесів проводиться з позицій єдиного цілого як системи або інтегрованої системної сукупності; в основу методології синтезу, аналізу і оптимізації таких систем покладена парадигма – система концепцій, об'єктивно обумовлених спрямованістю і послідовністю дослідницької логіки інших наукових дисциплін. Крім того, значно підвищують вимоги до використання логістичних методів в управлінні поточними процесами порівняно із загальносистемними методами принципи комплексності й синхронності здійснення цих процесів, гнучкості, адаптивності освітніх систем.

Упровадження концепції логістики в освітнє середовище закладів професійної освіти дозволяє реалізувати потенційні можливості логістики, що полягають у:

- налаштуванні діяльності ЗП(ПТ)О на потреби ринку;
- забезпеченні довгострокового зростання ефективності й конкурентоспроможності;

- забезпеченні здатності закладів освіти адаптуватись до змін в умовах мінливого освітнього простору;
- сприянні координації дій та погодженню цілей закладів освіти із стейкхолдерами та партнерами;
- покращенні сервісу при оптимізації повних витрат у всіх сферах діяльності закладу освіти;
- використанні синергетичних зв'язків і ефектів у освітній логістичній системі.

Фундаментальними концепціями в освітній логістиці вважають:

- інформаційну – інформаційно-комп'ютерне забезпечення вирішення проблеми управління матеріальним потоком закладу освіти;
- маркетингову – організація логістичного процесу для посилення конкуренції на ринку освітніх послуг;
- інтегральну (концепція інтегрованої логістики) – логістика як синтетичний інструмент освітнього менеджменту, інтегрований матеріальним потоком для досягнення освітніх цілей.

Отже, модернізація системи професійної освіти, необхідність пошуку оптимальних рішень, які впливають на конкурентоспроможність закладів професійної освіти, приводить до пошуку логістичних концепцій і технологій. У подальших дослідженнях буде проведено порівняльний аналіз сучасних освітніх логістичних концепцій та визначено їх переваги та недоліки.

Література

1. Тюріна Н. М., Гой І. В., Бабій І. В. Логістика: навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2015. 392 с.
2. Хвищун Н. В. Сутність поняття «логістика»: ретроспективний аналіз. *Ефективна економіка*. Київ, 2012. № 11. URL: <http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1567>

Криворот Тетяна Григорівна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ВИКОРИСТАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Сучасна освіта, як і сучасний світ, вже неможливі без інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання, smart-навчання, мережеві технології стрімко ввійшли в освітнє середовище і привнесли багато завдань та питань для науково-педагогічної спільноти. Під час підготовки кваліфікованих робітників визначальними цілями є особистісно орієнтована освіта та її цифровізація, але в реальності зміни моделі освітніх систем та їх управління вимагають додаткових досліджень.

Педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти переважно використовують традиційну освітню технологію, при цьому діяльність учнів не досліджується і не коригується належним чином. Багато педагогів інтуїтивно поєднують різні освітні технології, намагаючись урізноманітнити та вдосконалити свою діяльність, при цьому необхідно усвідомлювати доцільність реалізації можливостей кожної інформаційної технології у процесі викладання навчальної дисципліни. Продумане застосування smart-комплексів дозволяє підтримувати мотивацію під час навчання, наочність при вирішенні задач, розвивати творче мислення, формує вміння приймати рішення та знаходити оптимальні шляхи розв'язання поставлених завдань. Педагогічні працівники повинні орієнтуватися на формування і функціонування єдиного освітнього простору, який забезпечить плідну взаємодію між усіма учасниками навчального процесу.

За допомогою smart-комплексу можна вирішити проблему педагогічної діагностики успішності учня і його досягнень у навчанні. Педагоги повинні бути ознайомлені із системою електронного тестування, вимогами до формування контрольних та навчальних завдань. Важливими при створенні та використанні smart-комплексу є організаційні, психологічні, управлінські та інформаційно-комунікаційні компетентності, що містять сукупність знань, навичок та вмінь, які формуються у процесі навчання і самонавчання інформаційних технологій [1, с. 96–98].

У системі професійної освіти визначальною є професійна спрямованість навчання, перехід майбутнього фахівця від навчальної діяльності до професійної під час парктичної, самостійної роботи та виробничої практики. Освоєння будівельного фаху вимагає кардинальних змін змісту навчання. Розподіл виробничих функцій будівельників різних напрямів приводить до інтеграції навчальних дисциплін. Це підтверджує проблему науково обґрунтованої взаємодії інформаційних та інтеграційних технологій [2, с. 55].

Поєднання вищезгаданих технологій можливе за допомогою smart-комплексу як багаторівневої системи з великою кількістю взаємопов'язаних модулів, що допомагає учням усвідомлено обирати власний освітній вектор та досягати визначених професійних кваліфікацій. Smart-комплекс містить статичні, динамічні й середовищні елементи. Структура і зміст smart-комплексу для будівельної галузі обмежуються лише програмами професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і рівнем готовності педагогічного колективу до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

До складу smart-комплексу входять: система управління навчанням; навчальний контент; авторські засоби. Використання smart-комплексів у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі дозволяє: збільшити обсяг наочної інформації, що суттєво підвищує ефективність засвоєння навчальної дисципліни; залучити майбутніх робітників до активної діяльності за допомогою комп'ютерної графіки та інтерактивних елементів; реалізувати можливість опрацювання великої

кількості навчальної інформації за стислий проміжок часу; створити умови для дослідницької роботи з комп'ютерними моделями [3, с. 15–16].

Отже, smart-комплексом є інтеграційна, навчально-методична, інформаційно-комунікаційна система, яка дозволяє забезпечити якісну підготовку конкурентоспроможного фахівця. Варто зауважити, що це дуже доречно для майбутніх фахівців будівельної галузі, адже сьогодні кожен із них стикається зі зростанням наукомістких виробництв; зі швидкою зміною технологій, що веде до морального застаріння будівельних матеріалів та устаткування і вимагає здатності швидко освоювати нові будівельні тенденції; зі стрімким збільшенням потоку інформації, що потребує якісної фундаментальної підготовки, самоосвіти та підвищення кваліфікації.

Література

1. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти / М. А. Пригодій, А. М. Гуржій, Л. В. Липська, О. Д. Гуменний, А. Б. Зуєва, А. Г. Кононенко, О. М. Прохорчук, В. Ю. Белан. Житомир: Полісся, 2019. 255 с.

2. Москов В. А. Тенденції розвитку та вдосконалення фахової підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю з використанням сучасних засобів навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вип. 46. Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 54–58.

3. Липська Л. В., Зуєва А. Б., Прохорчук О. М. Методичні рекомендації з розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної галузі. Житомир: Полісся, 2019. 76 с.

Кулалаєва Наталя Валеріївна,

кандидат хімічних наук, доцент, завідувач
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Останнім часом в Україні відбувається активне впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців та напрацьовується відповідне нормативно-правове забезпечення цього процесу. Проте варто зазначити, що застосування такої форми здійснюється більшою мірою експериментально, шляхом проб та помилок. Отже, не викликає сумніву необхідність розроблення теоретичних і методичних основ професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання.

Співробітниками лабораторії технологій професійного навчання

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України протягом 2019–2021 рр. здійснюється дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування». Під час його констатувального етапу було опитано 1059 здобувачів професійної освіти, 333 педагогічні працівники та 86 представників підприємств, які забезпечують професійну підготовку кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання.

Узагальнення й інтерпретація відповідей респондентів, а також аналіз стану та особливостей організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх фахівців в Україні дали можливість виокремити педагогічні умови впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників:

- розроблення методики організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;
- розвиток співпраці з підприємствами – замовниками робітничих кадрів для забезпечення відповідної вимогам роботодавців якості професійної підготовки здобувачів освіти на робочому місці;
- створення освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти (ЗПО) в умовах дуальної форми навчання;
- розроблення навчально-методичних матеріалів для впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників складається з п'яти етапів. На *першому* етапі відбувається розроблення модульної програми, що становить комплект документів, котрий відображає зміст професійної освіти і складається із сукупності модулів, спрямованих на оволодіння певними компетентностями, необхідними для присвоєння кваліфікації за професією чи спеціальністю. На *другому* етапі розробляють навчальні й методичні матеріали для здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання на основі структури модуля та пропонованого рівня компетентності. На *третьому* етапі розробляють систему контролю оцінювання якості навчання з урахуванням відповідних принципів та механізмів. На *четвертому* етапі організовується та здійснюється безпосередньо професійна підготовка кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання. На *п'ятому* етапі здійснюється контроль та оцінювання освітнього процесу в умовах дуальної форми навчання.

Розроблена технологія розвитку соціального партнерства в ЗПО в умовах дуальної форми навчання ґрунтується на комплексі методологічних підходів (системному, діяльнісному, компетентнісному, технологічному та контекстному), дидактичних принципах професійної педагогіки (системності, інтегративності, універсальності, єдності соціалізації і професіоналізації особистості, модульності та професійної мобільності) та реалізується в чотири етапи (стратегічно-планувальний, організаційно-виконавчий,

контрольно-координувальний та мотиваційно-стимулювальний).

Освітньо-виробниче середовище ЗПО в умовах дуальної форми навчання створює різноманітні можливості для здобувачів освіти. Таке інноваційне середовище базується на ідеях: упровадження вимог професійних стандартів у практику освітньої діяльності і формування на цій основі нового змісту професійної підготовки; розвитку продуктивних, творчих здібностей учнів для засвоєння загальнопрофесійних, професійних і ключових компетентностей, затребуваних сучасним високотехнологічним виробництвом; забезпечення інвестиційної привабливості освітніх програм ЗПО для роботодавців за рахунок урахування їхніх вимог під час проєктування змісту освіти у формі модульних програм, заснованих на компетентностях; доступності, відкритості та високої якості сучасної професійної освіти за допомогою використання сучасних інформаційних і інноваційних педагогічних технологій; інтеграції науки, освіти і виробництва, що забезпечує впровадження в освітній процес новітніх галузевих технологій і обладнання; розвитку кадрових, економічних, методичних, наукових та інформаційних ресурсів на базі ЗПО за участі стратегічних партнерів.

Отже, створення запропонованих педагогічних умов у закладах професійної освіти сприятиме оптимізації освітнього процесу та якісній професійній підготовці кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання.

Кулинич Олена Анатоліївна,

заступник директора з навчально-методичної роботи
Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище»,
аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Очікується, що пандемія COVID-19 цілком може змінити наш світ та світогляд, матиме руйнівні економічні наслідки та величезний вплив на глобальну освіту. За останніми даними, оприлюдненими ЮНЕСКО, майже 1,6 мільярда, або 91,3 %, здобувачів освіти у всьому світі не змогли відвідувати заклади освіти у найкритичніші дні карантинних заходів [1]. Але саме ця руйнівна криза може навчити того, як повинна змінюватися освіта, щоб мати можливість краще підготувати молодь до майбутнього.

Хоча існує незаперечна потреба в розвитку в молодого покоління цифрової компетентності, готовності до відповідального проєктування, розроблення або використання актуальних технологій, рівень сформованості цієї базової компетентності як у педагогічних працівників, так і окремих прошарків здобувачів освіти з різних причин залишається недостатнім. Нещодавно проведене Міністерством цифрової трансформації дослідження

показує, що 53 % населення України мають рівень розвитку цифрових навичок нижче позначки «базовий рівень», причому цей показник значно гірший для населення сільської місцевості [2]. У подоланні проблеми «цифрової нерівності», «цифрового розриву» (терміни, що їх дедалі частіше використовують у наукових дослідженнях) значну роль відіграє держава. Але відповідальність кожного педагогічного працівника за розвиток цифрової компетентності власної, а відтак і здобувачів освіти, стає питанням спроможності виконувати професійні обов'язки в нових умовах.

Надати допомогу педагогічним працівникам закладів професійної освіти в розвитку цифрової компетентності повинні методичні служби.

Під час педагогічного експерименту з розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників шляхом формування хмароорієнтованого освітнього середовища (він триває в ДНЗ «Запорізьке ВПУ» з вересня 2017 року) завдяки методичному супроводу з боку Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України проведено системну роботу, націлену на розвиток цифрової компетентності педагогів закладу освіти. Діяльність методичної служби в цей період була переорієнтована на формування у викладачів, майстрів виробничого навчання навичок використання для створення сучасного освітнього контенту різноманітних мультимедійних, цифрових, хмарних сервісів і додатків. Одним із провідних елементів у системі розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників повинен стати віртуальний (уживають ще терміни «електронний», «дистанційний») методичний кабінет. Побудований за схемою створення сайту, блогу, смарт-комплексу, цей ресурс спроможний забезпечити доступ до потрібної інформації незалежно від часу і місця перебування за умови вільного доступу відповідного пристрою до інтернету.

З досвіду створення віртуального методичного кабінету для педагогічних працівників ДНЗ ЗВПУ можемо зазначити широкі можливості, які він відкриває в напрямі розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників та здобувачів освіти [3]. Зокрема, в умовах карантину на сторінках цього ресурсу педагогічні працівники мають змогу отримати прямий доступ до різноманітних платформ і ресурсів для освіти та самоосвіти, до тематичних вебінарів, до цікавих цифрових ресурсів і додатків, отримати оперативну інформацію.

У складних умовах, коли терміново необхідно було перевести освітній, управлінський процеси в площину дистанційного навчання і співпраці, у найбільш вигідному становищі опинилися ті заклади освіти, які мали досвід роботи з корпоративними платформами для організації дистанційного навчання: G Suite for Education, Moodle тощо. Колектив ДНЗ ЗВПУ вже другий рік опановує практику створення дистанційних навчальних курсів у сервісі Google клас на корпоративній платформі G Suite for Education. Водночас із метою забезпечення загального управління процесом дистанційного навчання було створено блог «Дистанційна платформа ДНЗ ЗВПУ», доступ до якого забезпечено із сайту училища та з віртуального

«Методичного кабінету ДНЗ ЗВПУ». Основна функція ресурсу – згідно з розкладом, затвердженим директором на період карантину, забезпечити віддалений доступ до навчального контенту, дозувати навчальне навантаження, запобігти хаотичності в процесі видачі завдань, натомість системно та планомірно налагодити співпрацю педагогічних працівників і здобувачів освіти. Зазначимо, що вибір засобів для забезпечення виконання навчальних планів в умовах карантину, контролю знань кожен педагог здійснює самостійно, виходячи зі спектру онлайн ресурсів, якими він спроможний оперувати.

Педагогічний працівник закладу професійної освіти більше не може дозволити собі бути просто знавцем свого предмета, професії. Він повинен мати високий рівень володіння цифровими технологіями для формування інтерактивного освітнього контенту, вибору сучасних форм моніторингу набутих компетентностей і оцінювання здобувачів освіти. Віртуальний простір стає невід'ємною складовою професійної діяльності сучасного педагога в напрямі персоналізації, пристосування освітнього процесу до потреб майбутнього сьогодення здобувачів освіти.

Література

1. COVID-19 Educational Disruption and Response. Дані інституту статистики ЮНЕСКО. URL: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
2. Соціологічне дослідження цифрових навичок населення України. Міністерство цифрової трансформації України. 2019. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf
3. Методичний кабінет ДНЗ ЗВПУ. URL: <https://metodkabinetdnzvpu.blogspot.com/>

Кулішов Володимир Сергійович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

КОЛЕКТИВНО-ГРУПОВА ФОРМА ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗП(ПТ)О ТА ЇЇ ПЕРЕВАГИ

Однією з умов ефективного функціонування системи професійної підготовки кваліфікованих робітників на сьогодні є пошук оптимальних підходів до організації освітнього процесу у ЗП(ПТ)О. Виробниче і технологічне сьогодення визначає пріоритетні вимоги до кваліфікованого робітничого потенціалу, ключовими серед яких є здатність досліджувати та розв'язувати проблеми виробничого характеру, що виникають, та спроможність інтегрувати при цьому знання та вміння з різних дисциплін.

Таким чином, актуальною є організація навчання через виконання та дію, що на сьогодні втілюється в концептуальних засадах педагогіки прагматизму, а на практиці реалізується через творчу проектну діяльність учнів ЗП(ПТ)О.

На думку Л. Мартинець, проектна діяльність – це система різних практичних дій особистості (групи, колективу), спрямованих на створення певного творчого продукту/продукції [1, с. 11]. Сьогодні багато вчених-педагогів називає проектну діяльність учнів освітньою діяльністю майбутнього, що покликана забезпечити індивідуалізацію навчального процесу та формування підприємницької компетентності у здобувачів освіти, а також надати можливість учню виявити самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Крім того, одним із новітніх способів реалізації проектного навчання є STEAM-орієнтований підхід (від англійської аббревіатури Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics – «природнича наука, технологія, інженерія, мистецтво, математика») до організації освітнього процесу, що, як і проектна діяльність, вчить комбінувати набуті знання з реальними навичками, дозволяючи учням не просто мати ідеї, а реалізовувати їх на практиці.

На сьогодні відомо кілька способів організації учнів для виконання проєктів – індивідуальний (особистісний), парний та колективно-груповий [2, с. 60]. Кожна з цих форм має свої переваги та недоліки у практиці проектної діяльності, однак у ході опрацювання науково-методичних джерел та перспективного педагогічного досвіду виявлено, що найбільш ефективною з них є колективно-групова. Спробуємо розібратися більш детально.

Ще у радянській педагогіці початку ХХ ст., як зазначає О. Ярошенко, проектна діяльність учнів утілювалася у бригадно-лабораторній формі навчання. Ця форма організації занять стала надто популярною і поступово перетворилася на універсальну форму організації навчального процесу. Основною навчальною одиницею учнів, які самостійно вивчають матеріал і виконують завдання, була бригада (група, ланка). Керував бригадою бригадир із числа тих самих учнів. Робота в групах (бригадах) по 5–7 чоловік організовувалася за різними варіантами і оцінювалася колективно [3, с. 9].

Сьогодні однією із загальнопрофесійних компетентностей майбутнього кваліфікованого робітника визначено здатність працювати у команді. Таким чином, об'єднання учнів у групи для проектної діяльності є спробою створити умови для активної спільної діяльності у різних навчальних ситуаціях та роботи у команді. Групова проектна робота або навчання у команді акцентує увагу насамперед на успіху колективу, в якому працює особистість і який може бути досягнутий лише у результаті продуктивної роботи кожного члена команди у постійній взаємодії з іншими під час роботи над проектним завданням.

Нами виокремлено ряд переваг колективно-групової проектної діяльності учнів ЗП(ПТ)О. Серед них:

1) група як модель майбутнього професійного колективу, в якому доведеться працювати кваліфікованому робітнику (зі всіма наслідками, що із цього випливають);

2) у процесі групової навчальної діяльності в учнів формується колективізм, моральні, гуманні якості особистості;

3) учасники групи у ході проєктної діяльності вчать розподіляти функції і обов'язки між усіма членами колективу, обмінюватися думками, допомагати, здійснювати взаємоконтроль освітньої діяльності, розв'язувати конфлікти, що виникають у спільній роботі;

4) діяльність у групі – гарна нагода спробувати себе в різних ролях (керівника, секретаря, спікера, виконавця тощо);

5) групова проєктна робота – це спроба залучити до освітньої діяльності всіх учнів (навіть слабких).

Ефективність функціонування навчальної групи та злагоджена робота учнів у колективі залежить від ряду умов, яких має дотримуватись педагог, що організовує проєктну діяльність учнів. При створенні груп (команд) для творчої проєктної діяльності учнів ЗП(ПТ)О керівнику проєкту варто звернути увагу на:

- способи об'єднання учнів у групи. Зазвичай при створенні творчих груп для проєктної діяльності слід брати до уваги психологічну сумісність учнів, їх бажання, потенціал можливостей для успішної спільної діяльності;

- кількість учасників у групі. В основному залежить від ряду зовнішніх і внутрішніх факторів організації освітнього процесу, але у середньому кількість учасників у навчальних групах коливається в межах від трьох до восьми осіб;

- створення сприятливого психологічного мікроклімату в групі, показниками якого, зазвичай, є доброзичливість, працездатність, ініціативність, творчість, оптимізм, відповідальність усіх учасників проєктної діяльності.

Отже, колективно-групова форма організації проєктної діяльності учнів ЗП(ПТ)О, безумовно, має значні перспективи для підготовки творчого, конкурентоспроможного і сучасного кваліфікованого робітника, а також сприяє адаптації учнів до майбутньої професійної діяльності на виробництві.

Література

1. Мартинець Л. А. Проєктна діяльність у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 3 (34). С. 10–13.

2. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник / Автор-укладач Е. І. Федорчук. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2006. 212 с.

3. Ярошенко О. Г. Повніше використовувати можливості групової навчальної діяльності школярів. *Нива знань*. 2001. № 3. С. 8–10.

Купрієвич Вікторія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної та вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО САМОРОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Сучасні умови професійної (професійно-технічної) освіти спонукають викладачів закладів професійно (професійно-технічної) освіти до самовдосконалення і саморозвитку професійних та фахових компетентностей. Це приводить до необхідності вдосконалення методології педагогічного процесу, розвитку навичок самостійного мислення, конструктивності у викладанні предметів. Викладач має чітко визначити проблему, аргументувати власні судження точними визначеннями, опанувати не лише достатній рівень знань, а й бути тонким психологом і мати розвинену інтуїцію.

Результати наукових досліджень свідчать, що розвиток професіоналізму відбувається у діалектичній єдності оволодіння професійною майстерністю та формування особистих професійних якостей. Основними критеріями такого розвитку є рівні сформованого методологічного, рефлексивного, проєктного і комунікативного компонентів, професійно-педагогічної культури викладача. Прогресивні зміни у процесі професійного саморозвитку визначаються зовнішніми чинниками, що створюють передумови виникнення внутрішніх регуляторів, утворюючи цілісну систему внутрішньої саморегуляції.

Сьогодні важливого значення набуває положення сучасної теорії післядипломної освіти, згідно з яким головним показником професійної культури та компетентності педагога є не стільки його професіоналізм, скільки формування «професійної ментальності» в широкому життєдіяльному контексті.

Професійний розвиток педагога як очікуваний результат функціонування системи післядипломної педагогічної освіти змінює вектор цілепокладання від наповнення знаннями до осмисленого особистісного зростання. Крім того, поступальний розвиток педагога як особистості і як професіонала здійснюється лише в ході практики, коли він займає позицію активного суб'єкта педагогічної діяльності, в якій реалізуються його творчий потенціал та здібності.

Підвищення кваліфікації фахівців – це оновлення та розширення професійних знань, поглиблення фахових умінь та навичок, оволодіння новими технологіями; набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах професійної діяльності.

Метою підвищення кваліфікації має стати професійний розвиток працівників відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення її якості.

Для забезпечення підвищення кваліфікації її учасникам необхідно виконати декілька форм, завдань, зокрема завдання з удосконалення раніше набутих або набуття нових компетентностей, завдання з набуття особою досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах професії або займаної посади, а також завдання з формування та розвитку цифрової, управлінської, комунікаційної, інклюзивної, мовленнєвої компетентностей.

Удосконалення цієї системи здійснюється на основі впровадження інтерактивних методів навчання, модульної технології, застосування різноманітних форм навчання (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо).

Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись відповідно до законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту».

Результати наукових розвідок свідчать, що створення умов для розвитку професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти забезпечується сукупністю компонентів, за яких професійний розвиток фахівців може бути більш ефективним:

- змістовий компонент: актуальність змісту освіти для розвитку особистості та професійної діяльності фахівця; інтегративний підхід до змісту навчання; відкритість змісту освіти для змін, включення в зміст актуальних проблем;

- методичний компонент: варіативність навчальних програм; свобода вибору освітнього маршруту; різноманітність методичних навчальних засобів; акцент на діалогічному спілкуванні; урахування різних способів сприйняття інформації;

- комунікативний компонент: взаєморозуміння і задоволеність взаємодією всіх учасників; переважно позитивний настрій усіх учасників; участь усіх суб'єктів у конструюванні та оптимізації освітнього процесу.

На сучасному етапі розвитку суспільства реформування системи післядипломної освіти має бути спрямоване на створення середовища розвитку професіоналізму викладача, в якому відбуваються розвиток особистості педагога, реалізація його духовного потенціалу, збагачення професійного й індивідуального досвіду, поглиблення знань, удосконалення вмінь і навичок фахівців, неперервний професійний розвиток викладачів.

Ликтей Людмила Миколаївна,
методист, викладач, спеціаліст вищої категорії
Івано-Франківського коледжу ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника»

ВПЛИВ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

Осмислюючи масштабні зміни, які відбулися в українському суспільстві за останні місяці, вважаємо за необхідне висловити ряд своїх міркувань щодо змін, які торкнулися безпосередньо освітянської сфери. На наше переконання, з кожним днем набувають актуальності важелі впливу методичної компетентності викладачів гуманітарних дисциплін на самостійну роботу студентів у непередбачуваних умовах, зокрема умовах карантину. На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень розглядаємо методичну компетентність як складову професійного розвитку, звертаємо увагу на її важливість, готовність викладачів гуманітарних дисциплін до педагогічної діяльності в непередбачуваних обставинах, підготовку компетентних фахівців початкової освіти, спроможних до постійного професійного зростання за допомогою самостійної роботи. Перед викладачами закладів фахової передвищої освіти постає нагальна потреба формування у студентів необхідних навичок самостійної роботи, адаптації до подій, які склалися. Під безпосереднім керівництвом викладача великого значення для студентів набуває діяльність в умовах змін, уміння відшукувати й аналізувати нові джерела інформації, обмінюватися ними.

Шляхи організації самостійної роботи студентів представлено в публікаціях В. Бенера, В. Буринського, І. Зязюна, Н. Ничкало, цілого ряду вчених. Розвідки науковців переконують, що новочасні тенденції освітнього розвитку визначають самостійну роботу студентів пріоритетом педагогічного процесу, дійовим інструментом модернізації вітчизняної професійної підготовки компетентного, активного, мобільного, самостійного, висококваліфікованого й конкурентоспроможного фахівця, який уміє знаходити корисну інформацію і застосовувати її у професійній діяльності. Від уміння фахівця працювати з інформацією залежить швидкість прийняття ним рішень [3, с. 311–317]. Від уміння викладача методично грамотно скеровувати студента за допомогою навчально-методичного забезпечення, методичної компетентності, поінформованості залежать рівень знань самого студента. Це значною мірою впливає на зміст фундаментальної підготовки студентів педагогічних коледжів.

На цьому етапі звертаємося до листа Міністерства освіти та науки України від 11 березня 2020 року №1/9-154, де у п. 4 сказано про проведення навчальних занять за допомогою дистанційних технологій. Аналізуючи лист, звертаємо увагу на вміння викладачів гуманітарних дисциплін педагогічних коледжів спілкуватися зі студентами не тільки очно, а й дистанційно, за

допомогою використання глобальної інтернету, через такі інструменти та технології навчання, як електронна пошта, форум, чат, відеоконференція, блог, середовище Classroom, Viber, Zoom, веб-сторінки та веб-сайти тощо, оскільки зміни, які відбулися в освіті, свідчать про посилення ролі самостійної роботи. Однак це далеко не весь перелік.

На наше переконання, самостійна робота є активною розумовою діяльністю студента, пов'язаною з виконанням навчально-практичних завдань, які пропонує викладач через дистанційні технології навчання, і не тільки. Для ефективності функціонування системи освіти методично компетентні викладачі здатні забезпечити вирішення актуальних освітніх проблем. Їхні знання, володіння методичною компетентністю, здатність до інноваційної діяльності, оригінальність методичних матеріалів є необхідним потенціалом вищої освіти, водночас основою інноваційно-комунікаційного розвитку студентства, так званим стимулом до самостійного навчання. Слушною є думка І. Дичківської, котра стверджує, що інноваційна діяльність – це створення нового, що змінює звичний погляд на явища та суспільно-педагогічні відносини [1, с. 38–41]. Ми поділяємо такі погляди та схилиємося до того, що наповнення навчального контенту, забезпечення методичними матеріалами тощо посідають першорядне місце у професійній підготовці студентів педагогічних спеціальностей та через призму технологізації освітньої діяльності сприяють мотивації до самостійної роботи.

У такому контексті не можемо оминути увагою гіпотезу Н. Сидорчук. Науковець вважає, що формування самостійної навчальної діяльності студентів відбувається за такою класифікацією методів: адаптивні методи, які передбачають діяльність студентів за аналогією; методи активного формування, які спрямовують діяльність студентів на знаходження нового підходу до вирішення поставлених завдань; трансформувальні методи, для яких характерне розв'язання проблеми за допомогою самостійного теоретичного відкриття щодо запропонованого викладачем завдання.

Окрім зазначеного, варто зауважити, що, незважаючи на умови, перед якими опинився увесь світ, галузь освіти вимагає професійної підготовки майбутніх учителів. Зміна підходу до освітнього процесу сприяє активному використанню власного методичного потенціалу викладача, відтак, зорієнтовує його на готовність до підвищення професійно-методичної компетентності та діяльності, поглиблення впровадження інформаційних технологій в освітню практику, зокрема використання у роботі дистанційних технологій навчання.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчально-методичний посібник. Київ: Академвидав, 2004. С. 38–41.
2. Сидорчук Н. Г. Роль самостійної навчальної діяльності у підготовці майбутніх учителів до професійної самоосвіти. Професійна підготовка педагогічних працівників: наук.-метод. зб. 2000. С. 254–262.
3. Черчата Л. Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць. 2014. Випуск 14. С. 311–317.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Розвиток професійно-технічної освіти є досить актуальною темою на сьогодні, адже вона перебуває під глибоким впливом змін у сучасному суспільстві. Так, протягом останніх десятиліть у багатьох країнах світу відбувалась зміна суспільної парадигми – від технократичної до індустріальної, від індустріальної до інформаційної. На розвиток професійної освіти вплинули суспільні інтеграційні процеси, такі напрями розвитку суспільства, як глобалізація, демократизація, створення єдиного інформаційного простору тощо. Ці зміни відбулись такими темпами, що спричинили потребу негайного перегляду та реформування освіти на всіх рівнях, оскільки наявні системи неповністю відповідали сучасним запитам та потребували переорієнтації [3].

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, професійно-технічна освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства та створюють відповідну базу трудових ресурсів.

Світовий досвід у сфері професійно-технічної освіти є не одноманітним та різнобічним. На наш погляд, для складання найбільш повного уявлення про закордонну систему розвитку та функціонування професійної освіти необхідно дослідити досвід найбільш розвинених країн світу [1, с. 16].

Професійно-технічна освіта Сполучених Штатів Америки представлена мережею різнорівневих коледжів. Місцеві коледжі, технічні і коледжі початкового рівня освіти Сполучених Штатів, пропонують програми навчання, які можна порівняти з першими двома роками навчання в університеті і можуть вести до отримання ступеня за результатами чотирирічного навчання в коледжі. Крім того, особливістю місцевих коледжів є те, що вони пропонують курси загальної освіти, технічної освіти та професійної освіти, які дають студентам можливість отримати відповідну спеціальність, оскільки їх завданням є надання можливості отримання освіти будь-якому охочому.

Місцеві коледжі зазвичай приймають більшість студентів, які відповідають основним вимогам і пропонують широкий вибір можливостей при порівняно низькій вартості навчання [2, с. 42].

Випускники місцевих коледжів та коледжів початкової освіти отримують дипломи про успішне закінчення дворічної програми, а також посвідчення після закінчення більш короткотривалих програм вивчення технічної освіти.

У Сполучених Штатах місцеві технічні коледжі та коледжі початкового навчання (як державні, так і приватні) пропонують навчання для отримання

технічних професій. Дворічні коледжі пропонують широкий вибір програм, які розраховано, зазвичай, на рік або більше з відривом від виробництва. Більшість студентів успішно закінчує навчання за цими програмами, отримує посвідчення або диплом про початкову вищу освіту. Місцеві коледжі, коледжі початкової освіти та технічні коледжі також пропонують короткотермінові програми підвищення кваліфікації, розраховані на навчання протягом декількох тижнів чи місяців. Приватні навчальні заклади, які зазвичай спеціалізуються на роботі в одній галузі та можуть присвоювати чи не присвоювати ступінь, є альтернативними варіантами отримання технічної освіти [2, с. 50].

Таким чином, освіта впливає на створення і розвиток кваліфікованих трудових ресурсів, які є рушійною силою для науково-технічного прогресу, а отже, впливає на покращення економічної і соціальної сфери в цілому.

Рівень розвитку професійної освітньої системи, який досягнуто сьогодні у світі, є вагомим чинником його інтелектуального, економічного, соціального, науково-технічного, інноваційно-технологічного і культурного розвитку, який значною мірою забезпечує країні стабільність й еволюційний характер розвитку, дозволяє вдосконалити життєустрій, поглиблювати демократичні процеси, поступово підвищувати духовний і матеріальний рівні мирного, творчого життя населення – головної мети прогресивного розвитку людини і суспільства.

Література

1. Ворон А. М. Шкільна освіта поза межами України. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2008. № 2. С. 16–17.
2. Тарасюк Л. Н., Цейкович К. Н. Освіта США. *Соціально-політичний журнал*. 1997. С. 45–52.
3. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістики: навч. посіб. *Вікар*. 2002. С. 374–378.

Марченко Станіслав Сергійович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ВЕРСТАТІВ ІЗ ЧПУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

З'явившись у середині минулого сторіччя, верстати з числовим програмним управлінням (ЧПУ) стали надійними помічниками людей у виробництві. За рахунок високої автоматизації такий верстат дозволяє швидко виготовити спроектований на комп'ютері виріб, причому його продуктивність в рази швидша та якісніша від верстатів із ручним керуванням.

Основоположником систем із ЧПУ вважається Джон Т. Парсонс, професор Массачусетського технологічного інституту. Наприкінці 40-х років він розробив устаткування для кодування керуючої програми на металевих перфокартах.

Створення систем ЧПУ виявилось своєрідним переломним моментом у розвитку верстатобудування. Електроніка керує роботою токарних, фрезерних, свердлильних, шліфувальних і ряду інших типів верстатів.

Нині практично кожне підприємство, яке займається виготовленням виробів, має у своєму парку верстати з числовим програмним управлінням.

Верстати з ЧПУ мають складну автоматику й електроніку, тому вимагають ретельного й кваліфікованого технічного обслуговування й своєчасного ремонту.

Перша найбільш вагома перевага в застосуванні верстатів із ЧПУ – це високий рівень автоматизації виробництва порівняно зі звичайними верстатами. Одна людина може керувати декількома верстатами одночасно, при цьому її участь у процесі виготовлення зведена до мінімуму. Як правило, це зміна інструменту, установка заготовки, зняття готової деталі з верстата.

Другою перевагою є точність і повторюваність виготовлення деталей на верстаті з ЧПУ. За однією програмою можна виготовити тисячі ідентичних і високоточних деталей.

Третя перевага – це те, що для виготовлення різних деталей потрібно тільки змінити програму. А за перевіреною програмою може бути виготовлена вже будь-яка кількість деталей.

Четвертою перевагою є те, що на них можна виготовляти такі деталі, які на звичайному верстаті з ручним керуванням виготовити неможливо в принципі.

Також можна відзначити прогностичність процесу виготовлення, адже, запустивши програму на верстаті з ЧПУ, оператор знає, скільки часу необхідно для її виконання, що дозволяє точно визначати тривалість процесу виготовлення деталей.

Вартість верстатів із ЧПУ досить висока, не менш дорогим є налагодження й обслуговування. Однак при розумному використанні й достатніх обсягах виробництва вони швидко окупаються.

Керує верстатом із ЧПУ оператор, який програмує верстат перед початком роботи. Щоб створити програму, за якою буде працювати верстат із ЧПУ, спочатку необхідно побудувати 3D модель у CAD редакторі (Autocad, Solidwork, Компас і т.п.). Далі в САМ редакторі (Artcam, Solidcam, Aspire і т.п.) за побудованою 3D моделлю створюється керуюча програма, за якою і буде працювати верстат.

Отже, для обслуговування верстатів із ЧПУ необхідний кваліфікований працівник, який уміє працювати зі складним програмним забезпеченням і комп'ютеризованим устаткуванням.

Саме тому зараз актуальним є впровадження верстатів із ЧПУ, 3D принтерів і освітніх комп'ютеризованих конструкторів у заклади освіти, вже починаючи зі школи. Це забезпечить оволодіння учнями сучасними методами обробки конструкційних матеріалів, інтеграцію теоретичних знань з практичними вміннями.

Вивчення верстатів із ЧПУ буде сприяти формуванню знань і вмінь у галузі сучасних методів обробки конструкційних матеріалів, допоможе

оцінити свої можливості по основних предметах політехнічного циклу й більш усвідомлено вибрати майбутню професію, пов'язану з виробництвом.

У результаті впровадження верстатів із ЧПУ в освітній процес ми отримаємо випускників, які знають основи сучасного комп'ютеризованого виробництва і будуть готові до використання набутих знань і вмінь у майбутній практичній діяльності. Адже сучасний рівень розвитку держави і промисловості залежить від комп'ютеризації і автоматизації всіх сфер діяльності людини.

Матосова Алла Миколаївна,

директор ЗОШ І–ІІІ ступенів № 2 м. Глухів, магістрантка факультету
початкової освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На етапі розвитку освіти в умовах Нової української школи керівники освітніх закладів мають опанувати позицію суб'єкта діяльності, бути активними учасниками реформ.

Управлінську культуру вчені в галузі менеджменту переважно визначають як знання й володіння теорією закономірностей комплексного, системного підходу до вирішення управлінських проблем.

Найважливішими компонентами управлінської культури керівника закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) є: системний кругозір; праксеологічні здібності; рефлексивні здібності; професійна творчість; інформаційне озброєння; компетентність, самовдосконалення; конкретно предметні знання [1].

Технологія формування управлінської культури ґрунтується на знаннях і вміннях керівника ЗЗСО в сфері педагогічного аналізу, планування, організації, контролю й регулювання управлінського та педагогічного процесу. Рівень управлінської культури залежить від якості оволодіння керівником прийомами вирішення зазначених типів завдань.

Аналіз досвіду управління вітчизняними ЗЗСО показує, що підвищенню рівня управлінської культури керівників сприяють масові, групові, індивідуальні форми роботи. Найбільш ефективними є інтерактивні групові форми роботи: дебати, дискусія, ділова гра, аукціон управлінських ідей, захист інноваційного проекту, тренінг управлінської майстерності.

У сучасній управлінській практиці вагомому значення набувають діалогічні методи формування управлінської культури: диспути, співбесіди, самоаналіз, моделювання, конструювання, ситуаційні та проблемні завдання, навчання пошуку альтернативних рішень. Їх застосування спрямовано на розв'язання низки завдань: оволодіти культурою спілкування, взаємовідносин з людьми;

формувати професійну культуру спілкування на основі вивчення і самоаналізу власних комунікативних можливостей, розвитку комунікативних здібностей.

Популярними серед інтенсивних технологій є організаційно-ділові ігри в різних модифікаціях. Універсальність ділової гри визначається її базовими характеристиками: ділове спілкування; продуктивна, творча діяльність; інтелектуальна конкуренція. Вони сприяють закріпленню знань з теорії управління освітою; формування комунікативних умінь та навичок управлінської діяльності, призначені для діагностики управлінської культури керівника освітнього закладу

Поряд з груповими формами роботи практикуються й індивідуальні: творчий звіт керівника, самоосвіта, управлінське консультування, стажування, атестація, дні управління в школі, контрольні діалоги. Індивідуальні форми роботи передбачають реалізацію здатності керівника до безперервної освіти протягом життя. Особистісно зорієнтована самоосвіта керівника ЗЗСО забезпечує підвищення його культури, педагогічної і управлінської майстерності, а в результаті – безперервного саморозвитку і позитивного впливу на колег.

Література

1. Закон України “Про освіту” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39, ст.380. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення 10.04.2020).

Мельнічук Неля Володимирівна,

викладач юридичних дисциплін Ірпінського державного коледжу економіки та права, професор кафедри професійної та вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У сучасному світі питання, що стосуються сфери освіти, набувають особливої значущості. Радикальні зміни в галузі економіки, політики, права ставлять питання про необхідність адекватного та сутнісного осмислення процесів різних сфер соціальної реальності.

Головна мета інноваційної освіти – збереження і розвиток творчого потенціалу людини. Освіту потрібно сприйняти як загальнолюдську цінність. Для цього, насамперед, необхідно зробити так, щоб вона розвивала гармонійне мислення, побудоване на поєднанні внутрішньої свободи особистості та її соціальної відповідальності, а також терпимості до інакомислення.

Отже, у 2018 р. стартувала реформа «Нова українська школа» (НУШ) – реформа середнього шкільництва Міністерства освіти і науки.

Вона передбачає створення школи, де діти будуть навчатися через діяльність, а основна увага спрямована на розвиток компетентності, а не

запам'ятовування фактів. У 2017–2018 навчальному році 100 шкіл тестували новий стандарт, з 2018–2019 навчального року всі перші класи навчаються за ним [1].

До навчальних класів НУШ висуваються серйозні вимоги. Тепер учнівське місце має бути обов'язково одномісним і зручним. У навчальному просторі обладнуються тематичні зони, місця для ігор і відпочинку. Класна кімната повинна одночасно бути ігровою зоною, центром пізнавальної діяльності, центром художньої творчості, дитячої класної бібліотеки, куточком живої природи та центром учителя. Дидактичне наповнення відіграє не менш важливу роль в освітньому процесі за Концепцією «Нова українська школа».

Сучасне дидактичне наповнення для використання в НУШ докорінно відрізняється від попереднього наповнення. Практика, наочність, креативність у використанні – ось головні постулати сучасної дидактики, що тягне за собою інтегроване навчання. Інтегроване навчання – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіту розглядають крізь призму загальної картини світу, а не поділяють на окремі дисципліни [2].

Інтеграція у шкільному навчанні реалізується як у межах окремого навчального предмета, так і між різними навчальними дисциплінами. Коли вчитель встановлює зв'язки між блоками навчальної інформації (чи окремими темами) у межах кожного навчального предмета, він реалізує внутрішньопредметну інтеграцію. Під час послідовної внутрішньопредметної інтеграції вчитель має створити умови, за яких учні не тільки вивчають теми, а й розуміють зв'язки між ними. Якщо вчитель установлює зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, він реалізує міжпредметну інтеграцію [2].

Як писав Василь Сухомлинський, «якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло» [3].

Тому вчитель повинен дотримуватися таких принципів: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага. Унаслідок цього учні зможуть краще зрозуміти сутність об'єкта чи явища в контекстах різних навчальних предметів та сформувати цілісне уявлення про них; глибше зрозуміти ключові ідеї з огляду на їх аналіз із різних точок зору; краще оцінити, як використати набуті ідеї та навички в життєвих ситуаціях; системно мислити.

Таким чином, інтегроване навчання в межах освітнього середовища – це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій учителя і учня, спрямованих на формування цілісної картини світу школяра на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів). Інтегроване навчання дає змогу вчителю та учням «виходити» за межі окремого навчального предмета (окремої освітньої галузі) та сприяє формуванню в дітей цілісної картини світу. Виконуючи цікаві завдання та вправи, діти не лише опановують програмовий матеріал, а й розширюють свої уявлення про різні сфери життєдіяльності людини. Такий підхід

сприятиме розвитку аналітичних та синтетичних мисленнєвих навичок школярів і формуванню в них більш цілісного уявлення про світ.

Література

1. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Нова_українська_школа (дата звернення: 05.03.2019).
2. Нова українська школа: poradnik dla wczelity. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/12/12/11/20-11-2018rekviz.pdf> (дата звернення: 05.03.2019).
3. Сухомлинский В. А. О воспитании. М., 1975. С. 11–44.

Михайлов Віктор Миколайович,

кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту

ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У зв'язку із надзвичайними ситуаціями, спричиненими розвитком цивілізації, дією сил природи або війною, перед органами влади та організаціями постають дедалі більш складні завдання щодо забезпечення безпеки життя і діяльності людей. У європейській практиці зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій визначено як один із механізмів пом'якшення шкоди і підвищення стійкості спільноти до небезпек природного та техногенного характеру. Професіонали різних галузей реалізують завдання щодо протистояння надзвичайним ситуаціям, тому є потреба їх безперервного навчання «як духовної потреби, творчого процесу та незаперечної гуманітарної цінності» [1, с. 35].

Саме на досягненні якості навчання з безпеки в рамках формальної та неформальної освіти, а також системи підготовки викладачів до проведення занять із питань безпеки для різних вікових груп зосереджує увагу польський вчений Р. Степієн, досліджуючи проблему безпеки сучасних держав. З його точки зору, «навчання для безпеки» є специфічною системою дидактичної та виховної діяльності сім'ї, школи, підприємств, установ, організацій, органів влади, орієнтованої на поширення системи цінностей та розвиток навичок, важливих для забезпечення національної безпеки [2].

Аналіз зарубіжної літератури свідчить про докладання зусиль європейськими країнами до розширення співпраці та інтеграції між закладами освіти, зняття перешкод між сильно диверсифікованими навчальними програмами щодо навчання фахівців із питань цивільної безпеки. За результатами вивчення наукових і методичних джерел виявлено, що відмінності у навчальних програмах європейських країн залежать від

реальних природних та техногенних загроз та наявних ресурсів для протидії їм. Проте спільним в організації навчання є використання методик і технологій, спрямованих на забезпечення якісного навчання фахівців, використання різних форм проведення занять, зокрема практичних, вправ на місцевості для протидії різним видам надзвичайних ситуацій. Маємо звернути увагу на диференціацію в організації навчання фахівців – підготовку з питань цивільної безпеки тих, хто займається плануванням цивільного захисту (на стратегічному рівні) і тих, хто здійснює реагування на різні види надзвичайних ситуацій (на оперативному рівні).

На наш погляд, заслуговує на увагу запроваджена в європейських країнах практика створення об'єднаної мережі знань із цивільного захисту для підтримки експертів, практиків, політиків, дослідників, інструкторів та волонтерів на кожному етапі циклу боротьби з надзвичайними ситуаціями. Із цієї метою створена і постійно поповнюється база експертних знань і передових практик, до якої відкритий доступ для суб'єктів освітнього процесу. Через цю мережу знань здійснюється динамічне і всебічне навчання, експертам з усієї Європи пропонуються можливості поглибити знання вимог європейських місій цивільного захисту. Ми звернули увагу на поширеність використання тренінгів у післядипломній освіті фахівців. Безсумнівно, тренінг як метод активного навчання і запланований процес трансформації знання, професійних і поведінкових навичок дає змогу експертам поліпшити свої навички координації та оцінювання реагування на надзвичайні ситуації. Ще однією особливістю програми навчання є широкий спектр курсів від базового до високого рівня підготовки майбутніх керівників місій. Також доступні спеціалізовані курси, націлені на підготовку до конкретних дій, які надають експертам можливості професійного розвитку. Завдяки обміну думками в процесі навчання під час проведення тренінгів, круглих столів, воркшопів учасники отримують досвід щодо діяльності різних національних систем цивільного захисту і знання всіх аспектів реагування на надзвичайні ситуації [3]. Вибір форми підвищення кваліфікації фахівців із питань цивільної безпеки має велике значення для легкого та ефективного засвоєння інформації, необхідної для розвитку професійних здібностей.

Література

1. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / За ред. В. Г. Кременя, Н. Г. Ничкало; укл. О. В. Аніщенко, Л. Б. Лук'янова. К.: Знання України, 2018. 616 с.
2. Stepień R., Współczesny kształt edukacji dla bezpieczeństwa. Teoria i praktyka, [w:] E. A. Wesołowska, A. Szerauc (red.), Patriotyzm, obronność, bezpieczeństwo, Wydaw. Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku i Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, Warszawa 2002.
3. Union Civil Protection Knowledge Network [Електронний ресурс] // European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. 2020. URL: https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/knowledge-network_en.

Молдован Андрій Дмитрович,
асистент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Упродовж останнього десятиліття сфера фізичної культури і спорту стала важливою складовою економіки багатьох країн, зокрема й України. Спорт постає як складне багатофункціональне явище модернізованої дійсності Української держави, окреслюючи важливе місце в фізичній і духовній культурі нашого народу. До цієї сфери залучені чималі матеріальні та фінансові ресурси і створено значну кількість робочих місць. Постійно вдосконалюються й розробляються нові моделі управління спортом і його фінансування. У зв'язку із цим набувають сенсу сучасні форми, структура, зміст і напрями професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти, актуалізується розроблення відповідних педагогічних умов і пошук інноваційних методик розвитку підприємницької компетентності.

Відповідно до загальноєвропейських тенденцій у сучасних умовах динамічного оновлення національної освітньої системи, кардинальної трансформації ринку праці істотно зросли вимоги до якості професійної підготовки фахівців у сфері фізичної культури і спорту. Інтегральним критерієм якості професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізкультури і спорту у закладах вищої освіти стає їхня конкурентоспроможність у сфері фізичної культури і спорту, здатність до працевлаштування, а також успішна підприємницька діяльність, тобто спроможність створювати нові робочі місця, інвестувати матеріальні ресурси у розвиток певних видів фізичної культури і спорту і тим самим позитивно впливати на соціально-економічний і культурний розвиток суспільства.

Слід зазначити, що дослідження підприємництва у сфері спорту має фрагментарний характер, вивчаються окремі питання, пов'язані з розвитком професійного спорту та фітнес-індустрії; існує суперечливість думок щодо визначення підприємницької діяльності в галузі фізичної культури і спорту, її основних функцій, залишаються недостатньо дослідженими особливості підприємництва у сфері фізичної культури і спорту в умовах ринкових перетворень. Тенденції інтенсивної комерціалізації й професіоналізації спорту, з одного боку, а також гостра конкуренція навколо бюджетних коштів, з іншого, актуалізують необхідність підготовки фахівців у сфері фізичної культури і спорту самостійно одержувати прибуток з наявних у їхньому розпорядженні ресурсів. Отже, проблема розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів фізичної культури і спорту, зростання рівня їхньої соціально-економічної активності у процесі професійної

підготовки набуває актуальності у зв'язку із модернізацією функціонування основних соціальних інститутів.

Виявлені нами суперечності між вимогами суспільства до рівня підприємницької компетентності та рівнем науково-методичної розробленості методики і технології її розвитку у змісті професійної підготовки, потребою майбутніх фахівців у самореалізації в підприємницькій діяльності та невідповідністю змісту, форм і методів розвитку підприємницької компетентності у процесі професійної підготовки зумовили необхідність розроблення методики розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів із фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки в університетах, що сприятиме їхній конкурентоспроможності на вітчизняному й міжнародному ринках праці. Її апробація у межах дослідно-експериментальної роботи передбачала експериментальну перевірку результативності створених педагогічних умов.

Метою і завданнями формувального етапу педагогічного експерименту передбачалося експериментально перевірити результативність методики розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з ФКиС на основі аналізу, узагальнення, статистичної оцінки і порівняння результатів дослідно-експериментальної роботи, що передбачало створення визначених і обґрунтованих педагогічних умов і використання навчально-методичного забезпечення. Цій роботі передувало проведення організаційно-настановчих бесід із науково-педагогічними працівниками, які залучені до забезпечення освітньої підготовки фахівців спеціальності 017 Фізична культура і спорт, рівня вищої освіти «Магістр». Активними учасниками дослідно-експериментальної роботи стали педагоги, котрі підтримали основну ідею дослідження щодо акцентування уваги на процесі професійної підготовки майбутніх магістрів, на розвитку в них здатності щодо надання масових оздоровчих, фізкультурних, спортивних послуг з метою забезпечення ефективної міжособистісної виробничо-споживачької взаємодії. Реалізацією означеної ідеї передбачено розвиток у студентів магістратури підприємницького мислення, набуття досвіду організації громадських структур, завданням яких є забезпечення розвитку фізичної культури в закладах освіти на місцевому і регіональному рівнях.

Результативність науково обґрунтованих педагогічних умов і розробленої нами методики визначали шляхом порівняння результатів обчислення отриманих емпіричних даних контрольної й експериментальної груп із відповідними результатами констатувального етапу педагогічного експерименту та статистичного оцінювання динаміки розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів із ФКиС.

Методично правильна організація педагогічного експерименту потребувала не тільки коректного визначення незалежних змінних та інструментарію для якісного і кількісного оцінювання параметрів розвитку підприємницької компетентності, але й вибору статистичних критеріїв оцінювання отриманих емпіричних даних. У зв'язку із цим до завдань

дослідно-експериментальної роботи також було віднесено перевірку статистичної гіпотези. Організація дослідно-експериментальної перевірки результативності методики розвитку підприємницької компетентності магістрантів з ФКіС, фіксування емпіричних даних передбачала застосування критерію Пірсона для оброблення результатів.

Для узагальненого оцінювання результатів педагогічного експерименту нами було виведено інтегральну оцінку рівнів розвиненості підприємницької компетентності майбутніх магістрів. Для кількісно-якісної оцінки рівнів розвитку цього педагогічного явища ми використали такий підхід: діяльнісно-активний рівень розвитку визначався у випадку прояву діяльнісно-активного рівня розвитку всіх компонентів підприємницької компетентності або діяльнісно-активного рівня для двох компонентів й мотивовано-адаптивного рівня прояву третього компонента; адаптивний рівень визначався у разі прояву активного рівня одного компонента та адаптивного рівня решти компонентів; пасивний – у решті випадків. Узагальнені результати дослідження динаміки рівнів розвитку суб'єктно-діяльнісного компонента підприємницької компетентності майбутніх магістрів ФКіС наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

**Узагальнені результати вимірювання динаміки розвитку
підприємницької компетентності майбутніх магістрів із фізичної
культури і спорту**

Рівні	Констатувальний етап				Формувальний етап			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	%	абс	%	абс	%	абс	%	абс
Діяльнісно-активний	18,6	39	18,9	39	40,2	84	19,0	40
Мотивовано-адаптивний	36,2	76	36,3	75	40,8	86	36,5	76
Індиферентно-пасивний	45,2	95	44,8	93	19,0	40	44,5	91
	100	210	100	207	100	210	100	207

Перевірка педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів фізичної культури і спорту в процесі професійної підготовки в ЗВО з використанням комплексу методів, як-от: педагогічні спостереження, бесіди; тестування; анкетування; експертне оцінювання; статистичні методи обчислення емпіричних результатів за статистичним критерієм Пірсона, реалізованих із використанням програмних засобів MS Excel, засвідчила їх результативність. Доведена можливість розвитку підприємницької компетентності завдяки реалізації відповідних педагогічних умов, розробленої моделі та засобів формування особистісних підприємницьких якостей майбутніх магістрів фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти.

Мося 'Ірина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ

Модернізація фахової передвищої освіти постає для України актуальною проблемою у зв'язку з упровадженням в освітній процес ідей компетентнісної методології, за якої рівень підготовки фахівців визначається їхньою здатністю успішно вирішувати соціально-виробничі проблеми. Зазначене актуалізує проблему оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах і технікумах як процедури встановлення відповідності результатів навчання вимогам кваліфікаційних стандартів, ринку праці та самої особистості. Відповідно, таке оцінювання якості підготовки фахівців має бути об'єктивним.

Насамперед зазначимо, що під об'єктивним оцінюванням якості підготовки розуміємо діагностичну діяльність щодо встановлення рівня навчальних досягнень студента. Природно, для цього слід порівняти рівень досягнутого студентом з еталонним, заздалегідь визначеним значенням. Крім того, щоб така процедура порівняння була об'єктивною, в арсеналі педагога мають бути засоби, що містять встановлені одиниці виміру. Відтак, серед методик оцінювання результатів навчання вказаним вимогам найбільш повно відповідає тестовий контроль.

Відзначимо, що, незважаючи на значну кількість праць із питань тестового контролю, на педагогічному полі поки що відсутні конкретні науково обґрунтовані рекомендації щодо створення інструментарію, проведення та оцінювання результатів тестування. Є наукові доробки про те, «що треба робити», але ще немає відповіді на проблемне питання «як це робити». Не існує єдності думок учених стосовно таких аспектів, як: принципи та умови конструювання різнорівневих тестових завдань та тестів в цілому; основні технологічні етапи створення тесту; диференціація тестових завдань за ступенем складності тощо. Ці обставини не дозволяють ефективно застосовувати в освітньому процесі закладу фахової передвищої освіти методи об'єктивного контролю, отже, актуалізують проблему тестового оцінювання результатів навчання студентів.

Нагадаємо, що тестовим називається завдання (запитання, задача), для якого може бути попередньо визначена (сформульована) єдино можлива правильна відповідь. Така відповідь є еталоном, з яким порівнюють відповідь того, хто навчається. Технологію тестового контролю визначаємо як цілісну систему етапів створення інструментарію, проведення перевірки, оцінювання результатів тестування, послідовність реалізації яких при дотриманні певних вимог забезпечує науково обґрунтовані та об'єктивні результати вимірювання успішності навчання учнів. Цілі й завдання тестування залежать

насамперед від виду контролю. Зокрема, при попередній перевірці оцінюється рівень і структура підготовленості студента до оволодіння навчальною дисципліною.

При поточному контролі тестування застосовується з метою отримання оперативних даних про рівень знань студентів і якість навчально-пізнавальної діяльності на заняттях та для розв'язання завдань управління навчальним процесом. Тематична перевірка передбачає виявлення й оцінювання на кількох попередніх заняттях знань із певної теми. Основним завданням такого тестування є створення передумов для сприйняття й осмислення студентами теми в цілому у всіх її взаємозв'язках. При підсумковому контролі тестування має на меті перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентів за тривалий період навчання (семестр, навчальний рік тощо). Природно, цілі та завдання тестування детермінують певні вимоги до конструювання тестових завдань та тестів у цілому (наприклад, якщо треба відібрати студентів для участі в олімпіаді, то тестові завдання мають бути підвищеного рівня складності!).

Щоб максимально повно охопити тестовим контролем весь обсяг програмного матеріалу, варто скласти узагальнену структуру навчального матеріалу з дисципліни, що викладається. Ураховуючи той факт, що в деяких навчальних дисциплінах важко певним чином структурувати матеріал, можна обмежитися складанням реєстру навчальних елементів, що належать до складу підрозділів, тем тощо. Імовірно, при розробленні тестів слід дотримуватися певних принципів, основними з яких є:

1. *Використання фасета.* Фасетний підхід дозволяє створювати декілька варіантів приблизно однакових за складністю тестових завдань (у подальшому ми наведемо приклад фасетного підходу).

2. *Логічна визначеність змісту завдання.* Завдання має бути створено так, щоб воно сприяло продукуванню в досліджуваних правильну відповідь.

3. *Лаконічність завдань.* Суть завдання студент має зрозуміти після першого його прочитування. Зміст тестового завдання має бути обмежений 7 ± 2 порціями інформації.

4. *Ясність і чіткість завдань.* В основі завдання має бути істинне твердження. Не рекомендується запитувати про те, що не використовується, не робиться, не відноситься тощо.

5. *Усунення «стрибків трудності».* Питання в тесті слід розташовувати в порядку зростання їх складності.

6. *Єдність стилю подання завдань різних форм* (інструкція; зміст завдання; відповіді).

7. *Поснавання в тестах завдань різної форми.*

8. *Відповідність змісту завдань обсягу знань, що перевіряються.* У тестах мають використовуватися тільки такі питання, які студенти повинні були вивчити. Запитувати про те, що не вивчалось, не можна.

9. *Складність тестів повинна відповідати рівню підготовленості студентів.*

10. *Система тестових завдань* має охоплювати відповідну галузь знань (навчальну дисципліну), а вилучення з тесту хоча б одного завдання приводить до виникнення прогалин у континуумі знань, що перевіряються і, відповідно, знижує якість вимірювання.

Отже, розроблення та застосування для оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти тестів є умовою необхідною, але далеко не достатньою. На різних етапах оцінювання компетентнісних досягнень студентів варто застосовувати різні види релевантних інструментів (тести, дебати, реферати, есе, портфоліо, проєкти, презентації тощо), щоб найбільш повно й об'єктивно оцінити досягнення студентами освітніх цілей. На вказаних аспектах зупинимо свій пошук у подальших наукових розвідках.

Nora Soliman

Independent consultant, Workforce Expert
FHI 360 – Global Education, Employment, and Engagement
Kyiv, Ukraine

Thomas Stebbins Galloway

MA, FHI 360 – Global Education, Employment, and Engagement,
Technical Director of Workforce Development
USAID Economic Resilience Activity,
Washington DC, USA

Snizhana Leu

PhD, FHI 360 – Global Education, Employment, and Engagement, Senior
Workforce Development Manager
USAID Economic Resilience Activity,
Kramatorsk, Ukraine

A WORKFORCE DEVELOPMENT APPROACH FOR A BETTER ECONOMY IN THE EAST OF UKRAINE

At present the labor market of the eastern Ukraine is especially constrained due to the current conflicted situation in the Donetsk and Luhansk Oblasts. Numerous educational institutions were displaced by the conflict and forced to start a “new life” from scratch. In addition, a rapidly declining youth population and a difficult political and fiscal environment, are also core challenges that afflict eastern Ukraine’s labor market meets. Thus, the USAID Economic resilience activity provides a complex nuanced approach that recognizes not only the threats and opportunities, but also the individuals and the institutions that are most critical to effecting change. To realize this complex approach the USAID Economic resilience activity’s interventions aim at introducing three areas of activities in eastern Ukraine. They are inclusion, small and medium enterprises development and transformation. The USAID Economic resilience activity’s subcontractor FHI360 (the WFD team) provides the cross-cutting support to these areas,

specifically through realizing the wide ranging of development interventions focused on a workforce development (WFD) approach.

To ground the following WFD approach in other academic work, it is worth to emphasizing that the World Bank actively uses a similar approach and a workforce assessment tool – Systems Approach for Better Education Results (SABER) – to enable systematic documentation and assessment of the policy and institutional factors that influence the performance of education and training systems. SABER-WFD focuses on how well a system is equipping individuals to meet the demand for skills in the labor market [1, iii].

In general, the WFD approach demonstrates to researchers and policy makers the cross-cutting influence and dependence of skills development under the conditions of globalization, technology, the role of knowledge and innovation in the «new economy», political change, and demographic shifts. Thus, the WFD approach combines the importance of skills development at different levels (individuals, organizations and societies) via the challenges of national, regional, provincial, or sector-based system to respond the interrelated expectations of an individual and an employer. It enables individuals to acquire the knowledge, practical skills, and attitudes for gainful employment (including self-employment) or improved work performance in a particular trade or occupation and provides employers with an effective means to communicate and meet their demand for skills. Therefore, the emphasis is put on developing *job-relevant skills* to ensure efficient collaboration of an individual as the «skills owner» and an employer as the «skills user». That's why in a well-functioning WFD system, employers are able to meet their demand for skills and compete successfully in product and service markets while individuals are able to acquire the knowledge and skills to prosper in the labor market. Such a system can help boost economic productivity and growth; creating and maintaining its performance is thus a key concern of policy makers pursuing skills-intensive strategies for economic development and faster economic growth. For this purpose, such an approach is needed to improve trainees' employability, supply the workers needed by firms for better productivity, improve product quality, competitiveness of the workforce, and enable firms and entrepreneurs to expand their technological capability and move up value chains where profit margins are often more attractive [1, 5-7].

Thus, taking into consideration the potential WFD approach that could be applied to eastern Ukraine, the WFD team of the USAID Economic resilience activity identified key constraints in, and designed a strategy to strengthen the labor market in the East. These constraints are a *demographic decline* that has reduced student populations at educational institutions including VETs and universities by nearly 50 %; a *lack of or absent innovation* within enterprises and educational institutions; a *disconnect between academia and industry* and the *collapse of the R&D structure* that existed in the institutes and had previously infused the economy of the East with new technology and innovation, amongst other challenges.

Based on these factors, and in recognition that there is *no one-size-fits-all approach to labor market development*, the WFD team's interventions seek to maximize impact across sectors and institutions by effecting systemic change that is not dependent on continuous funding or intervention by donors. Following a period of intensive research, interviews with key stakeholders and analysis of the constraints and opportunities, the WFD team has identified three top line objectives that will guide individual activities toward the goal of stimulating the economy to create jobs that are attractive to youth and which contribute the economic rejuvenation of their communities. These three objectives are:

1. Align education, training and skills development with the demands of the labor market
2. Attract and retain students to the region by making universities innovative and competitive
3. Increase firm level innovation, growth and job creation by catalyzing university-industry collaboration on applied research and development projects

To accomplish these objectives, the WFD team *will work with the institutions and actors* that impact both the supply and demand for labor as well as those that work to match these spheres, such as universities, vocational training schools, labor unions, firms, industry associations, students, job-seekers and policymakers.

In light of the unique demographic and economic forces that are affecting labor market in the East, the WFD team is particularly focused on *supporting existing enterprises* to become more innovative, efficient and growth oriented, *supporting job attachment*, and *improving employee retention* by building the understanding and capacity of students, workers, and employers regarding lifelong skills development, career progression, professional development, and other factors that contribute to positive, long-term employment outcomes.

Of equal importance is *improving the relationship between industry and academia* by facilitating deep collaborations between universities and enterprises through joint applied research and development projects that will involve student and faculty engagement with their local economies and enable them to contribute to innovations and ideas that will boost the viability of existing firms and increase the number of new enterprises.

By realizing these complex approaches to defined challenges, the WFD activities of the USAID Economic resilience activity will help to form the sustainable basis for economy development via skills supply by meeting current employer needs and will enable eastern Ukraine to adapt to current and future challenges, including those based changes in technology.

References

1. Jee-Peng Tan Kiong Hock Lee Alexandria Valerio and Joy Yoo-Jeung Nam. 2013. "What Matters in Workforce Development: A Framework and Tool for Analysis." Draft for Comment. Education Department Human Development Network World Bank.
https://olc.worldbank.org/sites/default/files/SABER_WfD_Updated%20Framework%20Paper_Feb%204%2C%202013_Draft_0.pdf (accessed on May, 1, 2020).

ВИМОГИ РОБОТОДАВЦІВ ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ: ПОРІВНЯННЯ РИНКІВ ПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Сьогодні в усіх сферах життя відбуваються трансформаційні процеси, що впливають на ринок праці. Зокрема, змінюються рейтинги затребуваних професій і вимоги до робітників. У роботодавців посилюється інтерес до soft skills – м'яких, гнучких, надпрофесійних навичок, що не залежать від специфіки конкретної роботи й тісно пов'язані з особистісними якостями [1, с. 31]. Вважається, що ключові компетентності спрямовані на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції, сприяють формуванню професійної майстерності та професійної кар'єри [2; 3].

Із метою дослідження та порівняння попиту на кваліфікованих робітників швейного профілю з розвиненими м'якими навичками було здійснено аналіз вакансій, висвітлених на вітчизняних та іноземних (Великобританія) порталах пошуку роботи: www.work.ua, www.hh.ua, www.rabota.ua (Україна), www.adzuna.co.uk (Великобританія). Загалом було вивчено 270 вакансій в Україні та 53 зарубіжні вакансії.

Аналіз вакансій свідчить про те, що в Україні 42 % роботодавців шукають швачок, кравців та закрійників із розвиненими професійними та ключовими компетентностями, 58 % акцентують увагу лише на професійних компетентностях або взагалі не висувають вимог до майбутніх робітників. У Великобританії 38 % роботодавців висувають вимоги до розвинених ключових компетентностей майбутніх робітників (рис. 1).

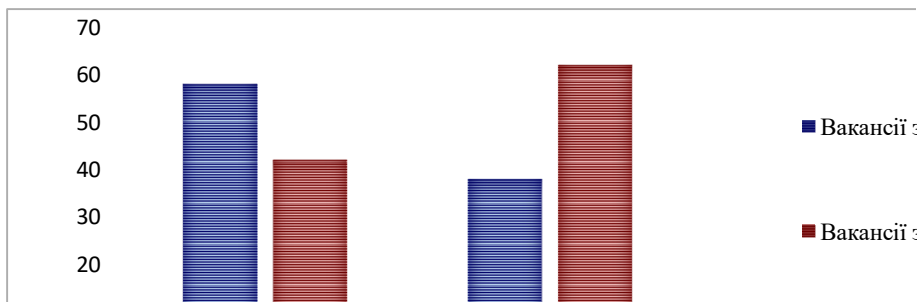

Рис. 1. Попит на робітників із розвиненими м'якими навичками в Україні та Великобританії

В описах вітчизняних вакансій переважає потреба в робітниках з такими навичками, як: *відповідальність* (42,5 %), *робота в команді* (41,6 %), *орієнтація на розвиток, результат і навчання* (33,6 %), *тайм-менеджмент* (23,0 %), *креативність* (17,7 %) та *комунікативність* (15,9 %). Натомість, за

кордоном роботодавці надають значущості *роботі в команді* (70,0 %), *відповідальності* (65,0 %), *багатозадачності* (60,0 %), *орієнтації на розвиток і результат* та *комунікативності* (45,0 %), *стресостійкості* (35,0 %) та *креативності* (30,0 %). Затребуваними також є *тайм-менеджмент* та *комп'ютерна грамотність* (20,0 %). Водночас у запитах вітчизняних роботодавців остання взагалі відсутня. Помітною є різниця між попитом українських та закордонних керівників швейних підприємств щодо *стресостійкості* (Україна – 3,5 %, зарубіжжя – 35,0 %) та *багатозадачності* (Україна – 8,0 %, зарубіжжя – 60,0 %). Іноземні роботодавці приділяють незрівнянно більше уваги ключовим навичкам, оскільки давно усвідомили їх вплив на багатофункціональність та продуктивність робітника, забезпечення безперервності робочого процесу, підвищення здатності робітника працювати у швидкому інтенсивному темпі, адекватне реагування на дедлайн та форс-мажор тощо (рис. 2).

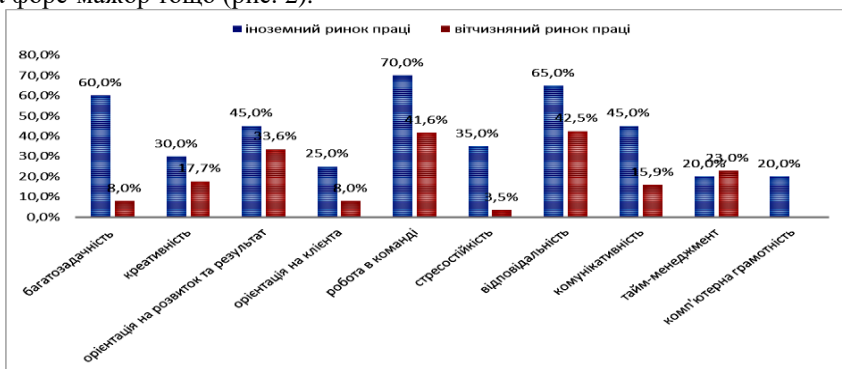

Рис. 2. Порівняння попиту на основні м'які навички робітників швейного профілю на іноземному та вітчизняному ринках праці

Отже, виявлено вагомую відсоткову різницю між попитом на м'які навички на українському та зарубіжному ринках праці. Це пояснюється тим, що термін «soft skills», як і потреба в розвитку ключових компетентностей, з'явилися в Україні відносно недавно. Наразі в системі вимог до майбутніх кваліфікованих робітників вітчизняної швейної галузі тривають трансформаційні зміни.

Література

1. Однорог Г. Ключові компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю: попит і пропозиція на ринку праці. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2019. № 19. С. 31–42. URL: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.31-42>
2. Лемешко Л. Формування художньо-творчої компетентності техніків-конструкторів одягу як проблема професійної педагогіки. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна*

педагогіка. 2018. № 16. С. 100–104. URL: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.100-104>

3. Середіна І. Підприємницька компетентність майбутніх бакалаврів з економіки підприємства як науково-педагогічна проблема. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 94–100. URL: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.94-100>

Олешко Петро Степанович,

кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Головна мета закладу професійної освіти полягає у створенні стійкої довіри зі сторони суспільства та роботодавців як постачальника високоосвічених та високопрофесійних кадрів, які відповідають кращим міжнародним вимогам та мають високий рівень якості отриманих знань. Сучасна освітня парадигма заснована на формуванні конкурентоспроможного освітнього середовища і забезпечення високої якості освіти, показники якої мають бути вимірюваними, вірогідними та заздалегідь визначеними у чітких результатах її досягнення. Основними поняттями цієї парадигми є: освітньо-професійні програми, навчальні компетентності та результати навчання, націлені на формування цих компетентностей, кваліфікації. Відповідно до цієї парадигми всі складові процесу забезпечення та управління, вимірювання та оцінювання досягнутої якості освіти мають базуватися на принципах об'єктивності, незалежності (неупередженості), прозорості та зрозумілості [2].

Система забезпечення якості освітнього процесу регламентує діяльність усіх працівників закладу освіти, які впливають на якість кінцевого результату і на задоволеність споживачів (замовників). Обов'язковими складовими цієї системи є: об'єкт управління (конкретний аспект якості освіти); єдина інформаційна система, що дає можливість систематично отримувати відомості про стан об'єкта, на який спрямовано управлінський вплив (система моніторингу якості освіти ЗП(ПТ)О); генератор управлінських рішень (посаднання інформаційно-аналітичної системи з відповідним органом управління, що приймає конкретне управлінське рішення); виконавча система, що здійснює безпосередній вплив на об'єкт управління через відповідний механізм управління якістю освіти з метою реалізації прийнятого рішення. Запровадження системи забезпечення якості освітнього процесу передбачає здійснення певних процедур і заходів, а саме:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості освіти;
- з'ясування сутності, особливостей якості освіти у закладах професійної освіти як об'єкта управлінського впливу, визначення його структурних елементів; визначення індикаторів і критеріїв, за якими буде вимірюватись, оцінюватись якість освіти у ЗП(ПТ)О;
- розроблення технологій (методик, інструментів) вимірювання якості освіти у ЗП(ПТ)О як досить специфічного об'єкта, який часто не може бути виміряний безпосередніми діями і засобами. Технології оцінювання якості не можна копіювати з виробничої сфери, де вони давно і успішно використовуються; їх потрібно адаптувати відповідно до потреб освітньої галузі та особливостей випускника – освіченої людини з багатим і неповторним внутрішнім світом;
- формування системи моніторингу якості освіти у ЗП(ПТ)О – проведення систематичних моніторингових досліджень;
- періодичний перегляд освітньо-професійних програм із урахуванням постійно змінюваних вимог ринку праці та соціально-економічного розвитку регіону;
- щорічне оцінювання здобувачів освіти і випускників, педагогічних працівників закладу освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань у будь-який спосіб (на веб-сайті, інформаційних стендах тощо);
- забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних та керівних кадрів ЗП(ПТ)О;
- забезпечення необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи здобувачів освіти, за кожною освітньо-професійною програмою; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітньо-професійні програми та кваліфікації та інших процедур і заходів.

Отже, якість освітнього процесу визначаємо як невід'ємну складову якості освіти, що залежить від якості освітнього середовища, включає якісні й кількісні характеристики освітнього процесу, якість професійної компетентності викладачів, якість організаційно-управлінської компетентності, що забезпечує ефективність функціонування освітньої системи і обумовлює результат освітньої діяльності. Тому одним із найважливіших завдань сучасної освіти має стати пошук шляхів підвищення якості освітнього процесу, що є перспективним напрямом нашого дослідження і потребує подальшого вивчення та впровадження в системі професійної освіти.

Література

1. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти: Постанова КМУ від 15 квітня 2015 р. № 244. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-p>.
- 2.Сергеева Л. М. Управління розвитком професійного навчального закладу: праксеологічні засади: навч. посібн. / За наук. ред. Л. М. Сергеевої, Т. О. Лукіної. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 124 с.

Онищенко Алла Петрівна,
аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ СФЕРИ ПОСЛУГ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ

Дистанційне навчання – один із пріоритетних напрямів модернізації освіти в Україні, а його широке впровадження зумовлене: швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій; необхідністю вдосконалення освітнього процесу, а саме: переходом від традиційного навчання до навчання на базі комп’ютерних технологій; створенням системи безперервної освіти (засвоєння людиною професійного досвіду протягом усього життя). Узявши до уваги світові тенденції у галузі освіти, зокрема, розвиток таких явищ, як Smart-освіта та Smart-навчання, в основі яких лежить гнучке отримання знань в інтерактивному освітньому середовищі завдяки широкодоступному контенту з усього світу, можемо стверджувати актуальність цієї теми та широку зацікавленість предметом дослідження. Йдеться про визначення потреби в дистанційному отриманні професійних знань, створення затребуваних навчальних програм, організацію та впровадження дистанційного навчання у підготовку кваліфікованих робітників сфери послуг, а також у підвищення кваліфікації працюючого персоналу в навчальних центрах підприємств.

До того ж створення системи дистанційного навчання в закладах професійної освіти зумовлено проблемами сьогодення, а саме неможливістю проведення аудиторних занять у зв’язку з дотриманням карантинних умов.

Однак і після відновлення аудиторного освітнього процесу дистанційне навчання залишиться актуальним та дасть змогу адміністрації навчального центру за необхідності швидко перейти з очної форми на дистанційну.

За останні роки питанню дистанційного навчання було присвячено багато праць науковців та педагогів. Зокрема, його досліджували науковці Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: О. Базелюк [6], Т. Волкова [2], А. Каленський [6], С. Кравець [4; 6], В. Радкевич [7], О. Радкевич [8], В. Ягупов [9] та ін.

Водночас тема підготовки кваліфікованих працівників сфери послуг (косметологів, манікюрників та перукарів) та підвищення їхньої кваліфікації засобами дистанційного навчання в навчальних центрах залишилась поза увагою дослідників, що спонукає нас до детального вивчення цього питання.

Потрібно зауважити, що початком запровадження дистанційного навчання в Україні є затвердження положення про дистанційне навчання (Наказ № 40 МОН України від 21.01.2004 р.), що стало стартом упровадження новітніх технологій у галузі освіти. Трактують визначення «дистанційне навчання» існує багато, тому наведемо декілька, які, на наш

погляд, є найбільш влучними. Отже, дистанційне навчання – це сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій від тих, хто навчає (викладачів), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів). Таке визначення, яке більше описує процес і засоби, було розширене у О. Корбутом формами дистанційного навчання та має тпке трактування: дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам повного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами [3].

Інші ж науковці Л. Морозова та О. Морозова у своєму описі сутності дистанційного навчання характеризують його як одну із форм безперервної освіти, яка покликана реалізовувати права людини на освіту та отримання інформації, а також це отримання знань і вмінь завдяки зв'язку інформації і навчання, що включає всі технології та інші форми навчання на відстані. Це форма освіти, що базується на використанні середовищ передавання інформації (інформаційно-комунікаційні мережі, телебачення, пошта, радіо) та методів навчання, які залежать від технологічного середовища обміну інформацією [5].

Вищеприписане трактування поняття «дистанційного навчання» близьке до визначення суті й мети дистанційної освіти в підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців сфери послуг. Однак хочеться додати, що саме дистанційне навчання без відриву від місця роботи забезпечує швидке оволодіння кваліфікованим робітником новітніми технологіями виробничого процесу на інноваційному та динамічному ринку індустрії краси, що дозволяє фахівцю бути гнучким та ефективно замінювати застарілі знання і вміння на сучасні та трендові і, в результаті, залишатись затребуваним та конкурентоздатним на ринку праці.

Виходячи з поданих вище визначень, можемо описати переваги дистанційного навчання при підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців сфери послуг (табл.1).

Викладене є важливим ресурсом для споживачів дистанційних освітніх послуг, що задовольняє їхні потреби та стимулює до отримання освіти за цією формою навчання. Загалом здобувачів дистанційної освіти можна розподілити на такі категорії: особи, які *бажають* навчатись інноваційних технологій за своїм фахом без відриву від виробництва; *працюють* за іншими спеціальностями, але бажають освоїти різні технології з метою розширення спектру надання побутових послуг населенню; здобувачі, які за сімейними обставинами (декретна відпустка) не можуть відвідувати аудиторні заняття; *мешкають* в іншому місті, далеко розташованому від навчального центру чи за межами України; інші категорії, які надають перевагу так званій персоналізованій освіті.

**Переваги дистанційного навчання при підготовці
та підвищенні кваліфікації фахівців сфери послуг**

Перевага	Сутність
Безперервна освіта	Слухач має можливість безперервно отримувати нові знання стосовно галузевих інновацій, формувати вміння та навички застосування новітніх технологій у щоденній професійній діяльності та самостійно вибудовувати кар'єрну траєкторію
Паралельність	Навчання здійснюється без відриву від професійної діяльності та місця роботи
Індивідуальна траєкторія навчання	Слухач сам добирає для себе зручний час та місце для навчання, а також власний темп опанування навчального матеріалу
Динамічність програми курсу та контенту	Швидка зміна програми згідно з галузевими інноваціями, що дозволяє слухачам отримувати актуальні знання. Зміна контенту на вебсторінках, в електронних посібниках, на сторінках соцмереж
Якість та ефективність навчання	У навчальному процесі використовуються передові освітні технології, а до розроблення дидактичних матеріалів: посібників, відеоматеріалів тощо залучаються кращі фахівці. Також надається можливість у необмеженій кількості повертатись до пройденого матеріалу
Стимулювання самоосвіти та формування самомотивації	Самоосвіта лежить в основі дистанційного навчання, і вона тісно пов'язана з формуванням у слухачів внутрішньої мотивації до навчання та розвитку, а також умінням самоорганізації

Потрібно відзначити, що саме ці здобувачі освіти є головною рушійною силою впровадження системи дистанційного навчання у навчальних центрах. Ця система складається з організаційної структури дистанційної форми навчання на базі навчального центру; технічних і програмних засобів забезпечення технологій дистанційного навчання; викладачів дистанційних форм навчання або комп'ютерних навчальних програм та студентів, які навчаються в закладі [5].

У викладеній системі дистанційної освіти в навчальному центрі використовують такі форми занять: лекційне заняття, яке в системі дистанційного навчання становить самостійне опанування навчального друкованого матеріалу та/чи аудіо-, відеофайлів; семінарські заняття – це форма, в якій теорія обов'язково спирається на практику. Семінари можуть проводитись як в асинхронному, так і в синхронному режимах; самостійна робота – форма занять слухачів без безпосередньої участі викладача, але за його завданнями у спеціально наданий для цього час; навчальна консультація

– індивідуальне чи групове заняття, що проходить у режимах онлайн і офлайн; поточний контроль успішності (контрольні, самостійні роботи) проходять віддалено через інтернет [1, с. 14–15].

Необхідно також перерахувати засоби дистанційного навчання, які можуть бути використані під час проведення занять: навчальні книги, мережеві навчально-методичні посібники, навчальні матеріали на лазерних та магнітних носіях, віртуальні тренажери, в тому числі з віддаленим доступом, дистанційні лабораторні роботи [1]. Важливо зазначити, що всі перераховані засоби поєднуються в освітньому процесі дистанційного навчання, і їх симбіоз гарантує його якість та ефективність.

Технологія змішаної форми дистанційного навчання полягає в тому, що дистанційне навчання в поєднанні з тренінгами доповнюється вебінарами та забезпечує набуття практичних навичок здобувачами освіти на спеціально обладнаній базі навчального центру.

Отже, дистанційна освіта є затребуваною серед фахівців сфери послуг, тому її стрімкий розвиток в Україні буде спостерігатися найближчими роками та може стати одним із пріоритетних напрямів діяльності навчальних центрів.

Література

1. Аніщенко В. М. Дистанційне навчання кваліфікованих робітників в умовах виробництва / За ред. Г. І. Лук'яненко. К.: ІПТО НАПН України, 2015. 217 с.
2. Волкова Т. Методичні засади створення і використання електронного підручника у професійній підготовці кваліфікованих робітників: метод. посіб. К.: ІПТО НАПН України, 2012. 82 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/9121/1/metoduka%20el%20pidruchnika.pdf>
3. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи/ URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1123>
4. Кравець С. Г. Прогностична модель дистанційного професійного навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. Праць. Вип. 15. К.: Міленіум, 2018. С. 88–97.
5. Морозова Л., Морозова О. Дистанційне навчання на сучасному етапі, новітні технології викладання мовних та природничих дисциплін у вишах. URL: file:///C:/Users/DELL/Desktop/Timvum_2014_10_9.pdf
6. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / О. В. Базелюк, А. А. Каленський, С. Г. Кравець та ін. Київ: ІПТО НАПН України, 2017. 76 с.
7. Радкевич В. О. Дистанційна професійна освіта. *Проф.-техн. освіта*. 2012. № 1(54). С. 29–31.
8. Радкевич О. П. Програмне забезпечення управління проектами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць. Вип. 2 (19). К.: Полісся, 2019. С. 124–132.

9. Ягупов В. В. Суб'єктність учнів як основна детермінанта дистанційного навчання в системі професійно-технічної освіти. *Наук. вісник Ін-ту проф.-тех. освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць. Вип. 11. К.: Міленіум, 2016. С. 29–37.

Отамась Інна Григорівна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

ВІДКРИТА ОСВІТА ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ

Сучасні соціальні й економічні зрушення, що відбуваються в Україні та світі, спонукають до реформування системи освіти, що, у свою чергу, зумовлює нові вимоги держави і суспільства до професійної підготовки педагогів. Роль сучасного педагога змінилась, оскільки сьогодні він далеко не єдине, а тим більше не головне джерело інформації для своїх учнів. Сьогодні учні мають можливість черпати різноманітну інформацію з розмаїття підручників, посібників, телебачення, за допомогою комп'ютерних технологій, і незаперечним лідером у цьому списку є інтернет.

Значний внесок у дослідження проблеми використання технологій відкритої освіти зроблено В. Ю. Биковим [2; 3], який розглянув особливості, принципи та технології відкритої освіти.

Привертаючи увагу до принципово нових пріоритетів суспільства, що ввійшло в інформаційний етап свого розвитку, сучасні вчені (В. Андрущенко, М. Згуровський, М. Кириченко та ін.) зазначають, що його головною цінністю є не самі інформаційно-комунікаційні технології, а люди як творці й споживачі цих технологій. Тому, окрім технологічного виміру, інформаційне суспільство має конституювати себе в гуманітарному, масмедійному, культурологічному та освітньо-науковому вимірах [4; 5].

Роль педагога полягає в тому, щоб навчити правильно працювати з цією інформацією, виділяти головне, робити висновки і, нарешті, застосовувати набуті знання в конкретних життєвих ситуаціях. Педагог повинен виховати компетентісно орієнтовану особистість, здатну до самостійного життя. Також слід пам'ятати, що набуті знання «старіють», потребують оновлення й переосмислення.

Відповідно до енциклопедичних видань, поняття «професійний розвиток» розглядається як процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних властивостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та професійної діяльності. У процесі фахового розвитку особистість оволодіває системою професійно важливих якостей (комунікативні, мотиваційні, характерологічні, рефлексивні, освітні, інтелектуальні, психофізіологічні властивості людини), формуються

світоглядні, етичні якості, спеціальні наукові, технічні, технологічні знання, вміння, навички, здібності особистості фахівця [1].

Ураховуючи новий підхід до ролі сучасного педагога, системи освіти, у закладах освіти не лише обговорюють і розробляють традиційні педагогічні проблеми, а й формують нові, характерні саме для нашого часу. Проблема відкритої освіти є саме такою.

Слід зазначити, що це питання тільки формується в сучасній педагогіці, але інтерес до нього значний, що ми й намагаємося довести у своїй практиці організації й впровадження інноваційної педагогіки. Що ми розуміємо під відкритою освітою? Для нас це навчальний процес, де не тільки традиційні інститути (школа, ЗВО тощо) виконують освітні функції, а й кожний елемент соціального й культурного середовища може мати освітнє значення, якщо їх використовувати відповідним чином. Тобто освітній простір задається в певний момент часу не стільки якимось освітнім закладом і жорстко заданою ним навчальною програмою, а усвідомленням різних освітніх умов і їх певною організацією. При розробленні ідеї відкритої освіти необхідно говорити не про розроблення іншого педагогічного змісту, а про використання іншого методологічного підходу до самого його створення. Основу освітнього процесу у відкритій освіті становить цілеспрямована, контрольована, інтенсивна самостійна робота педагогів, які можуть учитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем, а також контактів між собою. Метою відкритої освіти є підготовка педагогів до повноцінної й ефективної участі у громадській та професійній діяльності в умовах інформаційного та телекомунікаційного суспільства.

Сучасний етап реформування вищої освіти в Україні вимагає визначення нових соціально значущих орієнтирів у системі вищої освіти та диктує нові вимоги до рівня конкурентоспроможності майбутніх фахівців-педагогів, що сьогодні є одним із пріоритетних завдань галузі вищої педагогічної освіти. У зв'язку з цим сучасні освітні програми їх підготовки повинні бути спрямовані передусім на професійний розвиток, саморозвиток і самовиховання. Державна політика у сфері освіти визначає стратегічні напрями постійного духовного самовдосконалення особистості, формування її інтелектуального й культурного потенціалу як вищих цінностей нації, що знайшло відображення у Концепції розвитку освіти на період до 2025 р., законах України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014). Про те, що питання професійного розвитку фахівців постійно перебувають у полі зору держави, свідчить прийнятий у 2012 році Закон України «Про професійний розвиток працівників», у якому окреслено мету державної політики у сфері професійного розвитку працівників. Таким чином, більш високі вимоги суспільства до системи освіти загалом та особистості викладача як творця педагогічного процесу у вищій школі мотивують науковців акцентувати увагу на надзвичайно важливому значенні професійного розвитку викладача у процесі його фахової підготовки.

Література

1. Енциклопедія освіти / За ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. К.: Атіка, 2009. 684 с.
3. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток засобів і технологій систем відкритої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Випуск 29. Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. С. 32–40.
4. Криченко М. О., Отич О. М., Олійник В. В. Проблеми і перспективи розвитку післядипломної освіти в інформаційному суспільстві. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index>
5. Отич О. Інформаційно-комунікаційні технології у забезпеченні якості освіти в суспільстві знань.

Пащенко Тетяна Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Коса Тетяна Григорівна,

кандидат соціологічних наук, заступник директора з навчальної роботи Київського коледжу будівництва, архітектури та дизайну

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Варто наголосити, що проблема якості освіти залишається актуальною впродовж багатьох років і є однією з головних тем дискусій як у вітчизняному, так і у світовому освітньому середовищі. Різні аспекти цієї проблеми висвітлено у наукових доробках В. Андруценка, В. Астахової, І. Беха, М. Згуровського, І. Зязюна, В. Кременя, С. Калашнікової, М. Култаєвої, О. Локшиної, В. Лугового, М. Михальченка, Ю. Рашкевича, С. Сисоевої, Т. Хоруженко та ін.

В останні роки в системі фахової освіти відбулися істотні зміни, пов'язані зі створенням таких умов, які забезпечуватимуть професійну підготовку висококваліфікованого фахівця на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, відповідного культурного рівня, здатного до творчого розвитку, саморозвитку та самовдосконалення. Таким чином, забезпечення якості освіти на всіх її рівнях стає першочерговим завданням освітньої політики кожної держави [1].

У Декларації, прийнятій Міжнародною конференцією з вищої освіти, вказано, що якість освіти – це поняття, яке охоплює всі аспекти діяльності

вищого навчального закладу: навчальні та академічні програми, наукову і дослідницьку роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу і ресурси [2, с. 171].

У високій якості освітніх послуг зацікавлені як окрема особа, так і держава, що має виступати гарантом національних інтересів. Крім того, до якості освіти виявляє зацікавленість і роботодавець. Якість – одна з найважливіших філософських категорій. Якість освіти значною мірою залежить від активності того, хто навчається, на заняттях, від бажання кожного студента розвиватись і самовдосконалюватись, від здатності та готовності використовувати набуті знання тощо [3, с. 364].

У педагогіці останнім часом при визначенні якості освіти дедалі частіше використовують інституційно-системний підхід. Якість освіти як соціальну систему описують за допомогою супідрядних системно-соціальних якостей, причому супідрядність вибудовується відповідно до стандартів. Концептуальна модель, в якій знаходить своє відображення інституційний підхід системного характеру, заснована на виокремлених трьох рівнях системи вищої освіти: 1) макрорівень, якому відповідає державно-регіональний рівень визначення якості освіти (передбачувана якість освіти з позиції держави); 2) мезорівень – рівень освітнього закладу (якість навчального процесу в конкретному виші) і 3) мікрорівень – рівень того, хто отримує освітні послуги (якість освіти, отриманої випускником навчального закладу).

Сучасні процеси глобалізації чинять значний вплив на розвиток системи вищої освіти всього світу. Співвідношення глобалізації та інтернаціоналізації освіти – питання співвідношення економічного і культурного розвитку сучасної вищої освіти. Інтернаціоналізація – тривалий процес, який у сучасній соціокультурній реальності передбачає взаємодію систем освіти і перехід до інноваційно-інформаційних технологій.

Внутрішню основу якості вищої освіти, зважаючи на те, що її головним критерієм є відповідність державним стандартам, можна знайти в аксіологічному вимірі. У цьому сенсі необхідною умовою забезпечення якості вищої освіти є інтерактивний взаємозв'язок освітніх просторів суб'єктів навчально-виховного процесу. Тому основним засобом формування ефективного освітнього простору є діалог, а визначальним принципом забезпечення якості освітнього процесу – його діалогічність. Саме тому з новою силою актуалізується потреба в гуманізації і гуманітаризації вищої освіти, які можуть бути повноцінно реалізовані за допомогою таких ідей сучасної парадигми освіти, як фундаментальність, інтегрованість, екзистенціальність, компетентність, елективність, індивідуалізація, спеціалізація, комплексність, поліпрофільність, циклічність.

Концептуальне осмислення проблеми підвищення якості вищої освіти включає: 1) становлення нової модернізаційної філософії стандартів вищої освіти, 2) створення системи моніторингу якості освіти, 3) модернізацію критеріїв і процедур забезпечення якості суб'єктів освітнього процесу, 4) адаптацію до вітчизняних реалій світоглядних основ і існуючих моделей

рейтингування навчальних закладів, 5) удосконалення традиційних засобів забезпечення якості освіти.

У руслі цих принципів удосконалення процесів забезпечення високої якості вищої освіти передбачає такі основні напрями: розроблення та впровадження систем менеджменту якості відповідно до вимог міжнародних стандартів, забезпечення тісного взаємозв'язку вищої освіти з науковими дослідженнями, реалізацію принципу автономії навчальних закладів, збереження та вдосконалення кращих традицій української освіти.

Література

1. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Н. М. Ваніна, Т. М. Пащенко та ін. / За наук. ред. А. А. Каленського. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / Авт. кол.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин / За ред. В. Г. Кременя. Тернопіль: Навчальна книга, 2004. 384 с.
3. Кінаш І. П. Якість освіти як результат, процес та освітня система. *Науковий вісник НЛТУ України*: зб. наук.-техн. праць. Львів, 2011. Вип. 21.5. С. 363–368.

Пилип Тетяна Ярославівна,

асистент кафедри іноземних мов

Національної медичної академії післядипломної освіти мені П. Л. Шупика

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРІВ-ТЕРАПЕВТІВ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Розвиток міжкультурної компетентності є невід'ємною складовою підготовки лікарів-терапевтів у системі післядипломної медичної освіти, адже згідно з пунктом другим статті 375 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка остаточно набрала чинності 1 вересня 2017 р., передбачається, що співробітництво між зазначеними сторонами спрямовується на сприяння залученню України до європейського дослідницького простору. Отже, сучасне українське суспільство зацікавлене у компетентних фахівцях, здатних вирішувати професійні завдання в умовах міжкультурної взаємодії в стилі співробітництва і толерантності. Ефективна комунікація з представниками різних культур, яка включає вміння розуміти погляди і думки співрозмовника, коректувати свою поведінку, вирішувати конфліктні ситуації в процесі спілкування, визнавати право на існування різних цінностей залежить насамперед від рівня міжкультурної компетентності його учасників.

Відповідно, одним із пріоритетних напрямів підготовки лікарів-терапевтів у закладах післядипломної освіти є розвиток міжкультурної компетентності, що залежить від низки чинників.

Так, результати аналізу наукових праць показали, що відомий американський учений Гудикунст (Gudykunst) у своєму дослідженні до визначальних чинників міжкультурної компетентності відносив мотиваційні фактори, фактори знань та фактори навичок [1]. Мотиваційні фактори передбачають потреби учасників у спілкуванні та їх взаємний потяг, соціальні зв'язки, уявлення про самого себе і відкритість до нової інформації. Фактори знань складаються з очікувань, спільних інформаційних зв'язків, уявлення про більш ніж одну точку зору, знання альтернативних інтерпретацій і знання подібностей та відмінностей. Третій чинник включає здатність проявляти емпатію, бути толерантним до багатозначності, адаптувати комунікацію, створювати нові категорії, видозмінювати поведінку та збирати потрібну інформацію. Дослідник стверджував, що ці чинники позначаються на рівні невизначеності в ситуації і рівні тривоги чи стресу, який відчувають учасники міжкультурної взаємодії. На думку автора, ці три фактори впливають на те, наскільки учасники комунікації осмислено аналізують власну і чужу поведінку, а також наскільки адекватно вони планують та інтерпретують взаємодію у ході її розвитку. Відповідно до його моделі, високий рівень вдумливості та аналізу зменшує невизначеність і тривогу, що сприяє ефективній комунікації.

Інший учений Девід Мацумото (David Matsumoto) описує понад 50 факторів, які визначають міжкультурну компетентність. Більшість з них стосується особистих якостей індивіда, його знань та вмінь, серед яких, наприклад, здатність пристосовуватися до різних культур, здатність діяти в різних суспільних системах, уміння налагоджувати міжособистісні відносини, розуміння значущості культурних відмінностей, відсутність етноцентризму, культурна емпатія [2].

Досліджуючи міжкультурну комунікацію, нідерландський соціолог Хофстеде (Hofstede) дійшов висновку, що міжкультурна компетентність залежить від таких чинників, як усвідомлення, знання та вміння. На його думку, міжкультурна компетентність може бути сформована під час навчання, проте дослідник зазначає, що особистісні фактори також впливають на її рівень [3]. Три загальні чинники, які впливають на розвиток міжкультурної компетентності, виокремив американський дослідник Кросс (Cross), а саме: особистісні якості, знання та вміння [4].

Вартод зазначити, що переважна більшість зарубіжних учених, окрім вищеописаних чинників впливу, часто додає і психологічні знання як вираження реакції індивіда на іншу культуру, що отримало назву «міжкультурної сенситивності» (intercultural sensitivity), яка передбачає комунікабельність, відкритість та здатність легко та швидко вступати в психологічно близьку взаємодію зі співрозмовником, формувати у процесі комунікації довірливі відносини; унеможливорює напруження та психологічний дискомфорт.

На нашу думку, знання мови та культури співрозмовника, особливостей національної культурної специфіки, традицій та звичаїв, а також такі

особистісні якості, як упевненість у собі, гнучкість, відкритість, відвертість, здатність співпереживати, толерантність, терпимість є обов'язковим умовами розвитку міжкультурної компетентності. Однак цього недостатньо для конструктивного міжкультурного діалогу, якщо у лікаря-терапевта відсутні практичні навички застосування набутих знань, а також якщо він не володіє запасом комунікативних умінь та здібностей ефективно вирішувати задачі міжкультурної взаємодії. Крім того, важливим чинником впливу на розвиток міжкультурної компетентності ми вважаємо мотивацію індивіда використовувати отримані знання та його готовність до спілкування з представниками іншої культури.

Отже, усі перераховані чинники важливі для розвитку міжкультурної компетентності лікарів-терапевтів, адже сприятимуть забезпеченню ефективного обміну професійними досягненнями в галузі медицини та дозволятимуть уникати комунікативних невдач у професійній діяльності.

Література

1. Gudykunst W. Communicating with strangers: An approach to intercultural communication. Boston; McGrawHill, 1999. 112 p.
2. Matsumoto D., Juang L. Culture and Psychology (5th edition). Wadsworth Publishing Co Inc, 2007. 519 p.
3. Hofstede G. Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations. 2nd edition, 2001. 596 p.
4. Cross T., Bazron B., Dennis K., Isaacs M. Towards a Culturally Competent System of Care. Georgetown University Child Development Center, CASSP Technical Assistance Center: Washington DC. Volume I, 1989. 90 p.

Пищик Олена Василівна,

кандидат педагогічних наук,

заступник директора з навчально-виробничої роботи

ДПТНЗ «Чернігівський центр професійно-технічної освіти»

ІНФОРМАЦІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК КОМПОНЕНТ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Професійна діяльність, у тому числі й педагогічна, ставить перед педагогом певні вимоги: бути професійно компетентним, соціально адаптованим, активним тощо. Працюючи у постійно мінливих умовах, педагог має бути готовий до змін. З нашої точки зору, це вміння може бути позначено як «*мобільність*».

Поняття «*мобільність*» в енциклопедичних словниках і довідкових виданнях, зазвичай, трактується як рухливість, здатність до швидкого пересування та вміння швидко орієнтуватися в ситуації, готовність до швидкого виконання завдань. Ця якість пов'язується дослідниками з гнучкістю і рухливістю мотивації, свідомою зміною поглядів і пластичністю. Для успішної реалізації в сучасному світі людині необхідно володіти

психологічною гнучкістю, здатністю робити вибір та здатністю до творчої діяльності, що й визначає мобільність. Для цього особистості потрібно усвідомлення внутрішніх орієнтирів.

На думку сучасних вчених (Л. Амірова, О. Горіцька, Є. Іванченко, Р. Пріма та ін.), саме такі якості сприяють попиту сучасного фахівця на ринку праці. Найбільш важливо бути мобільним у тих сферах, де зміни відбуваються найчастіше. Однією з таких галузей є інформаційні технології, динамічний розвиток яких вимагає від педагога безперервно освоювати нові напрями і види діяльності у професійній сфері, вміти пристосовуватись до інформаційних середовищ і адаптувати отриману інформацію до поставлених завдань.

Ми погоджуємось із думкою дослідників та під *інформаційною мобільністю* розуміємо інтегративну якість особистості, що виявляється у готовності фахівця до сприйняття і активного використання інформації, швидкої адаптації до нових програмних та інформаційних середовищ на основі досвіду.

Для характеристики змісту і компонентного складу інформаційної мобільності педагога необхідно враховувати як особливості його професійної діяльності, так й інформаційну парадигму сучасного суспільства. Неможливо вирішувати завдання освітнього процесу, спрямовані на професійну орієнтацію учня, поза процесом навчання. Інформаційна діяльність заснована на взаємодії педагога із зовнішнім інформаційним простором і без ціннісного самовизначення особистості у цьому просторі. Сфера цінностей педагога впливає на формування цілей і мотивів діяльності, адже без ціннісних орієнтирів наявні знання можуть так і залишитись нереалізованими. До найбільш стійких мотивів належать ті, що формуються ціннісним ставленням до інформації, знання, інформаційних технологій тощо.

У вчинках і діях педагога також проявляється ставлення до модернізації освіти в умовах діджиталізації суспільства, коли основним предметом діяльності є знання, інформація, технології. У процесі дії отримана інформація перетворюється на знання, а знання знаходять застосування на практиці. Система цінностей педагога дозволяє йому будувати інформаційний пошук найбільш ефективно і відбирати ту інформацію, яка буде найбільш важливою для вирішення професійних завдань. Ціннісні орієнтири педагогів, на думку А. Кириякова, є критерієм для оцінювання результатів, досягнутих у процесі того чи іншого виду діяльності вчителя, вони є рівнем, що визначає сенс життя людини, її життєву позицію. Ціннісні орієнтири і відносини виступають у якості основних характеристик мобільності.

Досліджуючи професійну мобільність, Л. Амірова розглядає її ціннісно-смысловий аспект, який продукує в окремі моменти життя різні типи мобілізації, відповідні вимогам модернізації національної освіти. Інформаційна мобільність педагога формується у його діяльності, спрямованість якої визначається ставленням до інформації, процесу пізнання, професійно орієнтованих інформаційних технологій, модернізації освітнього процесу.

Отже, можна відзначити, що інформаційну мобільність педагога слід розуміти не тільки як здатність успішно адаптуватися і самореалізуватися в динамічно мінливому інформаційному суспільстві, а і як уміння передбачати, вловлювати нові тенденції розвитку інформаційного суспільства. Постійний рух, спрямований на розвиток і саморозвиток, необхідність змінюватися з урахуванням нових реалій сучасного суспільства, передбачати необхідні зміни повинно стати об'єктивною і звичною діяльністю інформаційно мобільної особистості.

Інформаційна мобільність не є наперед заданою характеристикою, оскільки вона набувається і вдосконалюється. Необхідною умовою набуття інформаційної мобільності є відповідна освіта. Сучасні інформаційно-комунікативні технології надають ряд освітніх можливостей, які дозволяють підготувати фахівця, кваліфікація якого відповідала б мінливим реаліям інформаційного суспільства в умовах модернізації національної освіти.

Прохорчук Поліна Сергіївна,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Останні десятиліття незалежної України позначені бурхливими змінами у соціальній культурі, стереотипах мислення, візуальній комунікації, використанням новітніх інформаційних технологій, що, безперечно, залежить і від рівня сформованості професійно-етичної культури графічних дизайнерів.

Як стверджують науковці, причиною появи професії графічного дизайнера був стрімкий розвиток виробництва, зміни у соціальному житті України на початку її становлення як самостійної держави. Перехід до ринкових відносин у 90-ті роки ХХ століття характеризувався змінами вимог населення до товарів, що пропонуються до продажу. Необхідні речі насичені також і емоційними характеристиками. Завданням дизайну стало тепер заохочення споживачів до придбання товару, формування його інтересу до покупки, вплив на емоційний стан покупця. У цьому мало допомогти дизайнерське вирішення оформлення упаковки товару, реклама тощо [2]. Вирішення цих завдань є важливими для графічних дизайнерів і сьогодні [3].

Звернемося до особливостей професійної діяльності графічного дизайнера. Як трактує поняттєво-термінологічний словник, графічний дизайн – художньо-проектна діяльність, основним засобом якої є малювання. Метою графічного дизайну є візуалізація інформації, призначена для масового поширення за допомогою поліграфії, кіно, телебачення, комп'ютерних мереж, а також створення графічних елементів для предметного середовища й

промислових виробів [7, с. 68]. У свою чергу, «дизайнер-графік» – це фахівець, обізнаний зі стратегіями, моделями, способами й алгоритмами дизайнерського проектування, конструювання, основами використання комп'ютерних технологій у різних сферах виробництва, який розуміється в особливостях організації власної професійної діяльності, володіє здатністю до продуктивної роботи у творчому колективі [8].

Науковий аналіз літератури показав, що професійна етика (мораль) – це те, що конкретизує загальнолюдські моральні цінності (норми, принципи, поняття) у конкретних професіях. Коли мова йде про професійну етику, то здебільшого мають на увазі такі моральні обов'язки, у яких проявляється ставлення фахівця до об'єкта праці, до колег, партнерів та до суспільства в цілому. У цьому полягає усвідомлення своєї моральної відповідальності й готовність виконувати свій професійний обов'язок [1; 3; 4].

Насамперед зазначимо, що згідно з інформаційно-аналітичними даними Міністерства освіти і науки України фахова передвища освіта України сьогодні репрезентована 88 коледжами. Загальна кількість коледжів включає лише 12 мистецьких коледжів, які, у свою чергу, готують приблизно 1300 графічних дизайнерів. З генеральної сукупності мистецьких коледжів лише в декількох викладають дисципліну «Етика» за освітньою програмою спеціалізації «Графічний дизайн».

Підсумовуючи, зазначимо, що питання введення дисципліни «Етика» у навчальний процес є актуальним. Адже сучасні працедавці потребують висококваліфікованих та морально свідомих графічних дизайнерів, здатних ефективно виконувати професійні проекти на високому творчому рівні у різних виробничих та соціальних ситуаціях.

Література

1. Баталов А. А. О некоторых моментах становления комплексного подхода к личности. *Проблемы личности*: материалы симпозиума. Москва, 1989. 520 с.
2. Будникова О. Специальности «Технология и дизайн упаковочного производства» – 15 лет! *Тара и упаковка*. 2014. URL: <http://www.magpack.ru/win/2014/1/1-2014-9.html> (дата звернення: 30.04.2020).
3. Брюханова Г. В. Засоби дизайнерської освіти в Україні: аналітичний огляд. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. пр. Київ: ВП «Едельвейс», 2015. Вип. 1–2. С. 92–97.
4. Зайченко І. В., Каленський А. А., Мельничук Т. Ф. Етика викладача вищої школи: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2013. 320 с.
5. Каленський А. А. Система розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 498 с.
6. Каленський А. А., Лузан П. Г., Ваніна Н. В., Пашенко Т. М. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.

7. Максимова А. Б. Розвиток проектної культури майбутніх дизайнерів-графіків у професійній підготовці : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 387 с.

8. Держкомстат. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.04.2020).

Радкевич Олександр Петрович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Важливе значення у розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти у міжкурсовий період відіграють інноваційні технології: тренінгові, кейс-технології, технологія проектного навчання, портфоліо, інформаційно-комунікаційні (веб-квести, технологія майндмепінгу, LearningApps). Їх використання дає змогу поглибити правові знання, удосконалити вміння й навички щодо застосування правових норм у педагогічній діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Основними перевагами використання **тренінгів** із метою розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти є те, що такі форми роботи:

- мотивують до розвитку правової культури й підвищують правову активність педагогічних працівників;
- дають змогу моделювати ситуації, пов'язані з правовими аспектами освітньої діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;
- забезпечують формування й удосконалення правових умінь, що є важливими для успішної реалізації професійної діяльності;
- дають можливості у формі рольових ігор вирішувати професійні завдання, тим самим набуваючи досвіду практичної діяльності, зокрема в правовому аспекті;
- сприяють систематизації особистісного досвіду в правовому аспекті, усвідомленню рівня професійної компетентності й визначенню можливих напрямів для самовдосконалення;
- забезпечують суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками освітнього процесу, формування вмінь працювати в команді з дотриманням правових норм та ін.

Застосування **кейс-технології** дає змогу підвищувати рівень професійної компетентності педагогічних працівників, удосконалювати їхні вміння й навички щодо виконання завдань з урахуванням правових норм. На

важливості кейс-технології наголошував В. Бігун, виокремлюючи такі переваги цієї технології у правовому вихованні:

- дає змогу поглиблювати й розширювати правничі знання й набувати відповідні вміння й навички, що забезпечує підвищення ефективності педагогічної діяльності;
- сприяє розвитку правового мислення; аналізуючи правову ситуацію, людина навчається мислити з точки зору правових норм, зокрема, вчиться аргументації, розвивається уважність до деталей, життєвих нюансів та юридичних фактів;
- забезпечує формування колегіальних стосунків у колективі, що сприяє виявленню поваги до гідності іншої людини, її прав [1, с. 173–175].

А. Рибачук [2] суголосно зазначає, що «для справедливого виконання закону необхідно не тільки його знати, але й уміти правильно застосовувати у конкретних ситуаціях».

Ефективність використання кейс-технології для розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти у міжкурсовий період забезпечувалася дотриманням основних етапів розроблення та використання кейсів: підготовчий (спрямований на розроблення кейсу й методики його використання); основний (відображає безпосередньо процес роботи з кейсом) та підсумковий (забезпечує аналіз та оцінювання кейсу та результатів його використання).

Застосування **веб-квестів** дає змогу мотивувати й активізувати педагогічних працівників до розвитку правової культури; поглибити й систематизувати знання й формувати здатність щодо вирішення професійних завдань у типових і нетипових ситуаціях в аспекті врахування та дотримання правових норм. На основі аналізу наукових праць [3; 4; 5] веб-квест розуміємо як сайт, з яким працюють педагогічні працівники у міжкурсовий період, виконуючи на ньому певні завдання. Зазначимо, що сайт містить тему веб-квесту; центральне завдання; завдання відповідно до розподілених ролей; опис процедури виконання центрального завдання веб-квесту; інформаційні ресурси, які можуть бути корисними для виконання завдання, нормативну базу; керівництво до дій; критерії оцінювання тощо. Для розроблення веб-квестів використовували онлайн оболонки:

- <http://www.spa3.k12.sc.us/WebQuestTemplate/webquesttemp.htm>;
- <http://webquest.sdsu.edu/LessonTemplate.html>;
- <http://webquest.sdsu.edu/designpatterns/all.htm>.

Зазначимо, що різновидом веб-квесту є квест, що передбачає виконання завдань без залучення інформаційно-комунікаційних засобів, зокрема комп'ютерної техніки.

Технологія **майндемппінгу** (ментальних карт) означає розроблення плану заняття, виховного заходу або доповіді у вигляді ментальної карти. Розроблення ментальної карти дає змогу систематизувати, структурувати й візуалізувати інформацію у вигляді своєрідної діаграми, на якій відображено основні поняття, ідеї, дати, закони та інші компоненти, розташовані навколо головного терміна

або ідеї; визначати логічні взаємозв'язки між поняттями, що дає змогу глибше зрозуміти сутність теми; візуалізувати інформацію, представивши її у зручному й компактному для сприйняття вигляді. Ця технологія може бути: традиційною (розроблення ментальних карт на папері) або з використанням спеціального програмного забезпечення та сервісів. На сьогоднішній день для створення ментальних карт використовують різні програми, зокрема Decision Explorer (www.banxia.com), Ygnius (www.mindgenius.com), FreeMind (freemind.sourceforge.net/), MindMapper (www.mindmapper.com), Microsoft Visio 2003 (www.microsoft.ru), MindJet MindManager (<http://www.mindjet.com/products/overview.aspx>), Visual Concept (<http://www.visual-concept.co.uk/>) та ін. У ході дослідження для створення ментальних карт переважно використовувався безкоштовний онлайн додаток Coggle (www.coggle.it).

Під час розроблення ментальних карт зосереджували увагу педагогічних працівників на таких аспектах: обов'язкове відображення основної дефініції, яка є головним поняттям, що вміщує весь зміст ментальної карти; врахування ієрархічності зв'язків; використання за потреби графічних об'єктів; чіткість та лаконічність термінів на кожній гілці; розмежування інформаційних блоків, що містять різні напрями висвітлення поняття або ідеї; використання символів, рисунків для підсилення асоціативного сприйняття ментальної карти. Наприклад, педагогічним працівникам пропонувалося розробити ментальні карти із таких тем: «Правові норми, що регулюють освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», «Правові відносини між учасниками освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» та ін. Аналіз наукових праць [6; 3; 7] дав змогу виокремити особливості ментальних карт: об'єкт вивчення сфокусовано в центральному образі; основні поняття, що характеризують центральний об'єкт, розходяться у вигляді гілок, які характеризують його; ієрархічність понять, що характеризують центральний об'єкт; наявність логічних взаємозв'язків й вузлової структури.

Необхідно відзначити, що на сьогодні є велика кількість сервісів для створення й збереження дидактичних матеріалів, які дають змогу стимулювати педагогічних працівників до самоосвітньої діяльності й розвитку правової культури зокрема. Розглянемо сервіс LearningApps, що дає змогу розробляти інтерактивні завдання різної тематики, зокрема й правової. Сервіс має численну кількість шаблонів, які використовували педагогічні працівники у своїй роботі. Створені завдання розміщуються на сайті сервісу LearningApps (<http://learningapps.org>), доступ до них надає розробник. На сайті виокремлено такі категорії вправ: вибір, розподіл, послідовність, заповнення, онлайн-ігри, інструменти.

Зазначимо, що на сайті сервісу LearningApps представлено багато різних шаблонів вправ, наприклад, «Знайти пару», «Просте упорядкування», «Класифікація», «Вільна текстова відповідь», «Вікторина», «Фрагменти зображень», «Колекція вправ», «Заповніть пропуски», «Аудіо- та відеоконтент», «Кросворд», «Пазл», «Знайти слова», «Вгадай слово», «Парочки» та ін.

Зауважимо, що сервіс LearningApps використовується педагогічними працівниками під час розроблення й реалізації педагогічних проєктів, що висвітлювали правові аспекти професійної діяльності, на етапі самоконтролю й рефлексії. Таким чином, опановуючи цей сервіс, педагогічні працівники не лише підвищували рівень готовності до використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, а й утілювали ідеї своїх проєктів за допомогою цих сервісів у своїй професійній діяльності.

Таким чином, основними інноваційними технологіями, що забезпечують розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, є: тренінгові, кейс-технології, технологія проєктного навчання, портфоліо, інформаційно-комунікаційні (веб-квести, технологія майндмепінгу, LearningApps). Використання обґрунтованих технологій дає змогу не лише формувати правову культуру педагогічних працівників, а й підвищувати рівень професійної компетентності, що сприятиме підвищенню успішності освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти загалом.

Література

1. Бігун В. С. Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі. Київ: Видавнича організація «Юстиніан», 2006. 272 с.
2. Рибачук А. В. Використання кейс-методу у процесі фахової підготовки майбутніх юристів у вищих навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 35. С. 404–409. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_35_86
3. Кононець Н. В. Технологія майндмепінгу як педагогічна технологія ресурсно-орієнтованого навчання інформатики в коледжі. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія»*. Донецьк, 2013. № 2 (14). С. 125–131.
4. Мюллер Х. Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей. Пер. с нем. В. В. Мартыновой, М. М. Дремина. М.: Омега-Л, 2007. 126 с.
5. Радкевич В. О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: монографія / Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюн, С. У. Гончаренко, Л. Б. Лук'янова та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: УкрІНТЕІ, 2010. 424 с.
6. Кіндрат І. Використання інтелект-карт у плануванні та організації освітнього процесу. *Нова пед. думка* 2012. № 4. С. 153–156.
7. Оксентюк Н. В. Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. Технології навчання: науково-методичний збірник. Рівне: НУВГП, 2015. Випуск 15. С.194–208.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ОСВІТНІХ ВЕБ-КВЕСТІВ

Веб-квест є сучасним інтернет-проектом, який дозволяє учням, студентам у привабливій, ігровій формі засвоїти навчальну інформацію, підготувати творчі продукти індивідуально чи в командах. Застосування веб-квестів підвищує мотивацію до навчання, розвиває актуальні сьогодні так звані м'які навички (soft-skills) у тих, хто навчається: креативність, комунікабельність, здатність працювати в команді, критичне мислення, здатність приймати рішення. Застосування цієї технології є яскравим проявом гейміфікації, або ігрофікації, навчання.

Веб-квест має такі ознаки гейміфікованого процесу:

- прогрес – відображення поступового зростання, успіху (перехід на вищий рівень гри, отримання балів);
- інвестиції – заохочення досягненнями (відчуття гордості за особистий внесок до гри, отримання публічного схвалення за результати роботи; спільна діяльність);
- поступове відкриття інформації – отримання нових знань.

Наведемо можливі елементи веб-квесту, які відображаються у його блізі як сторінки:

- вступ – короткий опис теми;
- завдання – формулювання проблемного завдання і опис форми представлення кінцевого результату;
- порядок роботи і необхідні ресурси – опис послідовності дій, ролей і ресурсів, необхідних для виконання завдання, допоміжні матеріали;
- оцінка – опис критеріїв і параметрів оцінки виконання веб-квесту, який представляється у вигляді бланка оцінки;
- висновок – короткий опис того, чого можуть навчитися учні, студенти;
- використані матеріали – посилання на ресурси, що використовувалися для створення веб-квесту;
- коментарі для викладача – методичні рекомендації для викладачів, які застосовують веб-квест.

Розроблення веб-квестів є творчим процесом, що поєднує дидактичне проектування з ІКТ. Процедура створення веб-квесту передбачає вибір теми, підготовку дидактичних матеріалів, створення і наповнення сайту.

У сучасному інформаційно-освітньому просторі існує багато контекстів, що зумовлюють вибір цікавих тем для пошукової діяльності учнів, студентів. Часто це теми на міждисциплінарному перетині, вони виходять за межі суто навчального процесу, зачіпають культурологічні, історичні, виховні аспекти.

Водночас тема веб-квесту, зазвичай, пов'язана зі змістом навчального матеріалу конкретних дисциплін, хоча не завжди збігається з темою заняття чи навчального модуля. Назва веб-квесту має бути лаконічною, привабливою, викликати позитивні асоціації, мотивувати до участі.

Наріжним моментом у створенні веб-квесту є визначення його цілей. Для розроблення веб-квестів як виду проєктних технологій можна застосувати таку робочу класифікацію цілей: мотиваційно-особистісні (позитивно ставитися..., бути зацікавленим, активним...); пізнавальні (знати...); практичні (вміти...).

Щодо мотиваційно-особистісної цілі, то її конкретизація пов'язана з формуванням позитивного ставлення, прагнення застосовувати набуті знання та вміння, розвитком особистісних компетентностей, що певною мірою можна спостерігати у конкретних діях учнів, студентів (наприклад, проявити ініціативу в пошуку додаткової інформації, взяти активну участь у підготовці проєкту, організувати роботу в команді тощо). Пізнавальну мету можна надалі конкретизувати через такі рівні засвоєння, як «запам'ятати», «осмислити», а практичну – через «застосувати», «створити».

Наступним кроком є планування веб-квесту, що визначає структуру його майбутнього сайту. Основними кроками створення веб-квесту є такі:

1. Визначте тему, структуру.
2. Оберіть сервіс для створення сайту (блогу) веб-квесту.
3. Розробіть завдання, оберіть форму його реалізації (презентація, текст, візуальний матеріал).
4. Створіть систему оцінювання.
5. Знайдіть джерела інформації, якими користуватимуться учні для пошуку відповідей.
6. Маючи на аркуші приблизний план і основну інформацію, розпочинайте розміщення веб-квесту на сайті.

Методи роботи у веб-квесті є проблемними, інтерактивними, кооперативними. По-перше, умовою просування до перемоги є розв'язання проблемних завдань. По-друге, усі вчинки учасників зумовлюють такі події, і необхідно, щоб в них був вибір та відповідний зворотний зв'язок. По-третє, важливо не тільки сприяти засвоєнню навчального предмета, а й вдосконалювати соціальні навички, тому доцільно зробити взаємодопомогу умовою досягнення результату. Щодо форм проведення веб-квестів, то перевага надається роботі в малих групах (парах, трійках, командах), але можливим є й індивідуальне здійснення проєкту.

Після розроблення проєкту веб-квесту необхідно створити сайт або блог для нього. Коротко охарактеризую цю процедуру із застосуванням додатка Blogger.

1. У пошуковій системі Google обираємо додаток Blogger, при створенні блога зазначаємо його назву, тему, обираємо шаблон.
2. Створюємо сторінки веб-квесту, надаємо їм назви.
3. Наповнюємо підготовлені сторінки матеріалами веб-квесту, здійснюємо попередній перегляд блогу.

Отже, веб-квест як тип інтернет-проекту є проявом гейміфікації навчання, дозволяє формувати такі ключові компетентності, як креативність, комунікативні здібності, критичне мислення, здатність діяти у невизначених умовах, здатність приймати рішення. Процедура створення веб-квесту передбачає вибір теми, підготовку дидактичних матеріалів, створення і наповнення блогу.

Література

1. Герлянд Т. М., Кулалаєва Н. В., Пащенко Т. М., Романова Г. М., Романов Л. А. Веб-квест у професійному навчанні: методичні рекомендації / За заг. редакцією Т. М. Герлянд. К.: ІПТО НАПН України, 2016. 124 с.
2. Ткачук Г. Е. Я веду освітній блог. Модуль 1. Створення блога. URL: <http://osvitniyblog.blogspot.com/p/1.html>
3. Як створити веб-квест. URL: <https://sch-10.jimdo.com/web-quest>

Росновський Микола Григорович,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Вовк Богдан Іванович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ВІДБОРУ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ ДЛЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах висуває ряд суттєвих вимог до підготовки майбутніх робітничих кадрів з урахуванням тих завдань, які вимагають сучасні економічні реалії, зокрема створення і функціонування фермерських господарств в Україні. Для цих агроформувань потрібні вже зовсім не ті робітничі та управлінські кадри, які готували в умовах радянської системи освіти. В умовах сьогодення потрібен не просто працівник, який буде виконувати свої обов'язки за заздалегідь підготовленими інструкціями, а професіонал, який у будь-яку працю буде вносити елементи творчості, які будуть сприяти підвищенню продуктивності праці. Водночас, як вказує багато дослідників, підготовка молодого покоління до праці в аграрній сфері нині не відповідає вимогам сьогоденішнього дня.

У цьому зв'язку тепер для українських реалій надзвичайно цінним є досвід підготовки в зарубіжних країнах робітничих кадрів для фермерських господарств, оскільки вказані господарства в розвинутих країнах світу існують уже досить тривалий час.

Зупинимось коротко на досвіді підготовки та відборі майбутніх робітників для роботи в аграрній сфері на прикладі Німеччини та Великобританії.

Так, в Німеччині середня сільськогосподарська освіта є обов'язковою вимогою для успішного управління підприємством (фермою). У цій країні в межах дуальної професійної освіти фермерське підприємство надає передусім професійно-практичні навички. Учень може практикувати робочі операції та набувати професійного досвіду. Існує мережа спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням окремих курсів із тваринництва, рослинництва та ін. У Баварії професійне навчання за фахом фермера починається з навчального року на стаціонарній основі і розраховане на трирічне навчання. Якщо середній бал успішності учня 2,5 і вищий та підтверджене знання англійської мови, то можливим є отримання атестата про неповну середню освіту зі свідоцтвом про здобуття професійної освіти.

У Німеччині існує також розгалужена система професійно-технічних шкіл, технікумів, вищих шкіл землеробства та шкіл техніків, де готують як робітничі, так і управлінські кадри для фермерських господарств [1, с. 473–474].

Заслуговує на увагу процес відбору та вимоги до робітничих кадрів для роботи у фермерських господарствах на прикладі Великобританії [2].

Так, одним із перших етапів найму додаткового працівника або заміни одного працівника іншим є підготовка опису роботи. Обов'язково думають про те, якою повинна бути людина, запрошена для виконання цієї роботи і як вона буде «вливатися до складу» наявної на фермі робочої сили. Якщо ж призначення на нове місце є підвищенням по роботі, то надають перевагу кому-небудь з тих, хто вже працює на фермі.

В описі роботи або в посадовій інструкції чітко вказують, кому повинен підпорядковуватися новий фермерський робітник, вид його роботи, включаючи основні операції, ступінь відповідальності й повноважень, розмір платні, тривалість робочого дня або тижня, свята і відпустки, умови надання житла, порядок виходу на пенсію та інші подробиці. При заповненні анкети вказують трудовий стаж, отриману професійну підготовку, кваліфікацію, характер, сімейний стан, особисті інтереси або здібності, стан здоров'я, а також інші моменти, що стосуються цієї посади. Обов'язково вказують необхідність професійної перепідготовки.

Як посадова інструкція, так і анкета повинні бути складені так, щоб ними можна було користуватися і в подальшому; до них слід додати короткий опис ферми і місця її розташування, щоб усю цю інформацію можна було розіслати на нове місце.

Будь-який фермер бажає, щоб у його господарстві працювали найкращі фахівці, тому й оголошення має бути складено так, щоб привернути їхню увагу. Вартість оголошення може швидко окупитися, якщо на нього відгукнеться дійсно першокласний фахівець. Вибирають відповідні видання і розміщують у них дієву рекламу. Оголошення повинно бути

небагатослівним, але інформативним і містити всі необхідні відомості про роботу, наприклад, розмір заробітної плати, умови роботи, можливість надання житла тощо. Повинна бути чітко обговорена процедура прийняття працівника на роботу. Зазвичай, вказується телефон роботодавця, що полегшує встановлення контактів.

Роблять усе можливе, щоб дізнатися про претендента якомога більше, особливо про тих, хто подав про себе дуже короткі відомості. Вважають, що не слід надто довіряти відкритим рекомендаціям, а краще наводити довідки особисто. Для того щоб отримати більш відвертий відгук про майбутнього претендента, краще йому зателефонувати або ж і звернутись особисто. Перевіряють сім'ю кожного претендента, оскільки він буде з усіма іншими жити на фермі. Розмову будують так, щоб на першому плані була робота, пам'ятаючи, що від кандидата на місце звичайного фермерського працівника не можна очікувати красномовства кандидата на пост прем'єр-міністра. Передусім потрібно забезпечити, щоб у результаті переговорів найманий чітко уявляв собі всі особливості своєї майбутньої роботи, щоб уникнути можливості виникнення образ у подальшому, коли він, приступивши до виконання своїх обов'язків, виявить у них які-небудь негативні моменти. Аналізуючи відгуки і рекомендації, а також ведучи переговори, треба звернути увагу на здатність претендента виконувати роботу, його придатність до подальшого професіонального зростання в разі необхідності, увагу до техніки, дбайливості по відношенню до тварин; особливості характеру, включаючи чесність, розсудливість, обов'язковість і правдивість; ініціативність, якщо вона потрібна, ставлення до життя, роботи і тривалості робочого дня; реакцію в стресових умовах; здоров'я, зовнішність, уміння розподілити час, хобі та заняття на дозвіллі.

Кожному кандидату необхідно приділити достатньо часу, щоб поговорити з ним про його життя і отримати відповіді на всі потрібні питання. Це найчастіше дає можливість отримати багато інформації, щоб скласти уявлення про характер кандидата. До того ж кандидат, який претендує на отримання місця, повинен не тільки підходити для виконання роботи, але і бути в змозі спрацюватися й ужитися з іншими працівниками ферми. Зазвичай, має сенс пожертвувати навіть добрим фахівцем, якщо він не відповідає останній вимозі.

Коли людина, прийнята на роботу, вливається в ряди своїх колег, важливо, щоб вона відчувала себе, як удома. Уважно стежать, як він справляється зі своїми обов'язками, і допомагати йому в цьому, розуміючи, що для того, щоб акліматизуватися на новому місці, потрібен певний час.

Література

1. Аграрна економіка. Фермер: базовий рівень. Німеччина, 2007. Т. 1. 615 с.
2. Бакетт М. Фермерское производство: организация управление, анализ. Пер. с англ. А. С. Каменского. М.: Агропромиздат, 1989, 494 с.

Рулевська Тетяна Федорівна,
заступник директора з виховної роботи
Коледжу морського і річкового флоту
Державного університету інфраструктури та технологій,
аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОГО І РІЧКОВОГО ТРАНСПОРТУ

Питання екологічної безпеки, збереження довкілля, раціонального природокористування є актуальними для України. Це викликано низкою обставин, що призвели до погіршення екологічної ситуації в країні. Тому наразі державна політика спрямовується на впровадження системи заходів щодо охорони навколишнього середовища й пошуку шляхів раціонального використання природних ресурсів. Серед нормативно-правових документів, які відображають екологічну політику держави, – Конституція України, закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про охорону земель», «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату» та ін.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави, так наголошено у ст. 16 Конституції України [1]. Однак необхідно зауважити, що наслідки природокористування залежать не лише від державної політики в цілому, а й від ставлення кожної людини до природи.

Правові та організаційні засади оцінювання впливу на довкілля, спрямованого на запобігання шкоді йому, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів визначаються Законом України «Про оцінку впливу на довкілля». У зазначеному документі термін «вплив на довкілля» трактується як «будь-які наслідки планованої діяльності для довкілля, в тому числі наслідки для безпечності життєдіяльності людей та їхнього здоров'я, флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів, історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів чи для сукупності цих факторів, а також наслідки для об'єктів культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів» [2].

Майбутні фахівці морського і річкового транспорту повинні вміти оцінювати ступінь забруднення біосфери водними транспортними засобами, усвідомлювати наслідки своєї професійної діяльності, шукати механізми зменшення негативної дії транспорту на довкілля, брати участь в екологічних

заходах із захисту водних ресурсів. Важливу роль у цьому процесі відіграє знання нормативно-правової бази у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Оскільки найбільшого впливу від експлуатації морського та річкового транспорту зазнають водні ресурси, одним з інструментів розвитку екологічної культури майбутніх фахівців цього напрямку є знання законодавчих документів із водних відносин. Таким документом передусім є Водний Кодекс України, який у комплексі з заходами організаційного, правового, економічного і виховного впливу сприяє «формуванню водно-екологічного правопорядку і забезпеченню екологічної безпеки населення України, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання» [3]. Окрім зазначеного документа, водні відносини в Україні регулюються Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими законодавчими актами.

Саме в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» наголошується на значущості екологічної культури як складової професійної та загальної культури особистості. Водночас у документі визначається роль закладів освіти щодо розвитку екологічної культури, зокрема, вказується, що екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та спричиняє вплив на стан навколишнього природного середовища, а підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням у галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в системі професійної освіти [4].

Підсумовуючи, зауважимо, що розвиток екологічної культури майбутніх фахівців морського і річкового транспорту – складний динамічний процес, який вимагає реалізації всебічних підходів, одним з яких є знання законодавчої бази з охорони навколишнього природного середовища. А отже, вивчення правових дисциплін, аналіз нормативно-правових документів має відбуватися в логічній послідовності з забезпеченням екологічної складової.

Література

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
3. Водний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

КУЛЬТУРНОЗНАЧУЩИЙ КОМПОНЕНТ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Давно відомо, що особливе пізнання світу, звичаї, що знайшли відображення в культурі, передаються в мові й можуть стати перешкодою при спілкуванні з представниками різних народів. І труднощі полягають у відмінності не так предметів і явищ, як культурних понять про ці явища і предмети, оскільки останні живуть і функціонують у різних, інших світах. Поза мовною та культурною еквівалентністю лежить поняття еквівалентності, еквівалентність культурних уявлень. Тому загальновизнаним став висновок про необхідність глибоко знати специфіку країни, мова якої вивчається, і тим самим про необхідність лінгвокраїнознавчого підходу як одного з головних принципів навчання іноземних мов.

Засвоєння змісту національно-культурного компонента в навчанні іноземної мови є основною умовою залучення здобувачів вищої освіти до культури країни, мову якої вони вивчають, а саме ознайомлення з народом, традиціями і звичаями цієї країни. У цьому шлях до здійснення іншомовного діалогу культур, що має великі можливості для створення соціокультурного контексту розвитку особистості студента (розширення загального кругозору, вдосконалення лінгвокраїнознавчих навичок) для залучення його до загальнолюдських цінностей і усвідомлення їх пріоритету [1, с. 6].

Формування соціокультурної компетентності базується на певному змісті навчання іноземної мови. Основними компонентами цього змісту є сфери, теми, ситуації спілкування, філологічні та країнознавчі знання, мовні навички та вміння. Країнознавчі знання становлять найважливішу частину змісту навчання – володіння цими знаннями розглядається як обов'язкова умова повноцінного спілкування фахівців, для яких іноземна мова виступає як ще один (поряд із рідною мовою) засіб усного та письмового спілкування. Ці знання розглядаються сучасною наукою як складова культурології, відповідно, соціокультурної компетентності.

Залучення культурнозначущих компонентів при вивченні іноземних мов абсолютно необхідно для досягнення основної практичної мети – формування здатності до спілкування мовою, яка вивчається. Особливе пізнання світу тієї чи іншої людської спільноти, звичаї, що знайшли відображення в культурі, передаються в мові й можуть стати перешкодою при спілкуванні з представниками різних народів. Цей факт добре відомий педагогам і методистам XIX і початку XX століть. Ще К. Ушинський писав: «Ось чому кращий і навіть єдиний засіб проникнути в характер народу –

засвоїти його мову, і чим глибше ми увійшли в мову народу, тим глибше ми увійшли в його характер» [2, с. 95].

Найефективнішим засобом формування та розвитку соціокультурної компетентності є перебування в країні, мова якої вивчається, занурення в саму атмосферу культури, традицій, звичаїв і соціальних норм іншої країни. Говорячи про культурнозначущий компонент у змісті навчання англійської мови, ми маємо на увазі знання соціальних реалій, основ моделі поведінки в стандартній ситуації, важливих історичних подій, найбільших діячів літератури і мистецтва. Для цього на заняттях використовуються тематичні тексти, що ознайомлюють здобувачів вищої освіти з реаліями життя британців. Інформацію можна представити у вигляді картин, книг, методичних розробок з ілюстраціями; можна також використовувати практичні матеріали, що представляють собою утилітарні автентичні матеріали (анкети-опитувальники, театральні та інші програми, проїзні і вхідні квитки, етикетки, карти, схеми-плани, чеки, листівки, рекламні проспекти з туризму, відпочинку, покупок, листи з Британії). За своєю доступністю вони дуже значущі для залучення студентів до чужого іноземного середовища, до аспектів проживання і володіння англійською мовою [3, с. 5].

Реалізація культурного підходу здійснюється при проведенні традиційних британських / американських свят (День Подяки, Різдво, День святого Валентина, Великдень, Хелоуїн) з розучуванням пісень і віршів, демонстрацією і виготовленням національних атрибутів до Різдва, Великодня та інше.

Ще одним з ефективних прийомів розвитку соціокультурної компетентності є використання на заняттях з іноземної мови віршованих та пісенних матеріалів. Багатим матеріалом для формування соціокультурної компетентності є невід'ємний елемент культури – прислів'я та приказки іншої країни. Англійські прислів'я та приказки дуже різноманітні за своїм змістом і охоплюють усі сторони життя. Значення прислів'їв і приказок може бути як повністю, так і частково переосмисленим.

Таким чином, ефективне формування і розвиток соціокультурної компетентності є однією з головних цілей сучасної освіти, яка містить величезний потенціал для досягнення відчутних якісних результатів в оволодінні іншомовним спілкуванням, для реалізації стратегічної мети навчання іноземної мови як розвитку здатності здобувачів вищої освіти до міжкультурної комунікації.

Література

1. Гальскова Н. Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам. *ИЯШ*. 2007. № 1. С. 3–8.
2. Ушинский К. Д. Родное слово. Собр. Соч. Т 6. М., 1948.
3. Яковлева Л. Н. Межкультурная коммуникация как основа обучения второму иностранному языку. *ИЯШ*. 2009. № 6. С. 4–7.

Сафонова Надія Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри стандартизації,
оцінки відповідності та освітніх вимірювань
Одеської державної академії технічного регулювання та якості

СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Поєднання гуманітарної підготовки з професійною кваліфікацією майбутніх спеціалістів – одна з найактуальніших проблем діяльності закладів вищої освіти технічного профілю.

Характерною особливістю сучасного українського суспільства є поступова втрата духовно-моральних, історичних та культурно-гуманітарних пріоритетів і цінностей. Перехід до ринкових методів господарювання, розв'язання складних економічних, технічних і політичних проблем – усе це важливі завдання сьогодення. Розв'язуючи їх, ми закладаємо фундамент майбутнього розвитку суспільства. Але прогрес сучасної цивілізації багато в чому обмежив можливості всебічного розвитку людини. На перший план виступила підготовка «вузького» спеціаліста, який ефективно виконує призначені йому функції, що деформує загальнокультурну підготовку людини, спричиняє стандартизацію особистості. Саме такі радикальні спрямування призводять до того, що в життя не втілюються нові підходи до освіти і культури, не враховується соціальна і моральна ситуація і, як наслідок, немає відчутних зрушень у розвитку суспільстві.

Професійна кваліфікація повинна включати в себе не тільки професійну майстерність, але і професійну соціалізацію. Вирішення цього питання визначає два основні напрями формування змісту навчання в технічному університеті. По-перше, це формуванні особистості самого студента, розвиток його індивідуальних якостей і особливостей, а по-друге, освоєння ним знань конкретних технологій зі спеціальності, які в майбутньому стануть засобом і змістом його професійної діяльності.

Суспільно-гуманітарна підготовка студентів повинна відновлювати єдність культури та освіти. Будь-який спеціаліст мусить відчувати, де починаються моральні аспекти його діяльності і в чому полягає його особиста відповідальність за її результати.

У студентські роки продовжує формуватися людська особистість, суспільна свідомість, громадянська позиція. Молодь активно залучається до громадської роботи, в якій виникає гостра потреба формулювати і відстоювати власні переконання і думки.

Від гуманізації освіти багато в чому залежить інтелектуально-творчий потенціал особистості. Гуманітарна підготовка повинна спрямовуватись на виховання індивіда як активного і вольового суб'єкта, здатного до самостійних зусиль у навчанні [2].

Гуманітарний розвиток розглядається, як сукупність галузей, що сприяють задоволенню гуманітарних інтересів людини, спрямованих на піднесення культурного й освітнього рівнів населення, формування людського капіталу. Тобто це сфера, яка має безпосереднє відношення до людини, людського суспільства.

Сучасна гуманітарна освіта покликана системно ознайомити студентів із накопиченим світовим культурним знанням про людське суспільство, соціальне призначення особистості, з сутністю культури як світу людини, формуючи у молодого спеціаліста високі гуманістичні якості цивілізованого співжиття. Місце і роль гуманітарних дисциплін характеризується їх впливом на процес соціалізації. Вони мають допомогти людині зрозуміти себе; з'ясувати психологічні механізми власної поведінки (психологія), визначити сутнісні характеристики суспільства, основні його елементи та закони і принципи взаємодії між ними, місце і роль людини в суспільстві, норми соціальної взаємодії (соціальна філософія, етика, право, соціологія); освоїти надбання світової і української культури (українознавство, світова та українська культура, культурологія, релігієзнавство); збагатитись світовим та вітчизняним соціальним досвідом, закономірностями історичного розвитку світового товариства і своєї батьківщини (всесвітня історія, історія України); навчитись цивілізованого спілкування з навколишнім середовищем, жити в злагоді з природою, оберігати і підтримувати її як умов спільного існування та розвитку (екологія, соціальна екологія); і нарешті, навчитись мислити, зрозуміти цілісність і багатомірність світу, сенс людського буття (філософію).

Гуманітаризація освіти в технічному університеті повинна привести до того, щоб ми готували студента не тільки як висококваліфікованого фахівця, а як майбутню освічену, розвинену, культурну людину, моральні підвалини якої дозволяють їй бути різносторонньо розвиненою особистістю. Інакше кажучи, гуманітарні дисципліни мають озброювати педагогів методологією наукового бачення: вихованця і вихователя як учасників виховного процесу; навколишнього суспільного і природного середовища як умов виховання; соціалізації як процесу взаємодії людини і суспільства з освоєнням цінностей, культури, традицій, моделей освіти і виховання як механізмів соціалізації у їх взаємодії з іншими інститутами й механізмами.

Література

1. Бузький М. П. Гуманитаризация преподавания философии в вузе. *Новые технологи обучения*: Республиканский научно-методический сборник. К., 1991. Вып. 1. С. 122–130.
2. Іваніцька М. М. Гуманітарний розвиток і гуманітарна політика держави. URL: <http://kds.org.ua/blog/ivanitska-mm-tvorch-robo-gumanitarnij-rozvitok-i-gumanitarna-politika-derzhavi>
3. Проблеми викладання історичних дисциплін у негуманітарних ВНЗ. URL: dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/.../1/1.pdf

ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІТ В ОСВІТІ

На сьогодні в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, пов'язаними з внесенням коректив у зміст технологій навчання.

Шляхи входження вітчизняної системи освіти у світове інформаційно-освітнє середовище: вдосконалення базової підготовки учнів (студентів) з інформатики та сучасних ІТ; перепідготовка викладачів у сфері сучасних ІТ; інформатизація процесу навчання і виховання; оснащення системи освіти технічними засобами інформатизації; створення сучасного національного інформаційного середовища та інтегрування в нього установ освіти; створення на базі сучасних ІТ єдиної системи дистанційної освіти; участь України в міжнародних програмах, пов'язаних з упровадженням сучасних ІТ в освіту.

Розвинені країни активно використовують ІТ в освіті, запроваджують нові методики і підходи до створення електронних курсів, орієнтують студентів на нові можливості отримання освіти. Більшість американських і британських університетів почали створювати кластери вишів за регіональним або тематичним принципами, формуючи і поширюючи освітні ресурси та навчальні курси. Одна з найбільших міжнародних освітніх платформ Coursera, заснована 2012 року, спочатку об'єднувала 33 виші, та згодом і українські ВНЗ стали активно її залучати. Одним із проєктів компанії є платформа для університетів Coursera for Campus, яка розпочала свою роботу в жовтні 2019 року. Вона відкриває доступ студентам та викладачам закладів вищої освіти до понад 3800 дистанційних курсів із 400 спеціалізацій. Навчатись можна в будь-який зручний час, а успішність підтверджується сертифікатом. Зараз в Україні діють такі Internet-платформи, які пропонують безкоштовні курси з різних предметів від авторитетних викладачів провідних університетів:

1. **Prometheus.** Український сервіс, який позиціонує себе як громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів.
2. **EdEra.** Цей освітній проєкт, завдання якого – зробити навчання в Україні якісним та доступним.
3. **БУМ.** Відкритий Університет Майдану – дистанційна платформа громадянської освіти, пропонує більше ніж 30 тем, які дозволяють розвивати свій потенціал, бізнес, формувати відкрите суспільство.
4. **Duolingo.** Безкоштовна платформа для вивчення іноземної мови з українським інтерфейсом, навчання проходить в ігровій формі, користувачі можуть додавати друзів, щоб з ними змагатись у вивченні мови.
5. **TED.** Некомерційний проєкт, який збирає науковців, бізнесменів, політиків, активістів зі всього світу з метою поширити серед суспільства унікальні та цікаві ідеї.

6. **Moodle.** Модульне об'єктно орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням, віртуальним навчальним середовищем.

При організації освітнього процесу слід звернути увагу на концепцію **Smart e-Learning (розумне навчання)**, яка передбачає не тільки застосування нових ІТ-технологій, але й визначення стилю навчання відповідно до рівня підготовки учня (студента). Однак при наявності готовності студентів (учнів) до електронних методів навчання принципове значення має готовність до нових методів роботи безпосередньо викладачів.

На сьогодні спостерігається недостатньо досліджень присвячених **електронній педагогіці**, немає єдиного підходу і розуміння суті цього процесу, але можна виділити такі вагомні засоби інтеграції педагогічних і цифрових технологій: включення до освітніх технологій окремих цифрових інструментів; взаємодія педагогічних і цифрових технологій; модернізація освітніх технологій на основі сучасних цифрових технологій; упровадження відкритих освітніх електронних платформ (е-платформ).

Фахівцями Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації змісту освіти та Офісу ефективного регулювання розроблено «Положення про Національну освітню електронну платформу», де визначено роль освітніх ресурсів (рис. 1).

Роль освітніх ресурсів на рівнях освіти

Рис. 1. Роль освітніх ресурсів

Створення е-платформи є приводом для максимального фокусування уваги з боку громадськості, бізнесу та держаних діячів. І якщо останні покажуть відкритість до співпраці, а решта продемонструє інтерес і проявить гнучкість, то рано чи пізно ми отримаємо **інноваційну освітню екосистему**.

Середіна Інна Анатоліївна,
аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
завідувач навчальної лабораторії кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАКАЛАВРІВ З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

У світовій економічній науці сьогодні констатується активний розвиток економіки знань, де знання відіграють вирішальну роль, а виробництво знань стає джерелом економічного зростання та формування інноваційної економіки, заснованої на знаннях, інноваціях, позитивному сприйнятті нових ідей, систем, технологій, на готовності до їх практичної реалізації у різних сферах життєдіяльності людини.

Більшість дослідників підкреслює, що останнім часом у вітчизняній вищій економічній освіті відбулися зміни. Зокрема, зросла кількість закладів вищої освіти (ЗВО) економічного спрямування III–IV рівнів акредитації, у тому числі недержавних форм власності, розширилися можливості здобуття вищої освіти за певними спеціальностями з урахуванням потреб ринкової економіки (економіка і підприємництво, менеджмент, маркетинг, бухгалтерський облік та аудит, банківська справа та страхування). Бурхливий розвиток цих напрямів свідчить про здійснення політики, скерованої на економічне зростання України.

Сучасні процеси реформування вітчизняної системи освіти на перше місце виводять ідеї економічної підготовки у ЗВО, план забезпечення конкурентоспроможності, пов'язаний передусім із застосуванням моделі безперервної економічної освіти [2, с. 83].

Водночас у вітчизняній економічній науці існує коло проблем, пов'язаних з обґрунтуванням наукової практичної доцільності наукових досліджень економіки України як самостійної господарської системи нового типу з її особливостями, характерними для транзитного перехідного періоду.

У сучасних умовах суспільного розвитку особливого значення набуває зорієнтованість економічної освіти на формування інноваційних властивостей особистостей. При розгляді проблем інноваційності освіти й визначення вимог до випускників ЗВО широко застосовують термін «підприємницька компетентність». Розглядаючи підприємницьку компетентність, дослідники С. Мельник, О. Тополь, В. Дрижак, Д. Закатнов, Н. Пасічник, Н. Побірченко [1, с. 174] виокремлюють у її складі такі компетенції:

- комунікативну — знання ділового етикету, взаєморозуміння та взаємодія;
- інформаційну — застосування необхідних технологій та програм пошуку необхідної інформації;

- професійну (сфери економічної діяльності) – система знань і вмінь у галузі вітчизняної і світової економіки, аналізу й проектування, прийняття управлінських рішень.

Слідом за авторами ми розглядаємо такі компоненти підприємницької компетентності бакалаврів економіки підприємства, що формуються у процесі фахової підготовки, як економічне мислення; підготовка у сферах маркетингу; дисциплінованість; ініціативність; почуття відповідальності; комунікативність; творче ставлення до праці. Але найголовніше до змісту компетентності фахівців економічного профілю слід віднести ґрунтовні економічні знання та обізнаність у правових та соціальних питаннях.

Перелічені якості є складовими підприємницької компетентності, сучасний стан формування яких у майбутніх фахівців економічного профілю недостатньо розкрито. Тому серед основних завдань у контексті підвищення продуктивності професійної підготовки є перегляд структури змісту економічної освіти на всіх рівнях професійного навчання.

Ці зміни насамперед пов'язані з концептуальним підходом до стану формування підприємницької компетентності. Адже її сформованість є важливою складовою професійного світогляду майбутнього бакалавра економіки підприємства як носія не тільки економічних знань, а й зразків підприємницької діяльності, економічної культури. Важливим є оволодіння відповідними вміннями та здатністю бути мобільними відповідно до змін і напрямів професійної діяльності. Саме цим вимогам повинні відповідати освітні програми підготовки майбутніх фахівців з економіки підприємства.

Сучасна парадигма вищої економічної освіти, зокрема формування підприємницької компетентності бакалаврів з економіки підприємства у процесі фахової підготовки, розглядається як процес оволодіння у ЗВО вмінням визначати межі та можливості застосування компетентісного підходу до освіти, який на перше місце ставить не поінформованість фахівця, а вміння на основі знань та практичних навичок розв'язувати проблеми, які виникають у повсякденному житті. Економічна освіта – одна з найголовніших форм адаптації людей до нових швидкозмінних умов життя.

Сучасні тенденції впровадження в систему вищої освіти України підприємницької компетентності, на нашу думку, залежать від економічних перетворень, що формують потребу у фахівцях відповідного рівня, готовність студентів до реалізації особистісного потенціалу в процесі фахової підготовки бакалаврів з економіки підприємства. Подальші дослідження будуть спрямовані на розроблення моделі професійної підготовки майбутніх бакалаврів з економіки підприємства та на аналіз проблем та перспектив формування підприємницької компетентності.

Література

1. Закатнов Д. Стан і проблеми професійної орієнтації. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи*. 2009. № 6. С. 173–179.
2. Захарьев В. В. Инновационные вызовы для системы образования в условиях экономических знаний. *Инновации*. 2007. № 4. С. 81–85.

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

У зв'язку з процесом глобалізації та євроінтеграції й змінами, що відбуваються у сфері вищої освіти, питання забезпечення якості вищої освіти набуває особливої актуальності та потребує розгляду в контексті сучасних трансформацій суспільства.

Рівень і значення якості вищої освіти з урахуванням потреб як економіки, так і окремих громадян та суспільства в цілому, є пріоритетним у системі загальнодержавної освітньої політики, що підтверджується прийняттям 01.07.2014 р. нового Закону України «Про вищу освіту» [1], в якому вперше з'являється окремий розділ, присвячений проблемі забезпечення якості вищої освіти.

На основі доробок вітчизняних та зарубіжних учених, а також нормативно-правових документів автором було досліджено та систематизовано базові теоретичні аспекти забезпечення якості вищої освіти [2; 3].

Зокрема, узагальнюючи сучасні підходи щодо розуміння сутності поняття «якість вищої освіти», можемо зробити висновок, що якість вищої освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим відповідним стандартом вищої освіти, де результатами навчання є знання, уміння, навички, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Також виділено групи чинників якості вищої освіти (якості умов, якості процесів, якості результату) та визначено її параметри.

На основі проведеного аналізу розроблено структуру змісту поняття «якість вищої освіти» та представлено її на рис. 1.

Найголовнішою складовою та узагальненим критерієм якості вищої освіти є якість випускників, або їхня професійна компетентність, яка полягає у володінні випускником усіма компетенціями, необхідними для виконання на високому творчому рівні професійних завдань, можливість його працевлаштування за спеціальністю та безболісного періоду адаптації на робочому місці.

Провідні українські вчені (С. Калашнікова, В. Луговий, Ж. Таланова та інші) зазначають, що дієвим інструментарієм щодо забезпечення якості вищої освіти є імплементація положень Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG) у систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти на всіх її рівнях, у тому числі і викладачами [4; 5].

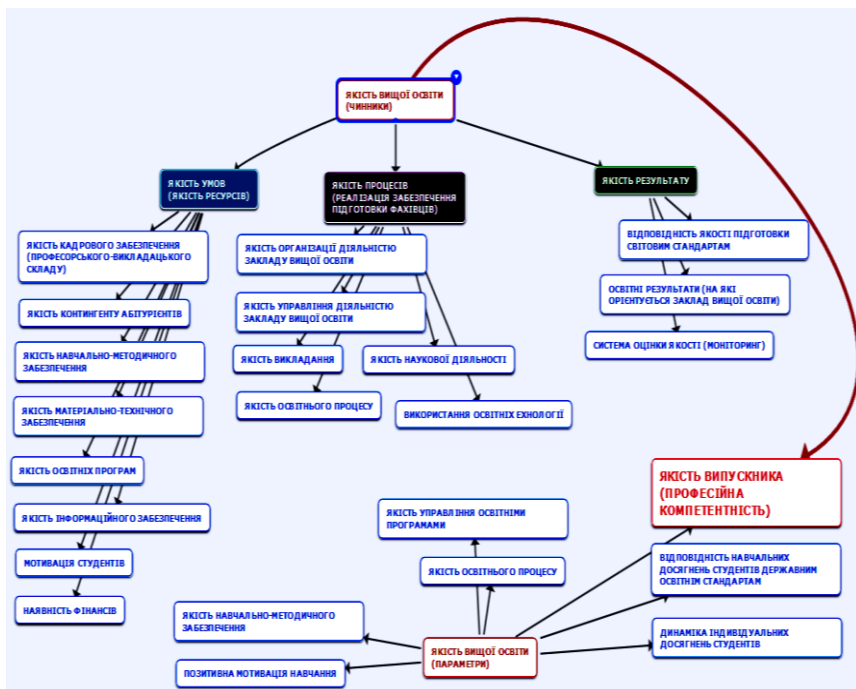

Рис.1. Структура змісту поняття «якість вищої освіти»

На основі аналізу сучасних наукових праць та нормативно-правових документів визначено низку процедур викладача, через які відбувається забезпечення якості вищої освіти. До них належать:

- професійний розвиток викладача;
- організаційно-методична підготовка освітнього процесу;
- навчально-методичне забезпечення освітнього процесу;
- реалізація освітнього процесу;
- оцінювання результатів навчання студентів;
- науково-дослідна робота зі студентами;
- моніторинг студентів;
- виконання коригувальних заходів.

Отже, виконання викладачами вищезазначених функцій є одним з інструментів забезпечення якості вищої освіти і, як наслідок, високоякісної підготовки фахівців.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту», затверджений 01.07.2014 р. № 1556-VII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Альохіна Г. М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти *Вища освіта України*. 2014. № 3 (додаток 1). С. 124–127.

3. Альохіна Г. М. Проблема управління якістю вищої освіти на бакалаврському рівні: аналіз наукових праць *Вища освіта України*. 2015. № 3 (додаток 2). С. 7–16.

4. Луговий В., Таланова Ж. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визначення. *Вища освіта України: Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу»*. 2013. № 3 (додаток 2). С. 6–10.

5. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / За заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової. К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. С. 65–95.

Славко Анна Сергіївна,

асистент кафедри міжнародного, європейського права та цивільно-правових дисциплін ННІ права Сумського державного університету

ЮРИДИЧНИЙ МІНІКІНОКЛУБ ЯК ЗАСІБ ЦІННІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Зауважимо, що, незважаючи на популярність правничого фаху, система вищої юридичної освіти наразі характеризується низкою вад. Зокрема, автори проекту Концепції розвитку юридичної освіти наголошують, поміж іншого, на такій проблемі, як «брак уваги до формування у здобувачів юридичної освіти цілісного світогляду правника з розумінням суспільної місії, цінностей та значення правничої професії для утвердження верховенства права у сучасному демократичному суспільстві» [1]. По суті, це свідчить про те, що у молодих юристів, які залишають стіни ЗВО, не сформовано ціннісні установки та орієнтації, що у подальшому перешкоджає успішній і ефективній професійній діяльності. Відсутність поваги до загальнолюдських цінностей, брак соціалізації, емпатії та так званих *soft skills*, несформованість моральних орієнтирів призводять до того, що такі правники не можуть виконувати місію, покладену на них суспільством. На нашу думку, ця проблема могла б бути вирішена за умови впровадження ціннісно орієнтованого підходу до навчання.

Важливим аспектом, на який варто звернути увагу у вищеописаному випадку, є те, що процес формування світогляду, ціннісних установок і орієнтацій відрізняється від традиційного навчання. Більше того, спроби нав'язати певні погляди, зазвичай, стикаються з пасивним чи активним опором, а отже, звичні моделі навчання у таких ситуаціях зазнають закономірного фіаско.

У пошуках альтернативних методів рецепції ціннісних установок та орієнтацій ми вдалися до організації юридичного кіноклубу. Зауважимо, що використання кіно у процесі навчання та виховання – ідея не нова. Зокрема, С. А. Литвиненко наголошує на низці переваг кіноклубу, серед яких:

привабливість для підлітків і молоді через задоволення потреби в пізнанні, спілкуванні та відпочинку та належність до сфери дозвілля як добровільної форми спільної діяльності [2]. На думку Є. М. Силка, «кіно скоріш пропонує, а не нав'язує інтерпретацію життєвої реальності в образах мистецтва. Аудиторія перебуває у процесі діалогу (внутрішній діалог) з кінообразами, вкладаючи різний зміст у сприйнятий мистецький матеріал; самостійно аналізує та оцінює його» [3].

Ділячись власним досвідом такої діяльності, М. О. Андреева пропонує основні правила організації кіноклубу: 1) свобода висловлення власної думки і вибору фільмів для перегляду; 2) толерантність до опонентів; 3) зваженість у характеристиці художніх засобів використаних у творах кіномистецтва; 4) активність; 5) можливість висловлення власної думки в будь-якій зручній формі (письмово чи усно) [4].

Методика організації юридичного кіноклубу як засобу рецепції цінностей верховенства права та відповідних світоглядних орієнтацій була апробована нами у рамках дисциплін «Цінності Європейського Союзу», «Теорія міжнародного права» та «Демократія: цінності, принципи, механізми». Усі вони тією чи іншою мірою спрямовані на визначення змісту таких концептів, як «справедливість», «рівність і недискримінація», «верховенство права», «солідарність», «плюралізм», «права людини».

У рамках аудиторних (а потім, у зв'язку з карантинними заходами і дистанційних) занять студентам пропонувалось обрати одну із запропонованих викладачем табличок з qr-кодом. Використовуючи власні мобільні пристрої, студенти переходили за відповідними посиланнями і переглядали ролик короткометражного кіно, присвяченого одній із цінностей (наприклад, солідарності чи недискримінації). Відтак студент мав пройти коротке опитування, яке стосувалось сприйняття побаченого (які емоції викликало відео, якої саме цінності воно стосувалось, якими нормами права ця цінність закріплюється, які юридичні механізми існують для захисту вказаної цінності тощо). Опитування оформлювалось вигляді Google-форми, проте для цієї мети може бути використаний будь-який агрегатор тестувань онлайн. Опитування не оцінюється, проте його наявність змушує студента осмислювати і глибше переживати побачене. Опитування може супроводжуватись обговоренням, яке дозволяє студентам краще артикулювати і відрефлексувати свої враження. Деякі фільми можуть бути дещо провокативними і викликати також негативні емоції. Дуже важливо обговорити ці стрічки і спробувати зрозуміти, яку саме думку/позицію/цінність хотів донести автор.

Загалом, наш досвід свідчить, що юридичний мінікіноклуб дозволяє говорити про цінності більш відверто і полегшує їх рецепцію студентами. Такі ціннісні орієнтації згодом не сприймаються як нав'язані, адже їх формування є результатом власної рефлексії студента. Сподіваємось, що описаний метод сприятиме глибшому вконіренню цінностей верховенства права і прав людини у майбутніх правників.

Література

1. Проект Концепції розвитку юридичної освіти / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://cutt.ly/CydpSYo>
2. Литвиненко С. А. Ямницький В. М. Кіноклуб як форма професійної підготовки майбутніх психологів. *Проблеми сучасної психології*, 2012. № 2. С. 10–15.
3. Силко Є. М. Організація проекту «кіноклуб» як естетико-педагогічна позааудиторна робота зі студентами педагогічних вишів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2014. Вип. 2. С. 30–34.
4. Андреева М. О. Формування соціальної культури майбутніх педагогів в умовах інклюзивного кіноклубу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 2018. Вип. 2. С. 14–17.

Сорока Валерій Вікторович,

аспірант Глухівського НПУ ім. О. Довженка

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ

В останнє десятиліття відбуваються значні зміни у сфері оброблення інформації та впровадження в повсякденну діяльність людини цифрових технологій. Ці чинники визначають вимоги до підготовки майбутнього фахівця автотранспортного профілю. Сьогодні одним із пріоритетів розвитку освіти є її цифровізація. Це передбачає широке використання цифрових технологій в освітньому процесі.

На даному етапі становлення професійної педагогіки велика увага повинна приділятися розвитку особистісної активності суб'єктів освітнього процесу, розвиток самостійності та потреби в постійному вдосконаленні.

Використання сучасних цифрових технологій впливає на ефективність освітньої діяльності та розвитку всіх її суб'єктів. Крім того, сьогодні питанню самоосвіти та дистанційного навчання приділяється більше уваги, його доцільно розглядати саме в аспекті використання цифрових технологій [1]. Дистанційне навчання майбутніх фахівців автотранспортного профілю обумовлено, зокрема, і тим, що в майбутній професійній діяльності доводиться постійно підвищувати свою кваліфікацію, про що свідчать вимоги, які висуваються роботодавцями та які вказують на необхідність постійного навчання з боку співробітника, володіння актуальними знаннями при повній зайнятості працівника на підприємстві. При цьому необхідне постійне вдосконалення своїх компетентностей у позаробочий час.

Вважаємо, що підготовки майстрів виробничого навчання автотранспортних спеціальностей з використанням цифрових технологій стане успішнішою, якщо будуть дотримано такі умови:

1. Упровадження модульної структури змісту навчання та введення окремої дисципліни з метою ґрунтовної підготовки до використання цифрових технологій випускниками в подальшій професійній діяльності.

Підготовка майстрів виробничого навчання автотранспортного профілю до використання цифрових технологій повинна здійснюватися в рамках вивчення багатьох дисциплін. Проте дослідження в цій галузі, а також вимоги роботодавців вказують, що знання спеціалізованого програмного забезпечення недостатньо. Доцільним є введення окремої дисципліни з метою підготовки студентів до використання цифрових технологій у навчанні й майбутній професійній діяльності. А використання модульного навчання розвиватиме у студентів самостійність, що особливо важливо в процесі отримання нових знань і формування компетентностей. Модуль визначатиме результати навчання, його зміст, форми та методи. А межі модуля при його розробленні визначаються рівнем компетентності, тобто сукупністю теоретичних знань і практичних навичок, які студент повинен показати після вивчення модуля [5].

2. Створення цифрового середовища в закладі освіти, де здійснюється підготовка майстрів виробничого навчання.

Під цифровим середовищем слід розуміти таке середовище, в якому з допомогою цифрових технологій та ресурсів здійснюється взаємодія між викладачем і студентом у процесі навчання (дослідницької, експериментальної діяльності).

Учені виділяють основні вимоги до цифрового середовища закладу освіти, як педагогічні, так і технологічні [3]. Найбільш значущими вимогами є:

- Відкритість. Під цією вимогою розуміємо вільний доступ до цифрового освітнього ресурсу на основі обов'язкової ідентифікації;

- Інтерактивність. Студенти в цифровому освітньому ресурсі повинні мати можливість здійснювати пошук, відбір необхідної інформації, а також можливість її передавання;

- Інтегративність – можливість обирати освітній ресурс серед об'єктів, між якими встановлені певні зв'язки на основі ієрархічної бази даних.

- Єдність способів доступу до інформаційних ресурсів. Тобто для доступу можуть використовуватись як персональні комп'ютери, так і мобільні пристрої.

Також ефективним при створенні освітнього цифрового середовища та підготовці фахівців до використання цифрових технологій є змішане навчання, яке об'єднує сильні сторони очної форми навчання та переваги дистанційних технологій [4]. Основна перевага такого навчання полягає в тому, що у студентів з'являється можливість самостійно попередньо ознайомитися з матеріалом майбутнього заняття, підготувати питання для викладача щодо тих моментів, які викликали утруднення, а також обміркувати цей матеріал протягом деякого часу. Для викладача переваги також очевидні: це можливість працювати в класі з підготовленою аудиторією, що дозволить більше приділяти увагу практичним аспектам

використання цифрових технологій; використання активних методів навчання, розвиток у студентів навичок самостійності [5].

3. Використання цифрових технологій для викладання непрофільних дисциплін у закладі освіти.

Важливим аспектом підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання до використання цифрових технологій у професійній діяльності є їх застосування у викладанні як профільних дисциплін, так і непрофільних. Це актуалізує й підготовку самих викладачів до використання сучасних цифрових технологій.

Таким чином, створення умов для використання цифрових технологій у підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання повинно мати комплексний характер. Від рівня їх реалізації буде залежати успішність реалізації функцій освітньої діяльності, зумовлених цифровізацією суспільства.

Література

1. Ковальчук В. І., Воротникова І. П. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 4. С. 58–76.

2. Ковальчук В. І. Створення сприятливого навчального середовища. Тренінги / за заг. ред. В. І. Ковальчука, упорядкування Л. В. Галіцина. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.

3. Лапин В. Г. Цифровая образовательная среда как условие обеспечения качества подготовки студентов в среднем профессиональном образовании. *Инновационное развитие профессионального образования*. 2019. № 1 (21). С. 55–59.

4. Муращенко Т. В. Змішане та дистанційне навчання як спосіб доступу до якісної освіти. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 283–287.

5. Стратегії інтенсифікації вищої гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС: монографія / О. В. Малихін, В. І. Ковальчук, Н. О. Арістова, Р. А. Попов, І. С. Гриценко. Київ: НУБіП України, 2017. 388 с.

Спірідонова Леся Миколаївна,

викладач Ірпінського державного коледжу економіки та права

РЕФЛЕКСІЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Професійно-компетентний викладач здатний не тільки до реалізації свого творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, а й до здійснення рефлексивних процесів самопізнання. Серед факторів, які впливають на розвиток професіоналізму педагога, – рефлексія як невід’ємна частина педагогічної діяльності.

Рефлексія розглядається як самоаналіз, дослідження людиною свого внутрішнього світу й поведінки, у результаті чого людина усвідомлює себе

по-іншому, оскільки співвідношення власних почуттів і переживань з почуттями та переживаннями іншої людини, аналіз і розуміння своєї поведінки дає можливість їй побачити ситуацію і себе в ній з іншого боку, що сприяє більш адекватному оцінюванню власної поведінки [4].

Педагогічна рефлексія проявляється у здатності педагога входити в активну дослідницьку позицію щодо своєї діяльності і до себе як її суб'єкта з метою критичного аналізу, усвідомлення й оцінювання її ефективності для розвитку особистості вихованця. Складовою професійно-педагогічної культури є рефлексивна культура, що сприяє усвідомленню й переосмисленню суб'єктом власної життєдіяльності і є ознакою творчої педагогічної праці, професіоналізму.

Рефлексія є також способом професійної діяльності, що вможливорює знаходження засобів саморозвитку, коригування своєї поведінки, діяльності, відносин у педагогічній взаємодії. Успішна реалізація їх багато в чому залежить від рефлексивності як властивості особистості, яку в контексті професіоналізації найчастіше розуміють як здатність до осмислення власного професійного досвіду, зокрема здатність педагога уявити собі сформовану у вихованця ситуацію, а також бачення педагогом себе очима вихованців у різних ситуаціях [3].

Важливою ознакою професійної майстерності педагога є вміння забезпечувати зворотний зв'язок у взаємодії зі студентами, здатність сприймати їхні думки, організовувати навчання як суб'єкт-суб'єктний процес. Тому рефлексія на заняттях є своєрідним моніторингом, спільною діяльністю учнів і педагога, що дозволяє вдосконалювати навчальний процес, орієнтуючись на особистість кожного слухача.

Отже, реалізація рефлексивної діяльності на заняттях сприяє усвідомленню здобутих знань та вмінь, вільному висловлюванню своїх почуттів, розвитку вміння рефлексувати в реальному житті, усвідомлюючи свої дії, та прогнозувати подальші кроки, порівнянню свого сприйняття з думками, поглядами, почуттями інших тощо.

Література

1. Вердіна С. В., Панченко А. Г. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя. Х.: Вид. група «Основа», 2008.
2. Воронова О. Модель рефлексії в професійній діяльності педагога-вихователя. URL: <https://appspsychology.org.ua> › data › jrn
3. Марусинець М. Професійна діяльність педагога: рефлексивний аспект. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/43_1/visnuk_4.pdf
4. Савчин М. В., Гавриш З. С. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007.
5. Федорова А. Особливості педагогічної рефлексії. *Педагогічна майстерність викладача вищої школи*. 2017. № 5.

Стойчик Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук, заступник директора
з навчально-виробничої роботи
Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОЗДАТНИХ ФАХІВЦІВ

У сучасних умовах зріс попит на конкурентоздатних фахівців, виникла необхідність забезпечення якості освіти та якості управління нею.

На прикладі теоретичних концепцій якості професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) та управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) проведемо порівняльний аналіз їх основних характеристик.

Концепції якості П(ПТ)О та управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О мають *спільну мету; спільні методики розроблення документів; спільне розуміння поняття якості. Відмінні процеси*, покладені в їх основу: формування компетентної особистості та забезпечення контролю за ЗП(ПТ)О стосовно якості.

Управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців – це вид діяльності, що спрямовує і контролює систему П(ПТ)О стосовно якості результату її діяльності та можливостей досягнення якості шляхом ефективного використання внутрішнього потенціалу та зовнішніх умов.

Внутрішнім потенціалом якості П(ПТ)О є якість: мети, освітнього стандарту та програми, матеріально-технічної бази, викладацького складу, здобувачів освіти, інформаційно-методичної бази.

Якість професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗП(ПТ)О – це процес засвоєння здобувачами знань, набуття вмінь, навичок, компетентностей, які забезпечують їх готовність до успішного виконання професійних функцій, потребу до постійної самоосвіти й саморозвитку.

Нами пропонується «Технологічна карта розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О». *Підготовчий етап*: 1) обговорення методів збору інформації для забезпечення якості освіти; 2) розроблення та оприлюднення проєктів (стратегічного плану закладу освіти (далі – ЗО); критеріїв оцінювання здобувачів освіти; моніторингу якості освіти; запобігання та протидії цькуванню; академічної доброчесності педагогічних працівників тощо); 3) затвердження та оприлюднення документів. *Основний етап*: 4) вивчення і оцінювання освітньої діяльності та управлінських процесів ЗО; 5) призначення особи, відповідальної за забезпечення якості освіти; 6) висновки. *Прогностичний етап*: 7) розроблення плану роботи ЗО.

Зовнішні умови впливу на якість П(ПТ)О та управління нею – це політика у сфері якості освіти в державі та створення у ЗП(ПТ)О системи управління

якістю (далі – СУЯ). Вона ґрунтується на принципах *віддзеркалення якості* (якщо хоч один із процесів є неякісним, то і результат буде неякісним) та *життєвого циклу* (якщо на якійсь стадії є порушення, то якість не може бути забезпечена за рахунок інших). Тобто управлінський, навчальний, технологічний, організаційний процеси у системі П(ПТ)О однаково впливають на *формування компетентної особистості та професійної свідомості*, а якість формується на всіх стадіях життєвого циклу якості (далі – СЖЦЯ). У ЗП(ПТ)О ці стадії представлені так: відбір мотивованих здобувачів П(ПТ)О (СЖЦЯ – маркетинг); вивчення попиту на ринку праці (СЖЦЯ – вивчення ринку); відбір підпрацівників для надання послуг П(ПТ)О (СЖЦЯ – проектування і розроблення послуги); планування освітнього процесу (СЖЦЯ – планування); розроблення СУЯ (СЖЦЯ – розроблення); перевірка ефективності СУЯ (СЖЦЯ – перевірка); упровадження педагогічних продуктів для надання послуг П(ПТ)О (СЖЦЯ – впровадження); застосування СУЯ (СЖЦЯ – застосування); забезпечення якісного результату діяльності ЗП(ПТ)О (СЖЦЯ – забезпечення). Це передбачає запровадження нових функцій як керівників (моніторинг, стратегічне планування, прогнозування), так і педагогів (наставницька, менторська, розроблення інноваційних моделей навчання).

Принципи *віддзеркалення якості та життєвого циклу якості* складають *ядро* теоретичної концепції управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О. На відміну від теоретичної концепції управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О, *ядром* концепції якості П(ПТ)О є принцип відповідності освітнім стандартам та компетентнісний підхід.

До особистісних переваг конкурентоздатного фахівця належать працездатність, прагнення до якісного кінцевого результату діяльності, стресостійкість, уміння долати труднощі, прагнення до професійного самовдосконалення, комунікабельність, здатність до швидкого освоєння нової справи, до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку [1]. Отже, ми дійшли висновку, що *це фахово підготовлена особистість для якісного виконання складних, інтеграційних за змістом професійних завдань, стресостійка у конкурентній боротьбі, яка має конкурентні переваги перед іншими*.

Як **висновок** зазначимо, що створення концепції означає інтеграцію великого масиву нового знання, пошуку закономірностей, що забезпечує проектування майбутнього та відповідає умовам ринку; забезпечує випускникам ЗО конкурентоздатність, а самому ЗО – провідну позицію на ринку освітніх послуг. Концепції якості П(ПТ)О та управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців у ЗП(ПТ)О ґрунтуються, відповідно, на компетентнісному та процесному підходах, інноваційних освітніх технологіях. Якість освіти формується внаслідок визначення якості потенціалу досягнення мети освіти, якості процесу формування професіоналізму здобувачів П(ПТ)О та якості результату діяльності ЗП(ПТ)О, яким є формування конкурентоздатності випускників, що забезпечується виробленням у здобувачів комплексу знань, умінь,

професійних якостей, рис особистості, що забезпечує їх здатність до мотивованої професійної діяльності й саморозвитку.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у розробленні прогностичної моделі управління якістю підготовки в освітньому кластері.

Література

1. Ніколаєнко С. М. Управління якістю вищої освіти: теорія, аналіз і тенденції розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 519 с.

Ткаченко Лариса Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету імені Григорія Сковороди в Переяславі,

Хмельницька Олена Сергіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету імені Григорія Сковороди в Переяславі,

Багно Юлія Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету імені Григорія Сковороди в Переяславі,

Сергійчук Олена Миколаївна,

кандидат історичних наук, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Університету імені Григорія Сковороди в Переяславі

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

На сучасному етапі в Україні відбувається реформування системи професійної освіти, викликане динамічними якісними змінами у європейському й світовому освітньому просторі, розвитком ринкової економіки, нестабільною політичною ситуацією у світі, глобальною економічною кризою останніх років, браком у державі кваліфікованих професійних кадрів, здатних раціонально застосовувати професійні знання в умовах сучасного ринку праці.

Основним завданням системи професійної освіти є якісна підготовка фахівців із відповідним рівнем компетентності й готовністю до інтеграції у виробничий процес певної галузі промисловості, прагненням до професійного саморозвитку.

Проблему підвищення якості освітнього процесу на всіх рівнях досліджували В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Зверева, Ю. Конаржевський, Т. Лукіна, М. Поташник, А. Субетто, Т. Шамовата ін.;

основні тенденції розвитку європейської вищої освіти, зокрема системи забезпечення якості освіти розглядали у своїх наукових працях С. Калашнікова, К. Корсак, Ж. Таланова, А. Шевцов та ін.); формування культури якості у сфері вищої освіти присвячені праці Т. Добко, Н. Отич, Н. Сінельнікова та ін.

Науковці поняття «якість підготовки фахівця» розуміють як сукупність властивостей і характеристик випускника (знання, уміння, навички, особистісні якості, здібності, комунікативні та інші якості), яка визначає його як фахівця певної професії, відрізняє його від інших фахівців та значною мірою забезпечує його успішну життєдіяльність у конкурентному світі; ступінь відповідності рівня підготовки професійним вимогам, що висуваються до нього як до фахівця-професіонала; результативність діяльності конкретного освітнього закладу чи системи професійної освіти в цілому; затребуваність отриманих знань у конкретних умовах їхнього застосування, відповідність професійної орієнтації фахівця і його конкретних знань і навичок.

Отже, сучасність вимагає від професійної освіти мобільного випускника, здатного швидко адаптуватися до нових умов виробництва, а його професійні якості сприяють удосконаленню конкурентоспроможності та професійної компетентності майбутніх фахівців професійного навчання на ринку праці.

Н. Вінник виділяє такі ключові кваліфікації майбутнього фахівця професійного навчання в сучасних умовах:

- комунікативність (здібність до спілкування в різних професійних ситуаціях, використання професійної термінології);
- соціально-професійна мобільність (швидка адаптація до змін у соціально-економічних умовах і внутрішньоорганізаційних умовах; перекваліфікація);
- корпоративність (уміння працювати з іншими людьми, «дух єдиної команди»);
- соціально-професійна відповідальність (відповідальність за свою працю перед собою, клієнтами, суспільством);
- креативність (творчі здібності, художній смак, незалежність суджень);
- рукотворна вмілість (сенсомоторна здатність виконувати складні види роботи руками) [1, с. 153].

Європейські країни важливого значення надають вирішенню проблем професійної підготовки, тому вдосконалення системи професійно-технічної освіти та зміна законодавчих актів наближає нас до підвищення якості освіти відповідно до європейського рівня.

Важливе значення для підвищення ефективності професійної підготовки сучасного фахівця має соціальне партнерство. «Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів, безпосередньо, під своє виробництво, виробничі технології та обладнання, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання. Для студентів – набуття стійких

професійних навичок роботи, самостійність, адаптація до умов конкретного підприємства» [2, с. 8].

Нині у закладах вищої освіти та професійно-технічних навчальних закладах упроваджується дуальна система навчання. Це навчання, яке відбувається у закладах вищої освіти або професійно-технічному закладі та паралельно на виробництві. Ефективність дуальної системи навчання полягає в тому, що дві сторони навчального процесу спільними зусиллями корегують процес діяльності учня. Тому роботодавець має можливість отримати фахівця відповідного рівня та кваліфікації за допомогою навчального закладу.

На думку роботодавців, основними причинами молодіжного безробіття є невідповідність обсягів та напрямів професійного навчання потребам економіки та ринку праці, недостатній рівень якості професійної підготовки, незадовільні умови праці, які пропонуються молоді роботодавцями на конкретних робочих місцях.

Ефективність професійної орієнтації в Україні є дуже низькою. Пояснити це можна низкою факторів, серед яких недосконала державна політика; обмежене державне фінансування заходів із професійної орієнтації; недостатні стимули для роботодавців брати участь у заходах із професійної орієнтації на їхніх підприємствах.

У зв'язку із заниженою престижністю системи професійної освіти кількість учнів, що приходять до системи професійної освіти, щороку зменшується, тоді як кількість людей, що вступають до вищих навчальних закладів, щороку збільшується.

Отже, щоб підготувати кваліфікованого працівника, конкурентоздатного на ринку праці України та високорозвинених країн світу, повинно відбутись оновлення як змісту професійної освіти, так і впровадження інноваційних педагогічних і виробничих технологій, використання кращого досвіду країн Європейського Союзу та світу. Це дозволить реформувати та модернізувати систему професійної освіти, функції якої в умовах ринкової економіки, інформаційно-технологічного розвитку розширюються, що відповідає європейським тенденціям безперервної професійної освіти впродовж життя; сприяти зближенню у сфері професійної освіти; підвищити якість та важливість професійної освіти і навчання; поглибити співробітництво між закладами освіти, активізувати мобільність учнів, студентів, слухачів та викладачів.

Література

1. Вінник Н. Д. Проблематика концепцій ключових кваліфікацій і компетенцій у професійній освіті. *Соціальна психологія*. 2008. № 1. С. 149-157.
2. Професійно-технічна освіта Львівщини: інформаційно-статистичні матеріали за результатами роботи 2016–2017 н. р. Львів, 2017. 47 с.

Толмачов Володимир Сергійович,
кандидат технічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти
та комп'ютерних технологій Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН СЕРВІСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДКРИТОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Після оголошення пандемії в Україні й запровадження карантину у зв'язку з поширенням у світі коронавірусу навчальний процес у закладах освіти України не зупинився, а перейшов на дистанційну форму. Дистанційне навчання не означає постійне проведення занять або уроків у режимі онлайн. Важливим є те, щоб у здобувачів освіти був доступ до навчальних матеріалів, доступ до чітких інструкцій щодо завдань, які необхідно виконати з тієї чи іншої дисципліни, приклади виконання подібних завдань із роз'ясненнями та регулярний зворотний зв'язок із викладачем для демонстрації результатів роботи або отримання консультацій і порад від нього. Із метою організації подібної роботи можна використовувати різні навчальні платформи, інтернет-сервіси або системи управління навчанням (Learning Management System або LMS). У глобальній мережі можна знайти багато рекомендацій щодо використання того чи іншого сервісу або програмного забезпечення. Аналізуючи запропоноване, можемо сказати, що не існує універсального програмного засобу або інтернет-сервісу для вирішення поставлених завдань із організації дистанційного навчання, які включають завдання розміщення навчального матеріалу в мережі, завдання організації і виконання лабораторно-практичних робіт, завдання з проведення тестового контролю знань і умінь, задачі з організації відеозв'язку, проведення відеоконференцій або вебінарів.

Із доступного і безкоштовного програмного забезпечення та інтернет-сервісів, які вирішують певні завдання дистанційного навчання, можна виділити: Skype, Viber, WhatsApp, Telegram для організації аудіо та відеозв'язку, передавання текстових повідомлень, зображень і невеликих файлів; ZOOM, Hangouts для миттєвого обміну повідомленнями та організації відеоконференцій; інтернет-платформи <https://classmill.com>, <https://edmodo.com>, <https://www.cloudschool.org> та classroom.google.com в якості системи управління навчанням (LMS); <https://master-test.net>, <https://onlinetestpad.com>, Google Форми (https://www.google.com/intl/ru_ua/forms/about) для організації тестового контролю знань і умінь або проведення опитувань; електронна дошка <https://padlet.com> для розміщення теоретичного матеріалу, мультимедійного контенту та організації групової роботи.

Як показала практика, використання вищезазначених програм та онлайн сервісів для створення віртуальних курсів оптимально відповідає потребам закладу освіти онлайн-сервіс Google Classroom та онлайн-сервіс Edmodo.

Ці сервіси мають україномовний інтерфейс, дозволяють створювати окремі дисципліни (класи або курси), реєструвати учасників навчального процесу декількома способами, розміщувати теоретичний і практичний

матеріал, організовувати зв'язок з викладачем, проводити тестовий контроль та дозволяють працювати з мобільних пристроїв за допомогою відповідних мобільних додатків з Play Маркету.

Edmodo – це багатофункціональний дієвий сервіс для ефективної взаємодії викладачів зі здобувачами освіти, має спільний чат, тести й завдання, є інтеграція з Google Drive та Microsoft Office 365.

На відміну від Edmodo, онлайн-сервіс Google Classroom має два види акаунта: акаунт G-Suite навчального закладу та персональний акаунт Google. У зв'язку із цим існують певні обмеження, які можуть бути змінені компанією Google без повідомлення користувача, якщо це буде потрібно для захисту її інфраструктури.

Параметр	Акаунт G-Suite навчального закладу	Персональний акаунт Google
Кількість викладачів для одного курсу	20	20
Кількість учасників курсу	1000	250
Кількість курсів, до яких можна приєднатися	1000	100 (30 на день)
Кількість курсів, які можна створити	Без обмежень	30 на день
Кількість запрошених учасників курсу	Без обмежень	100 на день для кожного курсу
Кількість законних представників на одного учасника	20	Функція недоступна
Відображення адрес електронної пошти	Без обмежень	Функція недоступна

Основні можливості, які пропонуються у Google Classroom для організації дистанційного навчання: створення віртуального курсу (класу), для якого генерується код і за яким можуть приєднуватися інші учасники; можливість залучення до викладання курсу кількох викладачів; інтеграція з Google диском; зручне управління навчальним контентом – додавання, редагування навчальних матеріалів із можливістю об'єднання їх за темами; встановлення строків виконання роботи, можливість наприкінці семестру або навчального року робити архівацію курсів; створення звітів з оцінками і перегляд усіх результатів кожного слухача окремо; вбудований календар; можливість у слухачів здавати практичну роботу у вигляді текстового документа, презентації тощо. Про розміщення нових завдань, оголошень, інших матеріалів курсу інформація надсилається на пошту Google і відображається у мобільному додатку.

Отже, можна вважати, що використання платформи Google Classroom для організації дистанційного навчання сприятиме безперервному фаховому зростанню викладачів і розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Турко Богданна Богданівна,
аспірантка, лаборантка кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського університету імені Івана Франка

ОСВІТА ОНЛАЙН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ

Одним із невід’ємних трендів сучасного світу стає використання інтернет-ресурсів у всіх проявах. Інтернет успішно інтегрувався в життя кожної людини та давно взяв на себе не лише розважальну, а й освітню функцію. Пріоритетним на сьогодні джерелом отримання нових знань стає дистанційне навчання, зокрема онлайн-курси.

До такого навчання ставилися з обережністю, але тепер навчання в інтернеті неабияк популярне, а його велика затребуваність, своєю чергою, спровокувала дискусію з приводу того, коли ж різноманітні вебінари остаточно прийдуть на зміну аудиторним заняттям. Такий розвиток подій цілком можливий, бо на сьогодні онлайн-курси розробили чи не всі провідні навчальні заклади світу [2].

Реалії сьогодення, зокрема карантинні обмеження керують життям людини. Альтернативою класного навчання стає онлайн освіта, тому вчителі та асистенти вчителів можуть проходити курси не виходячи з дому, користуючись можливістю такого навчання. Під терміном інтернет-освіта розглядають освіту, що здійснюється з використанням ресурсів і технологій глобальної мережі Інтернет. Щодо поняття «дистанційна освіта» інтернет-освіта має видову відмінність, вона більш суворо регламентує техніко-технологічну специфіку навчання – використання мережі Інтернет (дистанційно можна навчатися не тільки через Інтернет, а й за допомогою локальних мереж, відео зв’язку) [3].

Наведемо приклад кількох онлайн-платформ, які пропонують безкоштовні курси, деякі з них українські проекти, в інших наявні субтитри українською мовою. Варто зазначити, що за умови успішного виконання всіх завдань студент отримає сертифікат про завершення курсу від обраної онлайн-платформи.

1. Prometheus – це український сервіс, який позиціонує себе як громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів. Незважаючи на те, що з’явився він відносно недавно (в 2014 році), одразу став популярним серед людей, які прагнуть нових знань.

2. Coursera – освітній проєкт, який пропонує своїм слухачам сотні безкоштовних онлайн-курсів із різних предметів від провідних американських університетів. Найкоротші курси тривають 3 тижні, найпоширені 6-тижневі, однак є й такі, які тривають 10 та більше тижнів.

3. EdEra (Education Era) – освітній проєкт, завдання якого – зробити навчання в Україні якісним та доступним. До кожної лекції (коротких відео, запитань і завдань для кращого засвоєння матеріалу) додається

супроводжувальний матеріал – конспект з ілюстраціями та поясненнями. Щотижня студенти здають домашнє завдання, а в кінці курсу екзамен.

4. ВУМ (Відкритий Університет Майдану) – дистанційна платформа громадянської освіти. Онлайн-проект пропонує більше ніж 30 тем для безкоштовного навчання. Курси сформовані з відеолекцій, практичних завдань та контрольних запитань [1].

Розглянемо детальніше актуальні на сьогодні курси для педагогічних працівників, зокрема запропоновані асистенту вчителя на онлайн-платформі EdEra. Курс «Робота вчителя початкових класів із дітьми з особливими освітніми потребами» дає можливість навчатись асистентам і допоможе опанувати теоретичні і практичні знання для роботи в інклюзивному класі. Програма курсу передбачає 6 модулів по 2 тижні (30 годин) [4].

Батьки і школа мають однакову мету – дитина, якій подобається навчання і яка після закінчення школи зможе бути щасливою і реалізованою. Саме навколо цієї мети можуть об'єднуватись батьки і працівники шкіл. Та особливо така співпраця і розуміння процесів важливі для батьків дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах. Адже від наявності цього часто залежить психічний, емоційний і фізичний розвиток дитини з особливими освітніми потребами, доброзичлива атмосфера в класі й дружелюбне ставлення батьківської спільноти. Тому курс «Участь батьків у організації інклюзивного навчання» стане актуальним для розширення та вдосконалення знань асистента вчителя. Програма курсу розроблена у межах 1 модулю, який передбачає 6 лекційних занять онлайн [5].

Отже, освіта онлайн є досить новим явищем у нашій країні хоча процес інтеграції онлайн-курсів в освітній процес має на меті забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної освіти у міжнародному просторі. Така форма освіти дозволить збільшити кількість студентів заочної форми навчання, майбутніх асистентів учителів, які зможуть працювати з дітьми з особливими потребами.

Література

1. Добірка безкоштовних онлайн-сервісів для навчання українською. URL: <https://mizky.com/article/222/online-education-ua>
2. Моніторинг впровадження ІКТ в освітній установі. URL: http://wiki.kubg.edu.ua/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%94%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%92%
3. Освіта XXI століття: онлайн чи офлайн? URL: <http://www.osvitaua.com/2020/03/88507/>
4. Робота вчителя початкових класів із дітьми з особливими освітніми потребами. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Inc+1/about>
5. Участь батьків у організації інклюзивного навчання. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Par+1/about>

Філінчук Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій
педагогічної освіти, докторант Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

МУЗЕЇ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Просування музейної культури в Європі й світовому просторі є шляхом самотвердження авторитету і суб'єктності України. «Цінності, місія, візія українських музеїв вийшли далеко за межі професійного середовища й мають ставати сутнісним предметом уваги для владних, самоврядних, академічних, громадських інститутів. Виховання нації, особливо молоді, через опанування надбань національної музейної культури мусить бути провідною ланкою державної політики» [3, с. 31]. У передмові до українського видання «Загальної музеології» відомий європейський культуролог, педагог і музеєзнавець Ф. Вайдахер зазначає: «Музеї є результатом унікальних культурних досягнень» [1, с. 16]. Соціальна значущість музейної культури є надзвичайно високою для кожного народу і країни. Варто визнати об'єктивність твердження фахівців, що «музеї – це набагато більше, ніж просто місця навчання, освіти чи розваг. Діяльність таких установ має політичний, ідеологічний чи естетичний вимір, який не можна не помічати... мистецтво цих просвітницьких інституцій – поширювати знання, творити особистісну та суспільну ідентичність кожної людини» [1, с. 243]. Музей, музейна культура не лише відтворюють історію, знання про минуле, а крізь простір і час переносять культурні надбання, знання, факти на матрицю сучасності, майбутньої перспективи.

У зв'язку з цим упродовж останнього десятиліття музейна педагогіка набула поширення. Незважаючи на різнотлумачення її суті як напряму культурно-освітньої сфери, частими є варіанти інтерпретацій музейної педагогіки як системи знань про закономірності розвитку природи, суспільства і мислення, а також як освіти, знань, навичок, набутих людиною у процесі навчання, життєвого досвіду. А тому в сучасних реаліях музейна педагогіка як галузь науки ставатиме дедалі більш значущою суспільною сферою і частиною культури суспільства, включаючи в себе як діяльнісну, так і результативну частини щодо здобування знань, вироблених людством.

В Україні потрібні вдумливе і глибоке використання об'єктивних фактів, явищ, матеріалів і пам'яток на основі історичної правди. Принцип історизму заслуговує на найбільшу увагу, адже до цього часу залишається визначальним питання щодо спадкоємності української і давньоруської культури.

Особливою сторінкою і є діяльність університетських і шкільних музеїв. За типами навчальних закладів вони функціонують в загальноосвітніх закладах (3711 од. – 88,4 %); професійно-технічних (196 од. – 4,67 %);

позашкільних (136 од. – 3,23 %); дошкільних (157 од. – 3,7 %). Проголошена політика європейського вектору розвитку, курс на інтеграційні процеси з країнами Європейського Союзу вимагає багатьох якісних трансформацій у змісті музейної освіти і просвітництва. Цю тему варто розглядати не лише в контексті прикладного, але й методологічного характеру. Дуже важливо знайти не тільки *оптимальні шляхи, технології, методи і форми* для посилення ефективності виховного впливу на процес формування світоглядних установок молоді. Адже найдосконаліший метод, педагогічна майстерність неспроможні замінювати сутність експозиційних матеріалів, документів, музейних артефактів, книг і стародруків, які репрезентуються в процесі взаємодії музейного працівника, педагога з відвідувачем. Оскільки саме від його (музейного матеріалу) змісту в значній мірі залежатиме успіх у справі виховання, формування світогляду особистості.

Перед шкільними чи університетськими музеями стоять й інші нові та відповідальні завдання – вмонтувати в українське музеєзнавство як сторінки національної історії та культури, так і культурно-історичну спадщину людства, інших народів і держав. У нинішні часи, пов'язані передусім з агресією Росії проти України, відбувається кардинальне переосмислення власного національного буття, налаштовуючи, зокрема, і сфери музеєзнавства та освіти на впровадження принципів історизму, об'єктивізму, гуманізму, демократизму, людиноцентризму, культуровідповідності.

Незаперечним є лише той факт, що музеї різних видів і профілів містять широкі спектри можливостей впливати, особливо взаємодіючи з освітніми та іншими соціальними інституціями, на всю гаму суспільного виховного процесу. Історична практика засвідчує значний вплив таких установ на людське середовище і його духовний розвиток, починаючи з активного створення музеїв у ХІХ ст. Відомий австрійський дослідник ХІХ – поч. ХХ ст. Р. Кайндль у роботі «Історія Чернівців» так описує тодішні справи в музейництві Буковини: «З часу відкриття університету в 1875 році духове життя зазнає різноманітних нових імпульсів, що дуже корисні для наукового дослідження вітчизни. Проявом таких устремлінь є заснована в 1851 році крайова бібліотека та відкритий у 1863 році крайовий музей. 1888 року був відкритий і промисловий музей. Росте кількість газет, освітніх товариств» [2, с. 287]. Поява в ті часи культурно-історичних, природничих, історично-військових, церковних музеїв значно збагатила й урізноманітнила культурне життя громад, відкрила нові форми і можливості для пізнання світу та себе. Вони стали суттєвою складовою тодішнього соціокультурного середовища, нагадуючи всім, що кожен куточок Європи і світу містить свою неповторну історію, традицію, культуру, духовну і матеріальну спадщину поколінь. І хоча у ХХ–ХХІ ст. відбулись серйозні катаклізми, музеї продовжують виконувати свою гуманістичну місію, формуючи складні комунікаційні моделі: «людина–культура», «людина–людина», «людина–природа», «людина–світ». Музеї активізували не лише досі ніким і нічим не зачеплені пласти історичної спадщини, але й зробили суб'єктами і діяльними,

зацікавленими й вмотивованими дітей, молодь, педагогів, батьків, громадян різного віку і соціального стану, представників громад, суспільних інститутів.

Сучасний глобальний світ, виклики на регіональному й національному рівнях зумовлюють актуалізацію універсальної проблеми «входження культури» у внутрішній світ Людини, Суспільства. А тому роль музейної освіти, музейної культури, музейної педагогіки в нових умовах ставатиме дедалі більш значущою. Ця сфера діяльності є одним з ефективних напрямів у зміцненні й удосконаленні важливого міжлюдського, міждержавного, міжнаціонального діалогу як найбільш надійного й продуктивного в умовах атмосфери агресії й нетерпимості, що набули загального характеру. Місія Культури спрямована на зрощення людського духу. Там, де часто контрпродуктивно є політика, мусить «говорити» Культура.

Очевидно, що славні сторінки культурних взаємин не можна обмежувати кількома музеями регіонального рівня. Вони потребують осмислення в широкому освітньому середовищі, активно включаючи в ці пізнавальні процеси музеї при навчальних закладах. Укладання останніми роками на всеукраїнському рівні вченими, музейними педагогами каталогів, що містять відомості про музеї при навчальних закладах України є доброю для цього ознакою. Адже метою подібних видань є аналіз не тільки кількісних, але й змістових характеристик музеїв і розвитку музейної справи, навчально-методичного забезпечення, якості діяльності, залучення музеєзнавців, педагогів, учених – дослідників до всеукраїнських та міжнародних проєктів тощо.

Музеї, звісно, не можуть виконувати суто освітньо-дидактичні функції. Їх природа містить значно більші можливості щодо впливу на особистість, суспільство, особливо коли приходить усвідомлення, як «неживі та німі», малознані предмети, факти, явища, сторінки історії стають живими, розпочинаючи розмову, діалог з Людством і Часом. У цій якості суспільна значущість музейної педагогіки є незамінною у своїй комунікаційній здатності вести діалог між людьми, державами, культурами заради сталого розвитку Світу.

Отже, музейна культура та освіта відіграють важливу роль у гармонізації міжлюдських, міжнаціональних взаємин. Особливо коли мова йде про видатних особистостей, їхній унікальний талант, звитягу, благородство духу, загальнолюдський доробок. Музейні експозиції, освітні програми мають бути зорієнтовані на взаємопізнання національних культур, які водночас є сутнісною складовою світової, загальнолюдської духовної спадщини. Причому важливо формувати вектор пізнання, орієнтуючись на взаємні інтереси.

Література

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія: посібник. Перекл. з нім. В. Лозинський, О. Лянг, Х. Назаркевич. Львів: Літопис, 2005. 632 с.

2. Кайндль Р. Ф. Історія Чернівців від найдавніших часів до сьогодення. Пер. з нім. В. Ю. Іванюк; наук. ред. О. М. Масан. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 330 с.

3. Філіпчук Н. О. Становлення музейної педагогіки в Західній Україні. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. 2019. № 14. С. 28–47.

Фурман Ольга Федорівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
педагогіки та методик навчання КЗВО

«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ НАСТУПНОСТІ Й ПЕРСПЕКТИВНОСТІ В ЗАСВОЄННІ ПОНЯТЬ ФОНЕТИКИ

Сучасна українська школа впроваджує новий зміст освіти. Одним із чинників підвищення його якості є різнобічне використання досягнень дошкільного періоду. У перші місяці навчання особливо важливо спиратися на дошкільні надбання дітей, тому початкові теми інтегрованого курсу варто пов'язати з узагальненням і систематизацією уявлень дитини про зрозумілі їй доступні поняття, сформовані в передшкільний період [1].

Відповідно до загальнодидактичних принципів навчання мови та враховуючи ці настанови, навчання української мови в початковій школі здійснюється на основі принципів наступності й перспективності.

Питання наступності й перспективності в навчанні особливо актуальне в період реформ загальної середньої освіти, оскільки укладання нового державного стандарту, розробка нових програм, видання підручників передбачають якісне оновлення, покращення змісту освіти, чого прагне Нова українська школа.

Особливо актуальні принципи наступності й перспективності в роботі вчителя в період навчання грамоти, адже на початковому етапі навчання молодших школярів учитель працює, спираючись на сформовані в дошкільному віці мовленнєві вміння, зокрема, на фонетичну, комунікативну, мовленнєву, лексичну, граматичну та інші компетенції.

Характерною особливістю уроків періоду навчання грамоти є їх звуковий характер. На початковому етапі оволодіння грамотою звук є основною мовною одиницею, якою оперує дитина. Аналітико-синтетичний метод навчання грамоти є провідним як в дошкільному періоді навчання грамоти, так і в шкільному навчанні. Однак у роботі над звуковими явищами школа виходить на якісно новий рівень.

У школі мовні явища стають предметом теоретичного усвідомлення, спостереження з метою виділення їх істотних ознак. Чим багатша мовленнєва

практика дитини, тим успішніше вона засвоює навчальний матеріал. Недорозвиток усного мовлення заважає першокласникам правильно засвоювати писемне мовлення.

Дитина шести років готова до навчання в школі за станом розвитку звукової будови рідної мови. Але практика виявляє, що типовим недоліком підготовки дітей до школи, є недосконалість мовленнєвого слуху учнів-першокласників, зокрема фонематичного, що утруднює навчальну діяльність дітей, пов'язану зі звуковою стороною мовленнєвої діяльності, та артикуляційні вади.

Фонематичний слух є основним психофізіологічним механізмом (поряд з розвиненою моторикою органів артикуляційного апарату, слуховим контролем, здатністю до кінестетичного аналізу), що забезпечує правильну вимову звуків. Формування цих механізмів нерозривно пов'язане з мисленням дитини.

Порушення фонематичного слуху, яке проявляється в замінах звуків, близьких за акустичними ознаками, є однією з основних причин порушення звуковимови, в основі яких можуть бути моторна незрілість артикуляційного апарату, порушення слухового контролю за власною вимовою, недостатня автоматизація вимовних навичок [2].

У шкільному навчанні змінюються методи та прийоми навчання: провідними стають мовний аналіз, спостереження над мовленням, роботою мовленнєвих органів та акустичними властивостями звуків під час їх артикулювання (змістова лінія «Досліджую мовні явища»).

Під час артикуляційної характеристики звука відбувається становлення науково-навчального стилю мовлення дитини: пояснення супроводжується вживанням наукової термінології, абстрактної лексики, віддієслівних іменників, складнопідрядних речень.

Набутий практичний мовленнєвий досвід дітей у дошкільному віці необхідно використовувати вчителю початкових класів як основу для подальшої роботи над розвитком усіх видів мовленнєвої діяльності. Важливо не уповільнити мовленнєвий розвиток дитини, а вивести його на новий, якісно вищий ступінь розвитку.

Новий Державний стандарт початкової школи передбачив наступність і перспективність між циклами навчання. Однак змістові лінії стандартів дошкільної й початкової освіти розходяться в назвах, їх структури різні.

Слід переглянути програмові результати дошкільного навчання, скоригувавши їх із результатами навчання учнів першого класу нової української школи; викладачам методик початкового навчання внести корективи до програми викладання методики навчання української мови з розділу «Методика навчання грамоти», увівши тему, яка б розглядала питання наступності й перспективності в навчанні грамоти дітей дошкільного й шкільного віку.

Література

1. Нова українська школа: посібник для вчителя / За заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.

2. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із ТПМ: навч.-метод. пос. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 208 с.

Хмелівська Світлана Іванівна,
кандидат педагогічних наук, викладач іноземної мови
Коростишівського педагогічного коледжу імені І. Я. Франка

ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасний етап розвитку вітчизняної системи вищої освіти в Україні характеризується її інтеграцією у світову освітню систему. Виходячи із загальної мети європейського педагога – виховання майбутніх громадян національних суспільств і Європи в цілому, сучасні вчителі працюють у полікультурному контексті, маючи потребу, з одного боку, в національній ідентичності, а з іншого – транснаціональній свідомості в межах європейського простору. Водночас актуальність проблеми полікультурної освіти започаткована і в державних документах України (Конституція України (ст. 3), Концепції національного виховання (ст. 18), Національній доктрині розвитку освіти (ст. 4). Отже, формування полікультурної компетентності сучасного вчителя є необхідним завданням педагогічної освіти України тощо.

Учитель, з одного боку, є членом полікультурного суспільства, а з іншого, в силу педагогічної місії повинен бути готовий до полікультурного виховання молодого покоління. Особливої ваги у цьому аспекті набуває полікультурна підготовка майбутніх педагогів, формування у них полікультурної компетентності як значущої особистісної якості.

За визначенням науковців, полікультурна компетентність педагога – це інтеграційна особистісно-професійна якість, що обумовлює його здатність ефективно брати участь у соціальних процесах полікультурного суспільства, здійснювати міжкультурну взаємодію, враховувати полікультурний склад суб'єктів професійної діяльності й використовувати його характеристики і особливості для вирішення педагогічних завдань, а також здійснювати полікультурне виховання учнів.

Полікультурна компетентність майбутніх педагогів представлена сукупністю *когнітивного* (полікультурні знання та вміння), *мотиваційно-ціннісного* (полікультурні цінності, толерантні відносини, установки на міжкультурну взаємодію) і *діяльнісно-поведінкового* (активність студентів у міжкультурній взаємодії, культурна адекватність їх поведінки, успішність виконуваних дій) компонентів. Ступінь відповідності індивідуально-особистісних характеристик виділеними критеріями обумовлює рівні сформованості полікультурної компетентності: високий, середній, низький.

Ефективність формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів забезпечується системою психолого-педагогічних умов, зокрема шляхом урахування:

1) основних положень теорії полікультурної освіти: відкритість, культурний плюралізм, діалог культур, контекстність, діяльнісне освоєння культури;

2) факторів компетентнісного підходу: організація контекстної діяльності студентів, стимулювання активності студентів за допомогою застосування інноваційних засобів і методів, використання оцінювальних процедур, адекватних структурі, змісту та критеріям полікультурної компетентності, спрямованість змісту освіти на формування всіх змістових і структурних компонентів полікультурної компетентності, урахування особистих інтересів і схильностей студентів при виборі змісту освіти;

3) вибір засобів, методів, форм освіти відповідно до компетентнісного підходу: активно-діялісна спрямованість навчання, ситуативно-проблемна організація освітнього процесу, конструювання змісту освіти відповідно до ідей проблемного навчання та ін. [2].

Формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів здійснюється через послідовність етапів:

1) соціально-особистісного: мета – освоєння студентами загальносоціального змісту полікультурної компетентності, становлення їх готовності і здатності до ефективної життєдіяльності (спілкування, вирішення загальносоціальних комунікативних завдань) в умовах полікультурного суспільства);

2) перехідного: мета – екстраполяція загальносоціального змісту полікультурної компетентності у сферу професійної діяльності, становлення готовності й здатності студентів до ефективної педагогічної взаємодії з урахуванням полікультурності професійного середовища;

3) професійно-особистісного: мета – повноцінне освоєння майбутніми педагогами педагогічного змісту полікультурної компетентності, становлення їхньої готовності й здатності до полікультурного виховання учнів.

На кожному етапі вирішуються завдання, пов'язані з розвитком когнітивної, мотиваційно-ціннісної та діялісної-поведінкової сфер особистості майбутніх педагогів, конкретизуються критерії та рівні сформованості полікультурної компетентності студентів, здійснюється відбір когнітивного змісту освіти, розроблення ситуативно-проблемних завдань, добір засобів, методів і форм організації освітнього процесу.

Відповідно, мета формування полікультурної компетентності майбутнього учителя полягає у підготовці національно свідомого, полікультурно грамотного, професійно та соціально компетентного фахівця освітньої галузі.

Ходунова Вікторія Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, докторант
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Через епідемію коронавірусу (COVID-19) на карантині опинились усі заклади дошкільної освіти. Відповідно до статті 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», Постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 та з метою запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 освітню стратегію закладів дошкільної освіти було змінено у напрямі надання освітніх послуг дистанційно, шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до ситуації, в якій сьогодні опинилася Україна, до педагогів дошкільних закладів висувають нові вимоги. До нововведень належить: застосування новітніх ІКТ в освітньому процесі (розвиток мобільних технологій, поява освітніх віртуальних ігрових технології, використання соціальних мереж, створення відкритого електронного контенту та ін.), своєчасне оновлення змісту освіти, створення, підтримка та вдосконалення інформаційно-освітнього середовища закладу дошкільної освіти або його окремих елементів.

Є основні суперечності, що полягають у невідповідності рівня професійно-педагогічної підготовленості сучасного педпрацівника дошкільної освіти і його готовності до організації дистанційної освіти і застосування інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічному процесі закладу дошкільної освіти та розвитку особистісного професійного потенціалу та вимог, які пред'являються до нього в професійній діяльності відповідно до викликів сучасності.

Через це розвиток інформаційно-комунікаційної (ІК) компетентності педагогічних працівників дошкільних закладів постає як одна із ключових професійних компетентностей.

Необхідно відзначити, що майже всі науковці (І. Воротникова, М. Жалдак, С. Іванова, Н. Морзе, Т. Паніна, Н. Пахотіна та ін.) розглядають інформаційну компетентність як обов'язкову складову професійної компетентності педагога і розуміють її як здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, здобувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного інформаційного суспільства.

Аналізу інформаційно-комунікаційної компетентності присвячені праці Н. Баловсяк, В. Вембра, О. Кузьминської, Л. Петухової, Н. Сороко, О. Спіріна, Є. Хвілон та ін. Зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційно-комунікаційних технологій розкрито українськими вченими

(О. Овчарук, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.). Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

На думку Г. Дегтярьової, Н. Гончарової, інформаційно-комунікаційна компетентність сприяє засвоєнню відповідних знань і розв'язанню завдань у навчальній та професійній діяльності за допомогою комп'ютера [1].

С. Маркуліс стверджує, що інформаційно-комунікаційна компетентність дозволяє приймати ефективні рішення в професійній педагогічній діяльності в умовах інформатизації освіти [2].

О. Спірін визначає інформаційно-комунікаційну компетентність як підтверджену здатність особистості, яка автономно і відповідально застосовує на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема, професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності [3].

На взаємовплив інформаційної компетентності особистості та суспільства вказують і С. Тришина та А. Хуторської [4].

Таким чином, наведені означення не є вичерпними, але дозволяють визначити основні тенденції у розвитку ІК-компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Література

1. Дегтярьова Г. А. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога як засіб професійного самовдосконалення. *Педагогічні науки*. Полтава, 2015. № 64. С. 75–81.

2. Гончарова Н. Ю. Сетевое взаимодействие педагогов как средство формирования информационно-коммуникационной компетентности учителя в системе повышения квалификации : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Новокузнецк, 2010. 189 с.

3. Маркулис С. Ю. Модель повышения информационно-коммуникационной компетентности педагогических работников в условиях ресурсного центра : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2010.

4. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Київ, 2009. №5(13).

URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3733/2/09sontio.htm> (дата звернення: 26.04.2020).

Хоруженко Тетяна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ GOOGLE CLASSROOM ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Згідно із Законом України «Про освіту», дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Вона належить до інституційної форми здобуття освіти та може поєднуватися з індивідуальною та дуальною формами навчання.

Організація закладами вищої освіти процесу навчання їх здобувачів за дистанційною формою – це виклик сьогодення, зумовлений не тільки впровадженням карантину на всій території України у зв'язку із поширенням коронавірусу COVID-19, але й певними соціальними змінами, які відбуваються у нашому суспільстві останнім часом. Насамперед це стосується тих здобувачів освіти, які починають працювати за кордоном або у межах своєї держави, але у будь-якому випадку вони не мають можливості у повному обсязі відвідувати аудиторні заняття та здобувати освіту за очною формою. По-друге, деякі студенти пропускають заняття через хворобу, народження дитини, участь у змаганнях або культурно-масових заходах. За таких умов упровадження дистанційних форм навчання дозволить забезпечити рівний доступ до освіти усіх її здобувачів та реалізацію індивідуального підходу.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії і практики дистанційної форми здобуття освіти дозволяє відзначити такі її характерні особливості:

1) «гнучкість». Здобувачі освіти навчаються у зручний для себе час, в комфортному місці і в оптимальному для себе темпі. Кожен може вчитися стільки, скільки йому особисто необхідно для засвоєння матеріалу і формування необхідних компетентностей;

2) «модульність». В основу програм дистанційного навчання закладається модульний принцип. Це дозволяє з набору незалежних навчальних курсів сформувати навчальний план, що відповідатиме індивідуальним або груповим потребам здобувачів освіти;

3) «дальність дії». Відстань від місця знаходження здобувача освіти до закладу освіти (за умови якісного інтернет-зв'язку) не є перешкодою для забезпечення ефективного освітнього процесу;

4) «асинхронність». Адже в процесі навчання викладач та здобувач освіти працюють відповідно до розкладу, зручного для усіх учасників освітнього процесу.

Одним із доступних онлайн-сервісів, який дозволяє організувати дистанційне навчання та створити зрозумілий і зручний освітній ресурс, є Google Classroom. З його допомогою викладачі можуть давати завдання студентам, оцінювати їхні роботи, а також робити різні інформаційні оголошення.

Виходячи з власного досвіду впровадження Google Classroom в освітній процес майбутніх учителів трудового навчання та технологій, зазначимо можливості цього сервісу, які допомагають організувати ефективне дистанційне навчання, а саме: систематизація та централізоване зберігання завдань і виконаних студентами робіт; індивідуальні завдання, диференційовані за рівнем складності та особистими уподобаннями здобувачів освіти; можливість розташовувати безліч методичних матеріалів для кращого розуміння та засвоєння навчальної теми студентами, зокрема навчальних відеороликів, майстер-класів, які наочно допомагають майбутнім учителям трудового навчання та технологій оволодіти певними практичними прийомами, опанувати нову технологію обробки конструкційних матеріалів; можливість індивідуального листування викладача зі студентом, що дозволяє студенту уточнити зміст завдання, а викладачу – надати рекомендації щодо його виконання, вказати на допущені помилки та пояснити способи їх усунення; наявність вбудованих інструментів (наприклад, Google Форми) для створення тестів різних типів та оцінювання досягнень здобувачів освіти; конфіденційність, адже студенти не бачать робіт своїх колег та виставлених їм оцінок; встановлення термінів виконання завдань, що дозволяє оптимально розподілити робочий час та навчальне навантаження студента і викладача.

Таким чином, упровадження в освітній процес онлайн-сервісу Google Classroom дозволяє організувати ефективний процес дистанційного навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Викладачу відкривається можливість індивідуалізувати процес здобуття освіти – обрати оптимальний темп вивчення матеріалу, індивідуальну методику навчання, пропонувати додаткові блоки навчальних матеріалів, посилання на інформаційні ресурси тощо. Не можна також не зазначити, що організація дистанційного навчання відкриває можливості для роботи з обдарованими студентами, інтереси і мотивація яких виходять за часові рамки стандартного аудиторного заняття.

Література

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 22.04.2020).

Цицюра Ксенія Валеріївна,
аспірантка ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,
викладач англійської мови, іноземний експерт
інституту іноземних мов Цзясінського університету

ІНТЕГРАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ТА ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ВИЩІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Загальні процеси глобалізації та інформатизації, що спостерігаються у світі за останні десятиліття, ведуть до різкого збільшення міжнаціональних контактів на різних рівнях, а також до збільшення мультикультурних товариств. Світова ситуація ставить перед кожним етносом завдання усвідомлення своєї національної і культурної специфіки. При цьому важливим залишається питання ефективної взаємодії в загальносвітовому форматі на рівні держав, спільнот і окремих особистостей.

Сьогодні КНР є країною, що стрімко розвивається, інтегрується в систему міжнародних відносин. Процеси експансії охоплюють також і сферу культури – дедалі більша кількість людей в усьому світі цікавиться китайською філософською традицією, поезією, обрядами і ритуалами, історією цієї країни. Очевидно, що озвучені процеси передбачають позитивну трансляцію унікальних культурних та соціальних елементів, носієм яких є кожна людина, а також породжують небували можливості для інтеграції самобутньої і багатой культури Китаю, культури азійського регіону і культури західних країн. Але водночас подібні позитивні інтеграційні процеси не завжди можуть бути реалізовані в силу певних соціально-культурних, економічних та інших стереотипів, що обмежують можливості соціальної і культурної взаємодії людей різних країн.

В економічній освіті зазначені найважливіші компоненти науки постають у всій своїй повноті і одночасно у формі, максимально доступній для сприйняття і розуміння з позицій представника іншої культури. Справжні витвори мистецтва крос-культури привертають до себе увагу, формуючи позитивне ставлення до появи їх у культурі, яка починає сприйматися як самобутня, інша, але близька, зрозуміла, тобто створюється основа для міжкультурної взаємодії.

Формування подібного сприйняття економічної освіти в КНР неможливе без комплексного освоєння необхідної сукупності суспільних знань, які забезпечують адекватність сприйняття відповідних навчальних програм та осмислення економічної діяльності через призму досвіду відомих китайських та іноземних фахівців.

Переважна кількість китайських дослідників сходяться у думці про те, що для відродження власної культури та популяризації китайської освіти за кордоном необхідно повернутися до витоків, впровадити основи конфуціанства в контекст навчання, відродити духовні традиції китайської

культури, які досі зберігають потенціал, що може використовуватися в професійному становленні здобувачів вищої економічної освіти. Очевидно, що конфуціанська модель сприяє духовному і моральному розвитку китайських студентів на основі становлення гуманітарних цінностей, вимагаючи від них постійного самовдосконалення. Про це неодноразово йшла мова як на вищому рівні, так і на численних наукових конференціях [2].

Створення педагогічних технологій із освоєння міжкультурної взаємодії є однією з центральних проблем, яка тісно пов'язана із загальною кризою міжкультурних відносин і гуманістичних цінностей в світовому масштабі. Це положення покликане на практиці відобразити нову парадигму гуманізації системи освіти, її спрямування на виховання гуманістичної орієнтації, духовно-ціннісного осягнення світу, толерантності й готовності до міжкультурного діалогу, взаємодії між майбутніми економістами.

Як наслідок, сьогодні китайська економічна освіта наголошує на необхідності реформування всієї системи освіти, завдяки якій має відбутися оновлення мислення народу, його духовних характеристик. Водночас перебудова освіти та підвищення її якості приводить до зростання конкурентоспроможності китайської освіти, тому студенти щодалі частіше прагнуть здобувати освіту не тільки в Європі, але і в Китаї. Абсолютно справедливо китайське керівництво вирішило, що конкурентоспроможність країни буде більш стійкою, якщо розвиток її здійснюватимуть свідомі і освічені громадяни, готові максимально допомагати державі у здійсненні реформ [1].

Китай став найбільшим центром вищої, у тому числі економічної, освіти у світі. І хоча це питання в Україні ще недостатньо висвітлено вітчизняними вченими, розуміння економічної освіти інших держав в цілому та Китаю зокрема дозволяє сформувати адекватне усвідомлення специфіки культур і їх носіїв, що сприяє розвитку ефективної суб'єктної міжкультурної взаємодії.

Література

1. Кузнецова В. В., Машкина О. А. Высшая школа КНР: успехи, проблемы, решения. URL: http://ispu.ru/files/Ekonom_obr_c64-81.pdf (дата звернення: 29.03.2020).
2. Министерство образования КНР. Замечания о всестороннем повышении качества высшего образования. URL: http://www.gov.cn/zwgk/2012-04/20/content_2118168.htm (дата звернення: 29.03.2020).

Чепуренко Янна Сергіївна,
кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник лабораторії
зарубіжних систем професійної освіти і навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСРСАМИ ПРОЕКТУ

«Найбільш надійний спосіб виділити свою компанію серед конкурентів, відірватися від натовпу переслідувачів – це добре організувати роботу з інформацією. Саме те, як ви збираєте, організовуєте та використовуєте інформацію, визначить, переможете ви чи програєте»

Білл Гейтс «Бізнес зі швидкістю думки»

Управління певними системами та процесами завжди мало інформаційну природу. Від обігу інформації в управлінських циклах залежить ефективність управління, що доведено рядом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, а також підтверджено багаторічною управлінською практикою.

Проектний менеджмент доцільно розглядати, як «процес управління командою, ресурсами проекту за допомогою спеціальних методів та прийомів з метою успішного досягнення поставленої мети» [1, с.12]. Відповідно до управлінських особливостей проекту інформація та інформаційні ресурси відіграють значну роль у забезпеченні його ефективності.

Інформаційні ресурси – це систематизована інформація, що є результатом інтелектуальної або практичної діяльності, зафіксована на певному носії (матеріальному або електронному). Інформаційні ресурси виступають однією з основних складових реалізації будь-якого виду людської діяльності: виробничої, управлінської, освітньої і, зокрема, проектної, що визначається як «конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв’язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту» [2, с. 259] .

Проект має певні види ресурсів: матеріальні, кадрові, фінансові, енергетичні та інші, які за умов індустріального суспільства мали першочергове значення. Пріоритетність інформаційних ресурсів гостро постала з переходом до інформаційного суспільства та в сучасний період його активного розвитку. Збільшення кількості інформації в суспільстві і залежність управлінських процесів від своєчасності, достовірності, повноти, релевантності цієї інформації зумовлює ефективне управління певною організаційною системою.

Коло досліджень щодо природи, сутності, змісту, форм, видів, функцій та процесів застосування інформаційних ресурсів в різноманітних управлінських процесах достатньо широке і потребує окремого аналізу.

Теорія управління інформацією (information management) починає формуватися з 70-х років XX ст. Поняття «управління інформаційними ресурсами» (information resources management) з'являється на початку 80-х років XX століття [3]. Головним завданням управління інформаційними ресурсами є організація інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень у компанії таким чином, щоб надати всі необхідні відомості та забезпечити ефективність використання інформаційних ресурсів» [4, с. 35]. Цей процес знаходить своє структурне та функціональне відображення в ряді документів міжнародних організацій та професійних спільнот і отримує концептуальне закріплення з такими принципами, як: ефективність використання інформації як вартісного продукту; рівноправність інформаційних ресурсів з іншими ресурсами (матеріальними, фінансовими, кадровими та ін.) та визначення інформаційних ресурсів як важливого активу, яким потрібно управляти; реалізація процесу управління інформаційними ресурсами за допомогою відповідних інформаційних технологій. Також на міжнародному рівні розроблено методику управління інформаційними ресурсами [4]. Така методика має інформаційно-комунікаційний характер, оскільки ґрунтується на традиційній технології управління інформацією та інформаційними ресурсами.

У контексті проєктної діяльності доцільно звернутися до прагматичного концепту управління інформаційними ресурсами. У цьому контексті інформаційні ресурси виступають як у ролі об'єкта управління, так і в ролі інструмента проєктно-управлінської діяльності, а також є частиною інформаційної інфраструктури проєкту.

Методика управління інформаційними ресурсами проєкту може ґрунтуватися на класичних етапах управлінського циклу, таких як планування, організація, мотивація, контроль. У процесі планування інформаційних ресурсів проєкту здійснюється визначення семантичного поля проєкту, що буде зумовлювати тематику інформаційних ресурсів, окреслюються інформаційні системи, в яких вони є, та інформаційні потреби проєкту. До етапу планування може бути віднесено і визначення інформаційних технологій, які будуть забезпечувати управління інформаційними ресурсами на подальших етапах управлінського циклу. На етапі організації інформаційних ресурсів проєкту здійснюється відбір інформаційних ресурсів відповідно до семантичного поля проєкту, їх систематизація. Етап мотивації використання відповідних інформаційних ресурсів полягає у створенні доцільно розподіленої системи використання інформаційних ресурсів у проєктно-управлінських процесах відповідно до технологій проєктного менеджменту та потреб команди проєкту. На управлінському етапі контролю здійснюється аналіз витрат на отримання необхідної інформації та оцінювання ефекту від цієї інформації. У результаті аналізу здійснюються також коригування інформаційних потреб проєкту, визначення обсягів додаткової інформації та інші інформаційні процеси ефективної діяльності інформаційної інфраструктури проєкту. Запропонована

методика є універсальною і може розгортатися відповідно до уточнення та деталізації управлінських циклів відповідного проекту.

Технології управління інформаційними ресурсами проекту в подальшому будуть активізуватися відповідно до сучасних роозробок у галузі Data Science та Big Data, оскільки обсяги інформації постійно зростатимуть і вимагатимуть удосконалення наявних технологій як управління самими інформаційними ресурсами, так і технологій інформаційного забезпечення процесів управління.

Література

1. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів / З. В. Рябова, А. Б. Єрмоленко, Т. А. Махия та ін.; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія. К., 2016. 118 с.
2. Уйсімбаєва М. Проектна діяльність: теоретичні аспекти. *Витоки педагогічної майстерності. Сер. Педагогічні науки*. 2014. Вип.13. С. 258–262.
3. Forest Horton Jr. The Invisible Revolution. Computerworld, Computerworld. Ins.August16,1982.
4. Днепровская Н. В., Селетков С. Н. Методика управления информационными ресурсами в компании. *Статистика и экономика*. 2011. № 6(2). С. 35–39.

Чогут Лілія Миколаївна,

аспірантка Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
методист Державного навчального закладу
«Богуславський центр професійно-технічної освіти»

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ НОВОГО ТИПУ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВИТИ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «БОГУСЛАВСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВИТИ»

Сьогодні ДНЗ «Богуславський ЦПТО» є багатопрофільним, багатоступеневим закладом професійної освіти з підготовки спеціалістів для будівельної, електротехнічної, автотранспортної, харчової галузей. Сучасна молодь не хоче жити і працювати там, де немає належних умов роботи, гідної заробітної плати, соціального захисту та відпочинку. Саме тому головною метою адміністрації Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти» є формування колективу нового типу, який упроваджує в освітній процес інноваційні педагогічні й виробничі технології, передовий педагогічний досвід.

Українська система професійної (професійно-технічної) освіти традиційно спирається на персони керівників і педагогічного колективу, тому навіть міцні, відомі заклади професійно-технічної освіти переживають періоди спаду і підйому, не завжди можуть гарантувати постійний рівень якості. Суб'єктивний фактор серйозно впливає на ключові показники діяльності освітньої установи.

Для отримання нових освітніх результатів потрібні саме комплексні командні зусилля. Адміністрація ДНЗ «Богуславський ЦПТО» використовує механізм формування педагогічного колективу, що відповідає вимогам часу. Основні завдання – не просто зібрати кваліфікованих викладачів та майстрів виробничого навчання, здатних досягати високих результатів, але й зробити всю організацію соціально ефективною в найближчій і довгостроковій перспективах.

Міністерство освіти і науки України продовжує оновлювати професійно-технічну освіту, впроваджуючи державні стандарти з конкретних робітничих професій на модульно-компетентнісній основі.

Модульно-компетентнісний підхід – це комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці.

Особливості освітніх стандартів на компетентнісній основі:

- відсутні типові навчальні плани і типові навчальні програми з навчальних предметів, виробничого навчання;
- перелік навчальних предметів визначається навчальними закладами спільно з роботодавцями;
- робочі навчальні програми розробляються навчальним закладом спільно з підприємствами-замовниками робітничих кадрів та погоджуються з регіональними органами освіти;
- навчальний матеріал поділено на модулі.

Затверджені державні стандарти запроваджуються у ДНЗ «Богуславський ЦПТО» з 2018 року. Для кожної конкретної професії викладачі та майстри виробничого навчання повинні розробити робочі навчальні плани та освітні програми за стандартами професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного підходу. На сьогодні ДНЗ «Богуславський ЦПТО» готує кваліфікованих робітників відповідно до Стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентнісній основі:

- офіціант СП(ПТ)О 5123.І.56.10-2017;
- кондитер СП(ПТ)О 7412.С.10.70 – 2017;
- лицювальник - плиточник СП(ПТ)О 7132.Ф.43.33-2017;
- штукатур СП(ПТ)О 7133.Ф.43.31-2017;
- слюсар з ремонту колісних транспортних засобів СП(ПТ)О 7231.С.19.10-2018.

Згідно з новим Державним стандартом колектив педагогів повинен бути віртуозним і багатограним, як добре зіграний оркестр. Чи можна знайти

алгоритм створення ефективного педагогічного колективу? Так, якщо чітко відповісти на запитання:

1. Як перенести акцент з окремих «зіркових» персон на технології командної роботи?

2. Як ростити ефективних педагогів і керівників усередині колективу?

3. Як забезпечувати відтворення успішності?

Фундамент організаційної культури – система цінностей і атмосфера, які спонукають людей діяти спільно. Починаємо переоцінку цінностей з Форсайт-сесій (від англ. Foresight – «огляд у майбутнє»), що дозволяють разом спроектувати основні етапи становлення нової спільноти. Відразу задається режим проєктно-командної роботи, позначаються пріоритетні форми комунікації, вводяться правила:

- усі доручення даються з розрахунком на формування робочих груп і проєктних команд;

- усі ініціативи колективно обговорюються;

- педагогічні ради та загальні збори проводяться в активній формі.

Паралельно адміністрація ДНЗ «Богуславський ЦПТО» відпрацьовує механізм підтримки ініціатив. Варто використовувати найрізноманітніші канали збору ідей; автори корисних пропозицій заохочуються – навколо них збираються робочі групи для реалізації задуманого. При необхідності створюються нові функціонали, норми і регламенти. Коли ініціатива стає внутрішнім стандартом, вона завершує цикл упровадження.

Стрижнем корпоративної культури педагогічних працівників Центру стала робота в команді.

Мотивація, яка буде рухати вперед весь колектив і підтримає процеси командоутворення, – це окреме завдання, що передбачає систему цілорічної роботи, яка буде істотно відрізнитися від звичної схеми «заохочення – матеріальні стимули – професійне зростання». Адміністрація ДНЗ «Богуславський ЦПТО» включила в загальний ланцюжок групову мобілізацію, узгодження загальних і особистих цілей, отримання колективного визнання, підняття загального тону і т.п.

Результатом командної роботи педагогічних працівників Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти» є розроблення робочих навчальних планів на основі компетентнісного підходу.

Отже, педагогічна теорія і практика вимагає нових підходів до організації управлінської діяльності в сучасних закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Адміністрація ДНЗ «Богуславський ЦПТО» постійно працює над розвитком творчого потенціалу педагогічного колективу в умовах інноваційного освітнього простору як одного з важелів підвищення якості освітніх послуг та, відповідно, конкурентоспроможності освітньої установи.

Література

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX.

2. Методика розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій: наказ Міністерства освіти і науки України 15.05.2013 № 511.

3. Освітні стандарти, навчальні плани та програми. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesiyno-tehnichna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi>

Чорноплат Ігор Олександрович,
аспірант Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Фахова компетентність є інтегральним результатом професійної підготовленості з відповідних фаху системи теоретичних і практичних знань, удосконалення навичок і вмінь, що є основою розвитку їхніх фахових здатностей, які відповідають сучасним вимогам, а також і сукупність професійно важливих якостей і фаховий досвід.

Під фаховою компетентністю майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю розуміється освоєна студентом система фахових знань, умінь, здібностей, цінностей та особистісних якостей, яка відповідає вимогам фахової підготовки в межах педагогічного вишу і забезпечує компетентне виконання фахової діяльності.

Формування фахової компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю є багатограним процесом. Одним з його аспектів є використання інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній системі.

Аналіз літературних джерел щодо формування фахової компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю дав змогу визначити її структуру як взаємозалежне поєднання мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, та рефлексивного компонентів.

Під мотиваційним компонентом професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю розуміємо стрижень особистості, до якого «стягуються» такі її властивості, як спрямованість, ціннісні орієнтації, установки, соціальні очікування, емоції, вольові якості та інші характеристики.

У контексті формування фахової компетентності майбутнього педагога професійного навчання будівельного профілю когнітивний компонент відображає: усвідомлення студентом складності та багатогранності обраного фаху; знання теорії і технологій ефективного міжособистісного спілкування зі студентами та викладачами (за статтю, віком, культурологічними особливостями, релігійним світоглядом тощо) й уміння аналізувати отримані

знання; високий рівень соціального інтелекту і навички комунікативного спілкування та ін.

Діяльнісний компонент включає як інтелектуальну сферу майбутніх фахівців у галузі педагогічних та будівельних технологій, так і їхню практичну діяльність. Оскільки майбутні педагоги професійного навчання будівельного профілю – це практики, які досконало володіють уміннями і навичками з певної професії, то дуже часто їм не вистачає психолого-педагогічних знань для побудови результативного навчально-виробничого процесу студентів. Система знань та вмінь, як ключовий елемент компонента, забезпечує неперервність становлення досліджуваної компетентності від мотивів діяльності до розуміння змісту та способів її організації, а в подальшому – і до можливостей їх практичної реалізації.

У рефлексивному компоненті відображено рівень розвитку самооцінки, здатність фахівця адекватно оцінювати власні досягнення в галузі професійної освіти, свій рівень фахової компетентності, прагнення до самореалізації, саморозвитку, постійної роботи над собою в галузі педагогічних та будівельних технологій, відповідальність за результати своєї діяльності.

Шамралюк Олена Леонідівна,

методист Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації
інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

РОЛЬ ЕЛЕКТИВНИХ КУРСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАЄКТОРІЙ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ СИСТЕМИ ПТО

Проблема реалізації неперервного професійного розвитку педагогів набуває особливої ваги в умовах реформування освітньої галузі та знаходить відображення у низці сучасних законодавчих та нормативно-правових актів.

Удосконалення професійного і загальнокультурного рівнів педагогів закладів професійної освіти є однією із ключових умов підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Сьогодення вимагає від педагогів здатності до роботи у неперервному інноваційному режимі, до гнучкого реагування в професійній діяльності на постійно змінні потреби суспільства, особистості, ринку праці, технологій, які стрімко розвиваються, та інформаційного середовища, що постійно оновлюється.

Тому виникає потреба у впровадженні короткотермінових форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної (професійно-технічної) освіти, які б сприяли оперативному задоволенню їхніх індивідуальних освітніх запитів.

За таких умов саме навчально(науково)-методичні центри професійно-технічної освіти стають осередками забезпечення системного розвитку професіоналізму педагогічних працівників.

У цьому контексті одними із провідних принципів діяльності регіональної методичної служби професійної освіти є принцип елективності навчання, який передбачає надання педагогам права вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу проходження ними підвищення кваліфікації, а також принцип розвитку освітніх потреб, згідно з яким навчання будується на основі освітніх запитів педагога, визначених ним за результатами самодіагностики власного рівня професійно-педагогічної компетентності [1, с.13].

Відповідно до означених принципів Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області розроблено та запропоновано педагогам системи професійної освіти короткотривалі елективні курси у формі педагогічних майстерень та тренінгів, які можуть проводитися як в очному, так і дистанційному режимі. Тематика цих курсів співвіднесена із професійно-педагогічними профілями різних категорій педагогічних працівників ЗП(ПТ)О. Кожний педагог має можливість самостійно вибирати, комбінувати відповідні педагогічні майстерні і тренінги для вибудовування індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Саме поняття «елективний курс» трактується як навчальний курс за вибором. Основне завдання такої форми підвищення кваліфікації полягає у створенні умов для задоволення індивідуальних освітніх запитів і потреб педагога шляхом формування та вдосконалення відповідних компетентностей, розвитку його творчого потенціалу, розширення можливостей професійної самореалізації.

Елективні курси виконують такі основні функції [2, с. 5]:

1) «надбудови» освітніх програм підвищення кваліфікації, за рахунок їх насичення додатковим змістом, який поглиблює і поширює компетентності педагога;

2) розвивають конкретні ключові і професійні компетентності педагога;

3) задовольняють пізнавальні інтереси педагога у прикладних аспектах професійно-педагогічної діяльності.

Ефективність навчання за програмами елективних курсів посилюється за рахунок використання пошукових, дослідницьких, проблемних, ігрових методів, моделювання, методу проєктів, а також відповідного електронного навчального контенту.

Таким чином, впровадження елективних курсів забезпечує надання реальної, дієвої адресної допомоги педагогічним працівникам у розвитку їхньої майстерності, професійної компетентності, професійно-педагогічної культури, опанування ними найбільш раціональних технологій, форм, методів, засобів навчання та виховання учнів з урахуванням досягнень сучасної педагогічної науки і ефективної педагогічної практики,

високотехнологічного виробництва, вимог ринку праці, державних і регіональних цільових освітніх програм та програмних цілей закладів професійної освіти.

Література

1. Курикулум підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти галузі знань 01 Педагогічна освіта: зб. робочих навчальних програм: авторський колектив / загальна ред. Т. М. Сорочан; наукова ред., упорядкування В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник. К.: ЦППО, 2017. 447 с.
2. Мойсеева С. Г. Використання елективних курсів для підвищення кваліфікації вчителів географії та економіки. Ч.1. Черкаси, 2012. 185 с.

Шевель Олена Миколаївна,

викладач юридичних дисциплін

Ірпінського державного коледжу економіки та права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ

Розвиток професійної освіти передбачає набуття такої якості, що відповідає потребам особистості студента, вимогам суспільства та забезпечує інтеграцію у світовий освітянський простір. У сучасних умовах ринку праці до них висуваються нові вимоги: високий рівень теоретичної підготовки, сформований рівень соціальної зрілості, висока ефективність у ситуаціях невизначеності, швидка адаптація до умов робочого середовища. Професійна освіта в Україні повинна бути якісною, майбутній фахівець зобов'язаний уміти постійно розвиватись та самовдосконалюватись, щоб роботодавець був упевнений у його компетентності та професіоналізмі, а вищі навчальні заклади повинні звертати увагу на аспекти професійної підготовки студентів з урахуванням умов зовнішнього середовища, зокрема вимог ринку праці [2, с. 5].

Тому власне компетенції повинні стати проміжним, опосередкованим результатом навчання, а кінцевим результатом стає сама професійна діяльність. Сучасна діяльність установ професійної освіти спрямована не тільки на задоволення цілком конкретних потреб суспільства і економіки у фахівцях середньої ланки, але і на освітні потреби особи. Складна динаміка розвитку пов'язана з інтеграцією навчальних закладів, спадкоємністю освітніх програм різних рівнів, розширенням зв'язків з іншими освітніми установами, організаціями і підприємствами. При цьому важливо не стільки забезпечити модернізацію та нарощування кількісних параметрів (масштабів підготовки фахівців) функціонування системи професійної освіти, скільки досягнути темпів її випереджального розвитку поряд зі знаходженням і використанням якісно нових ресурсів реалізації цілей досліджуваної системи [1].

В основі програм, що реалізуються закладами професійної освіти, закладені головні мотиви змін в освіті, а саме: гуманізація системи професійної освіти, пріоритет загальнолюдських цінностей особи, підвищення якості освітніх послуг для різних груп населення. Пошук власного шляху розвитку для закладів професійної освіти – це шлях не тільки практичного виживання і пристосування до швидко змінної ситуації в соціумі і освіті, збереження раніше накопиченого досвіду і самозбереження, але і розкриття більш широких можливостей, вихід за межі традиційних використовуваних схем руху [1].

Структурним елементом освітнього процесу є окремі частки його змісту. При компетентнісному підході в основу змісту навчання закладаються серії проблемних завдань, у процесі вирішення яких учні оволодівають компетентністю, тобто досвідом вирішення таких завдань.

Вирішуючи проблеми професійної освіти в умовах ринкової економіки, слід зважати й на те, що кожній людині доводиться часто міняти не тільки місце роботи, але й професію [3, с.8].

На жаль, сьогодні сфера української професійної освіти перебуває на перехідному етапі, метою якого є децентралізація професійної освіти. Ураховуючи неготовність місцевих урядів самостійно фінансувати професійної освіти, цей етап супроводжується вкрай несприятливими наслідками, зокрема закриттям деяких профтехучилищ у містах, де ресурсів не вистачає. Проте в деяких регіонах уже є позитивні зрушення на шляху до подолання освітньої кризи.

Заклади професійної освіти певного профілю можуть використовувати результати своєї навчальної діяльності на місцевих ринках. По-перше, така практика – це додаткове джерело залучення коштів, по-друге, ефективний механізм для пристосування до сучасних бізнес-коливаль [1] .

Таким чином, будь-який приріст ефективності професійної освіти в майбутньому буде пов'язаний із подальшим розвитком системи в напрямі децентралізації та орієнтації на попит. Тож місцевій владі треба не тільки скаржитися на недофінансування із центру, але й робити висновки та рішучі кроки в напрямі оптимізації мережі закладів професійної освіти і приводити освітні програми у відповідність до потреб регіональної промисловості.

Література

1. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко; під ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький: Технологічний ун-т Поділля, 2002. 334 с.
2. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні. *Професійно-технічна освіта*. 2004. № 3. С. 2–5.
3. Ничкало Н. Профтехосвіта і ринок праці: старі й нові проблеми. *Педагогічна газета*. 2005. № 12. С. 8.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УЧНІВ 6 КЛАСУ ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ

Формування національної свідомості у молодого покоління є однією з найактуальніших проблем сучасної вітчизняної освіти. Важливим засобом формування національної свідомості та духовної культури дитини є народне мистецтво.

Усе життя у світі ґрунтується на ідеях співжиття і співробітництва. Це означає об'єднання завдань і устремлінь, сил і знань; узгодженість і взаєморозуміння; взаємність і співрадість успіху. Прагнення до співробітництва з людьми – природжена риса дитини. Тому співробітницькі взаємини вчителя з дітьми повинні стати природною якістю гуманного освітнього процесу, суть якого полягає в посиленні особистісного підходу до учнів, створенні оптимальних умов для всебічного розвитку.

Саме на це спрямована освітня галузь «Технології», основним завданням якої є формування технічно, технологічно і комп'ютерно освіченої особистості та забезпечення підготовки до трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. Основу освітньої галузі «Технології» в закладах освіти становить трудове навчання, тісно пов'язане з вивченням основ наук у школі. Головна мета цього навчального предмета – формування технологічно грамотної особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного суспільства.

Використання іграшки-мотанки, зокрема ляльки-мотанки, в процесі навчання та виховання як об'єкта проєктно-технологічної діяльності є також доцільним завданням сучасної національної системи виховання молодого покоління. Вивчення та виготовлення іграшки, ляльки-мотанки як виду декоративно-ужиткового мистецтва та народної творчості сприяє не тільки стимулюванню інтересів, формуванню естетичних смаків, розвитку художньо-образного мислення, спеціальних умінь та навичок, а й прилученню дітей до народних традицій, звичаїв, естетичного освоєння підвалин національної духовної культури, прищеплення любові та шани до цього самобутнього виду народної творчості [1, с. 14].

Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема виховання учнів на національно-культурних традиціях вивчалася різними авторами, як-от: Р. Береза, О. Білас, Г. Гуменюк, І. Єгорова, О. Найден, Р. Осипець, Г. Резніченко, В. Чорнобай та ін.

Мета нашого дослідження полягала в ознайомленні учнів із історією іграшок-мотанок у житті українського народу, з місцем та роллю мотанок у віруваннях та звичаях українців, освоєнні технології виготовлення іграшок-мотанок.

Міністерством освіти і науки України затверджена оновлена програма з трудового навчання для 5–9 класів (2017 р.). У змісті навчальної програми передбачено засвоєння технології виготовлення ляльки-мотанки у 5–6 класі.

Вивчення технології виготовлення народної ляльки нами було заплановано у 6 класі. На оволодіння цією технологією було виділено 8 годин у календарному плануванні. Під час цих уроків передбачалось не тільки ознайомлення учнів 6 класів з технологією виготовлення народної ляльки, а й ознайомлення з обрядовими функціями народних ляльок, типами хатніх ляльок (хатній родовий оберіг, заступник, запорука народження власної дитини тощо). Учні захоплювалися теоретичним матеріалом, який їм був запропонований. Крім того, формування позитивної установки на урок, мотиваційної діяльності відіграло неабияку роль. На кожному уроці стисло і чітко ставили мету і завдання, здійснювали мотивацію до навчання, показували учням цінність матеріалу. Іноді замість пояснювальної мотивації перед учнями ставились одне або кілька цікавих проблемних запитань, пов'язаних із досліджуванним матеріалом.

На розвиток творчого мислення впливає безліч чинників, а саме зміст уроку, майстерність учителя, методи і прийоми навчання, вміла організація уроку, правильний вибір об'єкта проєктування тощо [3, с. 47]. Тому нами були дібрані цікаві зразки ляльок-мотанок. Під час уроків використовувались різноманітні методи навчання, творчі завдання.

Ручна праця була і є засобом розвитку емоційної сфери, естетичного смаку, розуму і творчих здібностей, тобто загального розвитку дитини. Сучасна педагогіка творчості передбачає нові підходи до методики навчання основ виготовлення іграшки, ляльки-мотанки. Тому нами на заняттях були використані такі засоби навчання, як мультимедійні ілюстративні матеріали, технологічні карти послідовного виконання ляльки-мотанки, зразки робіт дітей та вчителя, ігрові методи.

Освоєння основ мистецтва створення іграшки, ляльки-мотанки є актуальною потребою системи національного виховання молоді, як в умовах шкільних закладів освіти, так і в позашкільних закладах. Народна іграшка в цьому процесі стає особливим чинником зближення сучасних тенденцій творчості з культурною спадщиною [2, с. 35].

Під час освоєння технології виготовлення «ляльки-мотанки» на уроках трудового навчання у 6 класі, учні засвоювали традиційні прийоми виготовлення ляльки. Але в процесі розроблення творчого проєкту вони створювали індивідуальні ляльки. Іноді ці ляльки були осучасненими.

Робота над створенням ляльки складалася з декількох етапів: задум, побудова ескізу, робота над формою і подальше декорування. Це надавало можливість дитині планувати свою діяльність на кожному етапі роботи, вирішувати окреслені завдання.

Одяг, костюм ляльки завжди складається з окремих частин. Їх взаємна узгодженість дуже важлива для досягнення гармонійної єдності ляльки. Тому вчитель має постійно звертати увагу дітей на дотримання базових принципів

побудови композиції у декоративно-ужитковому мистецтві, зокрема принципів цілості та супідрядності.

Таким чином, для ефективного формування в учнів середньої школи навичок володіння технологією виготовлення ляльки-мотанки, на уроках трудового навчання необхідно стисло та чітко ставити мету і завдання уроку, здійснювати мотивацію навчання, показувати учням самоцінність матеріалу, застосовувати різноманітні методи навчання, добирати цікаві творчі завдання, урахувати національні традиції й індивідуальні особливості учнів, їхні смаки та погляди.

Література

1. Верхова М. Народна іграшка. *Народне мистецтво*. 2006. № 3–4. С. 14–17.
2. Ковальов О. Є. Декоративно-прикладне мистецтво в школі. 1–7 клас: навчальний посібник. Суми. ВТД «Університетська книга», 2006. 178 с.
3. Педагогічні технології у практичній роботі вчителя та класного керівника: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Укладачі: З. М. Горова, В. В. Косенко, Н. В. Науменко. Суми. СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. 144 с.

Лисенко Іван Сергійович,
магістрант ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАНЯТЬ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті зазначено, що система освіти має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів та потреб, сучасного світогляду, навичок самостійного наукового пізнання, оволодіння засобами практичної та пізнавальної діяльності. Ці завдання реалізуються в школі під час вивчення учнями різних предметів, зокрема трудового навчання.

Як свідчить аналіз шкільної практики, інформаційне навантаження школярів із різних предметів досить велике. Це спричиняє зниження в учнів пізнавального інтересу, пасивність під час навчання. Водночас ефективність навчального процесу значною мірою залежить від активності школярів під час сприймання і засвоєння матеріалу: від напруженої роботи уяви, пам'яті, мислення, інтересу до предметів і явищ, які вивчаються.

Важлива роль у вихованні учнів, розширенні й поглибленні їхніх знань, розвитку творчих здібностей належить спеціально організованій освітній і виховній роботі у позанавчальний час. Таку роботу називають позаурочною.

Позаурочна робота – різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи.

Завдання позаурочної роботи – закріплення, збагачення та поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування в них наукового світогляду, вироблення вмінь і навичок самоосвіти; формування інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей та нахилів; організація дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумних розваг; поширення виховного впливу на учнів у різних напрямках виховання. Її зміст визначається загальним змістом виховання школярів, який передбачає розумове, моральне, трудове, естетичне і фізичне виховання.

У сучасній школі вчитель уже практично перестає бути основним джерелом інформації, але натомість зростає його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів. Оскільки активізувати пізнавальну діяльність школярів лише на уроках є неможливим, необхідно всіляко підтримувати їх активність у позакласній роботі та скеровувати на поглиблене засвоєння трудових навичок під час занять у позаурочних гуртках, на позаурочних заходах з трудового навчання.

Проблемам організації позакласної роботи з трудового навчання останнім часом приділяли увагу такі науковці, як: О. В. Ващук, В. В. Вербицький, О. М. Виштак, М. Я. Ігнатенко, В. І. Лозова, Л. О. Чистякова.

Актуальність проблеми активізації пізнавальної діяльності школярів на позаурочних заходах з трудового навчання, її теоретичне й практичне значення та роль у трудовій підготовці учнів потребують спеціальних досліджень.

Мета нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективних форм організації позаурочної роботи з трудового навчання, орієнтованих на ефективну трудову підготовку та активізацію пізнавальної діяльності учнів старших класів ЗЗСО.

Під час дослідної роботи нами був проведений аналіз проблем організації позаурочних занять з трудового навчання у психолого-педагогічній літературі; була визначена сутність поняття «позаурочна робота» та охарактеризовані її складові; було визначено, що до форм організації позакласної роботи з трудового навчання у сучасних школах відносять: індивідуальну, групову та масову, також була теоретично обґрунтована ефективність різних форм і видів гурткової роботи з трудового навчання; було визначено, що однією з найпоширеніших масових форм організації позакласної роботи з трудового навчання є олімпіади. Особливу увагу в дослідженні ми приділили аналізу гурткової роботи в школі, методиці проведення гуртків.

Дослідження проводилось упродовж 2019–2020 навчального року в Старобільській загальноосвітній школі I–III ступенів № 4 Луганської області.

Нами був проведений констатувальний експеримент щодо визначення ставлення старшокласників до позаурочної роботи з трудового навчання. Більшість старшокласників відзначила, що та позаурочна робота, яка є у них

в школі, їх не задовільняє. Вони бажають працювати над серйозними, важливими проєктами, а для їх реалізації насамперед не вистачає ресурсів.

У зв'язку з цим нами була розроблена і запропонована учням програма гуртка з механічної обробки деревини. Особливістю цієї програми було ознайомлення старшокласників із сучасними ручними електрифікованими інструментами і можливість засвоїти прийоми роботи ними.

Під час формувального експерименту учні 10 А класу в позаурочний час відвідували запропонований нами гурток. Вони змогли реалізувати деякі з власних ідей. Наприклад, зробити зону відпочинку у фойє школи, реставрувати чотири лавочки на території школи. Для виконання цих завдань учні використовували різні сучасні електрифіковані інструменти.

Таким чином, учні, які відвідували наш гурток, були задоволені саме ефективністю трудової діяльності, можливістю реалізації власних ідей. У них підвищився інтерес до уроків технології, активізувалася пізнавальна діяльність, оскільки їм необхідні були додаткові знання для виконання практичних завдань.

Для вчителів трудового навчання нами були розроблені методичні вказівки щодо організації позакласної роботи з трудового навчання в ЗЗСО.

Таким чином, будучи органічно зв'язаною з освітньою діяльністю, позакласна робота на відміну від неї будується по принципу добровільності, а її зміст повинен відповідати інтересам учнів. Тому добровільність вибору виду позакласних занять дає можливість усебічно враховувати інтереси та запити учнів, їхню загальну підготовку, особистісні нахили. Обов'язковою умовою успіху позакласної роботи, а також її особливістю є більша порівняно з навчальним процесом самостійність і активність учнів.

Сем'янов Сергій Сергійович,

магістрант Глухівського НПУ ім. О. Довженка,

Самусь Тетяна Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У П(ПТ)ЗО

На сьогодні основним завданням є модернізація освіти. Освіта має здобути інноваційної твердості, тобто постійно модифікуватися, удосконалюватися, поповнюватися. Адже знання, яких набуває здобувач освіти, відіграють важливу роль. Поруч із цим є необхідність розвитку спроможності здобувача освіти до самостійного опанування знань: навчити вчитися, сформувати здатність так чи інакше набутті знання використовувати у практичній діяльності.

Зміст інтерактивного навчання зводиться до того, що освітній процес у П(ПТ)ЗО здійснюється за умов сталої, активної співпраці усіх його учасників. Це взаємонавчання (групове, колективне, навчання в співпраці), де здобувач освіти та викладач є рівноцінними, рівно значними індивідуумами навчання. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, застосування інтерактивних ігор, спільне вирішення проблем. Воно ефективно слугує формуванню цінностей, вмінь та навичок, взаємозв'язку, дає змогу викладачу стати істинним фундатором учнівського колективу.

За допомогою інтерактивних технологій здобувачі освіти мають змогу П(ПТ)ЗО:

- оцінювати навчальну інформацію, оригінально підходити до вивчення навчального матеріалу й таким чином зробити засвоєння знань доступнішим;
- набути умінь формулювати власну думку, правильно її викладати, доводити власну позицію, аргументувати й дискутувати;
- навчитися слухати, шанувати альтернативну думку;
- відтворювати різні соціальні ситуації, розвивати власний соціальний досвід;
- вчитися будувати конструктивні стосунки у групі, уникати суперечок, розв'язувати їх, поступатися, вести діалог;
- удосконалювати уміння проектної діяльності, самостійної роботи, здійснення творчих робіт.

Існують різні підходи до переліку методів інтерактивного навчання: за ступенем активності учнів, за ступенем залучення їх до плідної праці, за дидактичною метою, за типом об'єднання.

Найпопулярнішими інтерактивними методами є:

Мозковий штурм. Учні викладають ідеї на задану тему. Спочатку занотовуються всі ідеї. Потім їх класифікують аби застосовувати для подальшого аналізу.

Руханки: заряд енергії на початку дня; зняття втоми після інтенсивної праці; перехід до іншого виду діяльності; мотивація групової взаємодії; психологічна розрядка.

Рольові ігри. Учні ділять ролі та вчаться за сценарієм.

Аналіз ситуацій. Застосовування справжніх та уявних ситуацій, дієвий спосіб для отримання бажаних змін, переконань, усвідомлення та переоцінки цінностей.

Виготовлення постерів. Розвиток креативності, уміння працювати з матеріалом.

Взаємонавчання. Ефективна форма набуття знань, коли учні відпрацьовують певний матеріал (самостійно або в групах), а потім вчать інших. Роль викладача – контролювати ступінь усвідомлення матеріалу, підсумувати вивчене.

Знайомства. Вправа для покращення психологічної атмосфери в групі, підвищення самооцінки, розвитку емпатії.

Трикутник (діамант). Вправу здійснюють у групах. Групи дістають по 6–9 або більше карток, на яких занотовують певні уміння чи якості. Потім учасники розміщують картки у вигляді трикутника, відповідно до їх значення.

Обговорення в колі. Кожний учасник має спроможність висувати свою думку з певної проблеми. Краще проводити цю вправу, заздалегідь скооперувавши учнів у 3–4 групи, і назагал заслуховувати лише представників груп.

Дебати. Розвивають здатність відстоювати свою позицію.

Акваріум. Спочатку половина групи задіяна у тренінгах, а інша половина – стежить. Потім учні змінюють ролі. застосовується у великих групах.

Тріади. Учасники кооперуються у трійки. Двоє обмірковують проблему, а третій – виконує роль спостерігача (забезпечує зворотній зв'язок).

Метод «Прес» вживається у ситуаціях, коли з'являються протилежні думки з певної проблеми і потрібно зайняти й аргументувати чітко визначену позицію щодо проблеми, яка обговорюється.

«Навчаючи — вчуся». Цей метод надає учням можливість взяти участь у навчанні та передачі своїх знань іншим.

Отже, застосування методів інтерактивного навчання потребує використання здобувачами освіти складних умінь і навичок: дискутувати, висловлювати свою позицію, працювати в групі.

Суржик Олександр Миколайович,

магістрант Глухівського НПУ ім. О. Довженка,

Самусь Тетяна Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Професійна підготовка кваліфікованого педагога переживає етап концептуального переосмислення, пов'язаного із зміною методологічних основ професійної освіти в цілому. Компетентнісна парадигма професійної освіти, яка переносить свої акценти на формування знань, умінь, навичок у майбутніх педагогів професійного навчання до їх трудового життя.

Сутність компетентнісного підходу полягає в тому, що весь процес освіти повинен бути спроектований під певний результат, заснований на компетентностях і вимогах ринку праці. Якщо раніше результатом професійної освіти вважалося отримання кваліфікації після освоєння певної кількості знань, умінь і навичок, то тепер результатом вважається певний

набір компетентностей та відповідний їх рівень після оцінки професійним співтовариством або роботодавцями.

В умовах сучасного науково-технологічного розвитку особливого значення набуває розкриття внутрішнього потенціалу, розвиток творчої особистості та професійної компетентності під час проходження технологічної практики, засади яких розкриваються в психологічних дослідженнях В. І. Ковальчук, О. Е. Коваленко, Н. Г. Ничкало та ін.

Зазначимо, що на сьогоднішній день значно підвищились вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців професійного навчання; їх підготовка у професійно (професійно-технічних) закладах освіти є не тільки процесом оволодіння кожною окремою загальнотехнічною та фаховою дисципліною при реалізації освітнього процесу, а й створення наукового базису отриманих знань, що є важливою передумовою вирішення складних виробничих завдань сучасної професійної освіти.

Професійна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання має забезпечуватися формуванням відповідної комбінації знань вмінь, навичок (ЗУН) які, виступають її складовими: професійні, загальнопрофесійні, методичні та технологічні.

Професійні ЗУН: спілкування державною мовою як усно так і письмово; абстрактне мислення; аналіз та синтез; використання знань у практичних ситуаціях; уміння планувати та управляти часом; використання інформаційних та комунікаційні технології; навчання та оволодіння сучасними знаннями; генерування нових ідей; знання та розуміння предметної області та професійної діяльності; обробка та аналіз інформації з різних джерел; оцінювання та забезпечення якості виконуваних робіт тощо.

Майстер виробничого навчання повинний мати технічний склад мислення і практичні навички ручної праці, володіти основами педагогічної майстерності.

До методичних ЗУН майстра виробничого навчання ми віднесимо планування і забезпечення виконання учбово-виробничих робіт. Майстер складає програми проведення занять, готує практичні розробки навчальних тем, обновляє предмети відповідно до новітніх досягнень практики. Визначає шляхи ефективного формування професійних знань і умінь. Вибирає наочні методи навчання і прості форми викладу матеріалу, підбирає завдання і вправи для закріплення теоретичних знань, складає індивідуальні плани учнів. Знайомить з технікою і технологією, інструктує, вчить користатися технічною документацією, навчає практичним прийомам і навичкам, здійснює контроль за виконанням завдань, оцінює успішність, стимулює становлення майстерності і розвитку технічної творчості. Стежить за дотриманням правил охорони праці і техніки безпеки. Забезпечує матеріально-технічне оснащення - готує устаткування і матеріали для занять, виявляє й усуває неполадки в технічних пристроях. Майстер виробничого навчання повинний знати вимоги до організації учбово-виробничої роботи з учнівськими колективами, технологію навчального виробництва,

устаткування і правила його експлуатації, основи педагогіки і методики виробничого навчання, правила і норми по охороні праці і техніку безпеки.

До технологічних ЗУН відносимо: високий рівень розвитку технічного мислення і творчої уяви; хорошу координацію рухів; точне зорове, слухове, вібраційне й кінестетичне сприйняття; уміння швидко переключати і концентрувати увагу; спостережливість; високу швидкість реагування на зовнішні подразники; високий рівень розвитку образної та рухової пам'яті; дисциплінованість, точне дотримання алгоритму дій із технікою; володіння мовою математичних формул, креслення, схем та ін.

Таким чином, враховуючи результати теоретичного аналізу можна припустити, що професійна компетентність майбутнього педагога професійного навчання виявляється в стійкому бажанні займатися професійною діяльністю, прагненні до встановлення конструктивних комунікативних міжособистісних взаємодій в межах реалізації завдань професійної діяльності, професійному оволодінні методикою організації того чи іншого професійного напрямку в галузі та уміннями здійснювати її практично.

Література

1. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. 2-е вид. доп. і перероб. Київ, 2011. 128 с.
2. Ковальчук В. І., Сергєєва Л. М. Як стати майстерним педагогом : навчально-методичний посібник. Київ, 2007. 184 с.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної
конференції
14 травня 2020 року

Підп. до друку 3.06.2020.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 16,39. Тираж 300 пр. Зам. №3303

Облік.-вид. арк. 17,77. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,

тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №678 від 19.11.2001.

Видруковано в Глухівському національному педагогічному
університеті імені Олександра Довженка

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24